almanahul
România literară
1986

LITERATURĂ și SPORT

86 • LITERATURĂ și SPORT •

atît miilor de finalişti prezenţi pe gazonul feeric luminat, cît şi milioanelor de tineri şi oameni ai muncii care, de-a lungul a doi ani de zile, au desfăşurat o amplă şi bogată activitate sportivă întru sănătatea lor şi a generaţiilor ce vor urma.

Dobîndind o popularitate nelimitată, „Daciada" a atras cu fiecare an noi şi noi participanţi, ajungînd în ediţia a IV-a (din 1985) la opt milioane: două în iarnă, şase în vară.

START SPRE PERFORMANŢĂ

CINE parcurge cu privirea lista fetelor care s-au întrecut în finala pe ţară a „Crosului tineretului" din ediţia a III-a

(anul 1983) întîlneşte un nume care nu se poate să nu-i atragă atenţia: Kovacs Ella. Este clasată a opta, la categoria 17—19 ani. Oare să fie una şi aceeaşi persoană cu marea atletă Ella Kovacs care în anul 1985 a cucerit medalia de argint la campionatele europene (pe distanţa de 800 m), a cîştigat o seamă de competiţii internaţionale şi s-a clasat printre primele zece atlete ale lumii în Marele premiu alcătuit prin adiţionare de punctaj la diverse concursuri, indiferent de proba practicată? Da, este una şi aceeaşi persoană — născută în 11 decembrie 1964 la Luduş (judeţul Mureş), în prezent operator chimist şi vedetă a atletismului mondial. Saltul de la crosul tineretului la marea performanţă l-a făcut în numai doi ani. Ca şi colega sa de la alergările de fond — Maricica Puică — depistată în 1966 la un cros pentru începătorii din Iaşi, ajunsă apoi campioană mondială de cros, campioană olimpică la proba de 3 000 m, una din cele mai bune alergătoare din lume (în anul 1985) la 3 000 m şi la 5 000 m. Ca şi halterofilul Nicu Vlad — descoperit la întrecerile „Daciadei" din comuna dunăreană Piscu (judeţul Galaţi) cînd avea 12 ani şi devenit campion olimpic la Los Angeles cînd nu trecuse de 20 sau campion european şi mondial înainte de a împlini 21 de ani!

Lista ar mai putea continua cu campioanele olimpice Sanda Toma şi Valeria Răcilă, cu luptătorii Ştefan Negrişan şi Andrei Ianko, judokanul Vasile Puşcaşu, canotoarea Olga Homeghi, şahistul Ovidiu Foişor, ciclistul Constantin Căruţaşu şi mulţi alţi componenţi ai loturilor naţionale lansaţi de „Daciadă" în arena sportului de performanţă sau chiar de mare performanţă.

Pentru că unul din scopurile competiţiei polisportive „Daciada" este şi acela de a scoate la vedere şi tinerii ce se disting prin talent nativ şi aptitudini, a-i selecţiona şi încadra apoi în cluburile de performanţă pentru şlefuirea talentului şi desăvîrşirea pregătirii.

ADEVĂRATĂ OLIMPIADĂ A SPORTULUI ROMÂNESC

ÎNTR-adevăr, „Daciada" se dovedeşte a fi ceea ce s-a intenţionat şi s-a indicat atunci, în august 1976: o olimpiadă a sportului românesc. Organizată în sistem unitar, ea cuprinde nu numai întreceri de masă, ci şi de performanţă, oferind un cadru larg de dinamizare şi dezvoltare a ramurilor de sport, a rezultatelor noastre de vîrf în competiţia mondială pentru „mai repede, mai sus, mai puternic".

Numeroase campionate locale, judeţene şi naţionale, însăşi Cupa României (la fotbal, la handbal, la alte discipline sportive) se desfăşoară sub egida „Daciadei". Iar finalele (anual la nivelul judeţelor; din doi în doi ani la nivelul întregii ţări) prilejuiesc de fiecare dat[ă] o grandioasă trecere în revistă a tutur[or] valorilor de care dispunem, a tutu[ror] speranţelor noastre pentru campiona[te]

europene, mondiale şi olimpice. De aceea „Daciada" poate fi considerată o adevărată olimpiadă a sportului românesc!

Şi nu o dată, campionii „Daciadei" au apărut apoi pe podiumurile de onoare ale marilor întreceri continentale şi intercontinentale. Ceea ce este cît se poate de firesc, dacă ţinem seama că orice performer, oricît de mare ar fi în arenele lumii, concurează mai întîi în arenele „Daciadei". Aşa se petrec lucrurile de aproape zece ani de zile — ani care, nu întîmplător, au consemnat pe plan internaţional cele mai prestigioase şi răsunătoare succese din întreaga istorie a sportului nostru.

Sînt succese legate nemijlocit de avîn-
l general nemaiîntîlnit pe care l-a luat
mânia socialistă, pe toate planurile,
nii ce-au urmat Congresului al IX-lea
artidului, succese prestigioase, cu larg ecou internaţional, ce se înscriu cu cinste în rîndul marilor realizări şi ctitorii social-economice ale „Epocii Nicolae Ceauşescu". Şi fiindcă simplele afirmaţii, oricît de categorice şi frumos exprimate, se cer argumentate prin fapte concludente, menite să le confere creditul „sine qua non", să concretizăm:

...Pînă în anul 1944 sportul din ţara noastră cucerise la marile competiţii, în total, 18 medalii (2 olimpice + 8 mondiale + 8 europene).

...Între anii 1944 şi 1964, numărul acestora a fost evident mai mare: 237 (39+ 66 + 132).

...Pentru ca, în cele două decenii cuprinse între anii 1965 şi 1985, sportivii români să cucerească un număr de medalii covîrşitor faţă de perioadele anterioare: 1039 (137 medalii la Jocurile Olimpice

+ 395 la Campionatele mondiale + 507 la Campionatele europene).

Se adeverește, iată, că perioada cea mai fertilă din întreaga istorie a României — perioada celor două decenii trecute de la Congresul al IX-lea al partidului — a fost și cea mai fertilă în sport. Această „explozie" a marii performanțe românești — sesizată și comentată elogios pe toate meridianele — își are sorgintea în dezvoltarea și consolidarea de către partid a mișcării sportive, cu componentele ei de bază — sportul pentru mase și sportul pentru performanță — ridicate de tovarășul Nicolae Ceaușescu la rangul de activități de interes național.

Crescuți și educați de partid, bucurîndu-se din plin de grija părintească a statului, avînd condiții de instruire tot mai bune, tinerii sportivi se pregătesc cu sîrguință și pasiune, avîntîndu-se în întrecerile internaționale cu dăruire și abnegație, animați de un înalt patriotism și de o fierbinte dorință de a reprezenta cît mai prestigios culorile sportive ale României.

Sînt argumente să credem că ascensiunea sportului românesc spre gloria lumii — începută în anii socialismului și intensificată în ultimele două decenii sub auspicii tot mai favorabile — va continua.

ȘCOALĂ A CĂLIRII FIZICE, ȘCOALĂ A EDUCAȚIEI

COMPETIȚIA fără... vîrstă (cum i se mai spune, pe bună dreptate, „Daciadei") este, în primul rînd, o școală a călirii fizice. Am văzut. Dar, călindu-și trupul, practicanții exercițiului fizic își

călesc și voința, pregătindu-se și în felul acesta pentru muncă și viață.

Găsind un larg ecou în rîndurile populației, cu deosebire ale tineretului, „Daciada" dovedește — prin concepție și prin puterea de convingere a faptelor — că se împletește strîns cu altă mișcare de masă, pe alt plan (cultural-artistic), care se numește „Cîntarea României". Ele exprimă laturi esențiale, inseparabile ale aceluiași proces complex de creștere și educare socialistă a generațiilor de cetățeni, de dezvoltare și afirmare multilaterală a personalității umane.

De-a lungul celor patru ediții, obiectivele complexe ale „Daciadei" au stimulat energiile și ambițiile sportive. Așa se explică faptul, deosebit de îmbucurător, că — în paralel cu întrecerile organizate succesiv pentru desemnarea campionilor — au apărut și s-au încetățenit o seamă de inițiative care au cunoscut repede o mare popularitate printre copii și tineri sau chiar printre oamenii trecuți de vîrsta primăverilor. Spre exemplu, mai în fiecare județ s-au permanentizat festivaluri ale sportului feminin, ale sportului muncitoresc sau ale sporturilor de iarnă, cele mai cunoscute dintre acestea fiind: „Festivalul sportului feminin vrîncean", „Pe Mureș și pe Tîrnave", „Festivalul sportului muncitoresc vasluian", „Festivalul sportiv al sindicatelor bihorene", „Cupa Nordului" (la Suceava), „Festivalul de la Șvinița-Mehedinți", „Cupa satelor doljene", „Festivalul fetelor covăsnene" ș.a. Peste tot se organizează sistematic crosuri („Crosul tineretului" antrenează anual peste un milion de participanți), cupe ale U.T.C. la sporturile tehnico-aplicative, curse de semifond sub deviza „Aleargă pentru sănătatea ta!"; în județele Brașov și Harghita se desfășoară în fiecare iarnă „Maratonul sănătății pe schiuri". Iar „Serile Daciadei" au intrat cu statut de permanență în programul fiecărei localități: ansambluri de gimnastică dau spectacole „în stagiune", sînt notate, cele mai bune se califică în etapa pe județ, apoi în cea de zonă și, în final, în etapa pe țară (care, în anul 1985, a avut loc la Ploiești).

Stimulînd asemenea acțiuni sportive de masă, „Daciada" le adună în uriașul său fluviu competitiv, întregindu-le, totodată, printr-o altă serie de activități cu valențe educative:

„Ștafeta Daciadei". Se organizează în fiecare an, pe trasee diferite, îmbinînd fericit caracterul sportiv cu propaganda pentru sport. În anul 1985 — Anul Internațional al Tineretului — „Ștafeta Daciadei" a avut deviza „Participare. Dezvoltare. Pace" și a marcat „Săptămîna mondială a condiției fizice și sportului" — acțiune organizată la recomandarea U.N.E.S.C.O. Ștafete de tineri sportivi și sportive au pornit din Arad, Oradea, Satu Mare, Botoșani și Iași, îndreptîndu-se, pe trasee diferite care au străbătut toată țara, spre Capitală — unde au ajuns după zece zile de alergare în schimburi succesive. A fost străbătut, astfel, un lung itinerar al entuziastelor manifestări dedicate Anului Internațional al Tineretului.

Simpozionul național „Daciada" reprezintă altă importantă inițiativă menită să contribuie, prin referate și comunicări științifice (peste 200 în etapele județene, 10 la nivel național), la perfecționarea competiției, la mereu mai buna pregătire a organizatorilor și antrenorilor, a sportivilor înșiși.

Fiecare din aceste acțiuni, și toate la un loc, contribuie la ceea ce ne place să numim acțiunea educativ-formativă a „Daciadei"...

ARMONIOASĂ DEZVOLTARE ÎN PROFIL TERITORIAL

EXTINDEREA activității sportive de masă și de performanță pe întregul teritoriu a constituit și constituie una din rațiunile de a fi ale „Daciadei".

Pentru ca tot mai mulți cetățeni să poată practica în mod sistematic exercițiile fizice și sportul, statul a făcut și continuă să facă un generos efort de asigurare a condițiilor materiale adecvate. Un patrimoniu de peste 15 000 baze sportive — mari stadioane, moderne săli de sport, piscine și patinoare acoperite, diverse terenuri și instalații în aer liber, baze de agrement — plus puzderie de locuri de joacă amenajate în noile cartiere înfrumusețează astăzi peisajul edilitar al

țării, cele mai multe înscriindu-se între realizările importante ale celor două decenii care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului.

Indicațiile și orientările date de tovarășul Nicolae Ceaușescu mișcării sportive în mai multe rînduri, documentele de partid și de stat consacrate acestui domeniu, cadrul organizatoric, educativ, metodologic și material creat pe asemenea baze trainice — au dat cîmp larg de afirmare talentelor și valorilor sportive reale din fiecare sat și oraș, tot mai larga mișcare desfășurată sub egida nouă a „Daciadei" mărind considerabil posibilitatea participării, depistării și selecției copiilor și tinerilor cu aptitudini deosebite. Iar rețeaua de unități specializate (cluburi sportive școlare, cluburi universitare, cluburi de gimnastică, de atletism, de natație, de fotbal și handbal etc.), cu cadre tehnice și didactice de calificare superioară, asigură pregătirea acestora la un înalt nivel competitiv.

În consecință, dezvoltarea sportului a putut ține pasul cu dezvoltarea economico-socială armonioasă a tuturor zonelor. Dacă, nu cu multe decenii în urmă, se mai vorbea de anumite centre cu vocație sportivă, în timp ce pe harta sportivă a țării erau multe „pete albe", acum se poate vorbi de o evoluție armonioasă și pe acest plan. Prin intermediul marii competiții naționale „Daciada", numeroase zone aflate înainte mai în umbră au ieșit în ultimii ani la lumină și din acest punct de vedere, etalînd nebănuite resurse și disponibilități sportive. În felul acesta, sportul de masă și de performanță a cunoscut o ascensiune fără precedent în ținuturi cum sînt Maramureșul, Sălajul, Tulcea, Vîlcea, Mehedințiul, Bărăganul, Țara de Sus a Moldovei, Țara Moților, Vrancea și încă altele. Acestea au și intrat, dealtfel, în circuitul marilor performanțe.

Înseși locurile de origine ale campionilor noștri europeni, mondiali și olimpici — proveniți nu numai din marile orașe ca altădată, ci și din localitățile mici, chiar din satele unor județe mărginașe ca Tulcea, Botoșani, Suceava, Satu Mare ș.a. — arată că, de douăzeci de ani încoace, talentele se pot șlefui și manifesta la cea mai înaltă cotă oriunde s-ar naște și ar crește ele, în orice colț de țară românească.

PAȘI PE SPIRALA CALITĂȚII

EDIȚIE de ediție, „Daciada" este mai bine organizată, mai amplă, mai bogată în rezultate frumoase pe toate planurile ei. Și, totuși, în fiecare etapă apar necesități noi, obiective superioare.

Se simte nevoia ca organizatorii să se ferească de un anume festivism al acțiunilor sportive, să nu mai fie preocupați obsedant de realizarea unor cifre de participări cu cît mai multe zerouri (pentru a putea fi apoi raportate pe scară ierarhică), ci să urmărească răbdător și metodic asigurarea unui permanent urcuș pe spirala calității manifestărilor sub egida „Daciadei".

A convinge pe cetățeanul de rînd să facă în mod permanent mișcare în aer liber, să practice sistematic exercițiul fizic și sportul (prin alergări individuale, mers pe jos sau pe bicicletă, joc de tenis, gimnastică la domiciliu și la locul de activitate), pentru întreținerea sănătății sale și a puterii sale de muncă, pentru prevenirea bolilor cardiovasculare ce apar la o anumită vîrstă — iată comandamentul major de cea mai stringentă actualitate care stă în fața „Daciadei 1986", „Daciadei 1987", „Daciadei 1988" ș.a.m.d. Atunci se vor realiza mai bine și celelalte obiective ale „Daciadei", marea competiție națională putînd să se constituie într-un fundament cît mai solid al sportului românesc, iar sportivii înșiși putînd să-și îndeplinească în mod exemplar legămîntul solemn cuprins în mesajul transmis tovarășului Nicolae Ceaușescu de „Ștafeta Daciadei":

Spre noi victorii și în sport și-n muncă
Sportivi ai României Socialiste ne încolonăm,
Cinsti-vom tricolorul cu adîncă
Putere de a birui — JURĂM!
Din milioanele de piepturi crește
Credința ce partidului purtăm:
Să ne întrecem și să-nvingem voinicește,
Cinstit și ne-nfricat — JURĂM!

Gheorghe MITROI

O ALEGORIE A VIEŢII

PARTE a realităţii cotidiene, fenomen social incontestabil cu implicaţii vaste, aproape o „mostră de viaţă", sportul era timpul să devină materie de literatură, capitol în cronica societăţii contemporane. François Mauriac a consacrat acest dat pregnant al epocii noastre, numind veacul XX „acest straniu secol al sportului". Venerabilul scriitor francez a lansat involuntar (în „bloc-notes"-urile sale hebdomadare) o invitaţie la consemnarea acelei categorii de veleităţi, pasiuni, reuşite şi înfrîngeri, pe care-o alcătuieşte sportul. Întrebarea se pune dacă acest domeniu, pendulînd între exerciţiu fizic şi spectacol, se potriveşte unei interpretări literare. G. Călinescu — pe vremuri autor de cronici sportive în „Adevărul literar şi artistic" — susţinea că „sportul, care este o pasiune — prin puterea sa de contaminare totală, geografic vorbind — modernă, poate fi substanţă de roman". Mulţi scriitori au întărit acest adevăr şi l-au valorificat.

Chiar dacă eşti adeptul judecăţii simple, potrivit căreia romanele sînt ori bune ori rele şi atît, tot trebuie să accepţi catalogarea. Enciclopediile şi istoriile literare ne-au obişnuit cu diversificarea romanelor sub raportul temelor abordate. Conturînd un fragment sugestiv din viaţă, romanele primesc etichete. Şi dacă, în funcţie de tema tratată, pot exista romane exotice, romane pastorale, romane poliţiste, de ce n-am admite existenţa romanelor sportive? Mai mult, ca specie sau variantă, putem vorbi chiar şi despre literatura dedicată cîte unei singure ramuri sportive.

Jean Giraudoux a apreciat fotbalul şi i-a consacrat două prefeţe, în volumele antologice **„La gloire du football"** şi **„Trente shots au but"**. Henry de Montherlant l-a iubit, de vreme ce a compus trilogia **„Les Olympiques"**, în care „La leçon de football dans un parc" şi „Les onze devant la porte dorée" reflectă pateticele sale preferinţe. Romanul de fotbal (dacă ni se îngăduie să-l numim astfel) este şi nu este o noutate a literaturii. Cel puţin din punctul de vedere al prezenţei, fără a menţiona calitatea. Fireşte, însă, că de la **„Le joueur de balle"** (1929) al lui Joseph Jolinon sau **„Minutul 90"** (1939) al lui Franco Ciampitti, pînă astăzi, literatura consacrată fotbalului a făcut un imens salt în realitate, comparabil cu distanţa care separă povestioarele lacrimogene de nuvela **„Cu sînge rece"** a lui Truman Capote. Cîţiva buni scriitori europeni (printre ei Eugen Barbu, cu romanul **„Unsprezece"**) şi-au încercat condeiele în arena scrierilor cu acest subiect, fără a-şi compromite renumele. Brian Glanville (de altfel, reputat cronicar sportiv al săptămînalului londonez „Sunday Times"), cu **„Ascensiunea lui Gerry Logan"**, este ultimul dintre ei.

CU riscul de a şoca pe pătimaşii jocului cu balonul rotund, trebuie să recunoaştem însă că ciclismul a fost, dintre sporturile moderne, primul ocupant al cîmpului literelor. Încă la sfîrşitul secolului trecut (1894—1898) apar romanele cicliste **„La pédale humanitaire“** de Jean Drault şi **„Le recordman“** de Rémy St. Maurice. Creatorul lui Arsène Lupin şi predecesorul lui Simenon, Maurice Leblanc, publică la răscrucea veacurilor **„Voici des ailes“**, iar cuplului literar cunoscut sub pseudonimul J.H. Rosny îi datorăm cartea **„Roman d'un cycliste“**. În 1907, umoristul Tristan Bernard semnează texte despre ciclism, iar Paul Morand — înainte de a fi ambasador al Franţei la Bucureşti — va descrie, în **„Ouvert la nuit“** (1922), atmosfera curselor de şase zile. Primul roman dedicat, cum era şi firesc, diabolicei încrîncenări sportive care este Turul Franţei apare în 1923 (Henry Aurenche, **„Mémoires d'une bicyclette“**). Lista o încheie, după al doilea război mondial, cărţile cunoscute şi în tălmăcire românească: **„325 000 de franci“** de Roger Vailland (1955) şi **„Gloria lui Jacques Fage“** (în original „Les mauvaises routes“) de Pierre Naudin (1959).

După cum se vede, domeniul pare pur francez. E adevărat, şi-au mai încercat puterile, aici, italianul Giovanni Testori şi vest-germanul Uwe Johnson. Chiar şi Hemingway introduce pasaje cicliste în **„Şi soarele răsare“** şi în **„Zăpezile de pe Kilimandjaro“**. El însă e nevoit să recunoască, în **„A moveable feast“** („Parisul e o sărbătoare“), apărut în 1964: „Am început să scriu multe povestiri despre cursele cicliste, dar n-am scris niciodată ceva pe atît de interesant pe cît sînt de interesante cursele în sine. Nu s-a vorbit niciodată corect despre ele decît în franţuzeşte“.

REVANŞA anglo-saxonă se petrece în lumea boxului, printre corifei aflîndu-se şi Hemingway. Opţiunea sa — evidentă în romanele concentrate **„Cincizeci de bătrîne“**, **„Campionul“** sau **„Mama unei fetiţe“** — reflectă nu numai pasiunea autorului pentru înfruntările dure, decisive, ci şi o supunere involuntară la cerinţele tradiţiei literaturii americane. Arena sportivă — potrivit spuselor Virginiei Woolf — era, peste Ocean, mai ales în primele decenii ale secolului, locul în care se întîlneau reprezentanţii tuturor claselor sociale ale Americii, devenind astfel un „bîlci al deşertăciunilor“ modern. În acest bîlci şi-a găsit Jack London eroii preferaţi: Felipo Rivera din **„Mexicanul“** (1911), Tom King din **„Pentru un biftec“** (1909), Pat Glendon din **„Ultimul meci“** sau Joe Fleming din **„Jocul ringului“**. Aici l-a găsit Ring Lardner, un precursor al lui Hemingway, pe Midge Kelly din **„Campionul“**. Cu deosebirea că, în timp ce eroii lui Lardner „vegetează într-un deplin haos spiritual“, cei ai lui London sau Hemingway luptă pentru o măcar aparentă demnitate umană. Seria romancierilor americani care au ales subiecte din lumea pugilismului trebuie încheiată cu Budd Schulberg, al cărui roman **„Prăbuşirea va fi şi mai grea“** (1949), apărut în traducere românească sub titlul **„Ringul giganţilor“**, s-a inspirat din viaţa sărmanului boxer-gigant Primo Carnera.

Pentru că am pomenit de anglo-saxoni, să nu-i uităm nici pe britanici, precursori la fel de merituoşi, pe cît sînt de valoroşi ca literaţi. (Între paranteze, menţionăm că pînă şi Zola, în **„L'homme qui rit“**, cînd a vrut să descrie un meci de box, a opus în ring tot doi subiecţi britanici, pe scoţianul Helmsgail şi pe irlandezul Phelem Ghe Madone. Tot aşa cum, mai tîrziu, Curzio Malaparte, în volumul **„Sodoma şi Gomora“**, cînd va alege un erou de bîlci, îi va

zice Bob As, un boxer scoțian „mare și gros ca un Hercule de zile mari“, pe care-l poreclește, în titlul schiței, „Ciocănarul din vechea Anglie“. Chiar și Louis Hémon, canadian de origine franceză — pe care Montherlant îl numește „un precursor al romanului sportiv“ — dezvăluie în **„Battling Malone, pugilist“**, tabloul lumii pugilistice în Londra începutului de secol). Poate înainte de a-l inventa pe Sherlock Holmes, probabil chiar în epoca în care-l găsim arbitru la Jocurile Olimpice din 1908 de la Londra, Conan Doyle a descris viața boxerului Jim Harrison, sub titlul **„Rodney Stone“**. Iar George Bernard Shaw, iconoclastul, a scris nu numai **„Profesiunea doamnei Warren“**, ci și, mult înainte, **„Profesiunea lui Cashel Byron“** (1882), povestea unui „pumnaci pe bani“, pe care Robert Louis Stevenson o aprecia, drămuind: „o parte Charles Reade, o parte Henry James sau alt autor înrudit, rău asimilat, jumătate parte Disraeli (poate inconștient), una și jumătate parte de talent în luptă, încă înăbușit, una parte de nebunie zgomotoasă“.

Singura deosebire dintre barzii pugilatului de pe cele două maluri ale Atlanticului este că în timp ce englezii își privesc subiecții de la distanța tipic britanică, cu oarecare milă detașată, cu scepticism, americanii îi înconjoară, cel mai adesea, cu pasiune și căldură.

DIN registrul larg al sporturilor, antologia reține și o seamă de alte discipline care și-au cunoscut romancierii — și nu dintre cei mai puțin vestiți. Alan Sillitoe dă, cu **„Singurătatea alergătorului de cursă lungă“**, o replică modernă, cinică, romanțioasei alergătoare de cursă lungă a lui Montherlant din **„Le Songe“**. În general, atletismul a favorizat operele de interiorizare, în așa măsură încît, în 1924, Dominique Braga publică romanul **„5000“**, însumînd gîndurile unui fondist în timpul cursei, pe nu mai puțin de 200 de pagini! Dar domeniul acesta pare mai curînd germanic. Tragismul luptei cu sine, mai curînd decît cu adversarul, în probele de atletism, răzbate în **„Alergătorul“** și în **„Pîine și jocuri“** ale lui Siegfried Lenz, ca și în **„Disperații“** lui Henry Jaeger. Pînă și un scriitor francez, Yves Gibeau, în **„La Ligne droite“**, reconstituind drumul spre victoria sportivă al unui atlet celebru, mutilat în război, alege tot un tînăr german.

ÎN 1897, Pierre Loti închina un capitol din **„Ramuntcho“** sportului atît de tipic bascilor, pelota, tot așa cum G. Călinescu va onora boxul în **„Cartea nunții“**. Philippe Hériat, în **„L'Innocent“**, va aborda tenisul, sportul pe care Jean Prévost l-a definit „un dans trist în așteptarea ceaiului“ și pe care-l va tălmăci și americanul foarte europenizat Irwin Shaw în schița **„Dublu mixt“**. Pierre Mac Orlan este neîndoios cîntărețul numărul unu al rugbyului, dar și André Maurois i-a dedicat o povestire în tinerețe. Trecutul dur al sportului cu balonul oval, în Anglia, este excelent evocat de către Rich Llewellyn în cunoscutul roman **„Ce verde era valea mea“** (1942), precum asprimea rugbyului modern răzbate în povestea tristă a lui David Storey, **„Viață sportivă“**, ecranizată ulterior de Lindsay Anderson. Erich Maria Remarque, într-unul din ultimele sale romane, **„Cerul n-are preferați“** (1962), descrie celebra cursă automobilistică Targa Florio. Erskine Caldwell a dedicat schița **„Vic Shore și interesul jocului“** unui sport mai puțin cunoscut la noi, softball — o variantă mai delicată a baseballului, deci tot un fel de oină, jucată în America de către femei.

ȘI-ACUM o întrebare: va fi fost sportul pentru toți acești prozatori „frumoasa necunoscută", curtată și adulată în așteptarea logodnei?

Într-un panegiric din 1906, Guillaume Apollinaire („halterofil stelar" — cum îi spune Gilbert Prouteau) ne prezintă tinerețea sportivă a lui Guy de Maupassant, excelent vîslaș, care se deda la sfîrșiturile de săptămînă „sacrosanctelor zile ale canotajului" (cum le numea Flaubert în corespondența sa). Autorul lui **„Bel-Ami"** cobora Sena cu barca, de la Paris la Rouen, trăgînd la rame și ducînd cu el și doi amici.

Un desen de epocă, în peniță, ni-l înfățișează pe Goethe în plin avînt sportiv, patinînd, cu coama în vînt, sub privirile admirative ale unor femei. Scena se petrece pe luciul gheții, lîngă podul de peste Main din Frankfurt.

Handicapat de natură, Byron a luptat împotriva ei practicînd diverse exerciții fizice, datorită cărora a devenit — după spusele lui Goethe — „unul dintre cei mai productivi oameni care au existat vreodată". O schiță a vremii ni-l arată pe Byron, în halat de mătase, luînd lecții de box, în prezenta unor prieteni, cu celebrul maestru Jackson. Geo Bogza — înainte de a face superbul elogiu al bicicletei — a trecut înot Dunărea și Gangele, întocmai ca Byron, Bosforul.

Henry de Montherlant a jucat fotbal (ca portar) și a practicat atletismul la clubul Stade Français din Paris, parcurgînd 100 m plat în 11,4 sec.

Pe la 1885, Rudyard Kipling juca polo călare în India și amintirea acestui joc răzbate în celebra sa schiță **„Pisica malteză"**, în care are cuvîntul... poneiul său favorit „Dolly Dobs".

Dino Buzzati își amintește să fi practicat alpinismul pe pereții friabili ai Dolomiților, dar niciodată în „cap de coardă", experiențele acestea apărînd în prima sa carte **„Barnabo, omul munților"**.

Biografii lui Jean Giraudoux nu uită să amintească faptul că el a fost campion al Franței în cursa de 400 m în linie dreaptă, distanță pe care a parcurs-o în 50 sec. Mult mai modest a fost desigur Tristan Bernard, care se autodefinea astfel: „singurul ciclist care n-a cîștigat nici o cursă".

În anii studenției, Erskine Caldwell a jucat baseball și fotbal american, iar în aceeași epocă André Maurois se dedică scrimei și jocului de rugby — după cum mărturisește în **„Memoriile"** sale — pentru a egala pe plan fizic ceea ce obținuse pe plan spiritual. Maurice Maeterlinck a practicat asiduu boxul (căruia i-a rezervat un „Elogiu") și scrima.

Lista — și a sporturilor, și a romancierilor — ar putea continua, întregind un registru de o mare bogăție și varietate. Toți scriitorii pomeniți au reabilitat — cu sau fără voie — ideea apartenenței sportului la viață, nu numai practicîndu-l ei înșiși, ci integrîndu-l pe sportiv în existența diurnă, așezînd tipul eroului sportiv în tabloul contemporan, alături de cosmonaut sau de electronist. Gerry Logan, eroul lui Brian Glanville, spune undeva: „Fotbalul nu e izolat de viață, ci face parte din ea. Dacă ai trăit într-adevăr în lumea fotbalului și ai studiat-o, poți înțelege ce se întîmplă și în afara ei". Aceasta este explicația cea mai plauzibilă a opțiunii multor scriitori: ei au descoperit în sport o alegorie a vieții.

„România literară"

EMPIREUL MUZELOR ȘI SPORTUL

Ceremonialul deschiderii Jocurilor Olimpice la Olimpia, Grecia

CUNOAŞTEM importanţa educaţiei fizice din antichitate, promovată îndeosebi în cultura greacă şi apoi transmisă celei romane, după cum şi aportul sportului, manifestări care, în modul cel mai firesc, îşi aveau semnificaţia lor profund politică şi economică în epocile respective.

Sculptorii antici, de talia unor dăltuitori ca **Miron, Praxitele, Policlet, Naucide, Lisip,** aveau să culmineze în strădaniile lor prin forţa şi geniul lui **Fidias,** autorul faimoasei statui a lui Zeus de la templul său din Olimpia, zeu care patrona Jocurile panelenice. Gigantica statuie hriselefantină, asupra înălţimii căreia istoricii aproximau foarte diferit (între 24 şi 90 m!) fusese construită din aur şi fildeş, abanos şi incrustări de pietre preţioase, fiind considerată drept una dintre cele şapte minuni ale lumii.

Tragedienii celebri **Eschil, Sofocle** şi **Euripide** n-au stat nici ei departe de sărbătorile din Altis, ba chiar se ştie că au recitat din operele lor la Olimpia, inspirîndu-se şi tematic din isprăvile atleţilor. Ştim, de asemeni, că filosofii greci erau adepţii unei pedagogii peripatetice şi că însuşi Socrate a parcurs de multe ori în călătorie pe jos, împreună cu studenţii săi, drumul peloponezian spre Olimpia, iar tînărul Aristocle, cel mai distins elev al său, i-a perpetuat memoria şi preceptele în scris sub porecla devenită clasică şi universală **„Platon,** adică cel lat în spate“, mai bine zis: **Spătosul.** Marele filosof, cu renumita lui robusteţe fizică, participase în junie la Jocurile nemeice, a trăit 80 de ani lăsîndu-ne şi opera lui nemuritoare la fel de robustă. **Aristotel** şi **Epictet** au fost deopotrivă de preocupaţi de vechile Jocuri Olimpice. Renumiţi istorici ca **Plutarh** şi îndeosebi **Xenofon** relatează multe fapte ce creşteau faima Olimpiei, printre care şi acea epocă tulbure din cea de a 104-a ediţie a Jocurilor Olimpice, cînd s-a declanşat încrîncenata luptă dintre Arcadia şi Elida, pentru supremaţia asupra „teritoriului sacru“.

Aportul poeţilor antici la activităţile atletice a fost de o entuziastă adeziune şi este cunoscută preferinţa tematică înspre

42 km. care traversează două milenii: drumul de la Marathon

olimpionici a lui **Bachilide** şi **Simonide,** dar vom pune în primul plan grandioasa activitate a **tebanului Pindar,** autor al celebrei **„Epinikia“,** operă cuprinzînd 44 ode triumfale ocazionate de Jocurile Olimpice, Nemeice, Istmice şi Delfice. Activitatea lui Pindar, cu aceste ocazii, era totală ca organizator de spectacol, el era rînd pe rînd textier, libretist muzical, conducătorul corului şi al interpreţilor, selecta circarii sau dansatorii şi regiza evoluţia recitalului.

DUPĂ decăderea Jocurilor Olimpice, sub auspiciile Imperiului roman şi mai apoi prin interzicerea lor definitivă (393 e.n.) de către împăratul Teodosiu, convertit la creştinism, propagarea vechiului cult, considerat păgîn, duce la stingerea acelor manifestări sportive seducătoare şi la o reciclare tematică a tuturor artelor. De-a lungul secolelor, au mai fost totuşi unele voci şi doleanţe mocnite, care încercau să împrospăteze premisele antichităţii, precum medicul italian umanist Ieronim Mercurialis, prin tratatul său **„De arte gymnastica“** (1573). Însuşi marele eseist Montaigne moraliza pe educa-

Imnul Olimpic

de Costis PALAMAS
Muzica de Spiros SAMARAS

Tu, antic Spirit, duh etern, tu, creatoru-a toate,
A tot ce e Sublim, Frumos și Adevăr curate,
Pogoară-te să strălucești, cu limpedea-ți lumină,
În slava ta de pe pămînt, ca-n slava ta divină!

În alergări, și-n lupte-apari, la-ntrecerea de forță,
Aceste jocuri nobile le-aprinde cu-a ta torță!
Din ramul cel nemuritor coroana să s-aleagă!
Dîrzenie dă-i trupului și oțelită vlagă!

Cîmpii și munți și mări, prin jur, ți-or străluci curate,
În templul vast de purpură și dalbă puritate,
La templul Tău, un'se prostern popor lîngă popor,
O, antic Spirit, duh etern, o duh nemuritor!

Transpunere în românește de Tudor GEORGE

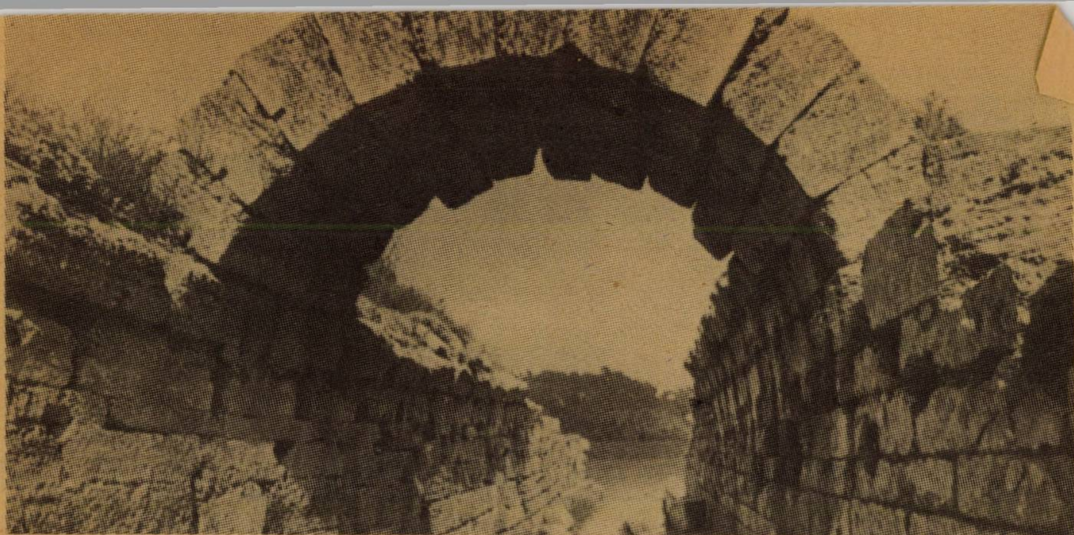
tori asupra integrității trup-suflet, iar Jean-Jacques Rousseau intenționa prin al său **Emile** să reimprime educației fizice diverse exerciții, preluate din gimnaziile și xistelele de tip olimpic.

DESIGUR că numeroși scriitori și poeți au preluat și în epocile moderne povestirile și legendele olimpice, dintr-o afinitate clasicizantă și înclinare romantică, dar abia în 1852 arheologul Ernst Curtius ține la Berlin o conferință răsunătoare despre „Olimpia", odată cu săpăturile revelatoare executate în Peloponez. Și dacă, în 1793, ideea renașterii Jocurilor Olimpice, propusă de către profesorul de gimnastică Johann Christoph Guts Muths, n-a avut nici un fel de urmare, în schimb ecoul comunicării lui Curtius a înflăcărat sufletul unui grec stabilit în țara noastră, negutător de cereale, anume Evanghelie Zappa, care donează guvernului grec o mare sumă de bani (șase sute mii de franci) pentru a se înființa și finanța „Fundația Olympicelor", preconizînd jocuri sportive, concursuri literare, muzicale și de arte plastice, dar și expoziții industriale și agricole.

În 1859 au avut loc la Atena primele manifestări, dar nici acestea, nici cele ce au urmat (1859—70—75—88 și 1889) nu au fost convingătoare, transformîndu-se mai degrabă într-un soi de kermese și petreceri publice extrasportive.

ADEVĂRATUL renovator al Jocurilor Olimpice și integratorul lor necontestat în societatea contemporană apare în personalitatea lui Pierre de Coubertin, care, avînd o pregătire multilaterală, de veritabil enciclopedist (pedagog, istoric, psiholog, sociolog, cercetător, călător și sportiv polivalent), în 12 decembrie 1892, în cadrul unui ciclu de conferințe la marele amfiteatru de la Sorbona, proclama: **„Trebuie să internaționalizăm sportul, trebuie să organizăm noi Jocuri Olimpice!"**.

În anul 1894, la Paris (16 iunie), are loc Congresul pentru restabilirea Jocurilor Olimpice, cu care ocazie au participat 2000 persoane, delegați din 12 țări, cu adeziunea altor 21 națiuni, ascultînd în final, „Imnul lui Apollo" descoperit la Delfi, adaptat acestui prilej de către muzicianul Gabriel Fauré.

Porticul de intrare spre Olimpia

Poezia și Muzica erau din nou alături cu Elocința olimpică.

Prezența și prestanța poeților era și de astă dată în primele rînduri. Cu această ocazie, instituindu-se **Comitetul Internațional Olimpic** (C.I.O.), primul președinte a fost ales poetul grec Dimitrios Bikelas, iar ca secretar general Pierre de Coubertin, care s-a dovedit a fi el însuși un veritabil poet, pe lîngă excelentul regizor și organizator. Coubertin gîndea succesul **Olimpismului** printr-o strînsă „alianță între atleți, artiști și spectatori". La „Conferința consultativă a artelor, literelor și sporturilor" Coubertin a propus, în ciuda multor sceptici și intruși, organizarea unui concurs olimpic în domeniul **arhitecturii, picturii, sculpturii, muzicii și literaturii,** concurs ce reprezintă, după metafora proprie, un veritabil **„pentatlon al muzelor"!**

La prima acțiune de acest fel, în 1912, cu ocazia Jocurilor Olimpice de la Stockholm, concursul literar a fost cîștigat de coautorii Georges Hohrod și M. Eschbach, pentru **„Odă sportului"**, dar nimeni n-a revendicat laurii premiului și abia după mulți ani s-a mărturisit că, sub cele două nume, unul francez, unul german, se substituise însuși Coubertin, pentru a simboliza ideea fraternității olimpice dincolo de adversitățile de orice soi. „Oda" propusă era alcătuită din 9 părți consacrate unor virtuți ale sportului ca: frumosul, adevărul, cutezanța, onoarea, progresul, ultima parte fiind închinată, în stil beethovenian, bucuriei supreme a întregii omeniri. Din păcate, datorită unor obiecții veșnice care au ridicat probleme în legătură cu amatorismul și profesionismul artiștilor, pentatlonul muzelor, care începuse să capete o frumoasă tradiție, a fost întrerupt în 1948, la Londra, hotărîndu-se ca, pe viitor, să se organizeze numai expoziții de artă. Totuși, de fiecare dată, Jocurile Olimpice moderne sînt întovărășite de numeroase alte manifestări paraolimpice, diferențiate în recitaluri lirice, concerte, teatru, fanfare, defilări etc. Dealtfel, intervenția entuziastă a poeților a fost întotdeauna binevenită, chiar dacă ea se manifesta doar printr-o elevată sugestie, ca aceea a poetului francez **Michel Bréal,** care a propus, în memoria alergătorului antic Filipide, instituirea unei curse pedestre (maraton) pe distanța de 42,195 km., exact cît măsoară intervalul Maraton — Atena.

LA 6 aprilie 1896, Atena găzduia ceremonia inaugurală a Jocurilor Olimpice cu prima ediție a erei moderne, noul Stadion Panatenaic devenind neîncăpător. Și atunci, într-un evocator și tradițional stil pindaric, s-a înălțat, într-un impresionant acord de coruri și fanfare, cantata olimpică a compozitorului **Spiros Samaras,** pe versurile poetului **Costis Palamas,** ale căror rezonanțe le-am transpus și noi, în limba română.

Tudor GEORGE

Pe urmele istoriei sportive

OLIMPIA

DUPĂ ce admiri intrarea în Peloponez, unde natura parcă a rupt pămîntul în două pînă în adîncuri lăsînd loc apei să treacă din Marea Cretei spre Marea Ionică, şoseaua te poartă spre Patras, oferindu-ţi în partea dreaptă albastrul de neconfundat al mării, iar în stînga stînci imense îmbrăcate în pini sau portocali. După Patras, la aproape 25 km., ne luăm rămas bun de la mare, pe care o vom mai întîlni numai ocazional pe plaja Miramare, şoseaua începînd să şerpuiască printre vii imense, portocali şi măslini.

Cu cît te apropii de Pirgos, cu atît mai des apar pe uriaşele indicatoare numele de Olimpia. Cam 80 la sută din maşinile care circulă în această direcţie, ne spune şoferul autocarului nostru, merg la Olimpia. Din Pirgos şoseaua începe să urce mai mult, dispar portocalii dar apar chiparoşii. Şi, deodată, pe partea dreaptă, discret, parcă tocmai pentru a te primi mai prieteneşte, fără a-ţi produce emoţii, pe o tăblie albastră cu litere galbene stă scris: OLIMPIA.

Şi totuşi emoţia te încearcă. Te afli la porţile Altisului, acolo unde fiecare colţ de pămînt, fiecare piatră îţi vorbesc despre ceea ce se întîmpla acum mai bine de 2000 de ani.

Legenda spune că Heracle ar fi cel ce a dat naştere aici Jocurilor Olimpice antice. Tot o legendă afirmă că paternitatea lor ar aparţine lui Pelops, fiul lui Tantal, care, dorind să cucerească mîna Hipodamiei, se întrecu într-o cursă de care cu tatăl acesteia, Oinomaos. Cîştigător, Pelops o luă de soţie pe Hipodamia, se urcă şi pe tron, iar pentru a-şi cinsti toate reuşitele ordonă ţinerea la Olimpia a unor întreceri atletice.

Aşa vorbesc legendele, care continuă să se afle sub forma unor senzaţionale compoziţii artistice pe frontoanele templului lui Zeus.

Piatra, acest martor mut dar fără bătrîneţe, n-a păstrat şi alte amănunte, de aceea oamenii au încercat să-i surprindă tainele. Ideea s-a născut în 1723 şi a aparţinut savantului francez Bernard de Montfaucon, fiind continuată apoi de germanul Johann Joachim Winckelmann şi de englezul Richard Chandler, dar de fiecare dată, nici unul dintre ei nu a dus la bun sfîrşit ceea ce îşi propusese. Primul pas este făcut în 1829, însă cu adevărat abia în octombrie 1875, din iniţiativa elenistului german Ernst Curtius, încep să se facă săpături sistematice, care se vor încheia în martie 1881, cînd sînt scoase la iveală o sumedenie de construcţii: statui de zei, gimnaziul, palestra, chipul unui atlet, iar pe o marmură albă lista atleţilor învingători. Privind această placă de marmură încerci sentimentul reîntoarcerii în istorie, începi să retrăieşti cu adevărat momentele de început ale celei mai vechi şi

strălucitoare **instituţii** — Jocurile Olimpice.

PE locul unde cu peste două secole în urmă existau porţile Altisului, se află astăzi un pod; trecîndu-l, intri de fapt în... antichitate. Pe partea dreaptă a şoselei, la mai puţin de 50 m. de pod, ţi se oferă imaginea istoriei.

Fără a aştepta explicaţiile ghidului, privind toate aceste ruine ordonate însă — templul, palestra, stadionul —, variantele mitologice despre originea Jocurilor devin fapte istorice şi chiar ai sentimentul că totul ar fi fost chiar adevărat, că Jocurile au fost create chiar de Hercule, ademenit de frumuseţea locului şi de voioşia ce-l stăpînea după victoria asupra lui Augias.

Pietre imense, care te fac să te întrebi cum au fost ele aduse şi rînduite aici, lucrate cu o măiestrie de invidiat de oamenii de artă chiar de azi, încep să se destăinuie. Chiar de la intrare, grupul statuar de pe frontonul templului îţi transmite parcă tumultul ardentelor pasiuni ce sugerează lupta dintre centauri şi lapiţi.

Palestra ni se arată, poate mai mult decît alte grupuri statuare, ordonată şi impunătoare, iar coloanele rămase intacte delimitează exact locul în care se desfăşurau întrecerile de pancraţiu şi unde au cunoscut gloria şi mai ales celebritatea Polidamas, cel despre care se spune că smulgea copitele taurilor înfuriaţi, Arrichion din Figalia, care, la cea de a 52-a Olimpiadă antică, a rupt clavicula adversarului său, şi Mandrogene din Magnezia, care asculta ca nimeni altul de cuvintele celui care-l antrena.

Trecînd de zidul cu 6 porţi, în stînga se afla Pritaneul, un fel de casă de oaspeţi, cum ar fi în zilele noastre, şi unde la terminarea întrecerilor erau invitaţi şi învingătorii. Evident, pentru o... conferinţă de presă!

Tot în apropierea intrării se afla stadionul, de fapt chiar la poalele muntelui Cronion. Şi stadionul de aici, asemenea tuturor celor existente în antichitate, nu avea forma celor de astăzi, ci se aseamănă mai mult cu o potcoavă mult prelungită.

Teritoriul sanctuarului, care a fost închinat lui Zeus şi unde s-a aflat statuia acestuia, una din cele 7 minuni ale lumii, înaltă de 24 m., făcută din aur şi fildeş de către Fidias şi dispărută în timp ce era transportată la Bizanţ, lăsînd astfel numai ecoul frumuseţii sale de neasemuit, teritoriul sanctuarului, ziceam, care pe atunci se numea Altis, forma un careu perfect, cu latura de un stadiu şi era înconjurată de ziduri. În interiorul acestuia se afla stadionul şi hipodromul.

Da, hipodromul, fiindcă aici, la Olimpia, se desfăşurau cursele de cvadrige precum şi cursele de catîri. De fapt aici, în jurul hipodromului, se aduna „protipendada" vremii, grecii avînd pentru cai un adevărat cult. Homer, în operele sale, ne vorbeşte chiar despre superbele curse şi despre „armăsari focoşi şi de iepe sirepe". Numele acestora au rămas în istorie fiindcă de fapt lor le erau decernate premiile precum şi celor care-i creşteau, conducătorilor lor neatribuindu-li-se atunci nici un merit.

Pindar — un alt cronicar, „comentator" al Jocurilor, la rîndul lui — aminteşte de Tersias din Thesalia, unul dintre cei mai celebri cîştigători în cursele de catîri.

Poate în amintirea acelor celebre momente ale întrecerilor antice, astăzi, între vestigiile vremii care se află în aer liber şi cele ce-şi găsesc locul în Muzeul de peste drum, se află trăsuri cu cai în care te poţi plimba, precum şi catîri şi măgari, purtînd în spate, printre măslini, turişti veniţi cam din toată lumea şi care astfel mai aruncă o punte între trecut şi prezent.

CA şi astăzi, şi atunci exista un protocol al întrecerilor, aici, la Olimpia. Se începea cu stadiu, diaulos, dolichos, pentatlon, lupte, pugilat, pancration, apoi alergări şi pugilat (cei cu barbă fiind şi atunci excluşi din această competiţie), cursa hopliţilor, cursa de cvadrige şi bige şi cursa călare pe catîri. Chiar din program reiese de fapt că probele spectaculoase erau lăsate la urmă.

Un spectacol unic se desfăşoară la Olimpia, aici, în templul zeiţei Hera: aprinderea flăcării olimpice. Din patru în patru ani, vestale îmbrăcate în rochii vaporoase, cu mers de feline, înconjoară sanctuarul, aprinzînd de la soare torţa olimpică, purtată apoi de oameni în alergare, pe vapoare sau simple bărci, pe biciclete, maşini sau avioane, sau, cum s-a întîmplat în 1976, o transmit prin laser în numai 3 secunde, peste continente, mări şi oceane. Acest aparat care s-a vrut a fi „o replică" a epocii moderne, se găseşte azi în muzeul Jocurilor Olimpice, doi kilometri mai înainte de a sosi aici, în Olimpia antică. Întrebarea care ţi-o pui însă, văzînd acest aparat, este dacă peste ani şi ani de zile el va constitui un element de atracţie, aşa cum reprezintă astăzi o enormă piatră lucrată cu răbdare de Sisif, sau în vitrină, el, aparatul, va lăsa locul vreunei fotografii a unui recordman celebru?!

Tribuna judecătorilor în incinta stadionului antic din Olimpia

SĂ intrăm pentru puţin timp şi în Muzeul Olimpiei antice, nu înainte de a spune că de afară este greu să-ţi dai seama ce capodopere se află înăuntru. O clădire simplă, fără ornamentaţii, poate şi pentru faptul că „arhitectura" modernă ar deveni puţin penibilă faţă de tezaurul dinăuntru.

Aici se află, o spun chiar ghizii, specializaţi în aproape toate limbile de circulaţie pe acest pămînt, cîteva dintre cele mai fantastice, mai reprezentative capodopere ale sculpturii greceşti. Nu vorbesc de statuetele de pămînt ars, bronzuri cizelate, armuri, căşti, suliţe, deşi şi acestea, privindu-le, ascultîndu-le istoria, te fac să-ţi întregeşti imaginea despre evenimentele pe care Olimpia le găzduia în antichitate.

Mă refer îndeosebi la frontoanele de est ale templului lui Zeus, pe care arheologii ni le-au redat nouă, celor de astăzi, aproape intacte. Primul dintre aceste frontoane înfăţişează o cursă de cvadrige, de fapt prima, cum spune istoria sau legenda, dintre regele Eladei —Oenomaos şi fiul lui Tantal — Pelops, cel care a luat-o de soţie pe fiica primului şi care, spuneam, ar fi întemeiat Jocurile. Celălalt fronton ne oferă imaginea luptei lapiţilor cu centaurii. Priveşti, asculţi, din nou priveşti şi asculţi. Ochii umblă în ritmul vorbelor ghidului şi încet, încet începi să ai imaginea a ceea ce se întîmpla aici într-o vară a anului 776 î.e.n.....

ÎN general, vizitatorul în Muzeul Olimpiei antice, sau în cel care se află în aer liber, după primul contact cu tot ce se află aici este greu de stăpînit şi deşi a făcut poate mii de kilometri să ajungă la Olimpia este tentat să o ia cînd în dreapta, cînd în stînga, ca şi cum cele expuse sau aflate aici ar dispărea peste puţin timp. Îţi trebuie, chiar ghidul spune, linişte şi, mai ales, răbdare. Poate şi de aceea drumul care desparte cele două muzee (în aer liber şi în clădire) este traversat de vizitator de mai multe ori. De fiecare dată descoperi ceva sau îţi dai seama că ai trecut prea uşor pe lîngă o... piatră. Da, o simplă piatră, cum este şi cea

MIRON: Discobolul

aflată în clădirea muzeului. O piatră care cîntăreşte exact 143 kg. Ei bine, îţi zici la început, chiar la o piatră banală să stau şi să privesc atît?!?! Şi totuşi, piatra aceea îţi vorbeşte despre puterea campionilor olimpici de acum mai bine de două milenii. Pe piatră, o inscripţie simplă: „Bibon (n.a.: un campion al antichităţii) a ridicat această piatră deasupra capului, cu o singură mînă". Şi atunci începi să te uiţi la piatră, cînd dintr-o parte, cînd din alta, doar, doar vei înţelege cum. Ce putere avea oare acel Bibon?, cît era de înalt? şi chiar te întrebi „în ce stil" o fi ridicat-o?

Într-un separeu, imediat în apropierea sălii centrale în care se află de o parte şi de alta cele două frontoane ale templului lui Zeus, acum ancorate bine în pereţii clădirii, ţăcănitul aparatelor de fotografiat creează un adevărat fond sonor al muzeului. O lumină discretă, exact ca afară într-o zi senină dar fără un soare puternic, cade peste o statuie de marmură pe care, văzînd-o în primul moment, ai senzaţia că... înmărmureşti. Cineva spunea, acel cineva fiind un om de artă, că Hermes, statuia lui Praxitele este „mult prea frumoasă". Frumoasă? te întrebi iară în acest muzeu. Frumos nu înseamnă nimic pe lîngă ceea ce e. Ochii îţi umblă de sus în jos şi de jos în sus, şi nu ştii unde să te opreşti mai mult. Dacă-i priveşti numai picioarele, ai senzaţia că în următoarea secundă ele se vor mişca. Hermes are o poziţie odihnitoare; sprijinindu-se de un soclu, îl ţine în mînă pe Dionysos. Trupul este atît de „omenesc", de natural, că aştepţi să-i simţi respiraţia.

Iar dacă Hermes îţi oferă, prin toată compoziţia, prin poziţia sa şi chiar a muşchilor, liniştea, atunci statuia care reprezintă Victoria înaripată a lui Paionios îţi dă o uluitoare senzaţie de mişcare, de zbor.

SĂ ieşim din nou în aer liber, acolo unde aceste lucrări s-au aflat cîndva, în sanctuarul lui Zeus, iar de aici să pătrundem prin Criptă spre stadiu.

Această intrare care duce din sanctuar spre stadiu este de o asemănare izbitoare cu cea de pe cele mai moderne stadioane de azi. Din acoperişul de piatră, asemenea cu cea a pereţilor, a mai rămas intactă numai o parte, dar această parte îţi oferă parcă mai bine imaginea a ceea ce a fost, şi mai ales tumultul mulţimii cînd îşi făceau apariţia concurenţii.

În faţă se profilează o pistă de nisip lungă de 200 m., după măsurătoarea modernă. De jur împrejurul ei, sub forma unor adevărate tribune de iarbă, se află locul în care se aşezau cei aproape 40 000 de oameni care încăpeau aici. Cîte stadioane moderne de astăzi se pot mîndri cu o asemenea capacitate?

În partea dreaptă, cum intri dinspre sanctuar, un loc delimitat de pietre roase de vînt, apă şi soare: „tribuna oficială" — cum i-am spune noi astăzi —, în care luau loc „oficialităţile".

Stadiu. Aici s-au născut de fapt primele întreceri sportive în anul 776 î.e.n. cînd, de fapt, a fost declarat primul campion olimpic al omenirii, Korebos, cel al cărui nume figurează la loc de cinste pe piatra imensă din sanctuar. Începînd de la Korebos, istoricul Timaios din Tauromenion a introdus calculul anilor după olimpiade, sistem cronologic recunoscut mai tîrziu în unanimitate.

Legînd astfel istoria de Jocurile Olimpice, grecii au făcut un surprinzător act de cultură, cu repercusiuni în civilizaţie. „Efectul te face să-ţi pui în şagă întrebarea, spunea un scriitor: nu e oare uimitor faptul că grecii au uitat anul cînd au cucerit Troia, că nu-i pot întocmi acte de stare civilă lui Homer, dar că victoria lui Korebos au săpat-o în marmură şi ne-au transmis-o?"

Privesc fascinat această limbă de nisip bătătorit de milenii şi cu sfială mă îndrept spre stadiu pentru a pune piciorul pe el. Nu sînt singurul. Toţi cei care vin, sau aproape toţi, indiferent de vîrstă, fac fotografii în poziţia de start. Este cel mai sublim omagiu adus sportului.

Pe această pistă de nisip, la un capăt şi la celălalt, cîte o linie albă de calcar, care delimitează cei 192,27 m, ai unui stadiu. Aceasta este distanţa măsurată în zilele noastre. Atunci însă, istoria spune că ea a fost măsurată de Heracle cu 600 de picioare. Or fi chiar 600 de picioare, de tălpi adică, unul lîngă altul?

Un atelier pentru eternitate: atelierul lui Phidias

Împins de curiozitate încep să număr. 1, 2, 3, 4, 5,... 100,.... 200,... 300,... 400 (aici se află amplasată tribuna oficială de care am amintit),... 500, 582. Deci nu sînt 600. Poate am greşit eu, îmi zic. Dar acelaşi lucru îl văd că face un campion olimpic al zilelor noastre şi chiar în proba în care se aleargă în linie dreaptă, sovieticul Valeri Borzov, învingător la München în 1972, cursant ca şi mine la Academia Internaţională Olimpică. Nu-l deranjez din numărătoare şi-l aştept la... linia de sosire. 571, îmi spune.

Deci nu-i ieşise nici lui 600, dar nici noi nu ne potrivisem la numărătoare. De fapt, aveam să aflăm cîteva minute mai tîrziu că această neconcordanţă cu... istoria sau legenda se datora nepotrivirii niciunuia dintre noi, la numărul de la picior, cu ...Heracle. Toţi cei care purtau nr. 40 la picior au numărat exact 600. Iată aşadar că, pe lîngă multe lucruri care aveam să le aflu aici la Olimpia, a fost şi numărul de la picior al celui căruia (într-o variantă) i se atribuie naşterea Jocurilor Olimpice antice.

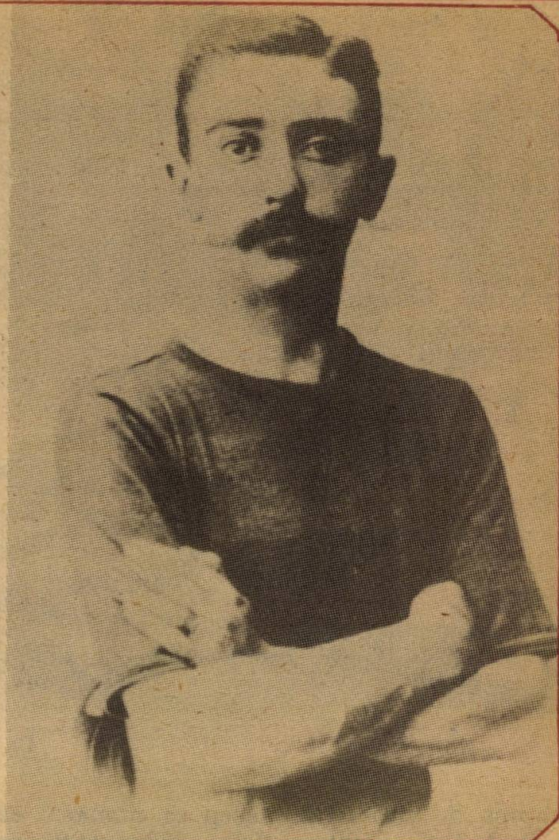
Mai în glumă, mai în serios, seara, la orele de curs, povestindu-le conferenţiarilor noştri, prof. Nikolaos Nissiotis — preşedintele Academiei Internaţionale — ne-a spus: „iată deci că aţi adus, prin această întîmplare, noi «contribuţii» la documentele Jocurilor".

OLIMPIA de astăzi, cu peisajul său bucolic, în care doar pinii întunecaţi aduc o notă de gravitate, este un loc de reculegere şi meditaţie în faţa vestigiilor unui trecut glorios, al unei înalte spiritualităţi, care şi-a aflat în Jocurile Olimpice — în sport, cum am zice noi azi —, una din dimensiunile sale cele mai pregnante.

Între palestrele şi stadioanele Olimpiei s-a născut acea izbitoare idee, graţie căreia oamenii au regăsit sensul uman al existenţei, convieţuirea în pace, respectul, înţelegerea.

Octavian VINTILĂ

Pierre de Coubertin şi gruparea de prietenie franco-română

ÎN memoriile sale[1], Pierre de Coubertin (1863–1937), renovatorul Jocurilor Olimpice, pomeneşte numele României de patru ori.

Prima menţiune datează din jurul anului 1900. Pe atunci, Coubertin considera Comitetul Internaţional Olimpic format din trei cercuri concentrice: un **nucleu** de membri harnici, convinşi şi competenţi; o **pepinieră** de membri binevoitori care pot fi educaţi cu timpul şi o **faţadă** (galerie) de oameni mai mult sau mai puţin folositori, ale căror titluri, averi sau funcţii puteau contribui la o aparentă glazură de ansamblu. (Să menţionăm aici că Pierre de Coubertin, adversar înfocat al titlurilor gratuite, făcea totuşi concesii „almanahului de la Gotha", pentru că, într-o lume prost alcătuită, nu găsise alt mijloc de a obţine rapid creşterea prestigiului olimpismului.) Astfel se făcea că, printre „bunele recrutări" pentru C.I.O., realizate la sesiunea din 1899, este enumerat şi „prinţul Georges Bibesco (România)", clasat în rîndurile membrilor „simpatici, dar încă indiferenţi". Într-adevăr, George Bibescu figurează pe lista de protocol a C.I.O drept al 23-lea component, devenind ambasadorul său în cea de a 16-a ţară prezentă pe listă[2].

Cea de a doua menţiune se referă la noi membri intraţi în sînul Comitetului Internaţional Olimpic, printre cei aleşi la sesiunea din 1908 aflîndu-se şi „George A. Plagino pentru România", care devine astfel cel de al 57-lea membru al C.I.O.[3]

Cea de a treia menţiune produce şi astăzi controverse de ordin istoric. Înaintea celei de a 5-a Olimpiade, de la Stockholm, în 1912, Coubertin — trecînd în revistă „comitetele olimpice naţionale (care) îşi consolidează autoritatea"[4] — citează printre ele şi pe cel din România. Documentele existente în ţară atestă

faptul că un Comitet Olimpic Român a fost constituit abia în primăvara anului 1914. Referirea la existenţa C.O.R. în 1912 — dealtfel confirmată de documentele sesiunii C.I.O. din 1912, de la Stockholm — vizează probabil mai curînd o intenţie de constituire.

În sfîrşit, cea de a patra menţiune în memoriile lui Coubertin apare la capitolul consacrat Jocurilor Olimpice din 1924 de la Paris.

CU aceste patru menţiuni, prezenţa numelui României în memoriile lui Coubertin pare săracă. La prima vedere ar putea reieşi că părintelui Jocurilor Olimpice moderne numele acestei ţări îi era aproape indiferent. Eroare! Şi o strălucită revanşă pe care încearcă să o reveleze recentele noastre cercetări.

În anul 1905 — pe care Coubertin însuşi îl numeşte „unul din cei mai util laborioşi şi cei mai fecunzi în rezultate solide“[5] — apare în cunoscutul cotidian „Le Figaro“ (nr. 270, din 6 octombrie 1905) un editorial intitulat **„Prietenii noştri români“** şi semnat Pierre de Coubertin.

Articolul începe cu cuvintele-cheie: „Vorbim prea rar despre România, iar cînd vorbim o facem într-un fel indiferent şi superficial“. Introducerea slujeşte pentru a denunţa o anumită apatie în întreţinerea relaţiilor internaţionale ale Franţei.

Urmează o incursiune istorică în deceniile creării României moderne, „această frumoasă şi fermecătoare Românie — spune Coubertin — al cărei străvechi sînge latin păstra în taină pentru zile mai fericite calităţile moştenite de la Roma imperială“.

Interesant este faptul că, fără s-o fi vizitat vreodată, Coubertin descrie ţara, cum se vede în consideraţiile următoare: „Revoluţia noastră din 1848 a dat avînt aspiraţiilor sale. Dealtfel, o simpatie instinctivă părea s-o încline spre noi, iar Bucureştiul, amestec copios de palate emfatice şi de lamentabile dărăpănături, era deja impregnat de viaţă şi de idei franceze; dar, în jur, pămîntul continua să somnoleze, nerodnic, iar sufletul naţional se căuta derutat de-a lungul orizonturilor imprecise“.

Viziunea istorică a lui Coubertin este, în cazul de faţă, aceea a unui enciclopedist francez, enunţurile sale istoriografice nefiind neapărat conforme cu realitatea cunoscută poporului român. Astfel, Coubertin poate spune: „La Congresul de la Paris, care a parafat-o, Napoleon III s-a făcut campionul independenţei româneşti. [...] Mai mult, cele două principate sînt plasate sub garanţia colectivă a marilor puteri. Împăratul francezilor a trebuit să renunţe la realizarea pe loc a unităţii pe care o avea în vedere pentru protejaţii săi. La Viena şi Constantinopol o asemenea unitate provoca îngrijorări. Dar, măcar atît, Moldova şi Ţara Românească (Valahia) obţin instituţii identice şi permisiunea de a discuta împreună anumite probleme. Era tocmai atît cît le trebuia pentru a le permite să facă singure ultimul pas. În aceeaşi zi, la Iaşi şi la Bucureşti, prinţul Cuza este ales ca domn. Bizuindu-se pe sprijinul Franţei care va şti să impună Europei acceptarea acestei iregularităţi iniţiale, noul ales se intitulează prinţ de România şi a putut astfel spune concetăţenilor săi în proclamaţia sa: «Naţiunea română a fost întemeiată». A fost într-adevăr. Napoleon III, a cărui privire distrată acoperea adesea idei încăpăţînate, s-a bucurat de o dublă satisfacţie încurajînd pe malurile Dunării formarea unei noi naţionalităţi — şi încă a unei naţionalităţi latine.“

Faţa medaliei emisă în 1963 de către Fundaţia de artă Coubertin (Franţa), la centenarul naşterii lui Pierre de Coubertin.

Nos amis Roumains

După considerații foarte personale privitoare la domnitorul Cuza și la instaurarea monarhiei în România, Coubertin face elogiul poporului român, al românilor, vorbind despre „noblețea lor ancestrală, indiciu sigur al unei lungi afinări și pecetea unui soi autentic", vorbind despre acești „latini în amestecul lor de înțelepciune și turbulență", subliniindu-le „simțul judicios al progresului" și „temperamentul vibrant și pasionat". Concluzia aprecierilor lui Coubertin sună așa: „În fapt te și poți întreba dacă nu cumva această colonie părăsită de romanii de altădată nu ne dă despre ei o imagine mult mai vie decît o poate da Italia actuală [....] Nu cumva adevărații urmași ai Romei sînt pe cale de a renaște în România?"

ÎN privința necesității de a cimenta prieteniile internaționale ale Franței, Coubertin notează: „Cînd e vorba de România, nici nu e nevoie. Acolo trăiește un popor care ne cunoaște, care ne poartă recunoștință și afecțiune, care-și trimite cu plăcere fiii să se instruiască în școlile noastre și face un ecou simpatic la toate ideile lansate de uzinele noastre intelectuale."

Finalul articolului lui Coubertin — colorat potrivit stilului său foarte alegru, pe cît de caustic în genere — apelează la o frumoasă metaforă: „Ne-ar trebui o planisferă pe care să apară colorate în albastru de Franța locurile unde ne numărăm prietenii adevărați, calzi și sinceri. Regiunile albastre n-ar corespunde deloc cu ceea ce ne imaginăm pe bulevard și poate că am resimți chiar o rană de amor propriu negăsindu-le mai vaste și mai numeroase. Cel puțin lecția ne-ar fi de folos și ne-am simți îndemnați să evaluăm mai bine de-acum înainte simpatiile dovedite și să ne dăm mai multă silință pentru a le întreține și a le apăra. În orice caz, pe această nouă hartă a Dragostei, România va apărea într-un costum în care albastrul domină încă [...] E treaba noastră să albăstrim restul."

DUPĂ cum era de așteptat, acest articol a avut un răsunător ecou în presa românească a vremii. Două cotidiene (de limbă franceză) din București („L'Indépendence Roumaine" și „La Roumanie") îl reproduc în întregime la cinci zile după apariția sa la Paris. Mai mult, „La Roumanie" îl însoțește de un suculent comentariu în prima pagină, sub titlul „Un editorial din «Figaro»"[6], care începe astfel: „Prietenilor noștri francezi, chiar cînd comit oarecare erori căutînd pe de o parte să expună istoria noastră națională sau pe de altă parte să ne afle fizionomia particulară, trebuie să le fim recunoscători pentru intenția simpatică. Poate că d. Pierre de Coubertin nu ne-a studiat îndestul de aproape înainte de a-și fi încărcat paleta, dar nici unii din compatrioții săi care au petrecut săptămîni sau luni în România nu s-au descurcat mai bine încercînd să ne facă portretul cu condeiul; așadar, exprimăm înainte de toate sincera noastră gratitudine autorului articolului pe care-l reproducem **in extenso**, rezervîndu-ne dreptul de a adăuga cîteva observații necesare." Printre altele, apreciind „debutul articolului d-lui de Coubertin drept perfect... sau aproape", comentariul are accente reparatorii susținînd: „Și-apoi, noi sîn-

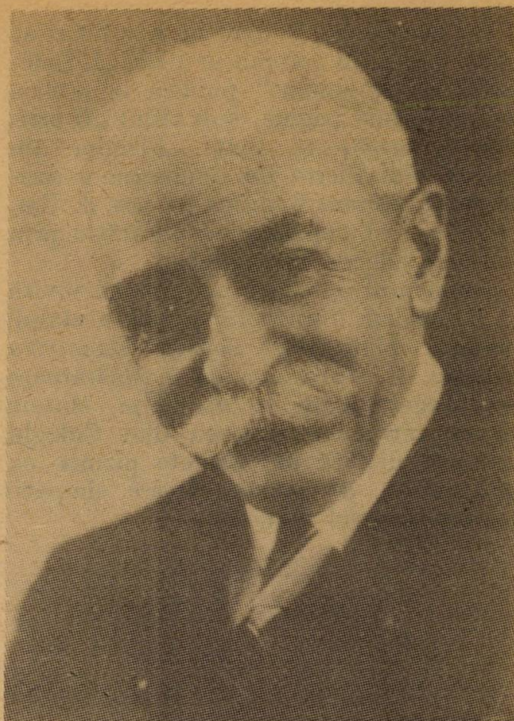
tem mult mai vechi de 1848, şi încă de secole s-au manifestat „aspiraţiile" noastre naţionale; şi fără să ne întoarcem la potop, 1821 marchează o etapă decisivă." Comentariul se încheie astfel: „Zicînd «albastrul domină în costumul nostru» — d. de Coubertin se referă la culorile franceze. «Nouă (francezilor), zice dînsul, ne incumbă să albăstrim restul». De-ar accepta ţara sa această invitaţie! De-ar trata ea întotdeauna România ca pe un Prîslea al Latinităţii! Ocazia e propice [...] Dealtfel, albastrul ne vine bine; una din cele trei culori ale drapelului nostru, ale acestui tricolor dunărean pe care aurul recoltelor noastre înlocuieşte albeaţa de crin a marii şi simpaticei naţiuni surori."

În scurte note, articolul lui Coubertin este menţionat şi în ziarele „Adevərul" (din 27 septembrie/10 octombrie 1905) şi „Bukarester Tagblatt" (în limba germană, din 28 septembrie/11 octombrie 1905)[7].

În aceeaşi zi, cotidianul bucureştean „Secolul"[8] semnalează apariţia articolului din „Le Figaro", comentînd: „În el se spune că francezii au neglijat pe români, care totuşi şi azi le sînt tot aşa buni prieteni ca şi mai înainte."

DAR articolul lui Coubertin a produs şi altfel de reacţii. De pildă, la o aniversare a asociaţiei „Alliance Française", la Iaşi, la 7/20 octombrie 1905, N.C. Schina, preşedintele tribunalului local, a evocat articolul lui Coubertin din „Le Figaro", terminîndu-şi toastul cu cuvintele patriotarde: „Franţa va adopta pe sora sa România."[9]

O reacţie neaşteptată, dar plină de semnificaţii este aceea materializată într-o scrisoare publicată în prima pagină de „L'Indépendence Roumaine" la 29 septembrie/12 octombrie 1905 (deci chiar a doua zi după reproducerea articolului din „Le Figaro"). Scrisoarea este semnată de avocatul şi fostul deputat bucureştean Em. Culoglu şi poartă chiar titlul: „Dlui P. de Coubertin". Iată începutul acestei scrisori: „Rar vei găsi imprimat un cuvînt de simpatie la adresa României în ziarele franceze; un asemenea cuvînt se găseşte într-un număr din „Figaro" şi poartă semnătura dv. Îmi permit să vă scriu întrucît sînt român şi pentru a vă da o mică explicaţie. Reamintiţi un fapt istoric care dă Franţei dreptul să reclame un loc mai mare în inima românilor decît acela pe care-l ocupă acum, — decît cel pe care crede că-l ocupă, ar fi mai corect, — întrucît România n-a uitat serviciile făcute şi care i-au asigurat, pe vremea împăratului Napoleon al III-lea, autonomia. Există totuşi, ceea ce şi dv. remarcaţi foarte discret, o răcire în relaţiile acestor două ţări. De ce ţine şi din ce parte vine? Iată întrebarea pe care îmi propun s-o examinez." Autorul scrisorii înşiră cîteva considerente istorice sau unele fapte de domeniu diplomatic pe care le crede cauza răcelii relaţiilor franco-române şi încheie astfel: „Nu e mai puţin adevărat că noi iubim sincer Franţa, că sîntem, ca şi francezii, latini şi că, aşa cum zice un proverb românesc: sîngele apă nu se face. Vă mulţumesc încă o dată pentru bunele cuvinte pe care le-aţi scris pe adresa ţării mele."

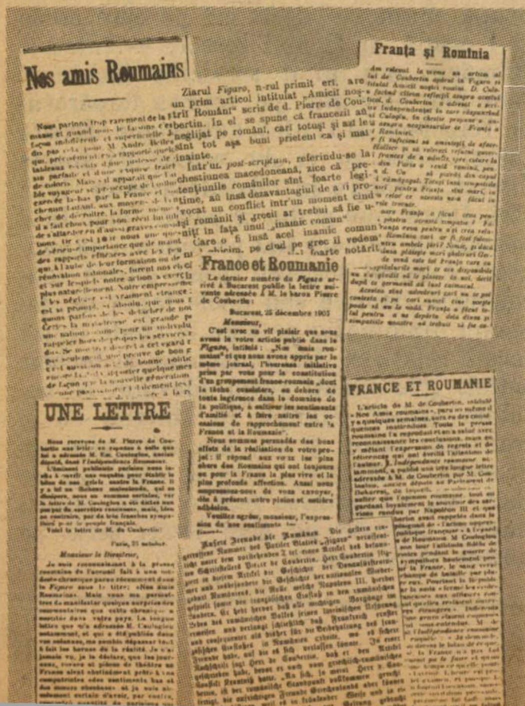

Pierre de Coubertin: 1863—1937

Răspunsul lui Coubertin n-a întîrziat mult. La 12/25 octombrie 1905, „L'Indépendence Roumaine" publică în același loc, pe prima pagină, sub titlul **„O scrisoare"**, următorul text: „Primim din partea dlui Pierre de Coubertin o scrisoare de răspuns la aceea pe care d. Em. Culoglu, fost deputat, i-a adresat-o prin «l'Indépendence Roumaine»".

Eminentul publicist parizian ne invită să deschidem o anchetă pentru a stabili bilanțul plîngerilor noastre împotriva Franței. E vorba aici de o supărătoare neînțelegere, care se va risipi, sîntem siguri, întrucît scrisoarea dlui Culoglu n-a fost dictată de «secrete pizme» ci, dimpotrivă, de foarte sincere simpatii pentru poporul francez.

Reversul medaliei centenare Pierre de Coubertin

Nos amis Roumains

Franța și Romînia

Ziarul *Figaro*, n-rul primit eri, are un prim articol intitulat „Amicii noștri Români" scris de d. Pierre de Coubertin. In el se spune că francezii aŭ neglijat pe români, cari totuși și azi le sînt tot așa buni prieteni ca și mai înainte.

Intr'un *post-scriptum*, referindu-se la chestiunea macedoneană, zice că pretențiunile românilor sînt foarte legitime, aŭ însă dezavantagiul de a fi provocat un conflict intr'un moment cînd românii și grecii ar trebui să fie uniți în fața unui „inamic comun"...

France et Roumanie

Le dernier numéro du *Figaro* arrivé à Bucarest publie la lettre suivante adressée à M. le baron Pierre de Coubertin:

Bucarest, 25 décembre 1905

Monsieur,

C'est avec un vif plaisir que nous avons lu votre article publié dans le *Figaro*, intitulé: „Nos amis roumains" et que nous avons appris par le même journal, l'heureuse initiative prise par vous pour la constitution d'un groupement franco-roumain „dont la tâche consistera, en dehors de toute ingérence dans le domaine de la politique...

UNE LETTRE

FRANCE ET ROUMANIE

Iată scrisoarea d-lui de Coubertin:

Paris, 21 octombrie

Domnule director,

Sînt recunoscător presei române pentru primirea făcută unei modeste cronici apărută în „Figaro" sub titlul **«Prietenii noștri români».** *Dar îmi veți permite să manifest și oarecare surprindere față de comentariile pe care această cronică le-a stîrnit în țara dv. Mai ales lunga scrisoare pe care mi-a adresat-o d. Culoglu, și care a fost publicată în coloanele dv."*

După ce încearcă să risipească unele neînțelegeri, Coubertin își încheie scrisoarea astfel: „Acolo unde eu mă mărgineam să semnalez o supărătoare indiferență apar secrete pizme; Franța n-a fost doar neîndemînatică, ci chiar vinovată față de prietenii ei români. Ei bine! aș dori să ni se spună în ce sens, propun să se întocmească bilanțul a ceea ce, în trecut, ea n-a făcut **atunci cînd ar fi putut s-o facă** *și să se semnaleze în același timp ce se așteaptă de la ea în viitor. Momentul e propice pentru un asemenea examen și dacă întîmplarea tot ne oferă ocazia, să profităm. V-am fi foarte recunoscători, domnule director, dacă ați institui această anchetă care, vă promit, va fi urmărită la Paris cu infinit interes și ale cărei rezultate ar putea fi fecunde."*

Em. Culoglu răspunde la rîndul său (**„Un cuvînt de răspuns"** în „L'Indépendence Roumaine" din 15/28 octombrie 1905), spunînd: „Scopul meu, după cum știți, și cum atît de bine ați spus în rîndurile cu care ați precedat inserarea răspunsului dlui de Coubertin, n-a fost să afirm sau să las să se ghicească vechi pizme la adresa Franței [...] Nu am vrut decît să arăt că românii nu sînt ingrați; că toate greșelile nu-s doar de partea noastră și că în România există un mare fond de simpatie pentru Franța, care ar putea fi mărit și dezvoltat în folosul ambelor națiuni."

Ecourile articolului lui Coubertin din „Le Figaro" (precum și ale scrisorii sale — primul și probabil singurul text adresat de Coubertin direct publicului românesc!) s-au prelungit în timp. Tot în „L'Indépendence Roumaine", la 31 decembrie 1905/13 ianuarie 1906, într-o **„Scrisoare din Paris"**, intitulată **„Români și francezi"**, corespondentul particular al cotidianului bucureștean, Ion Măgură, in-

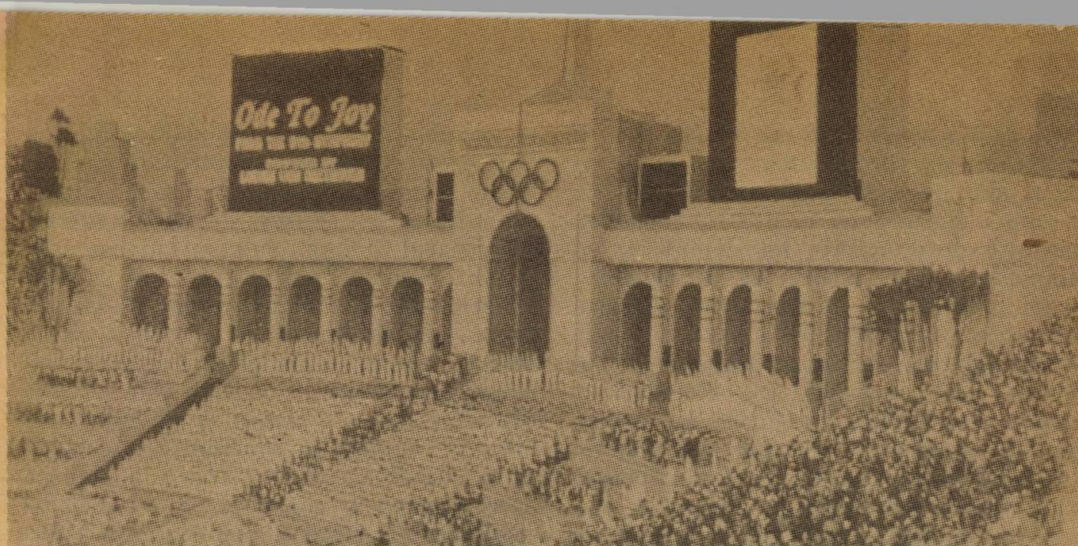
cepe prin a spune: „Revin asupra acestei chestiuni, pe care dealtfel am mai tratat-o aici de mai multe ori. O fac nu pentru a mă repeta, ci pentru a preciza anumite date agitate nu demult şi cu simpatie, printre alţii şi de un redactor al lui «Figaro», d. de Coubertin, al cărui articol intitulat «Prietenii noştri români» a fost reprodus în corpul ziarului puţină vreme după apariţia sa. Românii şi francezii se iubesc, dar în ultima vreme, fie din cauza unor interese politice, fie din considerente sociale multiple, această simpatie s-a estompat ca o legendă; n-a mai rămas decît amintirea unei vechi şi mişcătoare prietenii. Într-adevăr, au existat multiple neînţelegeri, dar scumpul meu confrate de la «Figaro» mă va ierta dacă-i voi spune că motivele neînţelegerii sînt de cu totul alt ordin, mai curînd de natură psihologică, şi că nu e vorba decît de o etapă care va fi, să sperăm, urmată de o mare şi afectuoasă reconciliere. După discuţii pasagere, prietenii adevăraţi sfîrşesc întotdeauna prin a se lua din nou în braţe." După care urmează o caldă pledoarie pentru prietenia franco-română.

DAR larga dezbatere publică declanşată de articolul lui Coubertin nu s-a încheiat. Ocazionalul corespondent parizian al cotidianului bucureştean a trecut probabil prea grăbit peste paginile din decembrie ale lui „Le Figaro", căci altfel ar fi trebuit să remarce efectul practic imediat al atîtor florete încrucişate în arena literelor.

La 7 decembrie 1905—adevărat, într-un loc mai modest, din pagina a doua— „Le Figaro" publică o notă intitulată **„Franţa şi România"** care conţine vestea neaşteptatei iniţiative a lui Pierre de Coubertin. Om de spirit, dublat de un veşnic neastîmpărat om de acţiune, Coubertin va dori să fructifice o situaţie avantajoasă de moment, luînd-o înaintea celor cantonaţi în sterile declaraţii verbale. Nota din „Le Figaro" începe prin a constata: „Articolul dlui de Coubertin, intitulat «Prietenii noştri români», apărut chiar aici acum cîteva săptămîni, a avut consecinţe neaşteptate. Întreaga presă română l-a reprodus şi i-a salutat cu recunoştinţă concluziile, adăugînd însă şi expresii de regrete şi reticenţe care au trezit atenţia autorului." După citarea schimbului de scrisori dintre Coubertin şi avocatul Culoglu, cu menţionarea unor detalii nesemnificative, nota se încheie cu următoarele rînduri extrem de importante: „D. de Coubertin a socotit că nu trebuie lăsată să treacă fără folos manifestaţia de sentimente francofile pe care articolul său le-a stîrnit la un mare număr de români. În consecinţă, a hotărît să constituie o grupare franco-română a cărei sarcină ar consta, în afara oricărei ingerinţe în domeniul politicii, în cultivarea sentimentelor de prietenie şi în a face să se nască ocaziile de apropiere între Franţa şi România. Sediul acestei grupări este la Paris şi vom transmite cu plăcere fondatorului ei adeziunile provizorii — necomportînd angajamente financiare — care vor fi trimise de cititorii noştri."

Ca deobicei, Coubertin n-a greşit în aprecieri şi a mers la ţintă. Reacţia este extraordinară. Prima se materializează la 13/26 ianuarie 1906 în cotidianul „Adevĕrul" care publică în prima pagină o notă (semnată S.Y.R.), intitulată **„Franţa şi România"** şi încheiată astfel: „Am dori ca grupul franco-român să nu fie o înjghebare menită să întreţie un schimb vremelnic de platitudini şi de protestaţiuni platonice de simpatie. Am dori ca el să întreţie prin fapte relaţiunile dintre oameni de valoare ai Franţei şi pătura conducătoare de la noi, să apropie pe oamenii de ştiinţă şi pe literaţii francezi de cei români, pe ziariştii francezi de ziariştii noştri, pe artiştii francezi de artiştii noştri, mărind cercul simpatiilor reciproce în aşa măsură, ca să ajungem la contactul mai intim al opiniunilor publice din ambele ţări. Cînd aceasta se va fi făcut, vom fi săvîrşit o operă trainică şi însemnată."

În ziua de 13/26 ianuarie 1906 şi în cele următoare, toată presa bucureşteană ia cunoştinţă de faptul că „personalităţi din cele mai marcante ale vieţii noastre publice şi sociale"[10] au adresat lui Coubertin următoarea scrisoare:

Los Angeles 1984

Bucureşti, 25 decembrie 1905

«Am citit cu o deosebită plăcere articolul dv. publicat în „Figaro", intitulat **„Prietenii noştri români"** *şi am aflat, prin acelaşi ziar, de fericita iniţiativă pe care aţi luat-o pentru constituirea unei grupări franco-române, „a cărei sarcină ar consta, în afara oricărei ingerinţe în domeniul politicii, în cultivarea sentimentelor de prietenie şi în a face să se nască ocaziile de apropiere între Franţa şi România".*

Sîntem convinşi de bunele efecte după realizarea proiectului dv.; el răspunde celor mai dragi dorinţe ale românilor care au avut întotdeauna pentru Franţa afecţiunea cea mai vie şi cea mai profundă. Astfel, ne grăbim să vă trimitem, încă de pe acum, deplina şi întreaga noastră adeziune.»

Urmează 82 de semnături ale unor fruntaşi ai opiniei publice şi vieţii culturale, printre care: scriitorul Barbu Ştefănescu-Delavrancea, juristul Constantin Dissescu, savantul Constantin I. Istrati, preşedintele Academiei Române, filosoful Constantin Dumitrescu-Iaşi, arhitectul Ion D. Berindei, chirurgul Thoma Ionescu, savantul Ioan Cantacuzino, dramaturgul Alexandru Davila, poetul Alexandru Macedonski, actorul Aristide Demetriade şi mulţi alţii, înşiraţi pe o largă paletă, mergînd de la oameni politici, miniştri, senatori, deputaţi, pînă la judecători, avocaţi, medici, profesori, oameni de litere, ziarişti.

Textul scrisorii, împreună cu lista de semnături, apare in extenso în ziarele „Universul", „Secolul", „Conservatorul", „L'Indépendence Roumaine", „Epoca" şi în alt cotidian de limbă franceză din Bucureşti — „La Dépêche". În finalul scrisorii, „La Roumanie" mai face o menţiune interesantă: „Adeziunile continuă să fie primite la Bucureşti, prin grija dlor Mitilineu şi Rosenthal, cărora d. de Coubertin, actualmente la Cannes, le-a telegrafiat de îndată viile sale mulţumiri."

AICI se termină cercetările noastre privitoare la iniţiativa lui Pierre de Coubertin de a constitui o grupare de prietenie franco-română, rămînînd în sarcina istoricilor şi a politologilor să stabilească efectele acestei acţiuni, valoarea ei în planul relaţiilor internaţionale.

Oricum, sîntem îndreptăţiţi să conchidem că şi prin această iniţiativă părintele Jocurilor Olimpice moderne confirmă năzuinţele sale spre universalitate umană, dorinţa sa de a stabili relaţii de respect şi prietenie între oamenii de pretutindeni, în vederea întăririi păcii şi bunei înţelegeri între popoare.

Victor BĂNCIULESCU

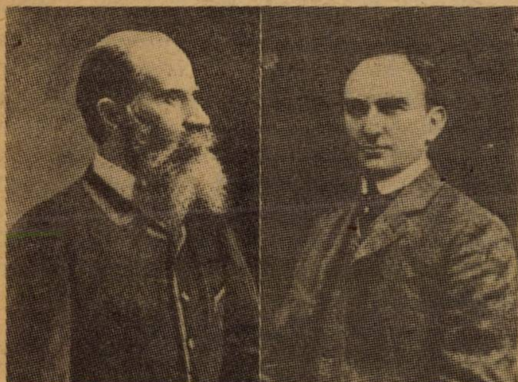
[1] PIERRE DE COUBERTIN, **Mémoires Olympiques**, Ed. Comitetul Internaţional Olimpic, Lausanne, şi Geoffroy de Navacelle, 1979
[2] Ibidem, p. 39
[3] Ibidem, p. 59
[4] Ibidem, p. 75.
[5] Ibidem, p. 45
[6] **„La Roumanie"** (Journal conservateur quotidien) din 28 septembrie/11 octombrie 1905
[7] **„Bukarester Tagblatt"**, sub titlul **„Unsere Freunde die Rumänen"** (în pag. 3, la „Noutăţile zilei")
[8] **„Secolul"** din 28 septembrie/11 octombrie 1905 (în pag. 1 la rubrica „Ecouri")
[9] **„L'Indépendence Roumaine"** din 19 octombrie/1 noiembrie 1905
[10] **„Epoca"** din 15/18 ianuarie 1906, pag. 1, sub titlul „O ligă franco-română"

CENTENARUL PRESEI SPORTIVE ROMÂNEŞTI

• Prima publicaţie: „Sportul" în 1880 • Cum scriau despre sport „Albina românească" şi „Gazeta de Transilvania" • Revista „Football" a lui Camil Petrescu • Prima cronică de fotbal, la 1907 • Pe vremea cînd echipele purtau „veste" şi victoria era... proclamată!

ÎN 1980, presa sportivă românească a devenit **centenară**. Evenimentul — preţios pentru istoria gazetăriei — este prilejuit de apariţia la Bucureşti, la 1 februarie 1880, a unui periodic intitulat **„Sportul"**. La acea dată, puţine ţări în Europa dispuneau de o gazetă consacrată exclusiv mişcării sportive.

Publicaţia **„Sportul"** din 1880 — care purta, printr-o fericită coincidenţă, exact numele pe care şi l-a ales cotidianul sportului românesc de astăzi — a apărut aproximativ în acelaşi timp cu revista bucureşteană **„Literatorul"** (20 ianuarie 1880) de sub direcţia lui Alexandru Macedonski. Iniţiativa fondării bilunarului **„Sportul"** de la sfîrşitul secolului trecut a aparţinut lui Al. Galeşescu şi Constantin Blaremberg, doi pasionaţi susţinători ai curselor de cai. Dealtfel, calul şi jocheul apar chiar pe frontispiciul publicaţiei, dispuşi în centrul cîmpului de întrecere al unui hipodrom (probabil cel de pe vremuri, de la Floreasca), prevăzut cu tribune şi cu un parapet din bîrne de lemn. Cei doi fondatori şi proprietari ai publicaţiei erau şi redactorii ei, director fiind menţionat doar C. Blaramberg (grafiat chiar aşa) — participant la revoluţia de la 1848 din Ţara Românească, proprietar al herghelie de la Paşcani, pe care o înfiinţase în anul 1870, apoi colonel, general şi ministru de justiţie.

Constantin Blaremberg **Al. Davila, directorul „Revistei sportive"**

Deşi consacrată hipismului, publicaţia cunoştea (şi recunoştea) în acea epocă diverse discipline sportive moderne, pe care le înregistra astfel: **„cursele de cai, eserciţiele corpului, manegiul, crescerea şi dresarea cailor, canotagiul, vînătoarea, billeardul, patinagiul, gimnastica"**.

Ceea ce n-ar trebui să ne facă a crede că artele atletice, acţiunile fizice de joc, de întrecere, de destindere fuseseră pînă atunci ignorate pe meleagurile noastre. În 1601, descriind serbările prilejuite de logodna fiicei lui Duca Vodă, căpitanul Constantin Filipescu foloseşte expresiile: „se răpezea iute" (pentru „a alerga, a fugi"), „sărind" şi „se da în văzduh peste cap şi cădea în picioare" (pentru „sărituri, salt"). Cînd Dimitrie Cantemir trecea în revistă năravurile moldovenilor, în **„Descrierea Moldovei"** (traducerea din 1825), găsim expresiile „s-au gîlcevit" (adică „s-au întrecut"), „să vază care sunt mai voinici" şi cuvîntul „învingere" (vrînd să însemne „victorie" în textul „pentru învingere, l-a dăruit Domnia").

Anunțînd deschiderea unei „săli de arme" în București, **„Curierul românesc"** (III, 1831, p. 252) precizează că aici se va preda „meșteșugul de a se bate cu săbii". Peste un singur an, în **„Albina românească"** (IV, 1832, p. 248), Gregor de Bronișevschi, „învățător de dansuri", anunță că dă, la Iași, lecții de dans, călărie și scrimă. Aceeași revistă ieșeană aduce, în 1837, vestea că în Copou a luat ființă „o sănețărie" (desigur, un poligon), o școală de tir. Tot la Iași e cunoscut, din 1838, „giocul șatranei", în care G.

ANUL I BUCURESCÎ 15 MARTIE 1892 No.

GIMNASTICUL ROMÂN

REVISTA MENSUALA

PENTRU PROPAGAREA GIMNASTICEÎ ÎN SCÓLE, SOCIETAȚI ȘI ARMATA

REDACȚIA	ADMINISTRAȚIA
STRADA LAZUREANU, 50	TIPOGRAFIA „GUTENBERG"
La D-nul D. IONESCU	28, Strada Doamnei, 28

Abonamente: 5 lei pentru tótă țara pe an; portul în plus pentru streinătate.
Abonamente speciale pentru tot cea ce privește arta gimnasticeî și sport

Călinescu a descoperit ușor începuturile jocului de șah. Despre „patinagiu" apare probabil primul articol românesc în **„Icoana lumei. Foae pentru îndeletnicirea moldo-românilor"** (anul I, nr. 4, din 27 octombrie/8 noiembrie 1840, pp. 28—29). Știa deci a se veseli lumea și la acea vreme, călărind sau luînd lecții de scrimă, jucînd șah sau patinînd. Asemenea vești de gazetă ne dau imaginea în mișcare, aproape cinematografică, a evoluției sporturilor pe teritoriul țării noastre.

În **„Foae sătească"** (IV, 1842, pp. 170—171) apare „pravila pentru duel", un adevărat „cod al onoarei". Un an mai tîrziu, în **„Foae pentru minte, inimă și literatură"** (Brașov, 1843) se publică proiectul lui C. Mihalic de Hodocin pentru „o școală de înotat". În celebra **„Gazeta de Transilvania"**, la 18 ianuarie 1845 (VIII, nr. 6, pp. 21—22), un „articol începătoriu" (deci un articol de fond) este dedicat „deprinderilor trupesci", în care evident este vorba de gimnastică. Iată, încet-încet, și semnele primelor preocupări nu numai pentru latura distractivă a sporturilor, ci și pentru caracterul lor de componentă clară a educației fizice. **„Albina românească"** (XIX, p. 104) descrie „alergările de cai" organizate în Copou la 6 aprilie 1847. La rubrica „Novitate de năuntru", **„Gazeta de Moldavia"** (XXII, 1850, p. 131) face darea de seamă a primului examen de scrimă al cadeților și soldaților, în sala de arme din Iași. În sfîrșit, pentru a nu duce prea departe (și prea amănunțit) excursul nostru istoric, să mai amintim că în **„Familia"** (V, 1847, p. 478), la „Cronica velocipedică", se vorbește de o „primă excursie pe velocipede" (deci de un strămoș al cicloturismului).

Pentru a reveni la istoricul presei sportive românești, să menționăm că titlul **„Sportul"** a mai fost purtat, de-a lungul timpului, de alte 7 publicații, în anii 1901, 1906, 1908, 1909 (la Pitești), 1921 (la Cluj), 1922, 1924-25, înainte de a deveni, din 1967, numele consacrat al cotidianului sportului românesc. Să mai amintim aici că între timp (deci începînd din 1880), presa română a cunoscut **peste 60 de publicații** (cotidiene, hebdomadare, lunare, periodice) **cu caracter sportiv.** Să dăm cîteva exemple.

„Bicicleta. Prima revistă velocipedică în România" apare la București, la 1 noiembrie 1893, popularizînd numele „bărbaților mai cunoscuți ai capitalei" care puteau fi întîlniți frecvent „pe două roți": dr. Urechiă, generalul Florescu, avocatul Dărăscu, poetul Vlahuță, scriitorul Delavrancea ș.a.

Tot la București, din 3 martie 1896 apare **„Revista sportivă"**, publicație (condusă de Al. Davila) ce se voia **„un organ al sporturilor pătrunse în toate straturile noastre sociale"** (hipism, ciclism, vînătoare, scrimă, tir, gimnastică, sporturi atletice etc), **„un letopiseț modern și atent care să consemne evoluțiunea lor atît de repede și în care să se afle activitatea desfășurată în alte țări"** — cum se preciza în editorialul primului număr.

Cunoscutul velocipedist Constantin Cantilli scoate, la București, la 20 iulie 1897, **„Revista modernă. Publicațiune bimensuală științifică, literară și în special spor-**

ANUL I. — No. 1 | 25 BANI | DUMINECĂ 3 MARTIE 1896

REVISTA SPORTIVA

APARE O DATĂ PE SĂPTĂMÎNĂ

REDACȚIUNEA: STRADA PIAȚA AMZEI, Nr. 5. | ADMINISTRAȚIUNEA: STRADA PIAȚA AMZEI. Nr. 5.

ABONAMENTE ÎN ȚARA:
Un an . . . . . 12 Lei
Șease luni . . . . . 6 Lei

Director: A. DAVILA

ABONAMENTE ÎN STRĂINATATE:
Un an . . . . . 15 Lei
Șease luni . . . . . 8 Lei

tivă", în paginile căreia aflăm semnături ca: Alexandru Macedonski, Cincinat Pavelescu, Ion Theo (Tudor Arghezi) ș.a.

Mai tîrziu, un scriitor de renumele lui Camil Petrescu a avut propria sa revistă sportivă: **„Foot-ball"**, apărută în anul 1937. Între cele două războaie mondiale, în presa românească au scris cronică sportivă, curent sau întîmplător: Lucian Blaga („Patria" — Cluj), George Călinescu („Adevărul literar și artistic"), Emanoil Bucuța („Boabe de grîu"), Mihail Sebastian și Camil Petrescu („Cuvîntul"), Ionel Teodoreanu („România literară"), Tudor Arghezi („Realitatea ilustrată").

PENTRU ineditul și nostimada textelor de început de veac, vom reproduce unele din primele cronici de fotbal consemnate în presa sportivă românească.

Revista ilustrată **„Din lumea sporturilor"** (București, anul I, nr. 5 din 4 decembrie 1907) publică, la pag. 13, cronica unui meci de fotbal din 2 decembrie, pe care-l consideră că „s-a dat pentru prima dată la noi". Iată, sub titlul: **„Matchul football dela Șosea"**, textul (cu respectarea ortografiei vremii):

„Duminică 2 Decembrie a avut loc pe platoul din fața rondului al doilea o interesantă partidă de football între **Olimpia**-societate de gimnastică germană și **Roma**-societate sportivă formată din funcționarii societății de petrol Româno-Americană.

Amintim cititorilor, că aceste jocuri s-au dat pentru prima dată la noi.

Grupul societăței Olimpia purta veste roșii și era sub conducerea dlui Kutscher; grupul societăței engleze Roma, purtau veste albastre și era sub conducerea dlui A. Jeffreys. Arbitru a fost ales d. Middleton englez. Jocul a început la orele 2 și jumătate și s-a terminat la orele 4 și jumătate.

Grupul englez **Roma** a luat 7 puncte, iar cel german **Olimpia** a luat numai un punct. Grupul englez a fost proclamat învingător.

« Roma » s-a arătat cu adevărat superior în luptă. Plini de agerime și în ordinea cea mai perfectă englejii se vedeau pretutindeni luptînd cîte odată trei engleji contra unui singur german.

Grupului german i-a lipsit ordinea și mai ales vigilența necesară pentru a urmări jocurile capricioase ale mingei, totuși am observat printre dînșii luptători foarte isteți.

Pentru joia viitoare grupul englez **Roma** a invitat la un match grupul sportiv al societăței Colentina.

Matchul acesta se anunță a fi foarte interesant întrucît lupta se angajează între două grupuri engleze".

Peste 12 ani, în **„Viața sportivă"** (București, anul I, nr. 1 din 1 noiembrie 1919), la pag. 15, sub titlul **„Două lupte interesante"**, apar următoarele cronici de fotbal, semnate probabil de unul dintre primii noștri cronicari de specialitate:

« Duminică, 12 Octombrie, s-au disputat pe terenurile Federației două match-uri de football ass.

Cel dintîi, arbitrat de lt. Al. Săvulescu, a avut loc între echipa orașului Brașov și o echipă de selecție formată din cei mai buni jucători ai cluburilor **Tricolorul**, **Venus** și **Colțea**. Dela întîiele atacuri a ieșit în relief superioritatea echipei bucureștene, care după cinci minute a și marcat primul punct, după o passă animată între **Mitty Niculescu** (căpitanul echipei)

EXEMPLARUL 20 BANI

SPORTUL

Organ de propagandă pentru Educațiunea Fizică

și Buletin Oficial al Federațiunei Societăților Sportive din România

«Ludus pro Patria»

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ

IAR ÎN EPOCA SPORTIVĂ (APRILIE-OCTOMBRIE) SĂPTĂMÂNAL

și **Ion Niculescu,** jucător cu o reputație stabilită în Franța. Coeziunea care există între linia de înaintare a echipei bucureștene a fost remarcabilă, căci cu toată apărarea îndîrjită a brașovenilor, ea a reușit să marcheze încă un punct. Al doilea mitan jocul începe să se desemneze favorabil pentru echipa Brașovului, care prin passe de jucători cu adevărat rutinați atacă întruna poarta adversarului și isbutesc, după o remarcabilă passă să marcheze un punct. Jocul reîncepe, cu mai multă înverșunare și interesul merge crescînd, prin faptul că echipa Brașovului, încurajată de acest prim succes, își dă toată silința de a egala situația. Dar, acum, noi atacuri bine conduse din partea bucureștenilor amenință poarta adversarului; însă cîtva timp atacurile la gol sunt respinse cu energie, unul după altul. Totuși, dl

SERIA II. 2 lei exemplarul ANUL I. Nr. 2

foot-ball

revistă săptămânală pentru deprinderea jocului curat-în sport, artă, literatură, viața socială

Director N. GRAMATIC | Joi 21 Octombrie 1937

Comentarii

de N. GRAMATIC

Divizionare

Ungaria B—România B

Ion Niculescu, prinzînd un frumos pas de la **Dinică Georgescu** marchează al 3-lea punct pentru echipa sa și apoi un al 4-lea urmează aproape imediat. Jocul se termină 4—1 pentru București.

În echipa brașoveană am remarcat pe conducătorul ei, **Tritsch,** un jucător de clasă. El este acela care a isbutit să marcheze punctul pentru echipa sa. **Halassy, Fogarassy** și **Kovacz,** în linia înaintașilor, au fost mult apreciați. **Dima Roth** și **Demetrescu M.** trebuiesc amintiți elogios pentru continua legătură, în jocul lor, cu înaintașii. Linia becilor este vrednică de laudă aproape fără nici o rezervă. Ea a dovedit mult calm în momente foarte critice. Portarul **Erdös** a pus în evidență mari însușiri. El a smuls aplauzele spectatorilor prin felul strălucit cum a știut să pareze numeroasele atacuri îndreptate asupra porții sale.

Echipa Bucureștiului a fost alcătuită astfel: portar, **Pavel;** beci, **Nae Secăreanu** și **Titi Ostroveanu;** halfi, **Frunzete, Vasiliu** și **Teclu;** înaintași, **Sopoteanu** (Pișta), **Dinică Georgescu, Mitty Niculescu** (căpitanul), **Ion Niculescu** și **Tică Georgescu.** Pentru această echipă nu am decît laude. O mică rezervă în ce privește pe dl. Frunzete, care din obișnuință joacă puțin cam „tare".

Cred că s-au tras cîteva învățăminte din acest frumos match, în cursul căruia nu s-a auzit un singur strigăt și nu s-a iscat nici măcar un început de altercație între echipieri.

Al doilea match s-a dezbătut între echipa Școlii militare de educație fizică și o echipă a clubului „Tricolor". Jocul a fost arbitrat de lt. **Mincu,** vechiul sportsman, care a venit de la Tecuci în acest scop. Matchul s-a terminat cu 3—1 în favoarea echipei „Tricolor". »

Al. SĂVULESCU

DOI SCRIITORI PESCARI — ACUM 55 DE ANI

• DOI pescari: Mihail Sadoveanu, „elevul", şi „profesorul" său, I. Al. Brătescu-Voineşti. Îi vedem în fotografiile alăturate — sînt în plină activitate. Numai că elevul a prins un peşte uriaş, iar profesorul, doar o zvîrlugă. De ce le spunem elev şi profesor? Ne orientăm după o scrisoare — datată 3 iulie 1930 — trimisă de scriitorul I. Al. Brătescu-Voineşti, mai marelui său în literatură, Mihail Sadoveanu, cu referire la arta pescuitului: „Preaiubite şi preacinstite frate Mihăiţă, ţi-am trimis într-o cutiuţă cîteva muşte, din cele care mi-au dat cele mai bune rezultate în toate rîurile în care am pescuit. Ţi-am mai trimis şi cîteva fire verzi pentru făcut «bas de ligne-uri» pentru pescuit cu rîma. Legi împreună trei fire, la un cap faci un ochi de care ai să legi sfoara, la celălalt bagi un cîrlig [...]. Îmi ceri consilii asupra pescuitului cu musca. Greu! greu de tot! Ar trebui să-ţ scriu zece pagini, şi oricît m-aşi sili să fiu clar, tot n-ai pricepe[...]". „Profesorul" scrie totuşi cîteva sfaturi şi «elevul» le învaţă aşa de bine, încît, după scurtă vreme, are prilejul să se lase fotografiat cu ditamai peştele agăţat de undiţă — spre marea uimire şi ciudă a confratelui Brătescu-Voineşti.

Un păstrăv din „Ţara de dincolo de negură" sau de pe vremea Ducăi Vodă.

Ion Al. Brătescu-Voineşti descoperind celebra privighetoare prinsă-n undiţă.

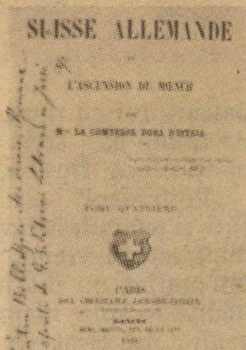
DORA D'ISTRIA PE ALPI

Muntele escaladat de Dora D'Istria în 1855

• UN eveniment sportiv de răsunet mondial: la 6 iunie 1855, o femeie, însoţită de un ghid, escaladează cel mai înalt vîrf al Alpilor elveţieni, devenind astfel prima femeie alpinistă din Europa — şi, poate, chiar din întreaga lume. Vîrful cucerit se numeşte Moench şi are înălţimea de 4 105 metri. Numele temerarei sportive: Elena Ghica, pe care publicistica franceză, elveţiană, italiană, belgiană şi greacă o cunoaşte sub pseudonimul Dora D'ISTRIA. Peste cîteva luni — în primăvara anului 1856 —compatrioata noastră („Elena Ghica, fiica lui Mihalache Ghica şi a Catincăi, născută în Bucureşti, la 2 februarie 1828

și sfîrșită din viață la Florența, la 17 noiembrie 1888" — cum o vom găsi menționată în „Revista Nouă", nr.2 — 1889) va publica, la Paris, volumul **„La Suisse Allemande et l'ascension du Moench"**, în care descrie „mersul spre acest vîrf de munte ne mai atins pînă acum de nimeni." În paginile acestui volum publicista sportivă nu consemnează o cronologie a escaladării. Face numai istorisirea literară a ineditului ei voiaj, arătînd măreția munților, furia avalanșelor,

splendoarea peisajelor și puterea omului de a cuceri. Începe cu întîia mărturie: „Cînd am anunțat că proiectez să ating ultimul vîrf al Alpilor, stupefacția a fost generală..." (toți socotind de neîngăduit această cutezanță). Ajunsă sus pe vîrful muntelui, Dora plantează drapelul „pe care era brodat cu litere mari, cuvîntul VALAQUIE". Apoi l-a îmbrățișat, înfășurîndu-se o clipă în faldurile lui, și a plecat înapoi spre casă, unde a sosit „zdrobită de suferințe atroce". Cutezătoarea reușise însă, așa cum mai înainte reușise și în alte încercări sportive: călăria, înotul și tragerea cu arma de foc. Presa europeană consemnează evenimentul, lăudînd curajul „Dorei D'ISTRIA, prima publicistă și scriitoare romăncă ajunsă pe plan european, și, în același timp, prima femeie alpinistă de performanță din lume".

BOXERUL IONEL TEODOREANU

• ESTE probabil că cel mai „complex" sportiv dintre scriitorii noștri a fost Ionel Teodoreanu. A „gustat" cîte puțin din toate disciplinele sportive practicate la noi acum cincizeci de ani. Se antrena pentru scrimă, trăgea cu pistolul, făcea gimnastică (la domiciliu), patina, juca biliard. Dar sportul preferat a fost boxul. N-a ieșit pe ring niciodată, dar s-a antrenat, de plăcere, ori de cîte ori a avut ocazia. Antrenorul său

Moți Spakov și Ionel Teodoreanu (1933)

„oficial" a fost Moți Spakov, care în 1933 era campion la categoria grea, pe țară. Îi vedem pe amîndoi în fotografia aceasta, făcută după ora de antrenament: Moți Spakov, campionul României, și Ionel Teodoreanu, campionul... scriitorilor-boxeri, amatori.

DOI TEMERARI

• CUNOAȘTEM, din relatările ziarelor timpului, doi sportivi români distinși în competiții peste hotare, în secolul trecut. Primul a fost Alexandru Ciurcu, fostul director al ziarului bucureștean „L'Indépendance Roumaine" care, la invitația primită din partea Sindicatului Presei din Franța, a participat la primul concurs de baloane cunoscut în lume — în octombrie 1888. Și-au luat zborul atunci, din fața Muzeului Luvru, opt baloane sferice, care urmau să aterizeze cît mai aproape de orașul Corbeil — deci era vorba de o cursă fixată pentru un traseu de 35 de km. Baloanele fuseseră umplute cu gaz de iluminat. Concurenții urmau să folosească, pe parcurs, curenții de aer, spre a ajunge cît mai aproape de destinația impusă. Premiul întîi a fost cîștigat de balonul care avea ca echipaj pe renumitul aeronaut francez Godard și pe românul Alexandru Ciurcu. Descrie-

rea cursei o găsim în revista „La Science illustrée". Cum ajunsese Ciurcu în această competiție? Se afla la Paris de doi ani și, împreună cu francezul Just Buisson, inventase un motor destinat navelor aeriene. În memoriile sale, acest brav ziarist, inventator și sportiv ne va spune: „Am făcut acest periculos zbor la cel dintîi concurs de baloane din lume. pentru a-mi da seama de condițiile adaptării motorului meu la propulsarea baloanelor, și credința mea a fost confirmată". Putem spune deci că Ciurcu a fost întîiul nostru sportiv fără voie, dezinteresat de performanța realizată.

• UN AN mai tîrziu de la consemnarea acestui mare eveniment sportiv, s-a făcut inaugurarea turnului Eiffel, de la Paris — la 1 aprilie 1889. Printre știrile publicate de presa franceză referitoare la festivitatea respectivă, găsim și una care ne privește direct și este deci demnă de reamintit. În timpul desfășurării programului de inaugurare, un român, Nicolae Vladica, a escaladat măreţul turn, agăţîndu-se de grilele metalice, deci fără a folosi scările sau ascensoarele. O performanță uimitoare, care i-a adus cutezătorului o medalie de aur, oferită de guvernul francez. „Domnul Vladica — scriau ziarele franceze — este gimnast și psilograf de mare precizie, putînd scrie 30 000 de cuvinte pe o carte poștală". Căutăm urmele acestei activități artistice de pînă atunci a lui Vladica și le găsim în anul 1883, cînd era gravor în București. El este acela care a scris microbiografia lui George Bariţiu pe capacul ceasornicului de buzunar al acestuia (154 de cuvinte perfect vizibile cu ochiul liber). Textul respectiv este semnat: N. Vladica, 17 noiembrie 1883.

Prima mea călătorie aeriană

de AL. CIURCU

VÎNĂTORII ION GHICA ŞI MIHAIL SADOVEANU

• VÎNĂTORII noștri s-au constituit pentru prima dată într-o grupare legală, la 26 noiembrie 1870, sub denumirea de „Asociația vînătorilor", după cum aflăm din statutele respective votate de cei 37 de membri fondatori. Scopul societății: „Să dobîndească, pentru membri săi, locuri de vînătoare, unde vînatul să fie păstrat și înmulțit; să îmbunătățească rasa cîinilor, înlesnind prășirea prepelicarilor". În fruntea societății a fost ales atunci un comitet format din: Ion Ghica, Lascar Catargiu, doctorul Kalinderu, generalul N. Golescu și colonelul Haralambie. În 1893 s-a creat în București o altă societate vînătorească, mai puternică — avea peste două sute de membri. Și aici găsim încă două nume legate de literatură: Al. Candiano-Popescu și Al. Ciurcu. Ion Ghica, nemulțumit de activitatea primei societăți, se alătură noii inițiative. Dar nici aici nu-și va găsi mulțumirea dorită. De ce? Pentru că bravii

Vînători — 1893

vînători nu prea aveau izbînzi în activitatea lor. Aflăm aceasta din **„Darea de seamă“** întocmită la sfîrşitul anului 1893, de colonelul Candiano Popescu: „Membrii noştri n-au prea cucerit lauri. În partidele organizate de-a lungul anului 1893, cu 65 de bătăuşi, pe domeniile din Vlaşca, ei nu au fost în stare să împuşte decît 7 iepuri şi 5 vulpi, pe cînd alţii... Totuşi să ne ţinem capul sus, urmărind deviza noastră: Vînătoarea îmbărbăteşte!“.

Un fruntaş printre vînătorii din deceniile următoare a fost Mihail Sadoveanu, care practica acest sport din copilărie. „Tata — ne spune maestrul în memorii — mi-a îngăduit să ies cu puşca la vînătoare după ce am împlinit doisprezece ani. Expediţiile mele erau către luncile Siretului; popasurile în locuri tainice; scăldătorile în bulboane celebre...“. Nu este de mirare deci ca după mai bine de patru decenii de activitate vînătorească să ajungă — în 1937 — un adevărat campion. În fotografia din pag. 41, Sadoveanu în Munţii Sebeşului, în anul 1937, lîngă cea mai mare cucerire a sa: un cerb cum nu se mai văzuse pînă atunci răpus de vreun vînător.

SCRIITORI PE BICICLETĂ

• LA început bicicleta n-a fost privită cu simpatie, la noi. Medicii o declarau „o primejdie pentru sănătate“, iar ziarele puneau întrebarea (în 1893): „Unde o să ajungem? S-au înmulţit velocipedele în Bucureşti; sînt cu zecile. Velocipedia ne mai trebuia...“. O revistă foarte răspîndită, „Vieaţa“ — vine, în noiembrie 1893 şi cu un desen satiric privind bicicleta — publicat pe prima pagină. În acest desen vedem: difuzarea revistei „Vieaţa“ cu bicicleta; o plimbare cu bicicleta la Şosea (tatăl, mama, copilul, căţelul şi păpuşa); un velociped de iarnă, cu cabină de lemn şi cu sobă; doi iubitori ai periculosului vehicul, cu picioarele umflate de „abuzul velocipedomaniei“; la arat cu bicicleta; cu maşina de cusut pe bicicletă.

După mai puţin de doi ani critica a încetat. Scriitorii Alexandru Vlahuţă (conducătorul revistei „Vieaţa“), Barbu
Ş... ...avrancea, Alexandru Ma-
c... ...nstantin Cantilli sînt sem-
n... anului 1895 că „sînt vă-
z... ...eumblîndu-se cu bicicletele
(... ...i spunea velocipede), pe
(... ...i“.

...KI ŞI CANTILLI

... scriitori, cei mai pasionaţi
...cipedic au fost: Alexandru
...i Constantin Cantilli. În
...a scos, la Bucureşti, „Re-
...“, în al cărei prim număr
...ezie despre bicicletă:

Desen din „Vieața“ (noiembrie 1893)

VELOCIPEDUL

Semeț, isteț, nervos, vînjos,
Fugar de fier,
Fii smeu, mereu, la drum acum
În tine sper.
Haiduci, năluci, răsar, dispar,
Ca un mister.
Păduri obscuri și văi
Sclipesc și pier.
Voinic, amic, scump cal, rival
Tu n-ai de loc.
Mergi lin, deplin și treci cînd pleci
Vîrtej de foc.

În același număr din „Revista Modernă“, Cantilli ne descrie **„O extraordinară călătorie“**, făcută de el, împreună cu poetul Macedonski, pe biciclete, de la București la Brașov și înapoi, în zilele de 20—23 octombrie 1894: „Plecăm din București la ora 6,30. Pneumaticele noastre vîjîiau și ca două năluci alergam cu repeziciune printre copacii de la Șosea... Ajungem la Băneasa, apoi la Fortul Otopeni, unde soldații se uită la caii noștri cu roate... La Ploiești sîntem la 10. Cînd se lasă noaptea ne aflăm la Bușteni. Mergem mai departe la Brașov. A doua zi, la 10, plecăm înapoi la București, dar vîntul se agață de roate... și dormim la «Cele trei circiumi» (lîngă Băicoi). A treia zi am ajuns la București. În trei zile am îndeplinit cea mai extraordinară cursă din cîte s-au făcut pînă acum la noi...“.

Descrierea aceasta, mai detailată, fusese publicată de Cantilli și într-o broșură, apărută în decembrie 1894. Prefața broșurii este semnată de Macedonski, care ne mărturisește: „Am încălecat pe velociped, ne mai vrînd să încalec Pegasul, fiindcă alții l-au schimbat într-o mîrțoagă și fiindcă el [illegible] astăzi mai deșirat și mai olog dec[illegible] ajuns cel mai ticălos cal de bîlci. [illegible], o nespusă mulțumire, să mă du[illegible]ngul drumurilor, să cutreier c[illegible]dri, să uit mișelia, grijile, mizeri[illegible]că...“. Și în încheiere îl elogia[illegible]tilli: „Vei fi un scriitor mare, îns[illegible]ari îți vor fi și suferințele. Sc[illegible]te acestea. Eu, care după păre[illegible]t, egoist și care nu mă admir dec[illegible] salut în dumneata o auroră“.

Și Cantilli a continuat, scri[illegible] publicînd șapte volume: versuri, cr[illegible] teatru. Iar în sport a mai realiza[illegible] performanță uluitoare. A mers cu bi[illegible]cleta, de la București la Paris, de unu[illegible] singur, în 1908, parcurgînd 2720 de km în zece zile — un nou record național și mondial.

PRIMA AUTOMOBILISTĂ — MARTHA BIBESCU

• FEMEILE au început să facă automobilism, în țara noastră, în anul 1904, cînd s-a înființat Automobil-Clubul-Ro-

mân. Printre cei 40 de membri ai acestei organizaţii s-au aflat atunci şi două femei: Martha Bibescu şi Yvonne Cămărăşescu. Aceste începătoare au fost deci primele femei deţinătoare, la noi, de „brevete“ pentru conducerea automobilelor pe drumurile ţării. Scriitoarea Martha Bibescu (a publicat aproape patruzeci de volume) s-a distins ca automobilistă chiar din primul an, participînd, împreună cu soţul ei, George Valentin Bibescu, la cea dintîi cursă automobilistică organizată la noi: Bucureşti-Giurgiu şi înapoi, la 22 septembrie 1904. O vedem la volanul „Mercedesului“, înainte de plecarea în cursă. Un an mai tîrziu — în aprilie-iunie 1905 — ea va participa şi la cel dintîi voiaj automobilistic intercontinental cunoscut în lume — pe distanţa Bucureşti—Ispahan (fosta capitală a Persiei). La raid au participat: George Valentin Bibescu, Leon Leonida, Mihai Ferekide, Martha Bibescu, Maria Ferekide şi scriitorul francez Claude Anet, care avea să scrie şi să publice apoi, la Paris, o carte despre istovitorul raid. În fotografie: „Mercedesul“ lui Bibescu, în timpul trecerii prin Caucaz.

PE COLŢII BABEI

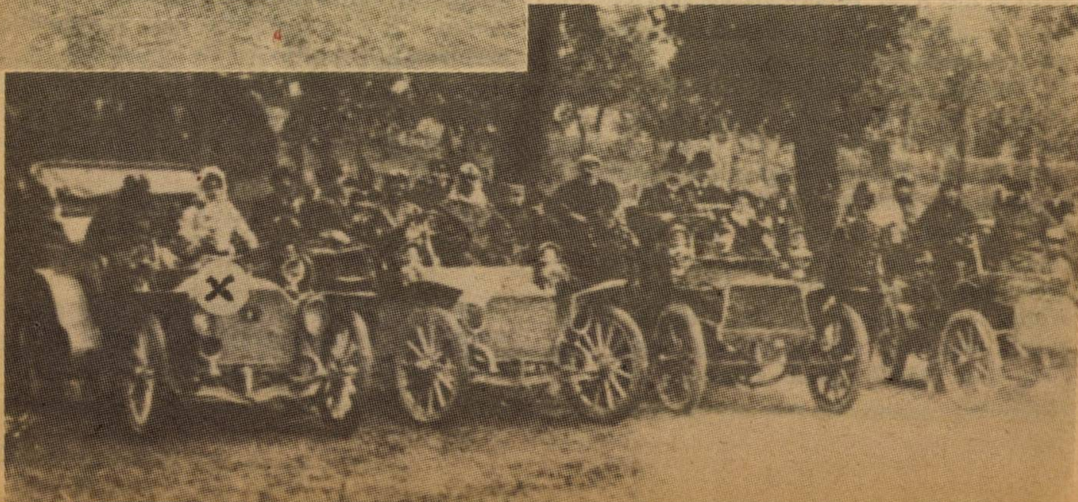
• ÎN toamna anului 1909, din iniţiativa lui G. Filip — cel care-i edita cărţile lui Mihail Sadoveanu — a fost organizată o excursie de documentare în Munţii Carpaţi: pe Caraiman, la Peştera Ialomicioarei, pe Omul, pe Valea Cerbului. Era vorba nu de o simplă plimbare de plăcere, ci de o tacită întrecere alpinistă: Cine urcă mai repede? Cine rămîne ultimul? Au participat la escaladare scriitorii: Mihail Sadoveanu, D. Karnabat, Gh. Silvan, N. Timiraş şi editorul G. Filip. Îi vedem pe toţi în această fotografie, împreună cu călăuza lor, sus, pe Colţii Babei. Primul din stînga este Sadoveanu. A luat locul de onoare pentru că s-a urcat primul. Din această călătorie marele prozator a scris povestirea **Peştera Ialomicioarei,** pe care a publicat-o în revista „Viaţa Românească“. Cîteva fragmente din această schiţă:

„De la Colţii Babei coborîm în trei ceasuri spre Peşteră. Locul unde această minune a frămîntărilor pămîntului se ascunde e apărat de ziduri de stînci care au faţa marmurei. Umbra brazilor, lucirile amurgului, aduc o măreţie sălbatică strîmtorii uriaşe prin care trece, zbătîndu-se cu zvon necurmat, Ialomiţa, abia scăpată din abisurile ei. Privind Peştera în lumina aceea nehotărîtă, a asfinţitului de zi, în sunetul apelor, mă simt cuprins de o ciudată simţire; parcă mă apropii de un străbun, martor al trecutului celui mai îndepărtat. Locuinţa aceasta

Spre Ispahan — 1905

Prima cursă auto București-Giurgiu-București (22 septembrie 1904)

Pe Colții Babei (primul din stînga, Mihail Sadoveanu)

întunecată a adăpostit pe cei dintîi oameni, strămoşii noştri săraci şi necăjiţi şi prin ea au trecut, rînduri, rînduri, neamurile barbare...".

CINCINAT — MARELE AS AL SĂNIUŢELOR

• CINCINAT Pavelescu a fost, mai întîi, un sportiv de competiţie. În luna februarie 1910 a apărut pentru prima dată în postura de concurent, la cursele de bob şi săniuţe organizate la Sinaia. Îl vedem în fotografie (cel din mijloc), făcînd parte din echipa care a luat atunci premiul întîi. Bobul respectiv a avut la cîrmă pe campioana anului, „doamna Cotinescu, neînvinsă pînă astăzi la asemenea curse". După încununarea cu

acest premiu — din care a cincea parte îi revenea de drept — Cincinat a participat, la 14 februarie 1910, şi la cursele de săniuţe, „poziţia pe burtă". Dar n-a cîştigat, aşa încît a preferat să nu se lase fotografiat în coada şirului de participanţi. În februarie 1911, s-a „înrolat" iar într-o echipă şi a participat la campionatul de bob, tot la Sinaia şi tot sub conducerea unei femei (Mihaela Ghica). Şi-a înscris încă o dată numele printre cîştigătorii premiului întîi.

În 1932, cînd împlinise 60 de ani, Cincinat Pavelescu mai continua să fie văzut mergînd cu bărbăţie pe bicicletă — sport pe care-l practica, fără întrerupere, încă din tinereţe.

ŞAHIŞTII

Două stiluri epice, două stiluri de joc: Mihail Sadoveanu şi Camil Petrescu, asistaţi de Iorgu Iordan şi Ion Jalea

• PE oricare dintre scriitorii noştri i-ai întreba dacă joacă şah, răspunsul va fi acelaşi: — Da, din tinereţe. Mihail Sadoveanu avea însă alt răspuns: — Din copilărie. Şahul a fost pentru el o mare pasiune. Juca oricînd şi cu oricine. Juca şi singur, pentru antrenament. Dintre scriitori, partenerul preferat al maestrului era Camil Petrescu. Un fotograf amator i-a surprins în timpul desfăşurării unei partide înverşunate, în vara anului 1954. Martorii luptei: academicianul Iorgu Iordan şi sculptorul Ion Jalea. Eram şi eu de faţă şi cînd jocul s-a terminat, prin „capitularea" lui Camil Petrescu, l-am întrebat pe învingător: — Maestre,

știu că jucați șah de multe ori cu domnul Camil Petrescu. Cine cîștigă cele mai multe partide? Sadoveanu, lipsit de trufia celor încărcați de lauri, mi-a răspuns: — Eu cîștig partidele jucate în zilele cu soț, iar domnia sa, în zilele fără soț. Învinsul, Camil Petrescu, a ținut însă să facă o precizare: — Numai că ultimele cinci partide ale noastre le-am jucat, fără excepție, în zile cu soț. Deci Sadoveanu era un neînvins.

GOLESCU ȘI VAPORUL

„Il Verano" — 1824

• UN desen reprezentînd vaporul „Il Verano", care în anul 1824 făcea curse regulate între Veneția și Trieste. Cu el a călătorit și Dinicu Golescu — primul român aventurat într-un voiaj pe ape, folosindu-se de proaspăta minunăție a tehnicii: corabia fără pînze. Pe Dinicu Golescu îl putem socoti în rîndul celor mai de seamă turiști europeni, din epoca 1824—1826. Despre uimirile pe care le-a avut la bordul lui „Il Verano" ne-a lăsat **„Însemnări de călătorie"**, astfel că putem afla, „în direct", începuturile navigației cu aburi:

„Vaporul este o corabie care merge cu un meșteșug de foc, ce este în cămara corăbii, iar afară se vede numai un coș de fier, lung ca de 4 stînjeni, prin care iese fumul, și două roate mari de fier ce umblă prin apă, într-o osie de fier care este mai naltă decît fața apei. Această osie se rotește întorcîndu-se foarte iute, gonind corabia atît de tare, încît simte trupul omului cum sparge corabia marea... Și cum or pune în cuptor un lemn mai mult, să duduie toată corabia... Înăuntru unde este acest meșteșug, este un cuptor zidit în cămara corăbii... și printr-un coș de fier iese căldură cu abureală, întocmai ca la cazanul care scoate rachiu... Așa acel abur al coșului mișcă roatele... și corabia pornește...".

UN CĂRTURAR PE ZIDUL CHINEI

• O călătorie intercontinentală, acum trei veacuri, însemna o probă sportivă mai dificilă ca marșurile competiționale din zilele noastre. Și cu toate acestea, un cărturar român — Nicolae Milescu Spătarul — s-a încumetat și a pornit să cîștige o astfel de cursă. Și a reușit. Între anii 1675—1678 a făcut cel mai lung și mai greu drum al său, plecînd din Rusia, cu destinația China — cu o misiune diplomatică. Despre această ultimă și cea mai mare călătorie a sa, cărturarul, devenit un bun observator al lumii prin care trecea, ne-a lăsat un voluminos document scris: **Jurnal de călătorie în China** și **Descrierea Chinei.**

Din detaliile pe care le dă Milescu, înțelegem că Marele Zid avea aproape 4 000 de km lungime. Era înalt de 10 metri și lat de „cît să poată merge deodată, în linie, patru care mari, sau șase călăreți" — deci aproximativ 10 metri.

Despre Marele Zid aflăm, din presa străină, date noi. În primăvara anului 1985, cercetătorii chinezi au descoperit, în nordul țării, urme necunoscute pînă acum ale Zidului. Și s-a ajuns la concluzia că uriașa lucrare a fost făcută pe o lungime de aproape 10 000 de km, nu 4 000, cît s-a crezut pînă acum.

Documentar de Ion MUNTEANU

Prozatori şi poeţi români despre

MĂRIA SA SPORTUL

■ LITERATURA NOASTRĂ a consemnat, de-a lungul timpului, existenţa multora dintre disciplinele sportive practicate cu precădere de români. Jocurile populare, vînătoarea, pescuitul, turismul, oina, patinajul, înotul, apoi ciclismul şi boxul au fost în atenţia multora dintre marii scriitori pe care i-am avut în trecut. Vom consemna ceea ce găsim mai semnificativ în scrierile unora dintre scriitorii noştri despre sporturile pe care le-au practicat ei înşişi, sau le-au susţinut numai, apreciindu-le valoarea.

Al. DAVILA

VELOFOBIA

ACUM nouăzeci de ani bicicleta ajunsese în atenţia tuturor orăşenilor, fiind folosită nu numai pentru plimbări, ci şi ca mijloc de transport rapid — deci o concurentă de temut pentru trăsură. „Chiar şi damele — scriau, în vara anului 1896, ziarele din Capitală — scuturînd jugul prejudecăţilor, s-au urcat pe bicicletă". Dar tot în acel an, cîţiva medici au luat atitudine împotriva bicicletei, declarînd-o: „Inamicul cel mai de temut al sănătăţii". Şi aceşti denigratori dau şi un exemplu ce părea de necombătut: un ofiţer, care a mers prea mult cu bicicleta, a murit. Presa se împarte în două tabere — una care este contra şi alta pentru bicicletă. Al. Davila, care în vremea aceea conducea „Revista sportivă", apără bicicleta, publicînd, în numărul din 31 martie 1896, articolul „Velofobia". Îl reproducem parţial:

„Cine n-a auzit vorbind de velociped şi de velocipedie ca de o nenorocire nouă căzută asupra bietei omeniri, ca de o pacoste, de produsul imaginaţiunei vreunui bolnav sau vreunui inamic al societăţii? Cine nu s-a pomenit cu vreun si-

Biciclistă în Bucureşti la 1896

mandicos oarecare, vîrstnic și important, declarînd că guvernul nu-și face datoria deoarece lasă velocipediștii să circule pe străzile Capitalei? Eu, despre partea mea, am ascultat cu smerenie un simpatic ramolit, explicîndu-mi că velocipedul este o primejdie, fiindcă emoțiunea ce-i produce repedea și tăcuta lui trecere pe lîngă trotuare îi produce bătăi de inimă. Aceste manifestațiuni velofobe nu m-au îngrijat însă niciodată, venind de la oameni ai altor vremuri, zaharisiți în ideile și educațiunea trecutului, tăgăduitori încăpățînați ai oricărui progres, ai oricărei inovațiuni, sau al căror creere paraponisit resimte o stupefacțiune plină de ură pentru orice poartă nouă deschisă asupra viitorului. Dar ele mă surprind și mă întristează cînd sînt sprijinite de bărbați culți, de oameni care cu drept cuvînt voesc a călăuzi spiritele, a guverna țara, ba chiar care o stăpînesc. Ce să răspund unui general care esclamă: «Velocipedia este o boală „fin de siècle"»? Să-i cer să viziteze armatele Europei, care organizează batalioane de cicliști combatanți și reglementînd infanteria ciclistă? Ce să zic unui învățat, unui medic conștiincios care pune diagnoza, în cazul locotenentului Vassian, că bicicleta are de efect paralizia, mielita și ataxia locomotoare? [...]. Să ne ierte învățatul medic, care a pronunțat-o, dacă declar că ea nu merită nici unul [...]. Rămîne deci ca bicicleta să fie un microb, vorba generalului".

DAVILA dă apoi extrase din declarațiile unor medici europeni, care contrazic părerile denigratorilor bicicletei — și termină, hotărît:

„Deja asistăm la o adevărată renaștere fizică (prin bicicletă). Orbi acei ce nu o văd, criminali sau nebuni acei ce vor să-i împiedice avîntul!".

DAVILA a apărat și alte sporturi privite cu dușmănie la apariția lor. Reamintim cazul de la 12 mai 1896. Cercul Militar a organizat, în ziua aceea, cea dintîi cursă pedestră, pe distanța București-Pitești și înapoi. Au luat startul 335 de concurenți. Au terminat cursa (222 km) numai 22 de concurenți, ceilalți abandonînd întrecerea, rămînînd pe parcurs, zdrobiți de oboseală

REVISTA SPORTIVA

APARE O DATĂ PE SĂPTĂMÎNĂ

Director: A. DAVILA

VELOFOBIA

ECOURI

Cîștigător: sergentul de vînători Ilie Gheorghe (în 41 de ore de marș). Nici un ziar nu comentează — cum s-ar fi cuvenit — favorabil evenimentul acesta sportiv. „Românul" pornește chiar o campanie de critică împotriva organizatorilor, calificînd cursa drept o „Asasinare sistematică". Singur Al. Davila, în publicația sa „Revista sportivă", ia atitudinea cuvenită, scriind (în numărul din 19 mai 1896):

„Duminica trecută, 335 de concurenți, din 913 înscriși, au pornit de la Rondul al II-lea al Șoselei Kisseleff, spre Pitești. Distanța de 222 de km a fost parcursă de Ilie Gheorghe în 41 de ore și 4 minute, cu o medie de 5 405 metri pe oră. Această performanță, deși departe încă de cele din străinătate, nu este mai puțin remarcabilă. Și pentru noi, românii, atît mai măgulitoare, cu cît aparține unui adevărat fiu al poporului, unui soldat, trompetul major al Bat. III de Vînători. Previziunile noastre s-au realizat. Peste 300 de concurenți au pornit, aproape 100 au sosit la Pitești, 22 au terminat parcursul în cele 60 de ore date ca maximum de timp. Nici un accident. Nici un bolnav. Veselie la cei premiați, decepțiune, dar rîvna de a face mai bine pe viitor, la cei învinși; succes deplin, succes mai presus de orice așteptare, iată bilanțul acestui eveniment sportiv la care s-a asociat orice om cu inimă, de la membrii societății elegante, pînă la țăranii din sate, care primeau cu alai vitejii concurenți. Onoare dar organizatorilor, onoare învingătorului, onoare valoroșilor concurenți".

Nicolae IORGA

GIMNASTICUL MOCEANU

O MARE figură a sportului românesc: Gheorghe Moceanu, primul profesor de gimnastică din școlile românești. S-a născut în anul 1838 și a murit la 22 septembrie 1909. Împreună cu cei mai buni dintre elevii pe care i-a avut, a făcut mari turnee peste hotare, prezentînd gimnastica si dansurile românești nu numai în marile capitale europene, ci și în Orient. La moartea acestui ilustru sportiv, Nicolae Iorga, atent la toate domeniile de activitate care măreau prestigiul țării noastre în lume, a publicat, în „Neamul românesc“ (22 septembrie 1909), articolul „Gimnasticul Moceanu“. Îl reproducem în întregime:

„A murit gimnasticul Moceanu. De loc din Ardeal, el s-a așezat la noi pentru a îndeplini o operă pe care, după ideile și puterile lui, a și săvîrșit-o. A dat o întreagă pleiadă de gimnastici îndrăzneți, eroici, de artiști de echilibristică, și mîndria lui era să-i poată arăta și străinătății, smulgîndu-i aplauzele. A înțeles însă și valoarea danțului popular, și pînă la sfîrșit avea o mare bucurie să-l joace în mijlocul tineretului pregătit de dînsul. Astfel învățămîntul lui are și o însemnătate actuală. Era acum un bătrîn de șaptezeci de ani care, ca un adevărat erou al gimnasticei, nu se dădea. Părul mare, negru, bine îngrijit; ochiul focos și viu, fața rumenă, puțină încetineală doară în mers, care nu era însă obosit. Figuri, se simțea în stare a-ți face oricînd. De cîte ori era vorba ca, într-o serbare cu scopuri naționale, să-și aibă partea, puteai fi sigur că-l ai pe Moceanu. Îl aveai fără plată. Și l-ai fi putut avea și fără mulțumiri. Bucuria lui era că nu l-ai uitat, că nu i-ai uitat arta. Nu numai o figură, dar și un om de bine, acest reprezentant, dintre cei din urmă, al ardelenilor, veniți pentru a deschide la noi, cu orice preț, drumuri noi“.

SFÎRȘITUL ZBURĂTORULUI IONEL GHICA

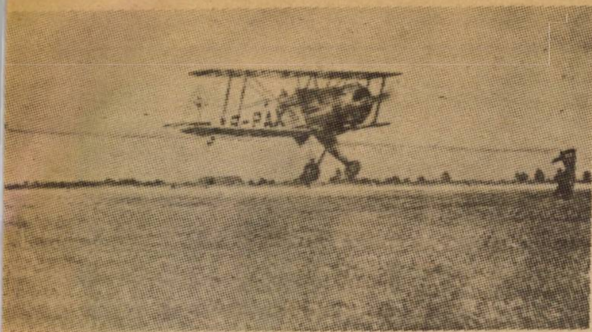

Aviatorul Ionel Ghica, 1932

NICI aviația sportivă n-a scăpat atenției istoricului Iorga. I-a admirat și i-a elogiat pe marii temerari din cel de al treilea deceniu al secolului nostru — așa cum îl admirase și mai înainte pe Vlaicu. Ionel Ghica a făcut mai multe zboruri de performanță, dintre care două i-au adus celebritatea. În octombrie 1931 a reușit să parcurgă distanța București-Sudan (12 000 km), în două etape. Iar în aprilie 1932 a zburat de la București la Saigon și înapoi (25 000 km), în cinci etape. O lună mai tîrziu, după terminarea acestui raid, Ionel Ghica a murit (la 30 mai 1932). Profund afectat de această dispariție, Iorga a publicat în „Neamul românesc“ (1 iunie 1932), rîndurile următoare:

„Sfîrșitul zburătorului Ionel Ghica. A fost o uimire dureroasă moartea subită, cu voie, fără voie — taina a dus-o cu dînsul — a admirabilului tînăr care a fost Ionel Ghica. Ieri, se întorcea biruitor de la un drum pe care nimeni nu-l făcuse ca dînsul. Țările-i treceau dedesubt la fiecare ceas. Navigația aeriană olandeză i se dovedise inferioară. Mersese în escursie la Saigon ca într-o scurtă călătorie de plăcere. Unde nu-i putea ținti gîndul, cutezătorul gînd care-i dăduse o primă glorie? Frumos și voinic, posedînd virtuțile cavalerești, moștenirea de vitejie a raselor vechi din care venea, urmașul Ghiculeștilor n-avea în el nimic din ceea ce face antipatici pe «eroii» cari paradează. Vorbea de ce a făcut, de ce a văzut, de ce pregătește cu o minunată simplicitate. Bătrînii se simțeau sfioși înaintea grației și eleganței cu care povestea despre marile lui isprăvi. Dacă măcar i s-ar fi dat norocul, tristul noroc de a isprăvi în lumea lui, acolo sus, trăznit de fulgerul fatalității!“.

(Aluzie la faptul că Ghica nu murise în timpul vreunui zbor, ci din alte cauze, la domiciliul lui.)

Aviatorul Papană, cu avionul său — „PAX" — tăind panglica de inaugurare a aerodromului din Miami, 2 decembrie 1936

ALT PERFORMER

ALEXANDRU PAPANĂ, aviator în vîrstă de numai 29 de ani, era, în 1936, campion mondial de bob și campion național de zbor la înălțime. Dornic de noi victorii, în decembrie 1936 s-a dus la San Francisco, unde a cîștigat campionatul ambelor Americi, la zboruri cu avioanele de talie medie („Pax", cum și-l botezase pe al său). După acest triumf, zburătorul nostru a fost invitat la Miami, să facă inaugurarea noului aeroport. (2 decembrie 1936). Il vedem în fotografie, tăind panglica inaugurală, ținută în mîini de Miss America de Nord și de Miss America de Sud. Această nouă performanță l-a impresionat pe Iorga, determinîndu-l să-l elogieze într-un articol publicat în „Neamul românesc" (24 decembrie 1936):

„Este sigur că protagonistul cel mai mare pe care îl avem în momentul de față este locotenentul Papană. Acest îndrăzneț ostaș nu scrie cărți și nu ține discursuri, dar e stăpînul indiscutabil, cu neputință de a fi bătut, al mașinii cu care zboară [...]. I s-a părut că în Statele Unite nu se știe destul despre noi. S-a dus să arate ce fel de ființe omenești fără pretenții, dar de mare ispravă, se nasc pe aici pe la noi. Și ni se întoarce sănătos".

Hortensia PAPADAT-BENGESCU

SÎNTEM LA MARE

PRINTRE marile înotătoare din anii de început ai secolului nostru s-a aflat și prozatoarea Hortensia Papadat-Bengescu. Mai întîi a interesat-o pescuitul, apoi, îndrăgostită de apa mării, a practicat cu pasiune înotul. Cîteva însemnări despre mare, despre plajă și despre înot, pe care scriitoarea le publică în volumul **Ape adînci**, *apărut în anul 1919:*

„Sîntem la mare! La băi de mare, aș zice, dar nu e același lucru. Marea e apă, orizont, singurătate — și băile de mare sînt zgomot, petreceri, muzică și lume multă. Plaja e minunată, nisipul larg și marea fără oriz ont. Ceasul însă nu e potrivit pentru contemplație, îți lunecă mai lesne ochiul pe alte nimicuri. Au făcut un pod meschin de lemn, înaintat puțin în mare, în chip de estacadă. După ce ai făcut bae, sau înainte, sau în zilele cînd nu faci deloc, privești de pe pod, faci psicologia scăldatului. Zic «psicologia» pentru mine, fiindcă ceilalți fac tocmai contrariul [...]. Sînt în mare, sau în felia de mare hotărîtă băilor, trei domenii bine determinate: unul pur masculin, unul feminin și unul mixt. De prisos să-ți spun că acesta e «al tuturor

Techirghiol — La plajă și la înot — 1919

elegantelor» și că tot acesta stîrnește și satisface cu prisosință curiozitatea privitorilor. Am privit și eu de cîteva ori. Am văzut costume — nu pot zice că nu erau complicate — dar rezolvau definitiv

problema de a te muia în mare şi de a ieşi tot aşa de uscat cum ai intrat. Pantofi, corset, pălărie (le vedem în fotografia alăturată, făcută în anul 1919, la plaja de la Techirghiol). Sînt şi alte costume, reduse, care se apropie mult de acest ideal al meu, dar e, între unul şi altele, diferenţa care e între adevăr şi impudoare. Se ia deci — sub toate formele variate — lecţii de înotat. Domnii — cu intîietatea lor în actele de curaj — învaţă pe doamne şi domnişoare diferite figuri, dintre care cea mai grea, fiindcă o execută mai de predilecţie, este „faire la planche". E şi cea mai interesantă de privit. Constă în realizarea unei plutiri biblice; numai că, pe cînd Mîntuitorul umbla în picioare, Magdalenele noastre stau răsturnate, doar cu ochii în ceruri. Sînt momente cînd simţi nevoia să-ţi aduci aminte că adevărul e gol, că nudul nu e impudic.

De obicei fac băi. Ce mult îmi place să mă scald în mare! Aleg un loc mai departe şi mă apropiu. De cum calc pe nisipul ce arde, simt o emoţie. Privesc apa. Te uiţi la cîmpia ei lină şi adormită, te gîndeşti cît e de adîncă, cîte noianuri de valuri stau gata să se înalţe, cîte furtuni stau ascunse la pîndă [...]. Cînd ai ajuns pe nisip, lîngă ultima transparenţă a apei, pui piciorul încet şi îl tragi înapoi. E rece! Şi abia te-a dezmierdat. Mai încerci — şi nu poţi; tremuri toată. E în fiorul acesta ceva voluptuos. Şi reîncepi, fiindcă e şi durere şi deliciu. Faci cu îndrăzneală un pas înainte, te cutremuri, şi dintr-odată te afunzi. Acum te-ai deprins, cauţi jocuri noi, noi bucurii. În zilele dintîi, cînd deabia ai apa la glezne, simţi frica nemărginirii; îţi pare că marea întreagă geme şi porneşte de departe spre tine, că vine să te ia cu unda mică, aceea care cea din urmă se sparge de picior. Şi cu asta te deprinzi. Şi pe urmă mergi înainte, în adînc. Capeţi mereu cutezanţă mai mare. Da! Cînd te scalzi, marea îţi dă ceva din voluptăţile necunoscute ale vieţii; te apropii, te înfiori, te atingi şi, sperios, te dai înapoi. Apoi te mai cutremuri, mai încerci, şi te afunzi dintr-o dată în mările tulburi ale patimilor, şi cauţi noi jocuri şi noi senzaţii. Apoi, nesăturat te duci la adînc...".

„LUMEA", numărul din 17 mai 1925, în care Sadoveanu publică Jocuri de primăvară.

Mihail SADOVEANU

JOCURI DE PRIMĂVARĂ

UN polisportiv de frunte: Mihail Sadoveanu. A intrat în rîndurile performerilor la vîrsta de 12 ani, cînd mînuia cu dibăcie puşca, vînînd „sălbăticiuni" prin bălţi şi prin păduri („cu voia tatălui meu, care-mi încredinţase puşca"). A fost un pescar priceput (şi norocos). Şi a mai fost, din primii ani de şcoală, un pasionat jucător de oină. Ne-o mărturiseşte, cu plăcere, în **Anii de ucenicie.** *În 1950, cînd i-am făcut o vizită la Ciorogîrla, i-am arătat şi fotografia aceasta, care poartă data: iunie 1898 şi reprezintă o scenă de antrenament la jocul de oină, la Liceul Internat, din Iaşi. A privit-o cu melancolie şi mi-a spus, înecat de emoţie: „— Da, printre năzdrăvanii ăştia sînt şi eu; făceam parte din echipa Liceului". Dintre amintirile sale despre jocul de oină, cele mai detaliate le găsim în revista „Lumea", care apărea la Iaşi, în anul 1925. Pentru frumuseţea lui, reproducem articolul apărut în numărul din 17 mai 1925:*

„Încă de sîmbătă seara, la 9 mai (1925), mă înţeleg cu ai mei, să nu cumva să lipsim de la concursul de oină de a doua zi. Ne felicităm de mai înainte pentru o petrecere aleasă. Ne ducem la culcare mai devreme, ca să ne putem scula foarte de dimineaţă. Fiorul şi freamătul grădinii pătrund pînă la mine, pe uşa deschisă şi mă găsesc fără somn, evocînd oinele de odinioară. Mă regăsesc în trecut cu emoţie. Descopăr că sînt un veteran, căci am făcut parte din prima echipă a Liceului Naţional, la cele dintîi jocuri şi serbări. Iată, a trecut mai bine de un sfert de secol de cînd un ministru înţelegător (Spiru Haret), mare nu numai prin aceasta, a impus şcolilor acest sport minunat. Douăzeci şi cinci de rîn-

duri de băieţi şi-au disputat cu ardoare măsura vredniciei, fără mult zgomot şi fără reclamă de presă. Moda de după război a adus sporturi străine. Oina însă e a noastră şi n-o mai are nimeni. Mi se pare de data asta că importul străin poate fi socotit de prisos. Sînt foarte dispus să cred că jocul acesta al copilăriei mele este superior jocurilor străine. Poate sînt părtinitor. Să vedem. Să fim cuminţi şi liniştiţi, să eliminăm înşelătorul sentimentalism. Pînă mîine sînt numai cîteva ceasuri. De cînd însă ne persecutau profesorii noştri pentru că jucam oina, au trecut mulţi ani. Aceşti vrednici educatori nu găseau cuvinte destul de aspre ca să osîndească prostul nărav care ne făcea să zvîrlim cărţile sub garduri, în cele dintîi zile frumoase de primăvară, şi să batem mingea de oină pe toloacă. Lîngă cărţi îşi lepădau pălărioarele şi cipicii şi închipuiţi-vă dumneavoastră, se zbânţuiau desculţi şi cu capul gol. Se alcătuiau echipe supt comanda celor mai voinici şi, într-o disciplină severă, cei mici învăţau de la cei mari să primească soare în sînge, adică îndrăzneală şi putere. Cel mai respectat băiat din clasă, cînd vibra lumina primăverii, nu era cel mai bun la carte, ci cel mai bun la minge. Acela purta totdeauna la dînsul o minge cu grijă alcătuită din şuşăniţă (fîşie îngustă de cînepă), bine cumpănită în greutate şi destul de elastică. Acela avea ascunsă în marginea tîrgului, într-un colţ de grădină sub tufe încîlcite, o **bătea** îndemînoasă de lemn uscat şi tare. Ca oile se luau derbedeii după dînsul, cu zvoană mare, la sfîrşitul ceasurilor după-amiezii. Şi într-un sobor însufleţitor şi plin de respect, se făcea alegerea **partidelor**, apoi se hotăra cine-i **la bătaie** şi cine **la păscare.** Şi nu ne păsa nici de domnul Ciolac de matematici, nici de domnul Stino de franceză. Lumea, viaţa, trecutul, viitorul erau concentrate în operaţia aceea pe care o îndeplineam noi. Aclamam **cucurile**, eram teribil de fericiţi cînd intram la bătaie şi straniu de nefericiţi cînd eram scoşi. Şi isprăveam în amurg, cînd mingea nu se mai vedea, avînd în noi adunate toate bucuriile succesive. Cu ochii aprinşi, cu obrajii rumeni, trudiţi şi eroici, ne retrăgeam spre căsuţele din mahalale... Acum un sfert de veac (1898) s-a petrecut un lucru neaşteptat, căruia însă lumea noastră nu i-a dat importanţa cuvenită. Haret (mi-

Oina — o partidă jucată la Liceul Internat din Iaşi — iunie 1898. „Printre năzdrăvanii ăşti sînt şi eu" — spune maestrul Sadoveanu.

nistrul Instrucţiunii) a introdus oina în şcoli şi a făcut-o obligatorie. Se înţelege: ca să isprăvească cu mişcările de ordine, însă fără sens, care se făceau la marginea băncilor, cu ferestrele închise, sub cuvînt că facem gimnastică. Să se isprăvească cu prăfăria şi larma din sălile de gimnastică unde treceam o dată pe lună la aparate, ca să ne puie notă maestrul respectiv în catalog. Îmi aduc cu o ironică mirare aminte că, într-un rînd, am dat teză la gimnastică! Să se isprăvească? Nu. Gîndul marelui Haret tot n-a fost deplin înţeles. De aceea practica sporturilor abia acuma pare că începe — însă cu o imitaţie şi modă din Apus. Nu se ştie oare că avem o tradiţie a jocului de oină? Că l-au jucat şi părinţii noştri şi l-am jucat şi noi? Şi douăzeci şi cinci de generaţii de şcolari l-au practicat potrivit unui regulament şi unor dispoziţii ministeriale? Nu cumva cei care se ocupă cu educaţia fizică a tineretului socotesc drept sport numai **fotbalul** şi alte vocabule anglo-saxone? Oina-i ceva aşa, care se face ca să ne descărcăm de nişte dispoziţii regulamentare? Să aşteptăm pînă mîine şi să vedem. Sînt foarte curios.

Nu pot dormi. Mă trezesc zîmbind prin întuneric şi-mi aduc aminte de a şaptea

primăvară a mea, cînd am ieşit pe toloacă în satul Vatra Paşcanilor, şi am învăţat a juca ţicu şi oina de la băieţi şi fete de ţărani, care lăpăiau cu picioarele desculţe pe cărările abia zbicite. Cînd cel dintîi urmaş bărbătesc al meu a ajuns primăvara a şaptea, am înţeles că nu se poate să nu-l scot la sărbătoarea soarelui ş-a copiilor. Cam greu desprinzîndu-l de mîngîierile şi zîmbetele mamei şi amăgindu-l dincolo de zăplaz, i-am arătat cîmpul de la Clopoţel plin de băieţi şi l-am dus de mînă pînă la larma şi chiotele lor. I-am explicat că orice om vrednic trebuie să înveţe întîi şi întîi a juca oina. Fără asta nu-i bun de nimic şi nu face două parale. Mă asculta cu seriozitate; părea însă îngrijorat. L-am prezentat şefilor. — Măi băieţi, le-am zis, vă aduc un ucenic. Învăţaţi-l mingea, căci se ştie că alt meşteşug mai frumos nu este. Învăţaţi-l să bată cu putere; să fugă fără a fi lovit şi să primească lovitura fără lacrimi. Voivozii copiilor, deşi erau desculţi şi cu părul zbîrlit, au primit cu nobleţe rugămintea mea şi au luat sub aripa lor pe copilul bălan pe care li-l adusesem. Pe urmă ucenicul acela şi-a luat partea lui de fericire, ca şi mine odinioară. Căci zilele primăverii sînt ale copiilor şi ale florilor. Nu ştiu cînd am adormit. M-am trezit la răsăritul soarelui. Astăzi e frumos ca niciodată. Sîntem cam grăbiţi; am fost informaţi că echipele se adună devreme. Pînă la parcul sportiv al societăţii de gimnastică nu-i departe însă. Schimbăm saluturi cu Ionel Teodoreanu (alt iubitor de oină — mergea şi el la meci). El e vechiul credincios al oinei. Soseşte şi marele arbitru, om foarte important, însă copilăros şi vesel. E prietenul nostru, Demostene Botez (încă un împătimit de oină). Gata. Începem... Joacă liceele, gimnaziile, şcoala comercială, seminarul, şcoala de arte şi meserii. În fiecare echipă sînt meşteri care fug şi se apără cu agilitate în careuri; alţii care svîrl mingea cu putere şi cu preciziune. Din tribune izbucnesc din cînd în cînd numele jucătorilor favoriţi, cu strigăte de îndemn pasionat. În echipa gimnaziilor sînt vreo doi prichindei deosebit de ageri. Vechiul nostru Liceu Naţional şi Internatul se ţin cu vrednicie în rîndul întîi. Liceul Kogălniceanu a trimis ca şef un jucător elegant şi îndrăzneţ, care duce la izbîndă definitivă pe tovarăşii săi. Mă încîntă îndeosebi seminariştii, care prezintă un ansamblu armonios, precis şi artistic.

Mă înşel oare? Am fost mistificat de evocări şi amintiri din trecut? În după amiaza acestei zile am văzut şi echipa de fotbal. Interesant joc, deşi brutal. L-am văzut şi altădată; acum însă anume am căutat să-l pun în cumpănă cu oina. Desfăşurare de forţe şi îndîrjire. Îndrăznesc însă să-i prefer fără nici o ezitare oina, în care se poate înfăţişa puterea cu armonie şi eleganţă. Disciplina ei e mai hotărîtă şi mai impresionantă. Vioiciune, mlădiere, inteligenţă; iată ce-ţi cucereşte ochiul cînd priveşti lupta aceasta. Este jocul prin excelenţă al copilăriei. L-am privit numai cu plăcere şi bucurie, simţind în el primăverile generaţiilor trecute şi viitoare".

Ionel TEODOREANU

ÎNTÎIUL STADION: MAIDANUL

ÎN 1931 i-a apărut lui Ionel Teodoreanu, în colecţia „Biblioteca pentru toţi", un volum de 120 de pagini, care cuprinde trei schiţe scurte, în proză, şi douăsprezece „portrete" sportive. Volumul se intitulează IARBĂ *şi în el apăreau două portrete, semnificative pentru epoca de atunci: „Maidanul" şi „Moţi Spakov" (care era campion al României la toate categoriile). Cum a văzut romancierul Ionel Teodoreanu primul stadion?. Iată, în rezumat, principalele „calificative" şi nelipsitele elogieri:*

„Sportul e în copil ca saltul în minge. Din întîile clipe ale vieţii lor, cînd sînt captivi ai faşelor din leagăn, ca viermii de mătase în gogoaşă, ei nu acceptă sedentarismul impus, decît în somn — şi încă! Ţipă ca o sută de greieri în trilul sopran al glasului călător spre vorbă; pedalează cu picioarele orizontale, alergînd pe loc; iar cu bulbul floral al mîinilor, se luptă şi apucă, voind să fie regi peste tot ce domneşte asupra şi în jurul lor, începînd cu îngerii luminilor de soare sau de lună şi sfîrşind cu biberonul.

Apoi începe vremea covorului din valea patului, turismul de-a buşelea, în patru labe. Am spus turism, dar nu-i de-ajuns. Căci turismul nu-i decît organizarea drumului prin pitorescul concretului geografic — şi călătorii covoarelor întîlnesc mereu mai ales miraculosul. Aşadar, voi spune: după turismul leagănului, începe odiseea pe mările de lînă toarsă ale covoarelor. Căci pe vastitatea subiectivă a unui metru pătrat de covor, străbătut de sufletul unui copil în patru labe, se întîmplă cel puţin atîtea fapte minunate ca şi pe covoarele homerice ale epopeei. Apoi vine ograda, uriaşa ogradă a mirărilor copilăriei, aceeaşi dar cu totul alta decît a părinţilor. Această ogradă are lună ei şi soarele ei, ca două floarca-soarelui, una de argint nocturn, alta de aur diurn, care răsar înalt deasupra zaplazului şi chiar şi pe acoperişul casei, pe-acolo, cam pe unde pisica priveşte lătratul cîinelui, şi fumul hornului face semn cu degetul fiinţelor din susul străveziu. În această ogradă paşii copilului nu calcă pe suprafeţe dure de pămînt domesticit, ci pe capacul marelui sipet în care-s rochiile şi jucăriile anotimpurilor, capac deschis în fiecare primăvară pe-o cutie de boboci de gîscă şi pui de găină de culoarea sulfinei, capac închis în fiecare iarnă pe metalul rece al primului îngheţ, cu fulgi de naftalină. [...].

Apoi începe şcoala primară în care-s silabele primelor constrîngeri. Şi maidanul răsare, între şcoală şi cămin, superb în zdrenţele şi noroaiele lui, ca un zeu veşnic tînăr al mahalalelor copilăriei. Acest maidan! Care oraş nu-l are, şi care copil! Oriunde ar fi, acelaşi e. În faţa unei biserici care s-ar numi Ioan Gură de Aur — acest maidan e al copilăriei mele fără înviere, într-un Zlataust rămas şi totuşi dus ca o corabie pierdută pe mările timpului, c-o mînă mică fluturînd pe o înălţime de catarg; alături de un cimitir, de-o mahala, de-o fabrică sau de o cale ferată, e maidanul golanilor, al dracilor împieliţaţi şi-al derbedeilor, spaima părinţilor, gloria părinţilor. Pentru oamenii mari maidanul acesta e în spaţiu, şi pe el aruncă cutiile de sardele, gunoaiele, galoşii fără talpă, cojile de ou şi de harbuz, lăturile: pentru oamenii mari,

Ionel Teodoreanu la vîrsta debutului pe maidan (10 ani — 1907)

maidanul e ruşinea municipiilor, locul puturos unde ciorile şi muştele verzi îşi ţin sinodul de iarnă şi de vară. Dar pentru copii maidanul e în timp, şi timpul nu adună gunoaiele şi clipele, şi aceste clipe de maidan sînt cele cu obraji fierbinţi, ale puterii, ale libertăţii, ale recreaţiei, şi ale egalităţii între salt, joacă şi pumn, glumă şi rîs. Acest maidan îşi are vocabularul său. Numele nu există; pe maidan devin porecle. Bicisnicii, fricoşii, plăpînzii, copiii-cu-mamă, care nici în somn nu sînt orfani, cei cu dădacă, bonă şi educaţie aleasă, premianţii cu cunună pe cap şi vanitate — n-au ce căuta acolo. Spartan, maidanul îi repudiază cu-un picior în spate şi c-o injurie, şi ea spartană, în ureche. Spun bîrfitorii că maidanul nu alege, că e al golanilor; ba dimpotrivă, alege c-o stricteţă implacabilă, de asta e al golanilor. Căci golanii maidanului sînt cei dintîi şi cei mai autentici boeri ai faptei. Maidanul e salonul lor în care slugile nu au ce căuta, şi dacă din întîmplare intră, expulzarea lor e dur definitivă. Pronumele bine crescute, „Mata" şi „Dumneavoastră", nu există pe maidan; acolo toţi sînt „tu" şi „mă". Picioarele în genere sînt desculţe iar ghetele, se-ntîmplă şi de-acestea, se

rod atît de repede că parcă nici nu au fost altfel. Cuvîntul „sport“, adus din Occident, maidanul nu-l rostește, fiindcă limbi străine n-a învățat, dar faptele cuprinse în acest cuvînt i-alcătuiesc viața de toate zilele [...]. Boxul domesticit în ring, cu legi și măsuri, cu public și arbitri, există pe maidan, dar liber, pur și simplu fără mănuși, fără reprize și fără cruțare. Maidanul are: „poarca“, „oina“, „praștia“, „hoții și poterașii“, „jocul în bunghi“, „bilele“, „jocul de-a prinselea“, „zmeul“, „întrecerea la fugă“, „tumbele“, „bătaia cu zăpadă“, „patinajul“. Și maidanul își are și eroii săi, deși nu-i înscrie în nici o carte de aur [...]. Am scris aceste rînduri pe marginea trecutului, ca să afle sportivii stadioanelor de astăzi că nu-s decît urmașii maidanului de ieri, și așa cum literatura noastră păstrează fluierul popular al Mioriței la loc de înaltă cinste, sportul românesc să păstreze amintirea maidanului, lăsînd numai gunoaiele prezentului, alături de clipele trecutului“

G. CĂLINESCU

O GALĂ DE BOX

PRIMUL meci de box, oficial, organizat la noi, a avut loc la 22 aprilie 1922, la București, combatanții fiind Ion Georgescu-Pălămidă (în fotografie) și Alexandru Iacobovici. Ziarele timpului scriau că „peripețiile tehnice ale luptei au fost de-a dreptul pasionante, datorită, în primul rînd, manierei galante avută de domnul Georgescu-Pălămidă în tot timpul competiției“. Tot din ziare mai aflăm că acest „prim match public de box organizat la noi în țară, după regulile mondiale“, a fost „de categoria poids-léger“ (61 și 58 de kg).

La vremea aceea G. Călinescu avea 23 de ani și probabil că s-a aflat printre cei „aproape o sută de spectatori“ care au urmărit desfășurarea luptei. Așa s-ar explica faptul că în anii următori el va fi prezent și la alte întîlniri dintre boxerii noștri deveniți tot mai numeroși, care-și disputau titlurile în marea arenă a Circului Sidoli de pe cheiul Dîmboviței. În volumul **Cartea nunții** *(1933), G. Călinescu va publica și cîteva pagini sub titlul „O gală de box“, în care, mai în glumă, mai în serios ne descrie boxul de acum cincizeci de ani. Cîteva extrase din aceste pagini:*

«Pe splaiurile Dîmboviței, pe dreapta apei, coloane întregi de oameni se în-

Boxerul „poids-léger“ Ion Georgescu-Pălămidă

G. Călinescu, autoportret

dreptau pe sub copaci spre Circ. Erau în majoritate tineri cu uitături vulgare și bestiale, părînd, din cauza bascurilor și a trench-coat-urilor murdare ce purtau, o ceată de băieți de prăvălie. Mulți dintre ei trebuiau să fie elevi de liceu, judecînd după expresiile: **șefule, fraiere, zexe** și **aiurea,** precum și după aluziile la campionatele școlare. Erau în grupuri și oameni mai în vîrstă, cu fizionomii masive de instalatori, măcelari sau agenți secreți, care discutau cu aprindere, pariind moralmente pentru un as sau pentru altul. Erau chiar și fete [...]. Peste cîteva minute ringul se umplu de indivizi cu pieptul abia acoperit de tricouri rare și cu prosoape în jurul grumazelor late de bivoli. Erau **soigneurii...** Curînd după ei săriră peste frînghii doi băieți tineri în halate lungi de baie și cu ghete moi în forma copitei în picioare, care se așezară pe cîte un scaun în două unghiuri opuse ale ringului. Combatanții se dezbrăcară de halate și, rezemați cu mîinile de balustrada de frînghie, ascultau acum sfaturile **soigneurilor,** întinzînd în același timp picioarele spre a fi cît mai odihniți. Din privirile sfioase pe care le aruncau pe furiș publicului se vedea că aveau trac. Un spicher înalt cu pulover alb și freza foarte linsă se apropie de marginea ringului și începu să strige răgușit, printr-o pîlnie de tinichea, datele luptei [...]. Cei doi luptători, cărora li se legaseră mănușile între timp, se apropiară în mijlocul ringului. Arbitrul, punînd mîna pe umerii amîndorura, le vorbi ceva confidențial, dîndu-le instrucțiuni; apoi se retrase, lăsînd pe boxeri față în față, cu mîinile

ridicate defensiv. Cei doi săriră ca niște cocoși, bătînd iute dușumeaua cu picioarele și înfierbîntîndu-se mai repede decît cerea nevoia spectacolului. Unul din ei se repezi cu pumnii mari de piele spre fălcile adversarului, celălalt îl cuprinse cu mîinile pe după mijloc. Urmă o încăierare în toată regula, cu mîini nimerite și încleștate în cap, cu învălmășală corp la corp și o chelfăneală aritmică de ștrengari care se bat pentru un măr. Lumea urla: „Arde-l, Gorune! Nu te lăsa, Ciocane!". După cîteva îndesări pe loc, gongul sună, și combatanții căzură fiecare în colțul său, înconjurați de **soigneuri**. Unul, muind un burete într-un lighean, udă pe luptător pe piept; alții le vînturară cu tehnică savantă prosoapele pe dinaintea obrajilor, în sfîrșit, gongul bătu din nou și cocoșii țopăiră iarăși pe dușumele în urletele amfiteatrului. O bătaie în toată regula se iscă între ei, fața le era roșie de congestie, și unul din ei, exaltat, trase în neștire pumni în capul celuilalt, în vreme ce acela îl lovi dosnic în șale. Gongul întrerupse lupta și arbitrul îl concedie pentru inferioritate. Combatanții se salutară din nou și coborîră gîfîind peste frînghii, oarecum rușinați [...]

Al doilea meci internațional. Spicherul urlă în pîlnie numele combatanților: Georg Fising și Lucian Popescu, și după ceremonia strîngerii de mînă se așezară față în față cu pumnii întinși; un „șmecher" oacheș de Dealul Spirei, cu o zîmbire șireată în coada ochilor, ceva între spaima clasei și cavalerul de industrie, și un tînăr neamț decolorat la față, cu nasul întors în sus, cu ceva domol și naiv de Gretchen cu cozi împletite. Întîiul **round** relevă un calm desăvîrșit, ironic, care exaltă arena [...]. În al doilea **round** însă Lucian începu să atace, schițînd accelarat cu toată alonja brațelor lovituri către maxilarul lui Georg, care dansa mărunt și științific, eschivîndu-se mereu. Plictisit de ridicolul tacticii în care era atras, se năpusti deodată asupra adversarului și cu un pumn în nas îi umplu obrazul de sînge. Un urlet prelung, delirant, de satisfacție, se ridică în pîlnia amfiteatrului, și Lucian, încurajat de strigătele de îndemn ce veneau din public, începu să toarne asupra capului celuilat o grindină de pumni ce scăpă oricărei denominațiuni tehnice. Amețit, Georg încercă să-i oprească elanul, cuprinzîndu-l de șale și împiedicîndu-i rotația mîinilor, dar sîngele imprimat pe mănuși îl mînji peste tot cu purpură. Cînd Lucian vru să-l descleșteze de pe dînsul, germanul se clătină pe picioare și se prăbuși însîngerat pe podea. Arbitrul numără pînă la zece, dar cel doborît făcu un semn de dezgust și de refuz. Publicul ovaționă pe oacheșul învingător, care făcu complimente, clipind șiret din ochi, cu sensul de: „Cu mine se pune neamțul?". — Bravo, țigane, strigă cineva de sus în hazul obștesc [...]».

Să reamintim că Lucian Popescu a fost, în 1930 (avea 18 ani), campion european la categoria muscă; în 1931 la categoria cocoș, iar în 1939 la categoria pană.

Camil PETRESCU

COMENTARII

ACESTA era titlul permanent al cronicilor pe care Camil Petrescu le publica, sub semnătura: N. Grămătic, în revista înființată și condusă de el — „FOOT-BALL" (14 octombrie — 27 noiembrie 1937). La vremea aceea cuvîntul lui Camil Petrescu avea cea mai deplină autoritate, el exprimînd aspirațiile tuturor spectatorilor și iubitorilor fotbalului, atît în laudă, cît și în critică. Iată-l pe directorul N. Grămătic comentînd, la 4 noiembrie 1937, meciul F.C. Rapid—Victoria:

„Care să fie explicația? La o săptămînă după lamentabila lui comportare din meciul cu Ungaria B, Cociuban izbutește, la București, ceea ce n-au izbutit nici Bodola, nici Humis, nici Zsengeller.

ridicate defensiv. Cei doi săriră ca niște cocoși, bătînd iute dușumeaua cu picioarele și înfierbîntîndu-se mai repede decît cerea nevoia spectacolului. Unul din ei se repezi cu pumnii mari de piele spre fălcile adversarului, celălalt îl cuprinse cu mîinile pe după mijloc. Urmă o încăierare în toată regula, cu mîini nimerite și încleștate în cap, cu învălmășală corp la corp și o chelfăneală aritmică de ștrengari care se bat pentru un măr. Lumea urla: „Arde-l, Gorune! Nu te lăsa, Ciocane!". După cîteva îndesări pe loc, gongul sună, și combatanții căzură fiecare în colțul său, înconjurați de **soigneuri.** Unul, muind un burete într-un lighean, udă pe luptător pe piept; alții le vînturară cu tehnică savantă prosoapele pe dinaintea obrajilor, în sfîrșit, gongul bătu din nou și cocoșii țopăiră iarăși pe dușumele în urletele amfiteatrului. O bătaie în toată regula se iscă între ei, fața le era roșie de congestie, și unul din ei, exaltat, trase în neștire pumni în capul celuilalt, în vreme ce acela îl lovi dosnic în șale. Gongul întrerupse lupta și arbitrul îl concedie pentru inferioritate. Combatanții se salutară din nou și coborîră gîfîind peste frînghii, oarecum rușinați [...]

Al doilea meci internațional. Spicherul urlă în pîlnie numele combatanților: Georg Fising și Lucian Popescu, și după ceremonia strîngerii de mînă se așezară față în față cu pumnii întinși; un „șmecher" oacheș de Dealul Spirei, cu o zîmbire șireată în coada ochilor, ceva între spaima clasei și cavalerul de industrie, și un tînăr neamț decolorat la față, cu nasul întors în sus, cu ceva domol și naiv de Gretchen cu cozi împletite. Întîiul **round** relevă un calm desăvîrșit, ironic, care exaltă arena [...]. În al doilea **round** însă Lucian începu să atace, schițînd accelarat cu toată alonja brațelor lovituri către maxilarul lui Georg, care dansa mărunt și științific, eschivîndu-se mereu. Plictisit de ridicolul tacticii în care era atras, se năpusti deodată asupra adversarului și cu un pumn în nas îi umplu obrazul de sînge. Un urlet prelung, delirant, de satisfacție, se ridică în pîlnia amfiteatrului, și Lucian, încurajat de strigătele de îndemn ce veneau din public, începu să toarne asupra capului celuilat o grindină de pumni ce scăpă oricărei denominațiuni tehnice. Amețit, Georg încercă să-i oprească elanul, cuprinzîndu-l de șale și împiedicîndu-i rotația mîinilor, dar sîngele imprimat pe mănuși îl mînji peste tot cu purpură. Cînd Lucian vru să-l descleșteze de pe dînsul, germanul se clătină pe picioare și se prăbuși însîngerat pe podea. Arbitrul numără pînă la zece, dar cel doborît făcu un semn de dezgust și de refuz. Publicul ovaționă pe oacheșul învingător, care făcu complimente, clipind șiret din ochi, cu sensul de: „Cu mine se pune neamțul?". — Bravo, țigane, strigă cineva de sus în hazul obștesc [...]».

Să reamintim că Lucian Popescu a fost, în 1930 (avea 18 ani), campion european la categoria muscă; în 1931 la categoria cocoș, iar în 1939 la categoria pană.

Camil **PETRESCU**

COMENTARII

foot-ball

Comentarii

Internationale

ACESTA era titlul permanent al cronicilor pe care Camil Petrescu le publica, sub semnătura: N. Grămătic, în revista înființată și condusă de el — „FOOT-BALL" (14 octombrie — 27 noiembrie 1937). La vremea aceea cuvîntul lui Camil Petrescu avea cea mai deplină autoritate, el exprimînd aspirațiile tuturor spectatorilor și iubitorilor fotbalului, atît în laudă, cît și în critică. Iată-l pe directorul N. Grămătic comentînd, la 4 noiembrie 1937, meciul F.C. Rapid—Victoria:

„Care să fie explicația? La o săptămînă după lamentabila lui comportare din meciul cu Ungaria B, Cociuban izbutește, la București, ceea ce n-au izbutit nici Bodola, nici Humis, nici Zsengeller.

Să marcheze apărării rapidiste, el singur, trei goluri. Cum se explică faptul că românii din echipa B, și în genere românii debutanţi în echipa naţională, fac totdeauna figură slabă? Răspunsul nu poate fi decît că sînt terorizaţi cu o răspundere care niciodată nu e impusă elementelor minoritare. Oamenii intră pe teren paralizaţi de emoţie. E destul ca să întîlnească puţină rezistenţă la adversar ca să se demoralizeze cu totul. Nu acesta era cazul duminică (jucase F.C. Rapid cu Victoria). A fost un match magnific. Diagrama goalurilor însăşi spune totul. Trei goaluri pentru Victoria în prima repriză, trei goaluri pentru Rapid în primele cinci minute ale celei de a doua. O luptă îndîrjită apoi. Pe urmă alte două goaluri pentru Victoria [...]. Jucătorii cărora vremea le-a fost prielnică au contribuit mai toţi la frumuseţea jocului [...]".

„FALIMENTUL FOOT-BALLULUI"

ÎN numărul următor (11 noiembrie) Grămătic aduce aspre critici Federaţiei de fotbal, pentru birocraţia în care se complace, pentru neseriozitatea unor decizii și pentru lipsa de previziuni în alcătuirea calendarului meciurilor. Comentariul se intitulează, semnificativ, „Falimentul foot-ballului":

„E un proverb românesc tare bun, poate cel mai adînc dintre toate gîndurile românești: «Unde nu e cap, vai de picioare». Federaţia judecă mai mult cu picioarele. Dacă pe teren nu ne putem închipui 20 de picioare alergînd pereche de la o poartă la alta fără cap, ne putem închipui oare o Federaţie de foot-ball în care să fie o sală de consiliu, în sală să fie o masă, iar în jurul mesei, între călimară şi condei, să stea proptită o jumătate de perechi de picioare, tălpile ghetelor ţinînd loc de frunţi meditative? Un an întreg Federaţia Picioarelor pe Minge a tolerat în provincie cîţiva arbitri necinstiţi şi jocuri măsluite prin brutalităţi. Datorită acestui lucru totul a mers din ce în ce mai prost. Bătăioasa Federaţie a Picioarelor s-a dovedit incapabilă să dreagă ceva [...] și s-a trezit în iulie că trebuie să retrogradeze pe Unirea Tricolor, dar a constatat cu destulă și dureroasă mirare că nu va putea face acest lucru; opinia publică sportivă n-ar fi tolerat coborîrea Unirii Tricolor în întunericul unei haotice Divizii B. Picioarele meditative și-au dus atunci degetul cel mare la talpă și au căutat soluţia. Iar în cîteva ceasuri au găsit pe cea mai proastă cu putinţă — au sporit numărul echipelor. Se impune deci să se retragă picioarele deliberante de pe masa din sala consiliului Federaţiei și să apară capetele care să dea deciziuni curajoase".

Și cîteva rînduri despre Cupa României:

„Etapa de duminică (14 noiembrie 1937) a Cupei naţionale înseamnă o zi de triumf pentru foot-ballul din «vechiul regat», și în deosebi pentru Bucureşti. Nu numai că Juventus zdrobeşte pe Ripensia, iar Unirea-Tricolor se joacă surîzînd cu Crișana, dar și celelalte două echipe din Divizia A își înfrîng adversarii pe terenul lor propriu. Rapid elimină Amefa, iar Sportul studenţesc scoate din joc Universitatea [...]".

Tudor ARGHEZI

CUM AM ÎNVĂŢAT SĂ PATINEZ

UNA din primele menţiuni privind existenţa patinajului la noi, o găsim în revista umoristică „Aghiuţă" (ianuarie 1864): o caricatură cu titlul „Petrecerea din Ciș-

Tudor Arghezi — autoportret

migiu", în care ne este arătat un patinator căzut pe gheață și altul rîzînd de el. Patinele folosite de ei arătau ca niște săniuțe legate de picioare. În 1880 se patina permanent pe lacul din Cișmigiu, care era amenajat cu tot ce trebuia pentru acest sport. Cîți dintre scriitorii noștri din trecut au învățat patinajul? O mărturie în această privință o face Tudor Arghezi, în volumul **Răzlețe,** *comunicîndu-le cititorilor — în glumă? în serios? — cum a învățat să patineze. Explică mai întîi cauzele care l-au determinat să se îndrepte spre patinaj (imputările soției că nu știe să danseze și să patineze), apoi povestește:*

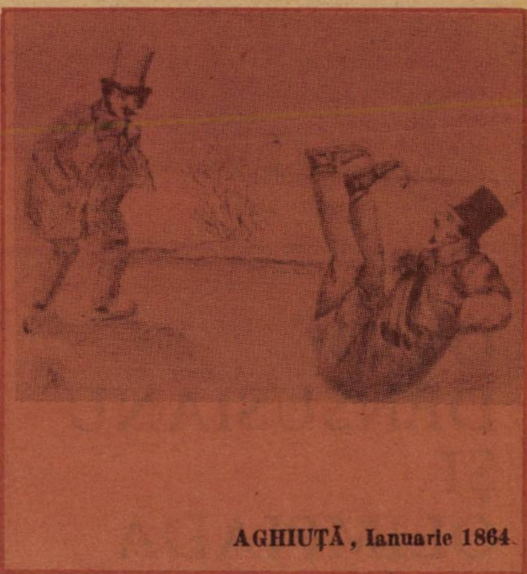
„Voi dansa și voi patina, mi-am zis. În cîteva ședințe am învățat toate dansurile americane, jucate cu un picior pe parchet și cu celălalt strîns în vînt, în formă de patru. Am cumpărat toată instrumentația necesară, tobe, tinichele, vergele și ixofoane, am compus orchestra pentru muzică de cameră și am completat-o după concepțiile mele [...]. Pentru patinaj a trebuit să aștept sosirea iernii, și nu mi-a fost să încep pînă în ziua de Crăciun, cînd revistele literare publică literatură de Crăciun semnată de colaboratori externi și de «scriitori de seamă». Am citit toată vara operele despre patinaj, traduse din limbile scandinave. Am experimentat în odaie, mentalmente, figurile propuse pentru începători, însoțite de exclamații din nord, care exprimă, în timpul patinajului, stări sufletești și evoluții. Patineurul trebuie înainte de toate să-și facă sugestiile următoare: «Sînt un copil, sînt un copil mic care începe să umble, nu știu să merg, am unsprezece luni și jumătate». Patineurul

tre[illegible]acă de[illegible]pă-șe[illegible]esă-vî[illegible]aun cu[illegible]are int[illegible] ce cîn[illegible]ită-tu[illegible]am mu[illegible] la ma[illegible]ni-ția[illegible]ra-lă.[illegible] pe are[illegible]ță, cos[illegible]cii spe[illegible]ă, [illegible]ri [illegible]plectau [illegible]n jam-[illegible]ox. În vederea [illegible] căderile cu pături interioare de cojoc de Hudson. Mijlocul mi l-am învîrtit de cîteva ori într-o frînghie de alpinist, marca «Ursul», de care mi-am atîrnat o lopată Linemann. La stînga îmi ședea binoclul prizmatic, pentru măsurat distanțele, un aparat fotografic instantaneu era agățat la piept și, pentru ca nici o surpriză să nu fie cu putință, mi-am luat în spinare o barcă demontabilă. Avantajele acestei

Cișmigiu — 1880

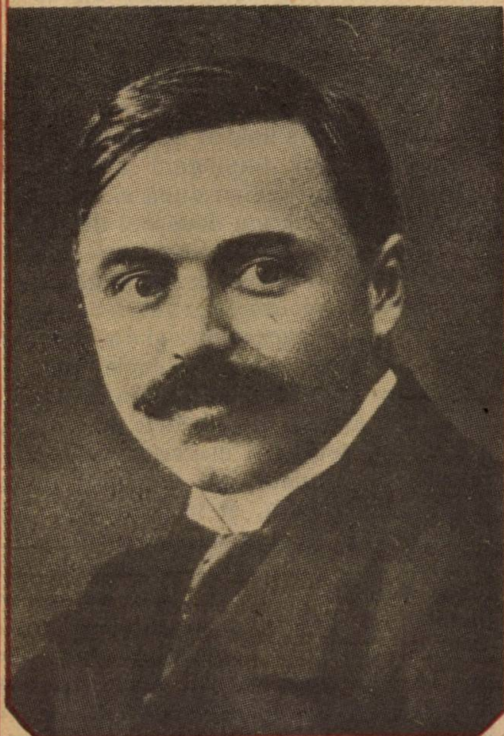
bărci brevetate sînt numeroase. Întîi, pleci cu certitudinea că nu te mai îneci dacă plezneşte gheaţa şi te cufunzi. Al doilea, înainte de a te îneca, ieşi pe ţărm, desfaci barca de cauciuc, îi întinzi pînzele, îi fixezi cîrma şi intri într-însa şi te duci. Pentru orice eventualitate, eu mi-am ales tipul B 8, cu două locuri şi cu maşină de lustruit ghetele. În sfîrşit, am plecat cu o şapcă de loden groasă, trasă pe urechi, aşa construită că se putea complica în şapte-opt feluri de căciuli şi pălării. Ca să fiu mai sigur de un rezultat rapid, după ce pornisem la drum, m-am întors din stradă acasă şi mi-am fixat patinele de picioare. Un prim accident neprevăzut: scoborînd scara, am luat-o de-a-ndăratele, pînă la pivniţă, de la al şaselea etaj, fără să fi pus patinele decît o dată, pe-o singură treaptă. În prima zi de Crăciun fusei nevoit să stau în pat şi să gem sfîşietor. Pe coaste şi pe şira spinării simţeam ghionţii şi muşcăturile întregii scări de piatră, de-a lungul căreia ajunsesem în beciuri. Deci în prima zi de Crăciun nu am patinat. O inovaţie fericită, pentru evitarea repeţirii durerosului accident. A doua zi de Crăciun, slugile mă duseră pînă în stradă, cu picioarele în sus. Aşezîndu-mă însă drept, pe patine, îmi dădui seama că mersul devine trădător şi cerui să fiu dus pe braţe pînă în golf. De data asta luai şi un steag cu mine, cu băţul lung. Transportarea mea la patinaj a fost un triumf. Sute de oameni şi o şcoală întreagă de băieţi, care ieşeau de la cursuri, m-au dus în alai. Aşezîndu-mă cu veneraţie pe pista lunecoasă, poporul m-a aplaudat ca pe un mare orator. Dificultăţile sportului de iarnă abia începeau. Înainte de toate constatam că pierdusem suveranitatea figurilor învăţate în cursul vacanţei de vară, în aşa grad încît nu mai ştiam cu ce picior să pornesc şi dacă într-adevăr trebuia să mă las pe patine sau pe partea dreaptă a corpului meu sportiv. Uitasem să iau cu mine o **luge** şi o păreche de **sky**. Cerui deocamdată un ceai la bufet, ca să reflectez. Nici **Ghidul patineurului** nu avusesem prevederea să-l pun în buzunar; în ilustraţiile lui m-aş fi regăsit. Îmi zisei atunci că patronul bufetului trebuie să fie un patineur de marcă, şi-l întrebai:

AGHIUŢĂ, Ianuarie 1864

— Distinse domn, nu m-ai putea ajuta să mă ţiu pe patine? Nu îndrăznesc să mă scol. Tare mă tem să mă avîntez, ca să nu ajung în Atlantic. Şi-mi este greu să stau inactiv. I-am făgăduit soţiei mele să învăţ să patinez. — Nobile domn, mi-a răspuns Bufetierul, daţi un telefon la Societatea Geografică, unde un savant stă în permanenţă la dispoziţia publicului. El a explorat Polul în instrumente de nichel şi bambus şi va putea să vă fie de folos. Metoda mi s-a părut practică însă înceată. Mă hotării să ies singur din încurcătură şi, împingînd scaunul cu roţile înainte, mă luai după el. În cîteva secunde răsturnasem douăzeci de părechi de valsatori şi mă oprisem cu creştetul capului într-un sistem de sîrmă ghimpată, din care mă scoaseră cu foarfeca îngrijitorii. Ceva din carnea mea şi din barbetele mele rămăsese acolo. Sîngele meu de american adevărat nu putea totuşi să cedeze. O apucai înapoi, tîrît de scaun pe burtă. Mă sculai şi descrisei o tangentă imensă pe spinare. De douăzeci de ori repetai încercarea, şi în cele din urmă fusei arestat pentru impudoare şi exhibiţionism. Alunecînd pe toate laturile şi în toate direcţiile, mi se tociseră pantalonii, flanelele şi rufăria, şi nu înţelesei rostul acuzării decît în momentul cînd fusei pus în faţa unei oglinzi. Eram cu totul nud şi cu totul de nerecunoscut, de culoarea sanghinolentă-neagră a unui ficat".

OVID DENSUSIANU ŞI OLIMPIADA DE LA BERLIN

(1936)

DINTR-UN text al lui Perpessicius, publicat în decembrie 1945 în „Revista Fundaţiilor", aflăm o mostră grăitoare a poziţiei intelectualităţii româneşti faţă de dedesubturile Jocurilor Olimpice de la Berlin, din 1936, pe care Hitler intenţiona să le folosească în sprijinul teoriilor naziste.

Criticul spicuieşte dintr-un articol de actualitate publicat de Ovid Densusianu în revista sa, „Înălţarea", din 1 august 1936. Articolul era intitulat **„Neastîmpăr de făţărnicii"** şi conţinea următorul comentariu:

„Sună acum, de la Berlin, şi fanfara jocurilor olimpice. Organizate cu cheltuieli nebuneşti — din banii ca atîţia alţii escamotaţi din despăgubirile de război —, ele vorbesc de «lumina olimpică» ce să strălucească pentru binele omenirii. Flacăra aprinsă, ca simbol acestui gînd, va trece din torţă în torţă ca să vestească ce minune ni se pregăteşte... de la Partenon la Siegessäule. Cad iarăşi în extas de-ai noştri şi alţii şi cu toate că de la 7 mart au trecut numai cîteva luni, parcă valuri de apă lustrală ar trece prin Berlin, ca să-i spele faţa. Cîtă făţărnicie, ce impertinentă înscenare şi de data aceasta...

Cînd olimpiada va fi sfîrşită, ne mai putem înşela cum va vorbi iarăşi Führerul? Alte valuri — roşii — ni se vor vesti şi: tot... spre «binele omenirii»".

Iar Perpessicius adaugă: „Acestea în august 1936. Peste doi ani Ovid Densusianu părăsea vremelnicul său lăcaş pămîntesc; toamna aducea istorica înfrîngere de la München; un an mai tîrziu, începea războiul. Torţele olimpice, pe care Ovid Densusianu le prevestea sinistre, aveau să se prefacă în facle incendiare, barele de fier în grilajuri de temniţă şi lemnul tribunelor în spînzurători. Dar el nu bănuia, bunul nostru dascăl, cît de just profeţise".

ŞTEFAN LUCHIAN: Delta

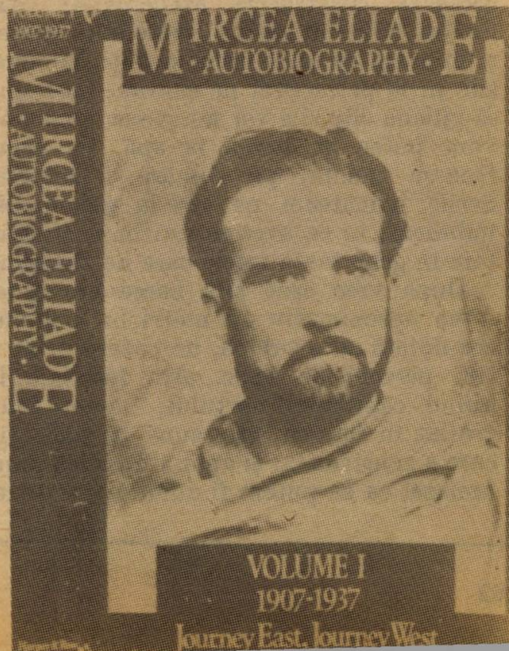
AVENTURA NAUTICĂ A LUI MIRCEA ELIADE

● *Excursiile filosofului român în lumea şahului, a boxului, a tenisului*

DACĂ ar fi să ne luăm după autobiografia sa, Mircea Eliade nu era un pasionat declarat al sportului. „My favorite sport" — zice el, glumind — „era alergatul după tramvaiul cu cai şi agăţatul de el". La vîrsta copilăriei, desigur, s-a jucat cu cei de o seamă cu el. Pe strada Mîntuleasa din Bucureşti, va fi bătut mingea cu băţul de oină. Pe dealul Mitropoliei, practică săniuşul pe derdeluş, pînă îi degeră picioarele, de unde se naşte reflecţia ulterioară: „Iată de ce, probabil, în anii de mai tîrziu, nu am fost niciodată tentat de sporturile de iarnă".*

Apoi, în adolescenţă, vine vremea hoinăritului. Cum singur o spune: „Cînd am descoperit, ca cercetaş, că pot drumeţi zile întregi prin văi şi munţi, fără ca părinţii să considere că vagabon-

* „*Autobiography*", vol. I (1907 – 1937). Ed. Harper and Row, San Francisco, 1981

dez, am ştiut c ă am descoperit cheia spre libertate". De atunci, simţindu-se „alert, fizic şi spiritual", începe registrul drumeţiilor sale: a campat (cu cortul) la Schitul Scheia din Carpaţi, a întreprins o excursie cu păţanii de la Sinaia spre Schitul Ialomicioarei (unde înoată în apa rece ca gheaţa), a traversat Cheile Bicazului, pe ploaie, a bivuacat în Piatra Craiului. Dar amintirile cele mai tulburătoare sînt cele nautice. („Am vîslit pe Dunăre şi cîteodată înotam"). A făcut excursii în Delta Dunării şi a plutit cu barca de la Tulcea la Constanţa. Aventura cu o iolă pe Marea Neagră este povestită cu patosul vîrstei (avea 17 ani) şi cu lux de amănunte.

Iată fragmentul din Autobiografia lui Mircea Eliade (pp. 85—92):

„În vara lui 1924, am încheiat cursurile şcolare cu mai multă nerăbdare decît de obicei, întrucît, la un modest şantier din Tulcea, se desăvîrşea ambarcaţia noastră. Îi şi găsisem un nume, cu mult înainte: **Hai-hui.**

Costase 20.000 de lei şi urma să fie proprietatea celor 8 băieţi care ne împrietenisem, la cercetăşie, pentru multă vreme. Pe atunci făceam multe excursii cu cortul şi alte ieşiri împreună. Hotărîrea noastră de a cumpăra barca ne-a venit după neuitata excursie în Delta Dunării. Unul dintre băieţi avea rude la Tulcea şi el ne-a asigurat că o vom putea cumpăra acolo la mai puţin de jumătate din preţul pieţii.

În vara aceea nu ne-am mai căţărat, ca de obicei, prin Bucegi. În schimb, ne-am dus la Tulcea să vedem cum progresează construcţia ambarcaţiei. Am înălţat cortul în curtea prietenului nostru şi mîncam pe unde eram poftiţi. Dimineţile ni le petreceam pe şantier, încercînd să ghicim cîte zile vor mai trece pînă cînd vom putea da barca la apă. Pe urmă făceam canotaj pe Dunăre şi înotam. Serile hoinăream pe strada principală, îmbrăcaţi în ce aveam mai bun, şi salutam în grup toate fetele care ne zîmbeau.

După vreo zece zile barca era gata. Avea aproximativ 10 metri în lungime, era dotată cu o cabină, un catarg uriaş şi trei perechi de vîsle. Am înscris-o la biroul căpităniei portului; ne-am fotografiat în faţa ei, împreună cu bărbatul care a construit-o; şi apoi, duminică după amiază, ca să putem fi admiraţi de toate cunoştinţele noastre din Tulcea, ne-am îmbarcat. Nu sufla nici cea mai firavă briză, aşa că am fost nevoiţi să vîslim din toate puterile. Am tras pînă seara tîrziu, cînd, în sfîrşit, am găsit printre sălcii un loc potrivit unde să ne înălţăm cortul. La Tulcea începusem să ne obişnuim cu ţînţarii, dar aici pe Dunăre ne atacau colonii întregi. Ne-am învelit cu fulgarinele noastre şi ne-am ascuns capetele în prosoape, dar tot greu ne-a fost să dormim.

A doua zi, şi în fiecare din zilele următoare, am fost întîmpinaţi de aceeaşi atmosferă de zăduf, lipsită de mişcare. Părea că nimic nu răsuflă şi nici o frunză nu se clătină în această încîntătoare Deltă a Dunării. Pe o scurtătură, am părăsit braţul Dunării numit Sf. Gheorghe şi ne-am avîntat în labirintul de canale care intersectează stufărişul. Cu un an înainte, plecasem din Sulina cu un grup de tineri în cinci sau şase bărci mari, cu cîte doi vîslaşi în fiecare barcă, şi am ajuns la mare în cîteva zile. De data asta ne-a trebuit o săptămînă întreagă, întrucît am fost nevoiţi să vîslim tot drumul. Am sosit epuizaţi şi înfometaţi, pentru că ni se terminaseră merindele, cu excepţia cîtorva pepeni şi a unui butoiaş cu apă potabilă, pe jumătate gol.

De cum am ajuns la mare, vîntul a început să sufle. Bătea atît de tare încît ne întrebam dacă mai trebuie sau nu să ne angajăm în această aventură. În fiecare zi, cîte unul din noi era desemnat „căpitan". Dar în după amiaza aceea „căpitanul" n-a îndrăznit să-şi asume singur responsabilitatea şi ne-a cerut să decidem împreună, prin vot secret. Cinci dintre noi, incluzînd pe „căpitan", pe care-l chema Livovski, ne-am declarat pentru plecare. Triumfători, cîntînd, am întins pînzele — şi abia am putut da crezare ochilor. Ambarcaţia se lăsa încet pe o parte, ca îndoită sub greutatea catargului; apoi, deodată, vîntul a îndreptat pînzele şi am ţîşnit ca o săgeată drept spre Rusia. Am încercat să cîrmim spre sud, dar vîntul era atît de puternic, iar noi atît de neîndemînateci în manevrarea pînzelor încît n-am reuşit decît s-o îndreptăm înspre sud-est. Acum o luase înainte, în diagonală, cu capul spre Caucaz. Tăia valurile

cu o viteză care ne provoca ameţeli. Nu ne-am fi putut închipui vreodată că o ambarcaţie încărcată cum era a noastră poate prinde asemenea viteză. În curînd am pierdut ţărmul din priviri, doar departe în zare puteam vedea, în miniatură, dealurile Dobrogei, conturate vag în împurpurarea apusului de soare.

Pe urmă a început furtuna. Am văzut norii adunîndu-se şi valurile crescînd ameninţător. Ambarcaţia noastră avea tendinţa să se incline tare, cînd pe o parte, cînd pe alta; ezita cîteva secunde, parcă neştiind încotro s-o ia; apoi vîna brusc vîntul şi o lua de la capăt. Se întunecase de tot cînd s-a năpustit furtuna peste noi. Cerul a început să vibreze, despicat tot mereu de enormele săgeţi ale fulgerelor care-l crestau dintr-un capăt într-altul. Trăznete răsunau tot mai aproape de noi. Cîteodată auzeam fulgerul izbind apa, sfîrîind ca şi cum un fier înroşit în foc i-ar fi străpuns suprafaţa.

Pe vremea aceea îmi plăceau fulgerele. Cu aproape doi ani mai devreme, o furtună extrem de violentă ne-a surprins în Carpaţi, la Pietrele Arse. Eram încîntat cînd fulgerul cădea la vreo duzină de metri de noi, sau mai încolo. Mă căţăram pe o stîncă şi începeam să cînt, sau mai curînd să urlu, „Cavalcada" din **Die Valkyrie.** Chiar şi în noaptea aceea, pe mare, nu mi-a fost frică de fulgere. Şi acolo am cîntat „Cavalcada".

DE îndată ce a început să plouă, „căpitanul" s-a dus în cabină să consulte harta şi compasul. Avea rău de mare, pentru că ambarcaţia se unduia acum în valuri. Am hotărît să strîngem pînzele. Nu era o treabă prea uşoară, căci abia ne ţineam pe picioare. Pînă la urmă am reuşit, dar catargul a devenit atît de gros şi atît de greu, din cauza pînzelor ude cu care fusese înfăşurat, încît de mai multe ori ambarcaţia s-a cufundat ameninţător. Am fi vrut să ne aruncăm în partea opusă, pentru ca astfel să o aducem într-o oarecare poziţie normală. Dar ne împiedica al dracului mînerul cîrmei. Indiferent cum o ţineam, ambarcaţia înainta în zig-zag, iar de cîteva ori s-a rotit, ca şi cum ar fi nimerit în vreo bulboană. Am schimbat cîrmacii de trei ori în mai puţin de o jumătate de oră, fără nici un succes. Pe urmă am abandonat, am scos mînerul cîrmei, l-am aşezat la picioarele noastre şi ne-am lăsat în voia soartei.

Probabil că acest act de disperare ne-a salvat. Ambarcaţia fusese bine construită şi avea o chilă neobişnuit de profundă. Lăsată în voia ei, a plutit ca o coajă de nucă. Se înălţa pe talazuri, pe urmă se prăbuşea în abisurile fosforescente dintre valuri fără să se răstoarne, în timp ce noi eram mereu gata să trecem dintr-o parte în alta ca să contrabalansăm catargul. Ploua foarte tare şi am luat o mare cantitate de apă din toate trîmbele care se spărgeau deasupra noastră. Goleam apa, turbaţi, cu orice ne cădea la îndemînă: găleţi, bidoane, cutii de conserve. „Căpitanul", ca şi „şeful de echipaj", care venise să-l asiste, zăceau amîndoi bolnavi în cabină. Dar întrucît nu mai era nimic de hotărît, absenţa unui şef n-a bătut nimănui la ochi.

N-am să uit niciodată acea noapte. Muiat pînă la piele, stînd pe fundul ambarcaţiei, strîngînd apa cu o cutie de conserve şi aruncînd-o peste bordură, ca în transă, vedeam cîteodată venind către noi o arătare gigantică, înaltă cît casa. Pe măsură ce se apropia, puteam s-o zăresc vibrînd şi cutremurîndu-se. Părea să fie luminată pe dinăuntru de o lucire fosforescentă. Ezita cîteva clipe, apoi începea să bîzîie metalic şi părea gata să se prăbuşească. Noi ne aflam drept sub pîntecele ei şi privind din fundul ambarcaţiei mi se părea că văd un munte de aur verde. Îmi spuneam: de data asta nu mai scăpăm! — şi aş fi vrut să închid ochii. Am simţit ambarcaţia violent zguduită, ca şi cum ar fi fost împinsă de dedesubt, iar noi înşine ne-am crezut înălţaţi. Cînd ne-am deschis ochii, ne-am trezit între spumă şi aur, cu cîte o prăpastie de fiecare parte. Cîteva clipe mai tîrziu am auzit catargul scîrţîind şi am fi căzut în hău, de nu ne ţineam cu amîndouă mîinile de bănci.

Mi-era frică şi totuşi nu mă simţeam paralizat. Într-o zi, anul trecut, pe cînd navigam în Delta Dunării, eram toţi

epuizați de vîslit și ne-am aruncat în apele calde şi stătute ale brațului. Mi-am simțit picioarele încurcîndu-se în liane; pe urmă, dintr-o dată, trupu-mi parcă se îngreună şi am început să mă scufund — încet, fără zbateri — spre adîncuri. Cei întorşi la barcă m-au văzut, dar ei credeau că fac pe nebunul şi mă admirau pentru dibăcia cu care simulam un înec. Am fost salvat în ultima clipă de un prieten care a înotat sub mine şi m-a împins spre suprafață. De data asta, însă, teama de înec nu m-a paralizat. Simțeam că eram la voia întîmplării, fără nădejde de ajutor de vreundeva. Senzația de absolută neajutorare, cu care într-un fel mă împăcasem, îmi producea și o stranie stare de pace. Întrucît nimic nu se mai putea întîmpla, aveam simțămîntul unei libertăți totale. Voința, inteligența, toate facultățile mele spirituale erau, pentru prima oară, libere; ele nu mai aspirau la o țintă imediat tangibilă.

Fulgerele continuau să despice întunericul, dezvăluind cînd troaca în care zăceam, cînd crestele valurilor pe care eram ridicați, conduși de o furtună care nu mai înceta să urle. Uneori mă uitam la vîrful catargului și mi se părea că e luminat de aceeași fosforescență ca și valurile. L-am auzit șuierînd ca o pasăre uriașă. Pe urmă, după miezul nopții, furtuna a trecut, deși marea continua să fiarbă și să se zbuciume. Cînd au apărut zorile, ne-am trezit înconjurați de valuri vineții-cenușii, dar de acum eram obișnuiți. Vîntul a început să bată mai puțin tare, iar speranța noastră tocmai în asta stătea. Am hotărît să ne odihnim cîteva ore, doi dintre noi urmînd să facă de veghe, iar apoi să punem mîna pe vîsle și s-o pornim spre țărm. Nu vedeam țărmul, dar aveam compasul pentru orientare. Pe măsură ce creștea lumina, ne dădeam seama tot mai mult în ce situație disperată ne aflam. O parte din echipamentul nostru s-a pierdut peste bordură; restul era împrăștiat pe fundul ambarcației, printre cărți, aparate de fotografiat și pepeni. În butoiaș nu mai rămăsese decît foarte puțină apă de băut, și chiar și aceea turbure și stătută. Eram epuizați de lupta dusă și de lipsa de somn, și totuși eram fericiți, și înainte de toate mîndri, mîndri de a fi supraviețuit unui asemenea calvar.

(Aveam dreptul să fim mîndri, deși n-am făcut nimic pentru a merita scăparea. Peste o săptămînă, cînd am ajuns la Constanța, am aflat că în timpul nopții furtunoase o mulțime de lotci pescărești s-au scufundat. Noi am scăpat pentru că am lăsat ambarcația să plutească în voia ei. Am mai aflat la Constanța că un comandant al cercetașilor din Mamaia, unde eram așteptați de cîteva zile, fiind îngrijorat, a trimis un hidroavion, de la baza navală, care ne-a căutat o dimineață întreagă de-a lungul coastei).

Aranjînd carturile, am putut dormi cîteva ore. Dar pe la ora două, o neașteptată rafală de vînt ne-a îndoit și apoi ne-a rupt catargul, cît pe aci să ne răstoarne și ambarcația. Astfel, speranța noastră de a ajunge în aceeași seară la mal s-a spulberat. Marea a devenit calmă, dar simțeam curentul purtîndu-ne înspre răsărit — mai puțin iute decît furtuna din noaptea precedentă, dar aproape la fel. Atunci ne-am hotărît să vîslim. Am așezat la loc mînerul cîrmei și am vîslit, în ture de o oră, cîte patru odată, în timp ce ceilalți dormeau. Nu ne mai rămăseseră decît puține bucățele de zahăr și le-am raționalizat, împreună cu feliile de pepene.

După cîteva ore, am început să vedem munții nu prea înalți ai Dobrogei. Dar curentul era puternic, iar noi obosiți, așa că înaintam destul de încet. Ne-a prins întunericul, iar noi vîsleam ca în transă, fără o vorbă, cu ochii pe jumătate închiși. Pentru a-mi mai spori puterile, mă închipuiam acasă, în grădină sau în mansardă. Încercam să-mi amintesc titlurile cărților pe care încă nu apucasem să le citesc, și-mi făcea plăcere gîndul că ele mă așteaptă, acolo în mansarda acum toridă ca o sobă.

Trecuse de miezul nopții și noi încă vîsleam, epuizarea creștea, dar noi ne consolam constatînd că măcar curentul nu ne duce înapoi. Pe la 3 dimineața, ni s-a părut că zărim în fața noastră, nu prea departe, o umbră neagră fără valuri. Ne creștea inima. Ne-am închipuit că e vorba de un banc de nisip și ne-am propus să îndreptăm ambarcația într-acolo și să

Atletul din Argos

Eu Stratofo, din Argos, n-am brațe de titan,
Dar merg la Phliu și Pyton în fiecare an
La luptele cu pumnul; mă prind și eu la trîntă,
Alerg, arunc cu discul — azi nu. Că-mi socotesc:
Eu dau vîrtos în alții, dar alții mă lovesc
Cu pumni, încît tot capul dogit trei luni îmi cîntă
Și, braț la braț, rivalul mari unghii el împlîntă
În carne-mi, mă ridică, mă vîntură pe jos,
De-mi pîrîie spinarea și-mi frînge os de os.
Azi ce folos am oare din pofta mea de luptă?
Piciorul meu e schilav și mîna mea e ruptă;
N-am păr pe cap, căci părul la Pisa mi-a rămas
În mîinile lui Dandes, acel războinic care
Așa mi-a tras în ceafă trei pumni, încît îmi pare
Că-i simt mereu; ca dînsul, așa pumni nu mi-a tras
Nici Clitomah din Teba, deși boleau cu anul
Acei ce-aveau să lupte din cesturi cu tebanul.

1888 **George COȘBUC**

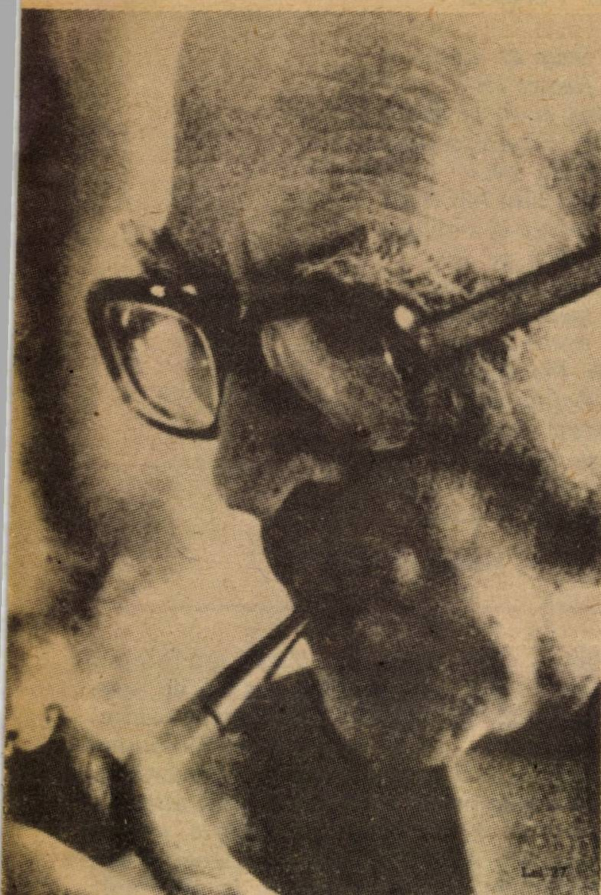
rămînem pînă dimineața. În curînd, ambarcația a dat de pămînt. Cîțiva dintre noi au sărit peste bord să vadă cît de mare e bancul. Am început să strigăm de bucurie: am ajuns! Eram pe țărm! Ceea ce ni se păruse a fi îndepărtații munți ai Dobrogei, erau de fapt acele dune de zgură și nisip care mărginesc țărmul la cîțiva metri înspre interior.

Am tras ambarcația pe plajă și am descărcat cortul, cu intenția de a-l monta. Dar unul dintre băieți a alunecat și, fiind epuizat de oboseală și nesomn, a rămas unde a căzut, îmbrăcat cum era. În minutele următoare, am făcut ca el cu toții. Am adormit întinși pe nisip, intrați abia pe jumătate sub cort.

A doua zi, puțin după amiază, am fost treziți de niște pescari. Observaseră o ambarcație la țărm și au dat strigăte, dar neprimind răspuns, au venit să cerceteze. Satul lor era la cîțiva kilometri. Am reușit să vîslim pînă acolo și am mîncat ca lupii înfometați. Printr-un căruțaș, care pleca la Medgidia, am trimis o telegramă comandantului taberei de cercetași din Mamaia, anunțîndu-l că eram teferi. Peste o săptămînă, cînd am ajuns la Mamaia, deplin refăcuți și bronzați, vîslind ca marinarii adevărați, întreaga tabără a ieșit să ne ovaționeze.

ABIA mai tîrziu am început să ne dăm seama de consecințele aventurii noastre. Unii au rămas cu fobia apei și de atunci n-au mai poftit niciodată să facă baie în mare. În cazul meu, atracția pe care o simțisem în copilărie pentru fulgere și tunete a lăsat locul unei panici iraționale, de care m-am lecuit mult după aceea. Mi-am dat seama cît de irațională era, într-o toamnă, cînd la Teatrul Național n-am putut suporta să aud furtuna din **Regele Lear** și-a trebuit să părăsesc sala. Medicul pe care l-am consultat atunci mi-a spus că nu era vorba decît de un „șoc nervos“, care va dispare cu timpul. Dar n-a dispărut chiar atît de repede, ba îmi amintesc că la Londra, în 1940, m-am simțit mult mai liniștit în timpul unui raid aerian, decît atunci cînd izbucnea o furtună.

Mult mai interesantă a fost interpretarea dată de un psihanalist din Zürich, căruia i-am vorbit despre aventura mea în 1950. După el, în acea noapte pe mare, am fost deplin conștient de pericolul înecului, așa că nu am prins fobia apei; dar nu am „realizat“ celălalt pericol, acela de a fi lovit de trăznet, deci **această** teamă s-a cuibărit în subconștientul meu și din această pricină nu poate fi contro-

Mircea Eliade

lată cu argumente raționale sau subjugată voinței.

În orice caz, aventura noastră pe mare ne-a sporit considerabil stima printre colegii de liceu și cercetași. N-am îndrăznit să povestesc nimănui acasă despre pericolele prin care am trecut, doar cîteodată făceam aluzie la teribila furtună care m-a învățat să nu-mi fie frică de moarte. Dar experiența a fost prea dramatică pentru mine ca s-o las nefolosită ca pretext literar. Anul următor am scris o schiță intitulată „Răsărit pe mare", care a apărut în 1927 în revista **Est-Vest**...

Am povestit aventura noastră și toți cei care participaseră la ea m-au asigurat că cîtind-o au retrăit furtunoasa noapte de la un capăt la altul. Dar în poveste era vorba de o barcă mică, în care s-au aventurat doi prieteni. Naratorul rămîne la cîrmă, iar prietenul său la proră. Cînd furtuna încetează, naratorul își dă seama, brusc, că e singur, că probabil a fost singur toată noaptea și că tot timpul a vorbit unei umbre — o umbră nemișcată pe care i se părea că o vede la celălalt capăt al bărcii".

În 1934, în volumul **„Oceanografie"**, o carte de eseuri cu „caracter de divagație și de improvizație", Mircea Eliade povestește din nou, sintetic și ușor alterat, aventura: „Îmi amintesc că am rătăcit odată, împreună cu șase tineri, aproape patruzeci de ore pe Marea Neagră, în furtună, pe o barcă al cărei catarg fusese rupt, ale cărei vîsle erau ineficace. Ei bine, toți acei tineri, dar absolut toți, au visat încontinuu...".

AICI se opresc experiențele ludice ale lui Mircea Eliade. Cel puțin cele mărturisite. Foști colegi de școală povestesc că a încercat să scrie cronică sportivă. Poate că a jucat volei în curtea casei lui Mac Constantinescu din Crucea de Piatră. Citindu-i opera, avem însă îndreptățite temeiuri să considerăm că Mircea Eliade — mai devreme sau mai tîrziu — s-a familiarizat și cu alte discipline sportive.

Să luăm, de pildă, șahul. În nuvela sa, „Uniforme de general" *(din volumul* „În curte la Dionis", *Ed.* Cartea Românească, *1981) există mai multe pasaje cu referiri la jocul pe eșichier. Despre un unchi violoncelist, se spune la un moment dat: „Cît o fi de genial conu Manolache în muzică, nu-l întrece nimeni la șah. Ar fi putut ajunge oricînd campion pe țară. Oricînd! Dar nu vrea. Nu-l interesează. În finală se lasă bătut, parcă ar vrea să ne facă în necaz nouă; nouă, prietenii și admiratorii lui!". Iar alt personaj i se adresează direct, cu aceste cuvinte: „Nu-ți place tragedia... De aceea iubești atît de mult șahul. Cînd joci șah, gîndești, îți imaginezi, faci mișcări corecte sau eronate, și eroarea se plătește, și atunci pierzi partida. Dar asta nu e tragedie...". Muzicianul însuși se disculpă: „Tu știi de ce joc șah: joc din deznădejde". Nepotul protestează: „Lasă-i pe alții... să joace șah din deznădejde. Noi trebuie să ne înfruntăm destinul...".*

Altă nuvelă, „Fata căpitanului", *ne oferă lecțiile de box și de etică sportivă ale unui suporter convins al valențelor educative ale pugilismului. Căpitanul dă lecții fiului său Valentin și lui*

Delta (fotografie de Ion Miclea)

Brînduş, „un băiat de vreo 12—13 ani, pistruiat şi roşcovan, cu părul crescut ţeapăn ca o perie". Opunîndu-i, cu mănuşile în mîini, căpitanul-antrenor-pedagog — care singur îşi zice „instructor şi arbitru sportiv" — le vorbeşte aşa: „Vreau să te formez pentru viaţă, pentru viaţa modernă. Trebuie să-ţi intre odată în cap că la box, ca şi în toate celelalte sporturi moderne, eşti obligat să respecţi regulile jocului". Novator, căpitanul mărturiseşte: „Am modificat regulele match*-ului, le-am făcut mai cavalereşti. Comenzile: ...Pregătiţi! Provocaţi!... sînt invenţia mea". Apoi, pentru egalarea şanselor şi pe plan tehnic, îi dezvăluie lui Brînduş o taină: „Astă seară, în timpul* match*-ului, aveam un secret cu Valentin. Îl învăţasem mai dinainte cum să-ţi aplice un* swing *cu stînga, urmat de o directă cu dreapta, ca să te facă* knock-out. *Dar vezi că secretul ăsta era în legătură cu* match*-ul".*

În sfîrşit, tenisul trebuie să-l fi captivat, de vreme ce face observaţii pertinente despre un sport de care te apropii numai jucîndu-l. Încă în eseul „Apologie pentru decor", *Eliade consideră că „tînărul în costum de tenis nu e niciodată trist, nici deprimat, nici îmbufnat". Mai tîrziu, în nuvela* „Podul" *(scrisă în 1960), personajul episodic Evanghelina Farmaki meditează: „Oamenii obosesc, încep să se plictisească, şi atunci încearcă altceva. Unii se instalează în orăşelele de băi, rămîn acolo zece, douăzeci de ani. Îmi închipui că îi atrage în primul rînd confortul. Ascensoarele, odăile cu baie şi duş, sălile de joc, dar mai ales terenurile de tenis. Mingiile acelea neastîmpărate, rachetele, sunetele ritmice, căci, nu e aşa?, cînd mingea e prinsă corect de rachetă, auzi un sunet inimitabil, sunet cu totul turburător, îţi aminteşti de copilărie, de tinereţe, înţelegi atunci că sînt oameni în stare să asculte zece, douăzeci de ani mingile de tenis prinse în rachete, înţelegi că nu te mai saturi, acelaşi ritm, acelaşi şi acelaşi ritm, misterios, turburător, îţi dă necontenit de gîndit, ai putea privi şi asculta zeci, sute de ani, şi să te tot întrebi:* de ce? de ce?".

Prezenţa sportului în scrierile unui om presupus a fi claustrat în cercetările sale serioase şi subjugat de operele sale profunde, nu va mira pe observatorii mai atenţi ai atitudinii lui Mircea Eliade faţă de viaţă. El recunoaşte în istoria omenirii, imediat după homo faber, *pe* homo ludens *şi decretează: „Confruntarea, întrecerile, luptele trezesc, stimulează sau augmentează forţele creatoare ale vieţii".*

G. Călinescu îl categorisea, în 1941, drept doctrinar al aventurii. Aprecierea se întemeiază pe dorul absolut al împlinirii, pe credinţa lui Eliade că este necesar „a încerca totdeauna depăşirea, creşterea, rodirea în pofida oricăror victorii sau agonii". Pentru el, două drumuri de experienţe se deschid omului: gloria şi asceza, care împreună pot da triumful! Dacă mai adăugăm aforismul său din „Invitaţie la bărbăţie": „Înfrîngerea nu există decît pentru acel care nu se reîntoarce la luptă", vom înţelege că Mircea Eliade calcă pe dalele aleii sportului, cu spirit atletic, şi vom înţelege de ce, tot el, printre „cuvintele cu majusculă" ale epocii noastre (Libertate, Pîine, Revoluţie) trece şi cuvîntul SPORT!

Victor BĂNCIULESCU

UN EMIL BOTTA IMPREVIZIBIL

CA Emil Botta a fost preocupat în tinereţe de sport pare să fie un lucru verosimil. Că a semnat în anii '30 cîteva eseuri despre relaţia dintre sport şi literatură, ni se pare astăzi un lucru ciudat, „neserios" şi poate chiar inavuabil. După ce mi-a citit manuscrisul **Apocrife despre Emil Botta,** Mircea Ciobanu chiar m-a rugat să elimin capitolul din acest volum intitulat **Literatură şi sport.** N-am fost de acord şi editura a respectat punctul meu de vedere. Nu-mi pare rău că am ţinut să public acele cîteva pagini pe care le poate răsfoi acum oricine, descoperind un Emil Botta imprevizibil. N-o să reiau acum toate datele pe care le-am strîns în acele pagini. Dar pentru că a trecut jumătate de secol de cînd poetul himerelor s-a lăsat atras într-o frenezie care-a marcat în anii '30 nu numai trupurile ci şi spiritul atîtor oameni, profesînd sportul, precum Montherlant, ca o ocupaţie a aleşilor, sînt necesare cîteva date care să ne introducă în mentalitatea vremii. Relaţia sport-literatură, sport-artă era în anii '30 un **topos,** aproape o idee fixă, dintre acelea detestate de Valéry. O concepţie dinamică a vieţii, o reprezentare hipermobilă a ei invadase în toate artele şi cîştigurile „puştii" fotografice, ale cronofotografiei şi cinematografului erau îmbrăţişate de picturile simultaneiste ale lui Giaccomo Balla, de vorticismul englez, de pînzele mişcătoare ale lui Bury. Literatura era invadată de automobilişti, aviatori, iar ziarele vremii erau pline de articole rîvnind să explice şi să definească un nou zeu, intrat în panteonul atenţiei publice. Scriitori şi publicişti meditau pînă la identificare pe marginea convergenţelor dintre sport şi literatură. Apăreau anchete, profesiuni de credinţă, polemici, fotografii pilduitoare. Moda fotografiilor lîngă aerostat sau maşina cu aburi era înlocuită de pozele în ţinută sportivă, de mondenităţile cultivate la competiţii atletice, automobilistice sau aviatice.

Emil Botta a scris despre sport aşa cum a scris şi despre alte „furii" ale vremii sale. Citindu-i articolele de acum cinci decenii, care văd acum lumina tiparului, adunate împreună întîia oară, ne impresionează acelaşi scepticism tutelar în creaţia lui Emil Botta, aceeaşi dominantă antidogmatică a opţiunilor. Emil Botta a scris despre sport! Mai mult, a semnat, la pagina **„Sportul!",** unde mai scriau pe vremea aceea A. Nol, Lorin Firu ş.a. Numele lui apare printre fotografii luate la meciuri de box, una chiar de la un „match" de box feminin într-un număr din 29 iulie 1934 al **„Vremii",** unde e dată şi o aventură a lui Johnny Weissmüller întrecut în bazin de tînărul Tricco, luat apoi sub protecţia sa de celebritatea de cinematograf, fostă celebritate sportivă. Tot acolo

mai e şi o reclamă la romanul de mare succes al lui Cezar Petrescu, **Greta Garbo,** şi o rubrică de **Directe, shooturi şi fuleuri.**

Vecinătăţile acestea par astăzi surprinzătoare. Mereu avem tendinţa să rupem imaginea scriitorilor din hăţişul obsesiilor în care s-au format, curăţind „figura" lor, care ni se pare mai clară, doar introdusă în formolul eprubetelor de lectură aseptice.

Or, chiar fundalul unei obsesii comune este şi cel ce ne ajută să remarcăm diferenţele specifice. Interesul lui Emil Botta pentru sport este altul decît acela al unor Montherlant, Giraudoux, Morand, Bernard Shaw. Ca de obicei, Emil Botta **se apropie** de Himeră, **păstrîndu-şi distanţa.** Tehnica imixtiunii, a contopirii cu celălalt e, la Emil Botta, concomitent o tehnică a distanţării.

Primul articol, **Sport şi literatură,** apare în **„Facla"** din 5 martie 1933. Poetul **Întunecatului April** nu avea nici douăzeci şi doi de ani. O notă din **Bazar,** apărută în acelaşi număr, anunţa cititorilor cu protocol: **„Meridian** se numeşte romanul la care a lucrat pe tăcute d. Emil Botta şi care — mai curînd decît s-ar crede — va fi în vitrina librăriilor". Merită să subliniem acest protocol folosit de presa vremii în consemnările ei despre atelierul de creaţie al unor tineri care nu-şi tipăriseră nici o carte.

Cît priveşte romanul **Meridian,** el nu va apărea niciodată, dar s-au păstrat din el două fragmente pe care le-a tipărit Rebreanu în revista sa, **„România literară".** În ele vom descoperi o nouă relaţie a lui Emil Botta cu sportul, căci e vorba în proza aceasta greu înregimentabilă critic şi de un teren de tenis. Prozele din **Trîntorul** (1938) sînt, o parte din ele, aşchii ale acestui roman şi ele păstrează cîteva obsesii şi manii sportive în centrul cărora stă lady Dudley, maşina înşfăcată de „Apolec la volan" „executînd o fugă romantică, o fugă mitologicală" ce sfîrşeşte într-un accident de proporţii cosmice. **Hop-la!** e o proză ivită din aceste vremuri de un neoromantism automobilistic. Ea s-a chemat iniţial **Cel mai tare,** numind obsesia unui supraom întreţinut de utopia campionilor. Mai sînt şi alte ecouri „sportive" în textele acestea unde apar terenul de tenis, tînăra tenismenă care fură minţile eroului, jocul de popice...

Lăsăm cititorilor plăcerea de a citi fără „îndreptarul" nostru aceste texte scrise de Emil Botta. În volumul **Apocrife despre Emil Botta** el poate găsi un comentariu la aceste pagini. Înainte de a încheia simpla noastră introducere poate c-ar trebui să adăugăm un lucru extrem de semnificativ. **Singurul comentariu negativ** (s.n.) scris despre poezia lui Emil Botta, cel mai „dur" sau „ostil" care există în întreaga exegeză emil-bottiană, îi reproşează poetului tocmai „urmele lăsate de sport în poezia" sa. Ovid Densusianu, în **Evoluţia estetică a limbii române** volumul V, consacrat **Epocii contemporane** (1937—1938), curs ţinut la Universitatea din Bucureşti, la Facultatea de Filosofie şi Litere, care poate fi citit, de pildă, la Biblioteca Academiei, îl „desfiinţează" pe Emil Botta dar şi pe Tudor Arghezi sau pe alţii pentru aceste urme lăsate de sport în poezia lor. La paginile 9, 10, 16 şi 18 ale acestui curs sînt incriminate versurile „Poemul se clatină ca un trapez" (aflat la p. 14 a ediţiei princeps din **Întunecatul April)**; „Daţi-mi furiile şi nebunia drept lozincă / şi nu îngăduiţi să mai cînt din astă descordată caterincă" **(ibidem,** p. 91), „Un ţăruş de foc a crescut în inima odăii / Am s-o leg acolo cu o frînghie / Şi înfigîndu-i aşchii în coastă, să-i spun / Aşa se pedepsesc uzurpatorii Melancoliei" **(Ibidem,** p. 64). Ovid Densusianu oferă şi alte probe de poezii scrise de Emil Botta şi Tudor Arghezi, vinovate de „exagerările sportului", care „duc la treziri de instincte primitive, la violenţă, la o poetizare a sălbăticiei". Cursul foloseşte la adresa lui Emil Botta şi calificative mai dure: vulgaritate, trivialitate, amînînd pentru altădată discuţia privitoare la „pornografia" unor texte. Spaima lui Ovid Densusianu că poezia s-ar putea îmbolnăvi din pricina sportului şi a exagerărilor lui ne face astăzi să surîdem. Ce e sigur este că nici O. Densusianu nu ştia ce scrisese Emil Botta despre sport în anii 1933—1934, căci altfel ar fi fost liniştit cînd şi-a redactat cursul. Cel puţin cît priveşte soarta poeziei lui Emil Botta, dacă nu şi a aceleia a lui Arghezi. Sportul a fost pentru

poetul **Întunecatului April** o himeră, deci un exercițiu de exorcizare. În balanța credințelor lui, sportul a exercitat cel puțin atîta atracție cîtă respingere, ocupîndu-și locul în această **Antidogmatică** care este mai ales întreaga publicistică a scriitorului, dar și proza și poezia sa. Paginile scrise de Emil Botta despre sport, marcate și ele de influența lui Nietzsche, Keyserling și Kierkegaard sînt, pînă la urmă, o discuție despre alternativa **Sau... Sau, (Enten/Ellen)**, o gimnastică a spiritului care refuză să anchilozeze.

Doina URICARIU

EMIL BOTTA

SPORT ȘI LITERATURĂ

● AM admirat într-un magazin ilustrat fotografia cea mai recentă a lui Bernard Shaw. Sub casca lui colonială, irlandezul purta ochiul ager, fața strălucitoare ca o invitație la viață. Știu că G.B.S. e înamorat de box, de călătoriile în sleeping și e amicul vedetelor gălăgioase. Nu știu dacă în dramaturgia și în estetica lui poate fi urmărită influența sportului, prezența lui ca o amantă frumoasă. Dar probabil că violența cu care atacă și răstoarnă, accentul agresiv al ironiei sale sunt tot o gimnastică, echivalentul spiritual al unei reacțiuni fizice: o lovitură joasă, un knock-out.

Bernard Shaw e un simbol al timpului meu așa cum automobilul e al vitezei și cum pentru secolul 19 (stupidul secol 19) era mașina cu aburi. Cunosc un poet de o sfîșietoare melancolie, cu trupul surpat de asceze, un romancier dezarticulat și al cărui cord stă la pîndă ca un dușman ascuns. Oroarea acestor domni pentru sport e vădită. Aplecați la mesele de lucru, „trestii plîngătoare", după cum a scris Pascal, organele veștede se răsucesc în ei, membrele cad, viața funcționează monoton, monoton. Există cert un raport între spirit și corp. Echilibrul antagonismului l-au realizat cei vechi. Și, se pare, evul nostru. Montherlant, Giraudoux, Morand cultivă pe lîngă aleasa floare a literelor și planta trupului, arborele uman greu de sevă. Copilul acestei nunți, — literatura lor, — e stilizat, precis, direct. Un sînge aprig circulă și se ramifică prin artere.

Mă întreb însă care va fi paroxismul acestei arte, culmea ei finală. Scrisul e actualitate și peste zece ani nu știu ce va rămîne din acest bazar. Sub unghiul drept al eternității îmi apar cei bolnavi, sfîșiați de conflicte lăuntrice, neliniștiții cu trupul ars de febre, ilustrație a poemului, a dramei sau a romanului lor. Nietzsche era un timid profesor bîntuit de epilepsii, scuturat de toți demonii. Generația lui și-a încheiat aventura (vreau să spun **viața**) în sinucidere, demență sau moarte.

Fără să fie sportivi un tribunal foarte înalt i-a clasat primii la marele, ciudatul joc al eternității.

(**„Facla"**, Anul XII, nr. 631, 5 martie 1933, p. 2, deasupra rubricii **Bazar**)

LA MARGINILE SPORTULUI

● VĂ amintiți neliniștea primitivilor, spaima lor de spațiu, de singurătatea unde încolțeau surprizele și fantomele ostile, homicide ale imaginației lor? Ei luptau închipuind, plastic, o lume stilizată, consolatoare, invariabilă; o transcendență. Sau acel pesimism grecesc, acea teroare neagră contra căruia (sic!) atleții attici și-au organizat Olimpul sistematic, antropomorfic, civilizat, cu zei cinici și frivoli asemeni muritorilor plămădiți din lut?

Doreau cu toții, răi și buni, rafinați și pădureți, doreau să evadeze din mizera-

bila condiţie umană, din existenţa limitată a corpului. Neliniştea timpului nostru (şi scriind acest lucru comun, această formulă **passe-partout**, nu mă pot opri să nu rîd) îşi are desigur expresia, crizele şi metodele ei speciale.

Am făurit o sumă de mituri, de febre, de vicii. Sportul este şi el printre altele un narcotic, un paradis artificial. Împreună cu opiul, morfina, erotismul şi alte pretexte, sportul ajută la descătuşarea, la călătoria noastră dincolo; să evadăm din senzorial, din biologic, din fiinţa materială. Dar în timp ce opiul, morfina sau erotismul experimentate, aplicate, repetate, înseamnă o sinucidere lentă a cărnii, o distrugere molcomă dar precisă a vitalului, sportul dimpotrivă creează, dezvoltă; trunchiul uman înfloreşte ca un toiag biblic. Dar sportul excesiv e beţie sau ruină sau panică.

Se numesc oare sportsmani aceşti tineri excentrici şi imprudenţi care ar fi capabili să sară de pe o planetă pe alta, să se arunce în lună, într-atît e de frenetic şi prezent în ei demonul mobilităţii, al acţiunii? Era oare un sportsman ambiţiosul maior Sergrave, al cărui automobil, pe un cîmp, în California atinsese o viteză nepermisă omului? Era poate un demiurg, cineva care stăpînea cauzele şi se răfuia cu durata şi distanţele. Nu stăpînea însă fatalitatea care s-a introdus în miezul motorului şi a operat acolo.

Şi automobilul care sfidase realitatea bunului simţ, a plesnit ca o cutie de chibrituri, cu maior cu tot. Dacă **sport** înseamnă disciplină, timoraţie, aş spune puritanism (gîndiţi-vă la pastorii din romanele anglo-saxone care după lectura matinală a bibliei, îşi execută partida lor de tenis), dacă sport înseamnă educaţie, disciplină codificată, fireşte că aceşti pasionaţi de recorduri, de competiţii, de paroxisme, sunt fiii rătăciţi, schismaticii acestei religii.

Sportul la rădăcinile originare, fapta gimnastului care descoperea dimensiuni, cadre şi elasticităţi neprevăzute, era o descărcare fiziologică, un instinct, o nebunie, un efort de a trăi absolutul.

Nu ştiu dacă sportul rezolvă, la ora cînd scriu, măcar un capitol din neliniştile noastre.

Dar ne învaţă să fim puternici, frumoşi şi semeţi, de o virilitate asemeni focului.

Băutorilor de bere şi lectorilor de cărţi şi jurnale insipide, acelora al căror duh devine obez şi meschin ca un butuc, Nietzsche le recomanda ceaiul şi pamfletul. Dacă ar fi fost un predicator sănătos, un om de azi, efectiv, îşi invita desigur ucenicii trişti, să boxeze, să înoate, să alerge, să coboare în stadioane.

(„Vremea“, Anul VII, nr. 349, 5 aug. 1934, p. 11)

SCRIITORII ŞI SPORTUL

● TIMPUL nostru înfometat de experimente, de gesturi, de realităţi consistente a fost, ca jocul de bursă, un motiv, o speculaţie la dispoziţia tuturor. Oarecare şi oricine specialişti în incompetenţă au apărut. S-a vorbit cu lux de truisme despre insul modern, despre victoria scandaloasă a noului pragmatism, despre omul osificat şi exterior, despre secolul civilizat şi stupid în care, din eroare, cugetăm şi deci existăm (faimoasa judecată carteziană).

Sportul ca ilustraţie în text şi expresie a veacului a fost şi el copleşit de insulte şi, acum cînd scriu, sunt încă mirat cum nu s-au organizat în bandă cîţiva boxeuri, cîţiva eroi mondiali, care să răspundă cu argumentele cuvenite smintiţilor care i-au înfruntat şi au pornit campania. Dar lucrurile s-au liniştit încet, fără conflicte, fără masacre. Subiectele obosite şi istovite au căzut la pămînt. S-a spus că istoria e o formidabilă repetiţie, o întoarcere la izvoare, la ciclurile şi temele primordiale. Şi, ascultînd legea contrapunctului şi a compensaţiilor, era fatal ca după precedenţa secolelor de luminos rafinament, să urmeze epoci de năvală şi crize de barbarie opacă. Aceste discuţii care agitau societatea Europei au aflat şi la noi, desigur, interpreţi locali, spirite occi-

Flacăra olimpică

Să tacă armele nimicitoare
Ce-atîrnă, nevăzute, peste noi
Ca săbiile lui Damokles!
Perfide, vor să se-nfășoare
Ca șerpii pe Laokoon
În crunt și inegal război,
Ca Hidra pe Heracles,
Ca leul din Nemeea să ne-nghită,
Armele lacome, multiplicate
În serie de cancer, infinită.

Doar focul sacru să vorbească,
Hrănit din sîngele lui Prometeu,
Doar focul vetrelor,
Doar focul frate,
Cu care-aș vrea s-alerg prin lume eu!

Ion BRAD

dentale și culte, inteligenți români care au luat în primire la frontieră oficial problemele cardinale ale timpului. O anchetă publicată în paginile acestei reviste, un chestionar metodic și care se interesa de atitudinea intelectualilor în fața „pericolului sportiv" este documentul la care mă gîndesc și la care vreau să fac aluzie.

Nu amintesc răspunsurile celor mulți. Din snobism ori din prudență aceștia se declarau prieteni fideli și apologeții sportului. Au mințit și nu i-a crezut nimeni. Singur el, E. Lovinescu, mi se pare, nu s-a lăsat ușor intimidat. D-sa comunica lectorilor disprețul pentru turneele sportive și devoțiunea ortodoxă, nicicînd înșelată, pentru idei, singurătate și cărți. Iată, cum ar spune amicul meu Mircea Nicolau, două planuri, două poziții admirabil desenate, Spirit și Corp, Logos și Materie. Da și Nu, celebrele antinomii ale rațiunii. Nu suspectez o clipă actul de boicot asportiv al D-lui Lovinescu. Te poți retrage din timpul tău și, dacă dorești, poți adormi în larma cea mai asurzitoare. Sunt atîtea insule, atîtea exiluri benevole, atîtea izolări și plutiri.

Dacă fumezi opium, dacă citești un roman, dacă îți adaugi pe figură în oglindă o mască străină, ești liber să iei concediu de la propria ta persoană. **J'ai tant rêvé, j'ai tant rêvé, que je ne suis plus d'ici,** scria L.P. Fargue într-o zi cînd nu a mai recunoscut universul în care funcționase pînă atunci. Dar socot și eu că pentru moravurile tribului nostru literar, ora sportivă și stenică nu a sunat.

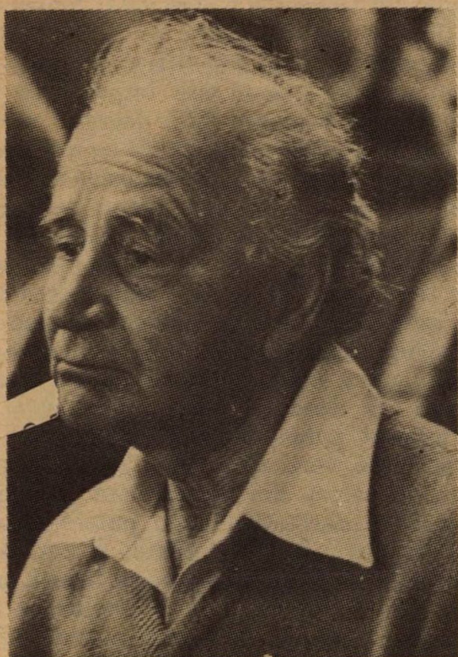
Scriitorii indigeni care practică încă genul răutăcios și mărunt al polemicilor, tinerii veninoși care operează în cafenele, masonii culiselor, au toate motivele să deteste și să nu priceapă actul sincer, prompt, higienic, reflex, actul sportiv.

De aceea literatură și sport sunt la noi date opuse, termeni care se contrazic. Un autor, un dramaturg, un poet e un om definit dincolo de specie, individuat, și care își ferește cu egoism structura, de contacte necurate (așa crede). Sportul semnifică pentru el viața nediferențiată, neevoluată, viața inferioară, intraistorică (așa spune el). Dacă pînă azi s-a vorbit despre neîndoiosul primat al ideilor, dacă ideile au fost arhitecții umanității, dacă axiomele cele mai șubrede, apărute însă în moment prielnic, au generat și rodit state, religii, culturi, astăzi putem anunța un nou val barbar, un nou mod de a fi. Este modul categoric, acut, fundat pe experiență, pe raportul imediat. Este modul sănătos, deci sportiv și actual, de integrare organică, de colaborare la ritmul istoric.

Am abuzat se vede prea mult de jocurile fanteziei care deveniseră o realitate mai precisă decît carnea, decît piatra sau planta. Sportul este o lecție de prezență, de mimetism, de adaptare la condiția modernă. Să fii **acum** și **aici**, iată ce înveți în școala luptătorilor, în instituția sportivă. Să fii un agent energetic, un centru de forță. Dar între cafenea și stadion e o ruptură prăpăstioasă. Scriitorii și sportivii sînt două familii certate, care comunică rar; asta numai în țările cu antropofagi. Europenii au mai puține superstiții.

(„Vremea", Anul VII, nr. 350, 12 aug. 1934, p. 10)

Slalom, cu RADU TUDORAN printre disciplinele sportive

FEIZ, UN AS AL INTELIGENŢEI MIŞCĂRII

DINCOLO de pasiunea sa indubitabilă pentru navigaţia cu vele (vezi **Toate pînzele sus**), pentru înotul la apă adîncă, poate şi pentru călărie, nu i se cunosc lui Radu Tudoran alte propensiuni sportive. Deşi înfăţişarea sa fizică trădează, în trupul bronzat, cu musculatură marcată, pe practicantul sigur de exerciţii, chiar dacă nemărturisite. Sîntem deci obligaţi să forăm în cîteva din operele sale, mai ales cele cu net caracter autobiografic, pentru a descoperi relaţia autorului cu sportul.

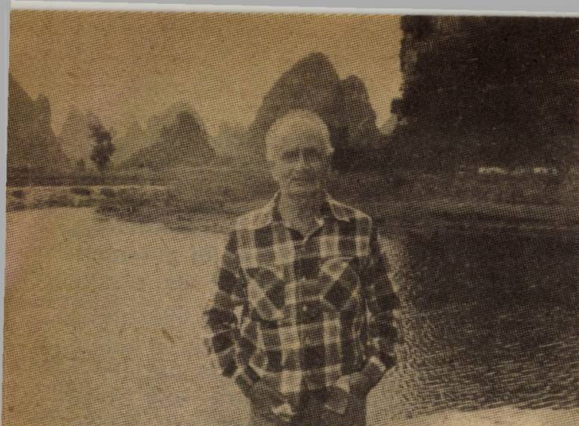
Iată, de pildă, volumul 2 (**Retragerea fără torţe**) din ciclul **„Sfîrşit de mileniu"**, în care, făcînd cronica anilor de şcoală, la un colegiu dintr-o regiune deluroasă, prozatorul nu se poate dispensa de amintiri sportive, de la şah pînă la oină.

Două discipline se bucură, sub pana romancierului, de consideraţii atît de interesante încît merită să le subliniem: fotbalul şi atletismul. La jocul cu balonul rotund, atenţia scriitorului e atrasă de mijloacele de antrenament, iar din varietatea de probe atletice a ales săritura cu prăjina şi nu ne mirăm că tocmai aceasta a fascinat un om supus imaginilor fantastice.

Să începem deci cu fotbalul. Cînd echipa colegiului se întoarce de la Bucureşti, învingătoare în campionatul elevilor, aducînd Cupa şcolilor, alaiul are în frunte pe Feiz, căpitanul echipei.

În legătură cu acest as al balonului rotund (dar mai curînd al inteligenţei mişcării), Radu Tudoran comentează: „Nu ştiu cum se face antrenamentul pe terenul de fotbal, pot presupune, dar n-am văzut cu ochii. Se seamănă oare terenul cu popice puse în zigzaguri scurte şi se dă drumul aspiranţilor să facă slalom printre ele, dintr-o poartă în alta, cu cronometrul în mînă? Dacă nu, îmi pare rău; ar fi o şcoală. Aşa l-am văzut pe Feiz odată, nu vroia să facă o demonstraţie, să ne uimească şi să primească aplauze; căuta numai voluptatea. Eram acolo mai mulţi, nu se cuvenea să ne alunge, ne-am asociat cu el şi am adus în braţe zeci de popice, am făcut din ele un covor des, pe toată lungimea terenului; în unele locuri ar fi fost greu să treci fuga printre ele, chiar fără minge. Feiz a pornit ca la suta de metri-garduri, făcînd salturile nu în sus, ci în lături, unduindu-se într-un vals cu ritmul de două ori mai iute decît cel mai rapid dintre dansuri, a trecut printre toate popicele fără să atingă unul, fără să ezite, pînă ce a trimis mingea în partea cealaltă; nu mai ţin minte în cîte minute, destul că tuturor ni s-a tăiat respiraţia.

Dacă putea să fugă şi să poarte mingea, avea tot ce trebuia ca să joace fot-

Peisaj fantastic cu Radu Tudoran

bal. Regulile le știa, ce naiba, le știam toți, chiar cei care băteau mingea de cîrpă... De la primul antrenament cu echipa, Feiz a uimit pe toată lumea" (pag. 285).

Același Feiz practică și săritura cu prăjina, despre care scriitorul spune: „Nu era o ascensiune, ci semăna cu o cădere inversă, forța de gravitație nu se mai afla în miezul pămîntului, ci într-un punct din aer, un pol unde se întîlneau meridianele văzduhului" (pag. 246). Iar în altă parte (pag. 286—288), vorbind tot despre Feiz, autorul spune: „L-am văzut sărind cu prăjina, după mine suprema încoronare. Pe atunci performanțele nu se asemănau cu cele de astăzi, ajunse la un punct de unde scapă puterii mele de înțelegere. Ce are să urmeze? Rațiunea îmi spune clar că sînt limite și că nimeni nu va trece peste ele, și totuși s-ar putea să fie și altfel, fără ca eu să pot înțelege. Va urma un neprevăzut, o minune, se va naște în trupul omenesc o dimensiune nebănuită astăzi, sau vom cădea cu toții la pămînt și vom deveni reptile?

Nu exista prăjină făcută din fibre de sticlă, ușoară și elastică, putînd să se arcuiască sub greutatea omului pînă la o sută optzeci de grade, așa o văd în clipa aceea de încordare, apoi îndreptîndu-se dintr-o zvîcnitură și aruncîndu-l în aer, sus, la șapte metri, la opt, la nouă... La cît, pînă unde se poate ajunge?

Prăjina, atunci, era în cel mai bun caz de bambus, gol pe dinăuntru, ușoară față de datele naturii, dar prea grea ca omul să decoleze numai cu puterile sale și să-și ia zborul. Și tehnica era alta, mai primitivă, cerind poate un efort mai mare. L-am văzut de multe ori pe Feiz sărind cu prăjina, a fost cea mai puternică din pasiunile sale sportive, să fi vrut ar fi bătut multe recorduri. Avea un stil al lui, pe care nu a putut să și-l însușească nimeni, și nici nu inspira încredere, te așteptai tot timpul la o nereușită. Venea cu prăjina în mîini, ținînd-o de la jumătate, mai jos decît obișnuiau alții și mișcîndu-se mult prea lent ca să lase impresia că va merge pînă la capăt. Mai degrabă părea o tatonare, părea că mișcările erau filmate cu încetinitorul, descompuse ca să se vadă cum se nasc una din alta și cum se leagă, dar fără a lăsa să se creadă că din ele se va naște o forță care să-l arunce în aer. Nu înțelegeam de unde vine puterea lui de ascensiune atît de chinuit dobîndită de alții, la capătul unei încordări aproape penibile, cu ochii bulbucați și cu limba scoasă. Și deodată, cînd prăjina înfiptă în pămînt parcă în joacă începea să se ridice spre verticală, Feiz, ieșind brusc, dar fără efort din ritmul lent de pînă atunci, se dezlănțuia cu o putere imposibil de bănuit mai înainte, o explozie prin care se desprindea de el însuși, urmau cîteva mișcări atît de rapide că își depășeau ritmica, devenind o alunecare, și în două secunde, parcă dilatate și încetinite, era la ultimul nod de bambus; în secunda următoare, nu mai puțin dilatată decît primele două, se ridica în mîini, își arcuia trupul, se balansa aruncîndu-și picioarele deasupra capului, pînă ce devenea propria lui prelungire, într-un spațiu cu polii inversați, în care iarăși zenitul lua locul nadirului; iar de acolo, din această poziție inversă, între orizonturile întoarse de-a-ndoaselea, izbutea să se mai înalțe o dată numai cu forța brațelor, cîștigînd încă o treaptă; apoi, revenind la mișcarea încetinită, își dădea drumul, nu să cadă, ci să se întoarcă pe pămînt, atît de lin și de nematerial, că părea scos și din legile gravitației, și din cele biologice. Puțin mai înainte, în clipa cînd rămînea nemișcat în vîrful prăjinei, în extensia deplină a trupului, putea să se vadă desăvîrșirea lui fizică. Uneori natura face asemenea daruri, și atunci ea este generoasă nu cu un singur om, ci cu toți care pot să-l privească".

V.B.

● CÎND vrea să explice debutul literar întîrziat al Cellei Delavrancea, ca un act de respect față de cuvîntul scris, Vladimir Streinu contrapune graba altor artiști de a se dezvălui public, într-o comparație de ordin sportiv: „Astăzi scriitorii nu-și prea mai ascund exercitarea talentului în vederea operei mature. Ei se formează la lumină, sub ochii noștri profesionali și cam în văzul tuturor. Conduita lor este ca și sportivă: se antrenează în public, și cînd bat oricum un record, izbînda le este numaidecît raportată la performanța evidentă încă din timpul antrenamentului...".

În momentul în care s-a hotărît să dea tiparului tot ce a scris într-o lungă carieră, nonagenara Cella Delavrancea — admirabilă pianistă, promotor de educație muzicală, critic subtil de artă și, după cum s-a văzut, delicată mînuitoare a literelor — se dovedește o campioană autentică (pentru a ne menține în sfera circumscrisă de Vladimir Streinu).

Introducerea aceasta a fost necesară pentru a apropia numele unui mare artist de sport. Cea atît de obișnuită să-și cravașeze gîndurile în lumea muzicii și a dansului, poposește într-un ultim articol de ziar asupra figurii unei mari sportive a României. Cea căreia îi este atît de familiară vecinătatea Nadiei Boulanger, găsește răgaz de-o vorbă (ba chiar de splendide vorbe!) despre Nadia Comăneci. Cea care se încumetă să-l mustre pe marele balerin Harald Kreutzberg, alege epitete superlative pentru calitățile coregrafice ale gimnastei noastre.

Cella Delavrancea a trasat un admirabil portret campioanei olimpice de la Montreal, înnobilîndu-l cu cîteva reflecții memorabile, cum ar fi lauda strădaniilor omenești: „Nu atingi liniștea unei culmi fără să fi lucrat foarte mult și cu mare și inteligentă concentrare". Experiența marii pianiste elogiază talentul de excepție al gimnastei. Sau, cum ar spune Enescu: „Virtuozitatea în muzică este o performanță sportivă. Muzica e compoziție, e creație. Execuția perfectă poate fi un accident, o rutină, o calitate fizică, un sport".

Autoarei, evoluția Nadiei îi amintește de Mozart. Și probabil că apropierea nu este prozaică, venind din similitudinea precocității. Asemănarea e mult mai departe, în eliminarea efortului și precauției. Geniile nu lasă să se vadă sudoarea de pe cămașă sau tricou....

În noianul de articole pe care „zîna de la Montreal" le-a stîrnit în lume — și pe care, după știința noastră, pînă acum nimeni nu s-a ostenit să le culeagă într-un volum — textul Cellei Delavrancea este unul dintre cele mai prețioase, datorită prestigiului autoarei, sentimentului patriotic care-l animă, complimentelor indirecte pe care le primește pe această cale sportul (v.b.)

Cela DELAVRANCEA

„Fuioru-n zbor"

PE cînd evolua în aer, atingînd din cînd în cînd bîrna cu vîrful piciorului, ca un bobîrnac sfidînd primejdia, îmi suna în urechi un fragment din primul act al operei **Don Juan** de Mozart. Mult timp n-am sesizat sensul acestei suprapuneri. După reprezentația operei **Nunta lui Figaro,** împăratul Iosif al II-lea a chemat pe Mozart și i-a spus: „Da... e frumoasă noua ta operă, dar sînt prea multe note, prea multe". Mozart, jignit, i-a răspuns: „Maiestate, sînt numai

Olimpiadă

Tineri, potop multiplicat în inşi
Ce nu cunosc nici bezna, nici ţărîna.
Ca zeii trec, de vreme neatinşi,
Şi neschimbaţi vor fi întotdeauna.

Din ei îşi iau statuile modelul
Ca lumii, şi podoabă şi putere
Să-i dăruie, acesta le e ţelul
Nebiruit de teamă sau durere.

O flacără îi poartă înainte,
Aprinsă de o tînără vestală.
I-a aurit lumina ei fierbinte
Prin iarba ca o ploaie vegetală.

Miron Radu PARASCHIVESCU

atîtea cît sînt necesare". A părăsit Viena şi s-a dus la Praga, unde succesul operei a fost triumf [illegible]

Caracteristica [illegible] mozartian este sinteza şi simţul duratei. Într-o singură gamă în ton minor poate exprima un sentiment dramatic. Am regăsit gestul sonor al divinului Mozart în volutele adolescentei care, eliminînd în salturi efortul şi precauţia, devenea alegoria patosului cu o graţie care vibra în toate gesturile ei. Sculpta cu trupul zvelt esenţa perfecţiunii în succesiunea unui legato în mişcări unde clipa era veşnicie. Zbura de pe dunga de 10 centimetri înălţată sus, deasupra pămîntului, desena în aer epure geometrice cu exactitudine muzicală, izbutind cu graţia ei patetică cele mai îndrăzneţe expresii ale temerităţii, ale mîndriei, punea piciorul apoi pe bîrna îngustă, fără nici cea mai mică şovăire, cu toată fiinţa mobilizată în certitudinea severă a absolutului care pulsa în ea. Aşa se explică de ce, cu capul în jos şi mîinile pe paralela mare, dintr-o dată trupul înălţat s-a oprit în verticală ca o lumină de neon, iar mulţimea s-a cutremurat în faţa acestei desăvîrşiri. Un poet român contemporan, Traian Iancu, într-o poezie dedicată Nadiei are o inspirată metaforă: „Fuioru-n zbor se face-nchipuire". La sol n-a făcut numai exerciţii de supleţe şi de virtuozitate, ea ne-a povestit ceva într-o desfăşurare de o vivacitate ascuţită, alternînd elanul care-o transforma în săgeată proiectată în aer, cu o stenografie a gesturilor unde auzi ce spune; şi rîsul degetelor fine, în timpul tumbelor rapide ca scînteile, transmitea întregii săli, ticsită, cu 18 000 de oameni un entuziasm exprimat printr-o adevărată „Niagară" de aplauze. În toată această reprezentaţie ritmică, adolescenta noastră a păstrat discreţia unui farmec irezistibil, demnitate în supleţe şi siguranţa preciziunii la toate probele extrem de grele. Nu atingi liniştea unei culmi fără să fi lucrat foarte mult şi cu mare şi inteligentă concentrare. Nadia Comăneci, cu toată precocitatea vîrstei, este matură prin genialul său talent, cuibărit într-o înfăţişare fizică modelată cu grijă, ca o vioară de Stradivarius. Muşchii ei lungi, ductili, se întind şi susţin cu putere îndrăzneţele ei sărituri, întoarsă cu faţa în jos, cînd părăseşte o paralelă ca să se lase pe cealaltă mai joasă, suspendată în aer un moment, fără ca să i s[illegible] altereze expresia senină a figurii. Dar în privire a trecut, fulgerător, o impunătoare răspundere. Prin măiestria artei sale, Nadia Comăneci ne-a convins că gimnastica se înrudeşte frăţeşte cu dansul cînd se transfigurează în simbol artistic. Lîngă dînsa, plana umbra celei mai mari dansatoare care a existat pînă azi: Anna Pavlova, steaua baletelor ruseşti din 1911 care răscolea pînă la lacrimi publicul parizian în **Moartea lebedei.** Cine ştie, poate că mai tîrziu o vom ovaţiona şi pe dansatoarea Nadia Comăneci! Dar pînă atunci ne va rămîne în amintire spectacolul admirabil al echipei române de fete — buchet de boboci de trandafiri — şi melancolia de a fi asistat la o nedreptate incomprehensibilă în punctajul de note al Teodorei Ungureanu, vibrantă, expresivă şi cu mare personalitate în desfăşurarea programului de virtuozitate la sol, bîrnă şi paralele.

Pe estrada unde şi-a plecat gîtul ca să primească colanul şi medalia de aur cu titlul de „campioană absolută" a Jocurilor Olimpice, Nadia Comăneci sta dreaptă, cu ochii duşi peste mări şi ţări, simţind că poartă pe umerii ei delicaţi bucuria mîndră a patriei noastre.

Nadiei Comăneci

Măruntă
zînă moldavă
cu funtă
şi cu garoafă,
de ce oare
le semeni
florilor zburătoare
şi de ce te îngemeni
cu mierea
stupilor vechi
şi cu tăcerea
clipelor de priveghi?
Nu eşti şi tu
o fetiţă,
care abia pricepu
semnul prelins din peniţă,
nu eşti
cu obrazul luminat
de cărţile cu poveşti
din care parc-ai zburat?
De unde-ai deprins
lina plutire?
Umbra ta parc-a nins
cu zăpadă subţire
şi mai ştiu, zînă de-o şchioapă,
că deretici, înveţi,
cari carafe cu apă,
cu fetele, rîzi de băieţi,
şi mai ştiu
că, întreagă, tu eşti
în versul pe care-l scriu
şi pe care s-ar putea să-l citeşti...

Gheorghe TOMOZEI

4 cronicari... sportivi contemporani

Teodor MAZILU:

MIRAJUL STADIOANELOR

CU sau fără voia filosofilor, adevărul este indiscutabil: de cîteva ori pe săptămînă, stadioanele lumii sînt luate cu asalt. Stadioanele, ringurile de box, pistele de atletism concentrează în jurul lor pasiuni, orgolii, speranțe, drame și chiar dispute de idei. Sportivii de prim rang sînt înconjurați de glorie, adorație și publicitate, rivalizînd în această privință cu vedetele de cinema și cîntăreții de muzică ușoară. Pelé e socotit sacru și decretat „bun național al Braziliei", pumnii nu știu cărui boxer sînt comparați cu pumnii lui Dumnezeu. Milioanele de oameni de pe toate meridianele lumii participă într-un fel sau altul la miracolul sportului.

Pe unii prezența masivă a oamenilor pe terenurile de sport îi îngrijorează, ei văd în adorarea lui Pelé și în bucuria unei lovituri bine calculate o neglijare a spiritului, ei amintesc, evident cu ironie, că pe lumea asta mai există și Platon și Bach. Desigur, a trăi toată viața admirînd picioarele lui Pelé e dovadă de mizerie spirituală, pasiunea sportivă își pierde sensul ei pur și devine o manie stupidă și inutilă ca oricare altă manie. Cunosc indivizi în viața cărora fotbalul ține loc de orice, pînă și absolutul îl caută în picioarele lui Dumitriu, semn sigur că sportul nu e înțeles în sensul lui nobil și exact. Cunosc indivizi cu adevărat bolnavi de patimi sportive, eliberați în mod ridicol de toate dilemele spiritului și ale culturii.

Dar și superioritatea cu care unii privesc afluența de pe stadioane e la fel de vulnerabilă, o eroare ceva mai fină și mai intelectuală. Erorile care îl invocă pe Platon au desigur avantajul prestigiului vechimii și culturii, dar nu schimbă esența lucrurilor. A privi cu un zîmbet ironic și cult afluența oamenilor pe stadioane înseamnă a nu înțelege nevoia lor de echilibru, frumusețe și putere. Cunosc oameni care îl admiră și pe Pelé și pe Camil Petrescu, ei văd și în unul și în altul o expresie a diversității lumii.

De fapt, oricît ar părea de paradoxal, afluența oamenilor pe stadioane vine în primul rînd dintr-o nevoie spirituală de comunicare. Stadioanele dau indivizilor posibilitatea de a comunica între ei, de a-și expune ultimele păreri despre viață. Orice luptă sportivă rezumă într-un fel destinul omului, nevoia omului de frumusețe, putere și loialitate, capacitatea omului de a ieși învingător în fața vicisitudinilor. De aici admirația nemărginită pentru ceea ce se numește „lupta sportivă", echivalentă cu demnitatea și frumusețea, cu existența bărbătească. Sportul a adus astfel pe căile lui anevoioase și particulare o contribuție la tezaurul moral al umanității, blestemînd impostura și lașitatea, lipsa de forță, automulțumirea[...]

Orice s-ar spune, miracolul sportului face parte din miracolul lumii.

(„Contemporanul", 10.XII.1965)

Eugen BARBU:

MUNTELE

S-au sărbătorit 50 de ani de la prima competiție de schi din țara noastră
(Ziarele)

— Sînt muntele!

— Sînt omul care iubește muntele!

— Sînt muntele, prietenul omului care iubește muntele!

— Sînt omul îndrăzneț, sînt alpinistul!

— Fii bine venit la mine, te salut schiorule!

— Am lăsat uneltele să se odihnească pentru că a luat sfîrșit o săptămînă și iată-mă aici...

— Te cunosc. Vara și iarna îmi alungi singurătatea și păsările, dar îmi place să-ți aud glasul și rîsul.

— Îți place bucuria ca și mie. Bucuria e creatoare. Unde ți-e fața?

— Acum mi-au crescut plete de zăpadă și mă acopăr cu fulare de ceață...

— Te-aud de departe. Vara ai un păr electric de fulgere, dar acum îmi pari orb și mînios.

— Nu sînt nici orb, nici mînios. Vorbesc. Gura mea e Ecoul! Tunetul furtunilor e departe, vino!

— Sosesc, sosesc! Îmi trimiți caii viscolului, dar eu urc pînă la obrazul tău de gheață...

— Să te-ajut? Aici e soare și el mă luminează...

— Nu te văd încă, dar am să ajung!

— Te caut cu brațele mele de apă pe sub căldura omătului!

— Te simt, sub copaci, ele se bucură, dar nu m-ating...

— Deși par nemișcat, în mine bate o inimă de piatră, auzită numai de inspirați!

— O aud, o aud...

— Vino, omule, te iubesc pentru îndrăzneala ta!

— Te iubesc pentru frumusețea ta rece, pentru cele negrăite...

— Te iubesc, omule, pentru truda ta pe care o privesc de-aici!

— Te iubesc pentru liniștea și semeția ta!

— Sînt prima imagine a lumii. De cînd sfera noastră de lut cînta singură în Univers, așteptînd Viața, privesc lumea!

— Te iubesc pentru înțelepciunea ta!

— Tu urci potecile mele pentru că vrei să duci iubirea și dorința de a descoperi cît mai aproape de cer!

— De aceea am colindat oceanele, de aceea am străbătut pădurile înverșu-

Penaltyul

Penaltyul!
Cînd zeii-au dat cu zarul,
Un murmur s-a-norat peste tribune...
Ca pus la zid, sub glonț ce-l va răpune,
Stă — condamnat la moarte —
El, Portarul!

Ce amnistie oarbă,
ce minune
I-ar mai schimba, acestui sfînt,
calvarul?
Jumate-i mort, de-acum,
și-i stins, ca varul...
Penaltyul!
Amin!
Deșertăciune!...

Ce-ar mai salva,
pe-un condamnat la moarte —
Cu capul pe butuc,
la ghilotină! —
Îngenunchiat speranței lui deșarte,
Neașteptînd
— doar moartea —
să-i mai vină?!

Doar un smintit
— în ultim spasm —
le-ar cere,
C-un gest sublim,
un act de grațiere!

Tudor GEORGE

Lotul reprezentativ de fotbal al Uniunii Scriitorilor în anii '60. Printre vedetele echipei: Eugen Barbu (rîndul de jos, întins), Fănuş Neagu (al treilea de la stînga la dreapta, rîndul de sus), Dan Deşliu (portar, aproape de Eugen Barbu), Ion Băieşu (primul de la dreapta la stînga, jos). Director tehnic şi selecţioner unic: Sapira (cu cravată).

nate în taina lor, de aceea am coborît în fundul pămîntului!

— Te iubesc, omule, pentru neliniştea ta! Te iubesc, omule, pentru că tu eşti! Te iubesc pentru că doreşti totdeauna mai mult!

— Ascultă, n-auzi nimic?

— O fi rotirea stelelor dincolo de zenit...

— O fi primăvara care îţi desface cătuşele de gheaţă...

— O fi frunza care se naşte în pom, în taină...

— O fi zvonul nopţilor de martie cînd în părul tău cad zăpezile grele ca plumbul!

— O fi pasărea ce se roteşte deasupra mea şi mă pîndeşte!

— O fi umbletul meu pe sub cetini...

— Or fi apele care cîntă fără cuvinte, plecate în dezgheţ...

— O fi dragostea mea pentru tine...

— Dragostea n-are fiinţă...

— Dragostea s-aude!

— Bună dimineaţa, omule!

— Bună dimineaţa, sosesc...

(„Contemporanul", 5 V, 1961)

Fănuş NEAGU:

PURPURA ÎMPĂRATULUI

FĂRĂ fotbal, nădejdile mele într-o metaforă pătrunsă-n cuget şi simţiri rămîn cu călcîile înfipte într-o lacrimă născută în foi de ceapă. Mă gîndesc că nu trebuia să vin pe lume milionar (nu-i nici o nenorocire, sau chiar e mai bine c-am sosit sărac şi-o să mă pierd la fel), să îmbrac toţi băieţii de pe maidane în tricouri fistichii şi să-i pun să se bată cu mingea de dimineaţă pînă seara.

Începînd din noaptea echinocţiului de toamnă, eu trebuie să fac frumos, mîncînd

gălbenuş de lampă ţinută-n traistă de ovăz, pînă-n martie, răzbunătorul, să fac sluj la toate vorbele ipotecate morţii. Sub solstiţii sînt mult mai la locul meu, dau cu obraz de piersică pe bobul grîului, coc pîine în cuptor îmbuibat de foc, trag mierlele de coadă şi sînt în stare să mă las tras de limbă, frămînt zăpezi şi pun dumicaţi de gheaţă în pahare, vreau să zic că vara şi iarna cuvintele mă ascultă cu mai multă sfială.

Dar pentru că meseria mea e să bat toba şi să înfulec partea de somn din somnul ficatului care miorlăie sfrijit în fiecare din noi, mă trezesc în laptele negru al nopţii, întunecat de încordare. Eu trebuie să-mi sparg buza şi să vă aduc sub roată iarba ce face drumul subţire. Şi-mi place, altfel m-aş lăsa, indiferent ă-n altele nu mă prea pricep. Blestemul nui cronicar sportiv sînt vacanţele. Mai les în România, unde toată lumea iubeşte cu cruzime numai măslinul fotbalului. Numai din oasele lui muşcăm. Aici, cu toţii dăm sentinţe. Aici ne place să scormonim, cu gîndul, cu degetele, cu coatele. Centura de siguranţă a oricărei discuţii, la petreceri, e fotbalul. Prea puţin importă că Isus a mers sau nu pe ape, dacă Moxul are lumbago. Cîştigăm la rugby în faţa francezilor (şi a zece spectatori!), dar întrebarea e ce-a făcut Dinamo la Tulcea şi Rapidul la Tîrgovişte? Orice perioadă fără fotbal e ursuză şi demnă de plesnit peste bot ca şi bîtlanul care ne-ar ciuguli peştele din farfurie. Într-o duminică fără subiect, eu, personal, sînt gata să împuşc toate predicatele.

Fotbalul e purpura împăratului. Chiar şi atunci cînd seamănă cu iepurii din nordul continentului care, întru apărarea speciei, şi-au schimbat blana, devenind cu toţii albi, — şi — vai! — nu mai cad peste ei zăpezi. Cine sînt iepurii? Cine-a topit zăpezile? Dar suferinţa mea (şi a dv.) se închide, trece sub aripă, căci se redeschide glia patimilor noastre, campionatul. De altfel aici vroiam să v-aduc.

(„România literară“ nr. 8, 20 februarie 1975)

BELPHEGOR:

„MENTALUL“ ŞI FINALUL

„Românul e născut antrenor“
(„Jurnalul de la Păltiniş“)

LA ora cînd veţi citi aceste rînduri, veţi avea extraordinarul avantaj de a şti dacă echipa României s-a calificat pentru semifinalele campionatului european. Eu mă bucur că nu am acest avantaj şi profit de această lipsă pentru a scrie eliberat de „oboseala re... tatului“, ăl mai greu păcat — ... înţelepţii — dintre toate păcatele fotbalului mondial. „Echipele sînt prea obsedate de rezultat“ ...plîng melancolicii, melodramaticii, — şi trebuie spus că fotbalul e cea mai rezistentă redută (a nu se culege: derută!) în care s-a refugiat melodrama cu a ei funciară lipsă de umor. Dar, mă rog, ce altă obsesie ar trebui să aibă azi o echipă de fotbal — decît rezultatul? Îmbunătăţirea sarailiei? Perfecţionarea sonetului? Autoperfecţionarea? A, jocul, maniera... gratuitatea, generozitatea... Nu mai există vin pentru asemenea sentimente. Decît victorii morale, mai bine un zero-zero, un meci nul cu închiderea tuturor culoarelor de şut, printr-o apărare care nu ştie ce e atacul, printr-un „mental“ de metal. Nu ştiţi ce e „mentalul“? „Mentalul“ e azi noua expresie pentru ceea ce numeam altădată „moral-volitivul“. „Mentalul“ e metafizicul care te face să suporţi cu bine, ca pe o pişcătură la menisc, loviturile fizice, de bocanc şi de neşansă, timp de 90 de minute. Fără „mental“, azi, nu mai faci nimic într-un sport de care prea s-a

Lectură la Uniunea Scriitorilor, în pauza unei şedinţe

ris că se joacă numai cu picioarele. Există totdeauna o revanşă a spiritului, nu?

„Mental" formidabil ar avea Danemarca, echipă în care nu văd absolut nimic putred, ci o forţă de tăvălug irezistibilă. (Mental pe măsura danezilor par a avea doar francezii şi vest-germanii — primii însă suspecţi de euforie, ceilalţi de o „boală" nici ea necunoscută: cam răscoptul). Iugoslavii au avut ideea să joace deschis cu danezii, să nu le rupă jocul — ceea ce unii, nu spun care, o ştiu... — şi s-au ales cu cinci goluri plus un infarct al antrenorului lor. E mult prea mult pentru o singură obsesie? Belgienii n-au închis nici ei jocul la 2—0 şi danezii i-au executat. Italienii n-ar pierde niciodată un meci în care conduc cu 2—0. Gentile rîdea de Giresse acum doi ani, la Mundial, de cum au putut francezii

Grămada deschisă

Tu nu mă iubeşti.
Asta se vede cu ochiul liber de la o poştă.
El încearcă să-şi amintească
din numele meu măcar două vocale
poate un e, poate un a.
Dumnealui se întreabă prudent
desigur în gînd
dacă noi doi, vreodată, cîndva.

Ce dragi îmi sînteţi cu toţii, aşa, la grămadă
Ce pretexte superbe pentru istorii de dragoste
din care o-ntindeţi la timp, pe uşa din spate
Ce lacrimi depun după-aceea
asupra totalului dumneavoastră valoric
ce însumează circa 0,014 carate.

Şi uite-aşa scriu eu poezii de amor
cu duiumul,
uite-aşa torn rîzînd peste răni
cenuşă şi sare.
Uite-aşa cîştigaţi voi bătăliile toate
prin neprezentare.

Daniela CRĂSNARU

O poveste vînătorească spusă de Titus Popovici

să fie egalaţi de vest-germani cînd aveau 3—1 în minutul 75. Mentalul italian conţine un cinism de fier şi o tehnică extraordinară a piciorului. Ei însă au fost eliminaţi de echipa României. Totuşi. Nimeni nu se aştepta ca românii să elimine şi pe italieni, şi pe cehi, şi pe suedezi! Mentalul jucătorului român de fotbal — al cronicarilor dar şi al suporterilor lui — e o problemă deschisă şi delicată. El e cînd aşa, cînd aşa. Succesele nu-i alungă teama de insucces. Insuccesul îl face să uite succesele. Generozitatea elogiilor în analiza victoriilor e cosubstanţială ferocităţii în diagnostic, la eşec. Entuziasmaţi că România a intrat printre primele opt echipe ale continentului, suporterii şi ziariştii sînt gata să cadă la disperare dacă echipa nu ajunge între primele patru. Nu e cazul nici de una, nici de alta. Oricum, pînă la a deveni cea mai bună echipă din lume, nu mai e mult: dacă, azi dimineaţă, sîntem calificaţi în semifinale, mai avem puţin şi bine a făcut Lucescu că a jucat eficace, la rezultat, „fotbalul se joacă pe goluri, dom'le". Dacă nu, vai şi amar, trebuie s-o luăm de la început şi prin toate birourile întreprinderilor se strigă că de ce au fost obsedaţi de rezultat Lucescu şi băieţii.

„Mentalului" nostru nu-i lipseşte hazul! Dacă ar mai avea şi o forţă de atac pe măsură...

(„România literară", 21 iunie, 1984)

Un rugbist și un „globe-trotter"

MITUL LUI ULISE ÎN SPORT

MARILE migrațiuni umane, ale gintelor și popoarelor, determinate de factori economici și existențiali, precum și depresiunile istorice ivite, iar mai apoi epocile marilor descoperiri geografice urmate de expansionismul militar și politic, toate acele permutații și fluențe umane asemănătoare curenților marini sau capriciilor vîntoase, au marcat nu numai tonusul dinamic al multor colectivități umane, dar și pulsația individuală, tropotul năvalnic al sîngelui, stimulînd omul, chiar și în preocupările lui particulare, către mirajul călătoriilor și cunoașterea lumii prin propriile eforturi și simțuri.

În sensul acesta, existența celor două grandioase epopei homerice marchează aportul pretimpuriu al poeților și literaturii propriu-zise față de ardența dinamică a spiritului uman și dorul atavic de aventură folositoare unui larg orizont. Dacă Iliada celebrează Iubirea, ca factor detonant al senzorialității antice, cauza amplelor lupte și războaie cu transmutări și efecte economice, în schimb întoarcerea lui Ulise către Ithaca și Penelopa lui, fascinanta Odisee înnobilează suferințele și luptele eroului, individualizat, dezvăluie marile valori morale și psihologice tăinuite în firea omului, iluminîndu-și gigantele conture și nimburile potențiale.

Impulsul tineretului contemporan către turism, explorare și sport este deplin justificat astfel, pentru clasicele motive vitale întrevăzute mai sus, dar și pentru o sumedenie de implicații intervenite în ultima vreme, dacă n-ar fi de menționat decît imperiosul duplicat al savantului universal cu sportivul cosmonaut, fără de care nu-i posibilă odiseia cosmică.

În rîndurile de față nu doresc nicidecum să urmăresc, pe firul exegezei literare, evoluția și interpretările mitului ca atare, nu intenționez a sezisa analogiile rătăcirilor lui Ulise pînă la identificarea lui cu acel Ulise modern, Leopold Bloom, propulsat de dublinismul lui James Joyce. Intenția mea este întru totul mult mai modestă și restrînsă, căutînd corespondenț temerare în personaje autentice demn de laurii sportului și ale căror vieți și virtuți ar merita imortalizate în cărți popularizatoare îndrăgite de tineret. Cred că nu mai sînt mulți cei ce știu că marele savant și zeu al aeronauticii universale, Henri Coandă, a fost în anii tinereții și studenției sale un înflăcărat... mărșăluitor, angrenîndu-se într-un grup internațional compus din douăzeci de persoane și străbătînd la pas, în timp de nouă luni, distanța de la Haifa pînă la Pekin!

De altfel, la începutul secolului nostru, bătea un vînt propice pentru călătoriile îndelungi, și îndeosebi Touring-Clubul francez organiza, sub auspicii publicitare și promițînd ademenitoare premii, concursuri dificile și de durată pentru autenticii globe-trotteri. Călătoriile pe jos în jurul lumii erau, ca să spunem așa, la modă, însă entuziasmul incipient al participanților se topea de multe ori nu prea departe de start și puțini erau aceia care suportau pînă la urmă supliciile și variațiile de sol și climă la care erau supuși veritabilii performeri, printre care s-au remarcat și cîțiva călători români. Printre alții, aflăm dintr-un almanah de mult editat de „Viața Românească", sub semnătura lui Mircea Popa, despre Emanoil Lacu — „un călător român necunoscut, în jurul pămîntului, decorat cu Steaua

…ă că gîndul evlavios al unei balade sau …opei intenționate va zăbovi iar.

Nu mai știu nimic despre eroul nostru, …ar, dacă spiritul său vital va fi înfruntat …mpul cu fervoarea din tinerețe, anul a…cesta ar trebui să-i sărbătorim cei 95 ani de viață, cu speranța că va atinge cen…tenarul, pe măsura acelui festiv centenar (100.000 km) de la Paris 1923.

Oricum, îmi fac o datorie de cinstire …evocare pioasă a memoriei lui Dan Du…itru, publicînd alăturat fermecătoarea …ză a continuatorului lui Badea Cârțan, …ocazia apariției prezentului almanah.

Tudor GEORGE

10 scriitori răspund l

CE ESTE S

(1.) Care va fi fiind, în opini
cerii sportive, fie şi numai plecînd
ca „metaforă a vieţii“?

(2.) De ce sînteţi pasionat de
ce nu sînteţi pasionat de nici un

(3.) Dacă ar fi să alegeţi drep
sau o împrejurare sportivă, asupr

Ion BĂIEŞU:

SPORTUL E UNA, ÎNTRECEREA SPORTIVĂ ALTA

(1) Esenţa întrecerii sportive este
bilă în intenţia ei dorind a-l sc
în evidenţă pe cel mai bun. Pe plan mor
însă, ambiţiile şi fanatismele pe care
declanşează sportul mi se par false
uneori, dăunătoare. De ce neapărat pı
mul este cel mai bun? La fel de bun
dovedeşte a fi, adesea, şi al doilea, şi a
treilea; ba chiar şi ultimul (să ne gîndim
la proba de maraton). Contează mai mult
decît orice faptul că ai luat parte la competiţie. Intervine apoi spiritul profesio
nist, care, în sport, mi se pare abjec
Să-ţi faci o meserie în viaţă din a lo
mingea cu piciorul sau a da cu pumı
într-un preopinent, în timp ce altul a
pămîntul sau taie copaci pentru
cîştiga pîinea?!

Un alt badea Cârțan: Dumitru Dan, campion mondial la 100.000 km pe jos, în anii 1910—1916 (fotografiat la 15 iulie 1976, la aniversarea a 86 ani)

la întrebarea:

SPORTUL?

a dumneavoastră, esența între-
de la ideea comună despre sport

cutare sport și nu de altul? De
sport?

ot pretext literar o personalitate
a căreia v-ați opri și de ce?

Cu alte cuvinte, sportul e una, iar întrecerea sportivă, alta. Accept sportul ca o necesitate fizică și psihică, dar am rezerve în ceea ce privește întrecerea sportivă. Pe unele dintre acestea, cum ar fi boxul, rugbyul, polo pe apă, le-aș interzice fără ezitare din pricina brutalită-

Dinu FLĂMÂND:

UN INS ALERGÎND PE O PLOAIE TORENȚIALĂ...

(1) Mai puțin prezumpțios decît mă îndeamnă acel „va fi fiind", din prima întrebare, mă întreb cît de comună este ideea că sportul se poate numi „metaforă a vieții". Cred că i-am putea zice cumva mai simplu, de pildă: îndeletnicire plăcută și adeseori sănătoasă. Iar ideea de întrecere nu se manifestă întotdeauna. De pildă, de cîțiva ani buni dăinuiește moda alergării solitare. Inși de toate vîrstele pot fi văzuți prin mai toate orașele lumii, pe străzi (ca să nu mai vorbim și de spațiile cu destinație sportivă precisă), alergînd, la cele mai ciudate ore, într-o cursă în care încearcă să întreacă doar scleroza, sedentarismul intrat în trupurile lor „orășenești". Așa că „întrecerea" e mai degrabă medicală. Asemenea alergători au început să apară și prin București, deocamdată prin parcuri. Oamenii încă îi privesc mirați. În marile metropole occidentale puhoaie de alergători inundă străzile. La Chicago am zărit un ins alergînd pe o ploaie torențială, ud leoarcă, făcînd un adevărat slalom printre mașini. Cred că s-a ales cu o gripă zdravănă; dar și-a bifat programul! Văzînd cum se întinde moda, zeii comerțului s-au pliat repede: au scos pe piață micile casetofoane cu căști („walkie stereo"), au diversificat producția pantofilor de sport. De pildă, cu un an în urmă piața fusese invadată cu pantofi ce aveau prevăzut un mic computer, de la care aflai cu precizie ce distanță ai alergat în ziua respectivă. Ciudățenii. Dar putem spune că banala alergare nu e un sport? Cred că i-ar fi imposibil cuiva să redacteze nomenclatorul tuturor îndeletnicirilor ciudate care se numesc astăzi „sportive". Plictisiți de clasicele întreceri, mulți inși îndrăzneți inventează noi probe. La San Francisco se răspîndise o modă primejdioasă. Îmbrăcai o parașută, te urcai pe platforma unui tren ce avea să treacă peste Golden Gate, deasupra golfului, apoi, în plină viteză a trenului, te aruncai cu parașuta peste pod în apele golfului. Mulți o făceau pentru ultima dată. Curată nebunie, dar cît de flatat era orgoliul acelor bărbați îndrăzneți! Firește că ne aflăm departe de idealul armonios al grecilor. Las că nici sporturile de pe atunci nu se fereau de durități: pugilatul, de pildă. Mă întreb apoi care să fi fost „esența" sportivă a turnirelor medievale? Tot orgoliul, dorința de a ieși primul într-o probă de bărbăție, cu reguli prestabilite. Aspectul ludic al oricărei întreceri nu se poate dispensa de insistența orgoliului, insistență care duce la atîtea aberații: cum ar fi apariția musculoaselor „discoboale".

(2) Îmi plac, cu moderație, anumite sporturi. Înainte de toate rugby-ul, pe care l-am practicat în ultimele clase de liceu și în primul an de studenție. Este un sport de echipă bazat pe o adevărată solidaritate între parteneri; o tradiție moștenită. Primele lecții primite de la antrenorul nostru au fost de domeniul moralei sportive. În rugby este exclus individualismul. Antrenorul acela se străduia să ne împrietenească de-adevăratelea; ne organiza mese comune, plimbări în comun, se interesa de viața fiecăruia, deși eram doar niște puști. Tot el și-a dat seama că pe mine nu mă prea interesau performanțele. Mai bucuros eram de programul ce mă aducea, de două sau trei ori pe săptămînă, în frumosul parc sportiv Babeș, al Universității clujene. Alergam primăvara ca niște mînji îmbălsămați în mirosul de iasomie al parcului. Iarna spărgeam cu crampoanele crusta de zăpadă și simțeam că ne plesnește pieptul de sănătate. Toamna tîrziu, după antrenament, ne aruncam îmbrăcați în bazinul de înot, pe ale cărui ape melancolice pluteau ultimele frunze. Mergeam în parc și cînd nu aveam antrenament, să-i ținem de urît bătrînului cizmar care ne fasona crampoane noi la bocanci, din bucăți de piele. În curtea liceului Emil Racoviță nu se puteau zări decît mingi ovale. Presat de o nouă zodie

Un „glob-trotter“: Ioan Grigorescu

Dan Hăulică în fața unei inefabil-patrate tablo de șah...

„echinoxistă“, am renunțat cu părere de rău la rugby. Dar știu că rugbyștii au o bucurie și o conduită de echipă ce rămîn aproape insesizabile pentru (puținii) spectatori. Îmi mai plac skiul și patinajul. În fiecare iarnă îmi propun eroic să reiau niște prea îndepărtate îndeletniciri.

(3) Sportul devine mai pasionant, pentru spectator, atunci cînd în joc este o miză colectivă. M-a fascinat personalitatea lui Ilie Năstase, am urmărit și eu, la vremea respectivă, frumoasele lui meciuri; am suferit mai cu seamă pentru eșecul lui, și al nostru, în Cupa Davis. Vi-l mai amintiți pe Smith, imperturbabilul american de care nu putea trece Ilie? Adică nu-l putea învinge în momentele decisive, deși înainte îl mai bătuse. Era o luptă a nervilor, a stăpînirii de sine, foarte neavantajoasă pentru Ilie Năstase cel plin de fantezie, inspiratul care însă nu avea răbdare. Sigur că în sport vine oricum o vreme cînd începi să fii învins. Noi atunci asistam tocmai la momentul cînd Ilie părea că e pur și simplu uluit de acest adevăr, pe care trebuia să-l afle, să-l accepte cu toată împotrivirea vulcanicei lui energii. Nu contează că adversarul său a ieșit din competițiile internaționale cu mult mai repede. El ne învinsese pe noi toți cei ce eram alături de Ilie; și eram mulți! Survin asemenea momente și în biografiile scriitorilor. Încep să piardă „cupele“ într-o disperată solitudine. Cei mai inspirați se pot pierde tocmai fiindcă n-au avut și inspirația de a fi metodici. Restul e literatură...

Am mai fost și alături de Nadia, în splendidul ei ciclu de victorii. Cred că înainte de Montreal, ea era singura care știa cu adevărat cîtă tenacitate poate să pună în ceea ce-și propusese. A uluit pe toată lumea, a modificat ideile despre gimnastică așa cum un mare poet poate modifica niște îndătinate concepții literare. Prin Nadia Comăneci gimnastica și-a dobîndit o nouă poetică. M-am bucurat revăzînd grația redată feminității sportive. Secretul Nadiei este irepetabil; însă ideea a învins.

Zbor deasupra unui cuib de lilieci: scenariu Marin Sorescu și Corneliu Leu

Lumea în două bărci, cu George Bălăiță și Corneliu Leu

Un pescar... adevărat în fața lotcii: Radu Anton Roman

Corneliu LEU:

OPȚIUNEA

(1) Nu „fie și numai", ci, mai ales, pornind de la acea idee pe care o numiți comună, dar aveți meritul de a o sublinia. Da: întrecere între ceea ce a dăruit mai frumos, mai complet, mai de performanță natura, nu poate decît să reprezinte viața; sau să o simbolizeze în strădania ei de perfecționare.

Bineînțeles, însă, dacă e vorba de o metaforă cu caracter general, că o simbolizează și în ceea ce are ea mai puțin lăudabil — vezi aranjamentele de culise din întrecerile divizionare; ba chiar și-n ceea ce are ea neloial, necavaleresc, ne... Mă opresc aici pentru că răspunsul l-ați dat sus: da, metafora e completă tocmai pentru că sublima noțiune de întrecere își are și ea paraziții ei.

(2) Depinde ce înțelegeți prin a fi pasionat. Eu sînt sătul de acei pasionați doar prin vorbă, mă simt îngropat zilnic în nisipul palavropasionaților de orice fel și, trebuie să recunoaștem, sportul generează în jurul lui asemenea specimene în proporție de masă. E vorba, aici, tot de metafora de mai înainte. Așa cum în viață sînt destui dispuși să comenteze munca mai mult decît s-o efectueze — sportul oglindește îndeaproape această calitate umană.

Eu îi consider cu adevărat pasionați pe cei care practică sportul. Și, în acest caz, opțiunea e simplă: ea ține într-adevăr de afinități și aptitudini, iar spațiul cel mai propice desfășurării lor este terenul sportiv și nu frizeria.

(3) Nu aș alege așa ceva pentru nimic în lume! Îi respect prea mult pe colegii noștri, cronicarii sportivi specializați, care știu, ca orice profesionist bun, să vină cu puncte de vedere competente și bine studiate, pentru ca să-mi permit divagații metaforice. Este aceasta, deci, singura întrebare la care ideea cu metafora nu se potrivește.

Nicolae MANOLESCU:

PING-PONG-UL NU-MI SPUNE NIMIC

(1) Esenţa întrecerii sportive constă în lupta pentru obţinerea victoriei.

(2) Probabil, în primul rînd, fiindcă sînt sporturi care ne atrag pur şi simplu, la fel cum ne atrag unele femei. În al doilea rînd, contează probabil faptul de a fi practicat (ori de a fi asistat la) unele sporturi şi nu la altele, în copilărie. În copilăria mea, toţi jucam (jucau) fotbal. Nimeni nu juca în schimb baschet. Tot în copilărie am învăţat şahul. Bunicul meu şi toţi fraţii mamei au fost buni şahişti. Am încercat să-i imit, deşi nu prea am reuşit. Joc şi azi şah cu aceeaşi plăcere. Dar, ca să mai dau un exemplu contrar, n-am pus mîna pe o paletă de ping-pong pînă de curînd. Aşa că ping-pongul nu-mi spune nimic.

(3) Eroii sportului nu sînt potriviţi ca eroi literari: cei dintîi sînt eroi cînd cîştigă, cei din urmă cînd pierd. Nu pot suferi pe sportivii învinşi, nici personajele literare învingătoare. De aceea nu-mi vine la îndemînă să scriu proză despre sport. Eseu, da. Sportul e un bun subiect de comentarii. Oferă multe idei, mai ales ca joc, căci este un joc, deşi mulţi cam uită acest amănunt.

Pregătindu-se de o vînătoare... regală: Mircea Radu Iacoban şi Petre Sălcudeanu

Mircea MARTIN:

SPORTUL — O UTOPIE (FRUMOASĂ) A VIEŢII

(1) Sportul nu e o metaforă a vieţii, ci viaţa însăşi, fără metafore. Ceea ce se vede mai cu seamă la acele sporturi care antrenează un număr mare de spectatori. Pe teren şi în tribune se întîmplă cam aceleaşi lucruri ca şi în afara stadionului, chiar dacă aplauzele sînt mai rare.

Esenţa sportului — ca şi a vieţii — ar trebui să fie lupta, dar o luptă sportivă şi frumoasă. Să cîştigi în mod elegant şi să pierzi în chip demn! Dacă aşa ceva s-ar întîmpla cu adevărat — şi n-ar fi greu, dat fiind grăuntele de gratuitate în care nu trebuie să încetăm să credem — atunci sportul ar putea deveni o metaforă a vieţii, adică o **utopie** a ei.

(2) Ce înseamnă să fii pasionat de un sport anume, să-l practici sau să-l urmăreşti ca spectator? Am făcut nataţie de performanţă şi înot în continuare cu plăcere şi pasiune — chiar şi iarna — desigur, în piscinele închipuirii. Joc uneori tenis cu o dexteritate care nu e pe măsura pasiunii. Îmi place să asist la (să vizionez) meciuri de handbal sau de rugby datorită cotelor relativ înalte pe care le-au atins aceste sporturi la noi. Îmi place să văd şi chiar să joc volei

Peisaj de pe Dunăre

Frigînd un miel turbat: Paul Everac şi Fănuş Neagu.

Petre Sălcudeanu în drum spre Alexandria (județul Teleorman)

şi regret că nu mai reuşim să fim cine am fost. Transmisiile de fotbal mă plictisesc, exceptînd acelea — foarte puţine — în care echipele noastre se agită în primele tururi ale cupelor europene. Înţeleg din ce în ce mai greu cum sute de mii de oameni nutresc pasiuni furibunde pentru un spectacol ai cărui protagonişti sînt de atîtea ori incompetenţi şi chiar indiferenţi. În ciuda unor condiţii favorizante (faţă de alte sporturi), diletantismul se perpetuează în fotbalul nostru. Lipseşte însăşi pasiunea, adică dăruirea totală a jucătorului, fără de care nici o performanţă nu e posibilă. De ce diletantism? Pentru lipsa de orientare instinctivă în faţa porţii (instinct ce se cere cultivat), pentru dribling-ul suplimentar care face şutul ineficient, pentru incapacitatea îndelungată de a profita de loviturile libere, pentru „tactica" de atîtea ori perdantă a retragerii în apărare după primul gol marcat etc... etc.

Excepţii au mai fost şi vor mai fi (sper), printre ele în primul rînd „Universitatea" Craiova, despre care ţin să spun (fără să fiu oltean!) că este **singura** echipă românească ale cărei evoluţii internaţionale au fost reconfortante şi demne — chiar şi cînd s-au soldat cu înfrîngeri. Dintre formaţiile glorioase de altădată ţin să amintesc neapărat pe „Ştiinţa" Timişoara — echipa de aur a adolescenţei mele — şi pe UTA, care rămîne „bătrîna Doamnă" a fotbalului românesc şi nu „baba UTA", cum a poreclit-o, într-o clipă de nefericită inspiraţie. „moş"... Neagu.

(3) O împrejurare sportivă care stăruie în memoria mea este finala Cupei Davis, jucată la Bucureşti şi pierdută de noi din cauza lipsei de formă şi de concentrare a lui Ilie Năstase. Mă număram printre acele mii de spectatori — cei mai mulţi pricepători în ale fotbalului şi mai puţin în ale tenisului — în faţa cărora Ion Ţiriac a ţinut o unică lecţie de etică sportivă (făcînd elogiul lui Năstase), iar domnul Samy Davis Junior o lecţie de... geografie, declarînd cu mult aplomb că e fericit să se afle „here in Budapest". „Îngerul" care a plutit atunci o clipă peste respiraţia tăiată a arenei „Progresul" ar merita — cred eu — să fie „ţintuit" într-o bucată de proză.

Mircea NEDELCIU:

PRETEXT LITERAR

(1) Întrecerea sportivă nu este deloc o metaforă a vieţii, ci, în societatea modernă, o componentă a sistemului destul de larg şi de complicat de manipulare a vieţii afective a maselor.

(2) Îmi plac mai mult sporturile de echipă. Nu sînt „pasionat"! Cred că spectacolul constă în aceste sporturi în lupta dintre „egoism" şi „posibilitatea acţiunii colective".

(3) Drept pretext literar aş alege totdeauna complicata înfruntare din tribune. Atunci cînd în tribune nu se întîmplă nimic la nivelul pulsiunilor, sentimentelor, gîndurilor şi cînd această întîmplare nu are în ea nimic contradictoriu, sportul nu există, nu mă interesează, nu poate deveni pretext literar.

Nicolae PRELIPCEANU:

MIE ÎMI PLACE FOARTE MULT SĂ ÎNOT

(1)(2) Sînt atît de impresionat de „va fi fiind“-ul dvs. încît trec direct la „de ce sînteți pasionat“ spunîndu-vă, între cei patru ochi ai unei astfel de anchete (horribile dictu!), că „ai — nu ai pasiuni, vremea pasiunii trece“. Așadar îmi plac toate sporturile nobile și sentimentale. Odată, noaptea (sau, vorba dvs., „va fi“ fost ziua!), am visat chiar că jucam un meci de rugby (deși n-am mai pus mîna — la propriu, căci la figurat n-am făcut-o niciodată — pe un „castravete“ de cînd eram elev de liceu și profesorul meu de sport de pe-acele îndepărtate timpuri, dragul de Tănase Dima, zis scurt Nasa — nu N.A.S.A., ci dimpotrivă! — ne-a adus unul, proaspăt, afară, iarna, pe zăpadă, la Curtea de Argeș). Ei bine, și cînd am visat că joc știam că nu știu jocul. Deci primind „castravetele“ și fiind — încă — liber, m-am gîndit că am totuși un atu — viteza. Și am luat-o la fugă spre terenul de țintă advers. Bineînțeles că nu m-au ajuns, iar eu mi-am amintit de greșeala junelui francez, al cărui nume-mi scapă și care, în meciul cu Anglia din „cele 5 națiuni“ (auzi, dom'le, cinci, ce, alții nu mai sînt?!), ajuns în terenul potrivit englez, a căutat un loc mai bun din punctul de vedere al viitoarei lovituri de picior, fiind astfel placat de urmăritori și balonul zburîndu-i, liber, în aer, din mîini. Iar ținta în acest caz, trebuie să vă spun, nu e, ca atunci cînd lovești „castravetele“ cu piciorul, în aer, ci din contră, pe pămînt, chiar una cu pămîntul. Deci, amintindu-mi asta, m-am grăbit să-mi depun balonul-castravetele-oul de struț dar — stupoare! — cînd să-l pun jos am constatat că balonul — ș.a.m.d. se transformase în două bețe-leațuri sau bețe de steguleț — de ce 2? — și înainte de a decide dacă mai

Mereu cu albele: D.R. Popescu

trebuie să le depun ori să le iau frumușel acasă pînă la primul miting aviatic, sper că m-am trezit din acel somn al rațiunii. Pentru alții, desigur, sportul e o trezie a rațiunii. V-aș mai spune ceva: mie-mi place foarte mult să înot. Și ecoul: dar nu mai pot, dar nu mai pot. Iar eu de colo: totuși mai pot, măcar un cot.

În schimb prea insistentele dezmierdări ale unora ca Max Schmeling, Joe Louis sau, mai pe-nțelesul generației dvs., Cassius Clay, nu-mi inspiră nici o încredere în viitorul luminos al omenirii.

(3) Dar dvs., dacă ar fi să alegeți drept pre-text literar o personalitate sau o împrejurare sportivă, asupra căreia (eu aș fi zis **cui**) v-ați opri și de ce? Ca să nu mai vorbim despre care va fi fiind, în opinia dvs., esența întrecerii sportive, fie și numai... sau de ce sînteți pasionat/ți de cutare sport și nu de altul și mai ales de ce nu sînteți pasionat/ți de nici un sport?

Eugen SIMION:

PERFORMANȚĂ ȘI GRATUITATE

(1) Esența întrecerii sportive? Performanța, desigur, și gratuitatea. Prin sport omul își încearcă limitele și vrea să le depășească. Iar cînd le depășește observă că nu se întîmplă nimic în lumea în care trăiește. Sare peste 2,40 m. și nu se produce nici o schimbare în alcătuirea lucrurilor, aleargă o sută de metri sub zece secunde și nici un semn exterior nu rămîne în urma colosalei performanțe. Este doar o împlinire interioară, o bucurie care stăpînește pentru cîtva timp ființa. Maurois spunea că adevăratul spirit sportiv este un spirit religios. Dacă este așa, ar trebui să știm către ce zeu se îndreaptă el și cărui cult se supune.

Mai este, apoi, ideea de spectacol. Performanța sportivă presupune emulație și un public care să observe și să judece emulația. În termenii lui Barthes, am putea spune: sportul este un limbaj al corpului, un limbaj care se dă în spectacol. Un uriaș efort de a forța limitele umanului (sub raport fizic) a transformat într-o exuberanță, un joc, o bucurie a spiritului liber (**paidia**, cum zice Caillois), o dorință sublimă de a învinge și de a impune personalitatea individului. Frumusețea jocului sportiv (**agon**) vine, repet, din democrația și gratuitatea lui. Toți concurenții sînt egali în fața șansei și toți se străduiesc să strălucească din bucuria de a străluci.

Moștenitorul tronului Angliei și băiatul unui alcoolic din cartierul Soho au, în sport, același destin. Și, apoi, sportul modern reprezintă pentru oamenii simpli o imensă posibilitate de afirmare. De aici ies marile vedete populare, noii „regi" care stăpînesc pentru cîțiva ani peste aceste popoare de tineri fanatizați care umplu stadioanele și visează la glorie. Sportul implică și o psihologie colectivă a succesului.

(2) În privința sporturilor, am gusturi comune. Îmi place fotbalul, am jucat, cînd eram licean, handbal (în 11), îmi place gimnastica feminină (și deloc cea masculină), am un gust mediocru pentru tenis și altul, și mai mediocru, pentru cursele automobilistice. Mă pasionează, în schimb, cursele cicliste... Prefer, în genere, sporturile care pot produce eroi, jocurile în care marile vedete își pot dovedi talentul. Ce erou poate produce o mașină sofisticată care întrece la o curbă periculoasă alte mașini mai puțin sofisticate? Ce tragic și ce măreț este, în schimb, ciclistul care vrea să evadeze din pluton! E o bătălie atroce pentru a impune talentul individual.

Prefer, în genere, sporturile individuale (nu știu cum să le zic altfel). Fotbalul este o excepție. Handbalul în 7 a căpătat mai mult dinamism dar a pierdut din spectaculozitate. Nu mai are **durată, desfășurare.** O minge trebuie să treacă printr-un zid. Cam atît. Spațiul s-a restrîns enorm. Din box, îmi plac confruntările din categoriile inferioare și mijlocii. O confruntare loială, o luptă virilă în limitele normalului. Bătaia dintre „grei" are o latură demențială pe care n-o accept. Doi măcelari nebuni care se urmăresc, se urmăresc ca să-și plaseze lovitura de grație. Absurd. Unde-i sublimul?

(3) Rămîn prudent față de această întrebare. Mă mulțumesc să admir pe sportivi și să mă bucur de performanțele lor. De ce să trag vreun folos (literar) de pe urma lor? Aș intra în contradicție cu răspunsul dat la prima întrebare.

Vasile Băran și pathosul cunoașterii

Mihai ŞORA:

NU ŞTIU

(1) Trebuie să mărturisesc, cu umilinţă, că nu înţeleg ideea aceasta „comună" că sportul ar fi **metafora** vieţii. Cît priveşte **esenţa** întrecerii sportive, răspund simplu: nu ştiu.

(2) Minus boxul şi **catch-as-catch-can-ul**, toate mă interesează, dar de pasionat numai înotul mă pasionează (ca agent, bineînţeles, nu doar ca spectator), şi, în aceeaşi măsură, mersul (elastic) pe jos (tot ca agent). A propos de „elastic": socotesc drept crimă la adresa naturii umbletul greoi, cu talpa întreagă, ca şi cum nu ar exista în ea atîtea oase şi oscioare şi atîţia muşchi şi atîtea ligamente care să-ţi permită un umblet articulat şi suplu.

(3) Nu mă pot imagina în ipostaza de literator (creator, cum ar veni), oricîte evenimente sportive m-ar tenta să le povestesc (recreez?)

Marius TUPAN:

IDOLI ŞI SOCLURI

(1) Îmi pare rău că vă dezamăgesc, dar constat cu tot mai multă tristeţe că sportul, ca şi literatura, de altfel, se depărtează tot mai mult de sensurile lui primare, confundîndu-se fie cu răfuiala politică, fie cu şantajul economic, fie cu somaţia culturală. Într-un secol atît de pragmatic, singura gratuitate a vieţii noastre, ridicată la rang de mare **industrie**, incită spiritele, declanşează competiţii nedorite şi, cum e de aşteptat, sporeşte victimele. Vă amintiţi probabil că un război în America Latină a avut drept conflict un meci de fotbal interţări, că sportivi celebri sînt răpiţi şi eliberaţi contra unor sume fabuloase, că unele întreceri nu sînt onorate din cauza unor cauze extrasportive. Singura manifestare care părea cîndva liantul umanităţii şi al prieteniei trainice capătă funcţii tot mai hilare. Într-o lume extrem de supravegheată, jocurile, prin natura lor, lipsite de constrîngeri politice, devin de la o zi la alta tot mai dependente de forţe misterioase. Desfăşurarea lor sub o regie evidentă exprimă nu numai o stare de fapt (şi de fapte), dar şi un soi ciudat de imixtiune păguboasă a unor persoane întunecate. E adevărat, fiecare epocă şi-a avut în-trecerile şi pe-trecerile ei, reuşita sau eşecurile fiind determinate nu numai de virtuţile actorilor ci, mai ales, de reverberaţiile pe care le-a avut spectacolul în conştiinţa spectatorilor. Are loc o mutaţie, deloc neglijabilă, de la actor la impresar şi cu cît insinuarea celui din urmă în jocul celui dintîi va fi mai puternică, cu atît competiţia va fi mai dezamăgitoare. Spectatorul simte imediat rezultatele trucate, falsul şi pervertirea sportivă. Şi-atunci cu ce mai rămînem din acest spectacol de circ? Cu cîteva expresii picante, rostite de inşi care-şi dau arama pe faţă, cu impresia că am mai cheltuit o zi fără să avem vinovăţia lipsei de gîndire, cu iluzia că am ieşit puţin la aer şi-am luat cunoştinţă de temperatura **Urlătoarei.** Se confundă toate astea cu **metafora vieţii?**

(2) Este firesc, dacă nu chiar obligatoriu, ca sporturile cu cele mai bune rezultate mondiale să atragă şi cei mai mulţi spectatori. Cîţi admiratori avea tenisul la noi înainte de apariţia lui Ilie Năstase? Dar gimnastica fără Nadia Comăneci? Şi totuşi, există o disciplină care, se pare, face excepţie: fotbalul. Nici în cele mai acute crize ale sale nu cade în anonimat. Dovadă că şi eu îl iubesc, chiar dacă echipa mea, **Rapid**, stă cam prost cu combustibilul. Mă consolez (în secret) cu artiştii de la **Sportul studenţesc**, cum s-ar zice, a doua iubire.

Dar cu pasiunea mea pentru sportul rege este o poveste mai lungă şi n-aş vrea

s-o epuizez acum, în speranța că va mai avea cineva de gînd să-mi pună asemenea întrebări. Înainte de a îndrăgi fotbalul, l-am jucat pe maidan, ca mai toți copiii sănătoși și dornici să arate prietenilor și cunoscuților de ce sînt și ei în stare. Apoi am fost legitimat și într-o echipă severineană de divizie secundă, la juniori, firește, și era cît pe-aci să insist în acest sens dacă profesoara mea de matematică (rețineți, de matematică) nu s-ar fi alarmat de fundătura în care mă avîntam și nu mi-ar fi vorbit de pasul greșit ce-l fac. La Neptun, în vara trecută, colegul meu de echipă, Nicolae Manolescu (o adevărată enciclopedie sportivă), îmi reproșa, după o miuță între scriitori, că am ucis în mine un fotbalist. Am înțeles aluzia: rămînerea mea pe gazon ar fi scăpat proza contemporană de încă o iscălitură. Parcă poți să știi care-i calea cea mai bună! Îl pot însă asigura pe distinsul critic (ca și pe Octavian Paler, Romulus Rusan și alți scriitori care mi-au adus laude) că am simțit de la început că nu voi ajunge decît un fotbalist mediocru, avantajat mai ales de fizic (deci de lovitura cu... capul!), altfel spațiul meu în literatură (cît mi se rezervă) îl ofeream cu bucurie altcuiva. Sportiv de talie (am un metru și optzeci și trei înălțime), pariez că puteam ajunge în alergări pe distanțe lungi, dar adolescența mea plină de privațiuni ca și mediile pe care a trebuit să le străbat, firește, fără vina mea, m-au ținut departe de pistă, iar atunci cînd mi-am descoperit asemenea virtuți, la facultate, era prea tîrziu, fiindcă la vîrsta aceea alții își puneau ghetele și speranțele în cui.

Așadar, atletismul și fotbalul mă pasionează, înțelegeți bine, și din motivul că mi-au rămas inaccesibile la nivelul marilor performanțe, fără a mai vorbi de plăcerea pe care ți-o dă competiția ca atare, ambiția omului de a se întrece pe el însuși, fie că învinge, fie că e învingător.

(3) Întrebarea e deja tardivă pentru mine: alegerea a fost făcută. Viitorul meu roman, în curs de apariție, **„Vitrina cu păsări împăiate“**, are ca personaj de prim plan un fotbalist în amurgul carierei, la acea vreme cînd gustul amar al ratării creează multe complicații sufletești. Bănuiți că nu gloria și statura lui sportivă m-au interesat îndeosebi, ci flacăra întreținută de el într-un oraș fără prea multe pretenții economice, culturale etc., furtuna care se naște într-un pahar cu apă (sau cu vin), molima care poate crea zei falși ori conflicte fără acoperire. Cînd am botezat personajul meu Narcis Plocon, am avut în minte statura jovială, clovnescă a lui Necula Răducanu, dar aș vrea să avertizez spectatorii-cititori că goal-keeper-ul rapidist se va recunoaște doar parțial în personajul meu, fiindcă m-au interesat la el limbajul colorat, stranietatea gesturilor și extazul în fața eșecurilor. Prin Narcis Plocon, sper să trăiască mai mulți portari ai naționalei noastre și acest avertisment nu este de neglijat.

Plantînd încă un puiet în pepiniera de la Pietroșița: Mircea Horia Simionescu

MEMORIILE LUI RICĂ RĂDUCANU

● *FĂRĂ nici o îndoială, Rică a avut geniul spectacolului, o adîncă pornire spre comedie și bufonadă, fiind în același timp un mare portar. Nu regiza niciodată nimic. Trăia totul cu instinctul primar al comicului și al speranței, cu bucuria enormă a omului cu suflet bun care nu se poate amărî din orice. Dacă pe un stadion se adunau zeci de mii de oameni, era convins că au venit pentru el și merită ca fiecăruia să-i ofere un zîmbet. N-a avut căderi decît de o clipă. Era un om senin, și în cîteva minute îl apuca iar dorul de spectacol de parcă filosofia cartierului său i-ar fi repetat mereu, Rică, Rică, omul fără bucurie nu face nici două parale. În Congo i-a dus pe spectatori pînă acolo încît ascundeau mingea aruncată în tribune și nu o returnau decît lui; pe un stadion a fost schimbat la pauză și sute de mii de spectatori au urlat isterizați pînă cînd antrenorul l-a reintrodus pe teren; la mese cu lorzi anglo-saxoni a făcut un spectacol că spuma Angliei s-a tăvălit de rîs iar la București a fost pîinea dulce pentru zeci de cronicari. Cartierul tutunului din Giulești l-a socotit minune și a făcut de pază în jurul casei sale și toată suflarea românească iubitoare de fotbal îl ridica pe socluri imaginare sau îl punea la fiert în cazanul cu smoală, el rămînînd în același timp un om simplu și sincer, gata să întindă oricui o mînă și să se dea într-un nou spectacol, convins fiind că vremea sa va dura mereu, că jocul îl face nemuritor.*

Cîțiva ani am fost prieteni. Ne întîlneam în fiecare săptămînă ca să-mi povestească ultima lui șmecherie, cea mai nebună aventură sau să comentăm rezultatele. El povestea și eu mă stricam de rîs. Mai niciodată nu puteam să notez. Mai că aș fi în stare să jur că era înzestrat de la natură cu un talent de mare minuitor al limbii române de periferie. Ani la rînd am suferit pentru asta de fiecare dată cînd i-am scris rubrica. Abia spre sfîrșit mi-am dat seama că, oricît de fidel i-aș reproduce cuvintele, fără el e ca și textul unei piese de bulevard fără actorul de geniu. Le lipsea omul, personajul, poate chiar viața celui care-a adus rîsul și plînsul în cele mai neașteptate clipe.

După atîția ani fotbalul românesc a atins niște performanțe și a trăit și cîteva clipe de amăgire. Din păcate, i-a lipsit omul care să dea acestor ambiții rîsu-plînsul bucuriei care trece și lasă în urma lui un parfum de cortină căzută. Rică a ieșit din scenă exact atunci cînd aveam o nevoie nebună de spectacolul bufonului care e dispus să rîdă de orice.

Cornel NISTORESCU

Consultații colegiale

ÎMI pare rău că i-am bătut pe clujeni la ei acasă. De ne băteau ei, intram noi între cei care cară pietriș pentru trotuarele altora. Așa că acum, la revedere pentru un an, cel puțin. Să vă spună băiatu' cum e cu problema oaselor în B. Asta pentru că eu am jucat în toate diviziile. Și la pîrliții din Onoare, și la comunele urbanizate din C. Numai în B nu speram să garăm Rapidul. Iar în B se rup oasele ca surcelele. Se joacă numai la obiect. Dar de ești mare și ai forță, bați. Pentru asta îți trebuie un portar care să știe să iasă, să joace afară, doi stoperi și un atacant. Dacă portarul joacă bine și marchează împreună cu atacantul cîștigi seria pînă se trezesc ăilalți. Cu portarul e mai greu. Cînd iese și reușește, e bine, cînd nu, mai încearcă o dată. Ca și la facultate, te duci, zici că știi lecția și-ți bagă profesorul un gol de te doare sufletul. Deci, clujenilor le trebuie un portar ca mine, care să dea 5 goluri. Cei doi stoperi să asculte de el. Cînd strigă „linie" să o ia înainte. Eu așa făceam. Ăia din B aruncă mingea înainte, pun capul în pămînt și fug după ea ca după șoricel. Strigam „linie" iar Florin Marin și Grigoraș făceau pasul și băieții se trezeau cu mine înainte. Ori îi driblam, ori îi luam tare. Clujenii să nu se mire cînd vor ajunge la Slatina ori la Craiova și după meci vor fugi fiecare pe unde poate, la Tg. Jiu. Așa e în B. Ăia nu se gîndesc nici că ai mamă, tată, nevastă și copii, nici că ești asigurat la ADAS. Acolo nu merge cu domnișoarele ca în divizia A. Nu poți juca cu spectatorii. Două goluri ți le dă arbitrul de centru, unul vine de la cel de margine și unul ți-l bagă spectatorii după meci ca să ai moralul ridicat pentru partida următoare. Dacă nu fac așa, nu mai pupă un fotoliu

în divizia A. Eu, cînd oi fi antrenor, așa am să bag toate echipele în A, o metodă ceva mai prima ca a lui nea Titi Teașcă.

CÎND am revenit în divizie mi-am dat seama că viața s-a schimbat și am zis că trebuie să schimb și eu ceva în viață. La Dinamo și la Steaua mă huiduiau giuleștenii, ziceau că umblu după galoane. Așa că am trecut la Sportul. Aici băieții sînt ca o bibliotecă universitară închisă toată săptămîna și deschisă numai duminica.

Le doresc clujenilor să nu cadă cu amîndouă echipele în aceeași serie și să țină minte sfaturile mele. Pînă se întorc ei eu îmi adun cronicile într-o carte, o să intru înaintea lui nea Titi în Uniunea Scriitorilor și o să fiu ales pe un post de conducere în fotbal. Poate la fond. De nu se întorc băieții într-un an, doi, atunci cînd or reveni în divizia A eu voi avea scrisă deja o bibliotecă și o să fiu docent.

Duminica fraților

SĂ joci contra Rapidului e ca și cum ai ieși cu manivela înaintea lui tat-tu. Să joci corect cînd lor le face divizia B cu degetul... Băieții se gîndeau poate la mine. De băteau ei îmi părea rău de noi, ieșeam trist pentru prima noastră înfrîngere din retur și fericit că în Giulești, a treia casă de mine, mai locuiesc generali. Ar fi trebuit să-i batem pentru că s-au purtat urît cu noi în tur, ne-au dat două goluri și ne-au calicit de două puncte. Anul acesta ne ajunge Cupa balcanică. Nu putem juca în UEFA. Acolo vin cele mai bune echipe de la nemți și de la englezi. Iei opt goluri din primul tur și îți cer tovarășii de la federație banii înapoi. Dar la anul tragem la titlu, îl luăm și la București o să vină Gerd Müller, ăla crăcănat, de care se feresc toți. O să ies la o deposedare, îi iau și mingea și-un smoc din barbă ca să terminăm odată cu șmecherii.

Ce păcat că nu se găsește un maseur care să-l lungească puțin pe Ioniță. Ar putea apăra o poartă cît toată linia de fund.

Al doilea joc a fost un meci de ambiție. De-ar mai sări Dumitrache cum făcea înainte cînd dobora merele cu capul și de-ar mai zvîcni Lucescu! De, ar fi ceva. Dar bătrînețea îți face picioarele cu oase din macaroane. Dudu a făcut puțin anul ăsta. E foarte greu să fii vedetă în atac. Toți sar pe tine să vadă la cîți cai putere reziști. Cîteodată vin spre tine în rînd cîte doi sub formă de grămadă. Știu asta de cînd îi căutam și eu pe la picioare în ograda lor.

Steaua a jucat pentru Iordănescu și pentru ozonul care din greșeală nu s-a născut sub o locomotivă în Giulești. Liță Dumitru e bun la Steaua, e bun la națională. Dar nu cu Dinu. Dinu e bun la Dinamo și la națională. Dar nu cu Dumitru. Ei sînt prieteni, dar publicul îi strică. Îl face pe unul mai mare ca pe celălalt. Niciodată Dumitru, Dinu și Dobrin n-au jucat la fel de bine în națională. Cînd ei prind o zi bună și subsemnatul asigură spatele pînă la centru nu ne scarmănă nici o națională.

A fost remiză pentru că spectatorii noștri sînt la bibliotecă și între două pase ale Rapidului băieții din atac au citit cîte un curs.

Fotbalistul fără nevastă = club fără președinte

ÎN Franța, naționala dă de furcă la toate echipele de sindicat și după meciuri îmbracă fracuri pentru mese festive. Cineva tot încearcă să mă convingă că O.G.C. e tot una cu U.G.S., în vreme ce eu îi explic că englezii au mutat stadionul Wembley în

Franța ca să ne dea ocazia s-o luăm iar cu anul I al erei noastre. Echipa națională a intrat în săptămîna autografelor, în vreme ce noi simțim cum suie primăvara spre Universitate. A venit ieri la mine un ceferist cu un miel și mi-a zis: „Atinge-l pe Vasilică/și cîștigi mașină mică!" I-am spus că-i ating „juniorul" dacă nu ține cu Dinamo și-mi urează să cîștigăm campionatul.

Sîmbătă seara am îmbrăcat un frac și-am cîntat pentru doi oameni de gol. Scriem atît de mult despre fotbal, regulamente, rezultate și turnee, încît uităm de viața fotbaliștilor. Mircea Sandu în loc să mai înscrie un gol, de data asta, s-a dus la primărie cu Simona Arghir. Doi oameni de gol în sportul românesc s-au căsătorit și pentru asta am îmbrăcat un frac. Pentru ei doi mă îmbrăcam și popă, sînt convins că mi-ar fi stat corect, dar s-ar fi găsit unii să zică: de cînd nu mai joacă în națională, diavolul se cumințește și votează cu sfinții. De obicei, cînd se însoară un fotbalist lumea zice că s-a mai adunat unul de pe drumuri și-a scăpat de mîncatul parizerului. Așa mi-au zis și mie, cînd m-am fericit: Mă, Tamango, de toate ai fost, numa om cu scaun la balcon nu te-am văzut. Și m-au văzut. Acum mai ai de mers în lună! Dacă nu era așa departe, nu le-aș fi arătat obrazul. Fotbalistul fără nevastă e ca un club fără președinte. Are buzunarele sparte și pierde toate „punctele".

Sîmbătă seara am îmbrăcat un frac și m-am rugat ca toate mingile trase de noua familie să devină amintiri urîte pentru echipele adverse. De azi înainte Sportul studențesc are de văzut meciurile echipei de handbal Universitatea București. Ne unificăm galeriile și le facem în ciudă steliștilor, morți după fete frumoase. Vin la noi ca zmeii, se fac că se uită la meciuri și trag cu ochii la studente. Se descurcă bine pînă trec fetele la pictură și la muzică. Ei îi dau sus și tare cu Gică Petrescu și Dan Spătaru și că l-au avut adversar pe Van Gogh. Una l-a întrebat pe un atacant de la Steaua ce studii are și el i-a răspuns c-a jucat la Celuloza Călărași.

Sîmbătă seara am îmbrăcat un frac și-am cîntat pentru Mircea Sandu. Mă strîngea un pic și mirosea a Dobrin. Am uitat că sînt fotbalist și mi-a venit să ies din poartă.

Între cronicari

M-AM gîndit într-o zi că n-ar fi rău să discutăm între noi, cronicarii. Chiar și cei literari se mai ceartă. Iar noi nu sîntem cu nimic mai slabi decît ei. Ba pe deasupra avem și avantajul că sîntem citiți de mai multă lume decît ei. Și în plus înțeleși de la prima pînă la ultima literă. Eu sînt prieten cu toți cronicarii sportivi. Ei scriu că Rică trăiește și joacă bine și eu mă bucur. Dar a venit vremea să scriu și eu despre ei.

Fănuș Neagu, inimă de Giulești, nu mă uită niciodată și cînd e vorba de fotbal scrie cu caterincă. Cînd jucam în B și am pierdut meciul cu Progresul a venit la mine să mă strîngă de gît: Mă Ricane, tu ne-ai păpat meciul. Zău nea Fănuș că, între colegi de breaslă și de cartier, una ca asta nu se face.

Marius Popescu. De cînd îl știu scrie numai uscat și rău despre mine. Îi tot dă cu plecatul meu din poartă. Schimbă placa, nea Popescu, asta o știe toată lumea, găsește și dumneata ceva nou, altfel devii manierist.

Constantin Alexe. Nu mă remarcă niciodată. Parcă nu mă vede. La Cluj-Napoca, de trei ori băieților, singuri-singurei cu mine, le-a dispărut mingea ca lui Iozefini porumbelul, dar el nimic. Poate că numără jucătorii de pe teren ca să vadă cîți or fi fost.

Guţă Băieşu. Cînd primeşte o scrisoare în care întreabă cineva de mine le lasă pe toate şi răspunde. Nea Guţă, de te mai întreabă cineva, spune-i că-l plîng pe Siminică.

Ion Chirilă — băiat de-al nostru. Suflet, condei şi fotbal.

Eugen Barbu. Vezi, nea Jenică, ţi-a venit şi matale rîndul. Dă-mi voie să te întreb: Ce ai, dom'le cu mine? Ai vreun frate şi vrei să-l faci portar? De ce vrei să mă dai afară? Dacă ţine neapărat să iasă portar, trimite-l la mine la catedră şi-i dau meditaţii mai ieftine, că te cunosc, îl costă doar 2 lei şi 50, ca să meargă după ţigări. Eu ţin mult la dumneata, nea Jenică. Dar nu înţeleg de ce i-ai dat rolul ăla din „Groapa" lui Dichiseanu şi nu mi l-ai dat mie. Cartea e mare, spectacolul mi-a plăcut. Dar de intram eu pe scenă ar fi venit oamenii cu scaune de acasă şi cu trenuri speciale de la Caracal. Făceam creaţie, bre. N-o să spun şi n-o să fac numai ce-o să zică regizorul. O să ies eu puţin din rol, cum ies din poartă şi atunci să vezi carnaval. Poate te răzgîndeşti. Eu scriu de mata, mata îmi dai rolul şi sîntem chit. Şi nici nu-ţi mai spun adio, nea Jenică, aşa cum mi-ai zis, adio Rică, după un meci jucat pe gheaţă cu orbii norocoşi.

Cristian Ţopescu. Cred că el s-a născut mare comentator sportiv. Nu ştiu dacă se pensionează la fel.

Şi acum gata. Să nu se supere nimeni. Eu ţin peticul ăsta de hîrtie şi mai joc 10 ani. De se supără cineva într-un deceniu tot îl prind gîdilîndu-se cu coada şoricelului.

Un triumvirat de aur pentru Franţa: Bossis, Platini, Giresse

Nefericirea de a fi portar

PARCĂ cineva mi-ar fi turnat pucioasă în suflet. Meciurile cu Cehoslovacia îmi lasă mereu un strop de nefericire. În meciul de la Bucureşti îmi venea să rîd şi să-i întreb unde este Ceapkovici, ăla de i-a picat para cu buline exact în vîrful bocancului şi era să mă facă să-l caut în toată Europa să-i zic mai dă o dată. La Praga, a venit iar. Dar nu singur, ci cu altul, din ăia de le pică fericirea în cap şi sub cerul liber. Arbitrul era din Ungaria. Cum făceam eu un pas, cum îndoia un deget. Şi cînd simţea că le-a strîns pe toate fluiera. De data asta în loc să le arunc eu mingea, le-a aruncat-o arbitrul ungur. Parcă ne sufocaseră. Am zis să nu mă grăbesc să degajez, ca să respire băieţii din apărare. Nu cred că am făcut patru paşi. Cine se arde o dată, suflă ştiţi şi-n ce. Şi la 1—0 nu putea să-mi treacă prin cap vreo şotie. Dar arbitrul a văzut patru, cum aud c-a văzut şi unul de la televiziune, care numără tot pe degete, că el altceva nu făcea în faţa ecranului decît să numere paşii lui Rică. Probabil că aşa numără el cînd vrea să-şi facă planul.

Pe urmă, arbitrul ăsta mi se pare că vrea să-i vadă pe portari în cuşcă. Eu ies cu mingea la picior pînă să se demarce unul şi el mă fluieră. M-a pufnit rîsul... Da' unul din ăla de spaimă. Două goluri pentru un Rică nevinovat sînt ca un tînăr împuşcat pentru că iubeşte mai mult de trei fete.

Să fii portar e cel mai nefericit lucru. În teren greşeşte unul, repară celălalt. Greşeala portarului n-o mai repară nici Deservirea. El e omul care după ce-a greşit sau a fost bătut de un şut stă la pămînt şi se gîndeşte: de mîine mă înjură toţi, mă arată cu degetul, îmi taie curen-

tul electric şi mă ochesc cu praştia. Toţi portarii sînt nefericiţi atunci cînd, întinşi la pămînt, nu se apropie nimeni de ei să-i îmbrăţişeze. În rest, portarul să se joace tot timpul în spatele lor şi să prindă totul. Cel de la echipa care atacă tot meciul e ca un bătrîn părăsit de nevastă. Portarul e ministrul de finanţe al echipei. El plăteşte şi el încasează pentru tot. Toate ruinările sînt trecute în spatele lui. Zic asta, pentru că, mă gîndesc mereu, am fi pierdut sau nu meciul ăsta dacă arbitrul avea mai puţine degete la mîini? N-am jucat rău, şi n-am jucat rău nu pentru c-am fi jucat bine, ci pentru că n-am avut încotro şi-a trebuit ca să le facem faţă cît de cît.

Nu ştiu de ce, dar îmi pare rău de meciul ăsta cu Cehoslovacia. Îl aşteptam pe Ceapkovici şi mi se părea că nu-mi dă gol nici combinata Cehoslovacia—R.F. Germania şi nici alte combinate. Dar a fost arbitrul ăla cu patru degete.

Aşa că mă tot întreb, ar fi rămas sau n-ar fi rămas 1—0?

Trei fotbalişti cu cinci picioare

TESTUL Cooper a apărut în fotbal după ce toată lumea folosea diverse alte teste. Se făcea testarea pieţii, testarea opiniei publice, pînă şi nevestele îşi testau bărbaţii. Fotbalul a introdus destul de tîrziu testul Cooper. În urma lui a reieşit că fotbalul a rămas acelaşi. Cauzele pot fi destule. Una ar fi că ne lipsesc şi alte teste. De ce, dacă sînt testaţi pînă şi şoferii, n-ar fi supuşi şi fotbaliştii unor asemenea probe? Chiar şi arbitri. Nu-i tot una dacă zici unui fluieraş: închide ochiul stîng! Şi el şi-l închide pe dreptul. Fiind cam tîrziu pentru unii, propun ca metoda testelor să fie aplicată de la juniori.

Dacă un copil, de mic, are necazuri cu şcoala, el trebuie sfătuit să încerce la fotbal. Dacă joacă în echipa şcolii poate fi scutit de materiile care nu-i plac. Ca să se ştie sigur pentru ce eşalon candidează trebuie supus altor probe. Dacă vrea să devină profesor sau inginer el trebuie pregătit să joace în divizia A. Dacă se vrea numai maistru sau tehnician ajunge în divizia B, dar cu un test în plus. Dacă-şi poate bate colegii de şcoală rezistă în B, dacă nu, trebuie sfătuit s-o lase baltă şi să se pregătească pentru C. Astea ar fi testele pentru pregătirea fizică. Ar urma testele pentru pregătirea tactică. Aşa cum se verifică alienarea puilor de găină (cînd îi aşezi pe iarbă fug pe ciment), calitatea de mare vedetă poate fi întrevăzută cu precizie. Îi arăţi o Dacie 1300 şi el zice că e Mercedes, îi arăţi o echipă de dansatoare şi zice: uite-o pe nevastă-mea, cea din stînga şi cea din dreapta. Dacă-i dai ţuică de Zalău şi Johnny Walker alege imediat. Dacă preferă ţuica de Zalău e clar: cunoaşte rezultatele fotbalului nostru, e legat de tradiţie şi are nevoie de ardei iute, de castraveţi acri şi de două legături de ceapă. Dacă o refuză înseamnă că e bun pentru echipa naţională, că e manierat şi bine crescut. Cel care nu se uită la bani poate fi recuperat prin cîteva cursuri suplimentare sau „cantonamente“ pe litoral sau la Paris. Cei care nu agreează restaurantele trebuie „cantonaţi“ cîteva săptămîni într-un bar de noapte. Cei care suferă de astmă pot deveni preşedinţi de club sau contabili. În cel mai rău caz, chibiţi. Oricum nu trebuie lăsaţi pe dinafară. Dacă sînt unii care trec toate testele, inclusiv testul Cooper şi mai învaţă bine şi la şcoală atunci merită sfătuiţi să aibă grijă de calităţile lor literare.

M-am cam întins cu gluma. Fotbalul nostru are nevoie de teste. Altfel ne vom trezi într-o bună zi şi cu trei fotbalişti care au abia cinci picioare. Şi iar va trebui să facem analize, să căutăm cauzele, sau să schimbăm regulamentul ca să precizeze: Fotbalist poţi fi cu un singur picior. Se interzice transferul.

Hai la groapa cu furnici

MERGEM în Italia unde toată lumea mă strigă „Che cosa fai". Îmi place la nebunie să aud galeriile italiene. Cînd se ceartă două cucoane parcă ar urla toată tribuna a doua de pe Stadionul Republicii. Dar cînd urlă un stadion de italieni îţi vine să strigi vecinului: ţin-te bine că se scufundă pămîntul. Parcă le-ar fugi pe spinare Sătmăreanu sau Dinu (să mă mai gîndesc la ce-a zis în „Flacăra", c-aş fi un portar şi-un clown genial) încălţaţi cu bocanci de fotbal. Strigă de parcă le-ai omorît familia sau nu le-a venit pensia. Englezii cîntă la meciuri ca-n seara de Crăciun. Nemţii tac şi se întreabă cîte minute mai au de stat la meci din cele îngăduite de neveste. Brazilienii strigă de parcă în teren ar fi numai fete frumoase şi vin leii să le sfîşie. La ei e un delir. Îţi vine să mîngîi şi bara porţii de fotbal. Pe la jumătatea meciului simţi că-ţi lipseşte sufleurul, că nu-ţi mai iese rolul. Numai noi jucăm cu tribunele scuturate. Parcă le-ar păzi cei de la spaţii verzi să nu calce vreunul şi să lase gunoaie. Doar la Craiova te mai trezeşti cu cîte o petardă pe marginea terenului de-ţi vine să te întrebi cui îi bubuie capul. La celelalte meciuri e o linişte de parcă moare Julieta si toţi îşi suflă nasul în batiste. Mă uit spre tabela de marcaj pe Stadionul Republicii şi-l văd pe manipulant şi pe nevastă-sa cum n-au cu cine schimba o vorbă. Fotbalistul român e iubit destul. Unii îi bagă iubirea pe gît sau în portmoneu. Trebuie iubit stadionul. Poţi să strigi şi nu te amendează nimeni, e aer curat şi nu trebuie să ai echipă favorită pentru că şi aşa nu sînt prea mari diferenţele.

Eu ştiu cîţiva rapidişti de galerie. Cînd a cîştigat „tatăl" meu campionatul, unii au venit pe jos de la Ploieşti. Şi de nu-l cîştiga, porneau tot pe jos, dar în partea opusă. În ziua de azi stăm singuri pe teren de parcă am avea cu noi documente secrete.

Mare treabă n-am cu alte echipe. Dar am un punct negru pe suflet pentru Sportul studenţesc. Cînd am venit de la Rapid am adus cu mine cîteva mii de ceferişti. Dar studenţii nu se prea grăbesc. Dac-aş şti că jumătate din studenţime ţine cu Steaua şi jumătate cu Dinamo mi-aş da demisia. M-ar apuca frigul pe linia porţii şi n-aş mai trece de linia careului, în hectarul marilor mele iubiri.

Mi-e dor de-o duminică numai cu studenţi. Dacă nu apar la primul meci în Bucureşti jur să mă duc la Grozăveşti şi să strig ziua-n amiaza mare: Hai la groapa cu furnici/Unde luptă cei voinici/ Te ciupesc şi dau din coate/Să obţină rezultate.

Ma io non sono Johnny!

ÎN Italia am avut un turneu mai modest. Ăia nu prea ştiau că noi am învins Steaua şi Dinamo. Şi chiar dacă ar fi ştiut, pentru ei n-ar fi însemnat mare lucru. Era să rămîn fără nici o amintire, dar la un moment dat a venit la mine un individ. Buon giorno, Johnny! Ma io non sono Johnny, i-am spus eu. El nimic. Che cosa fai, Johnny, dove canti? Ma io non canto, i-am spus. El nimic. „Lala, quando sei partita/Non mi piace la vita". Ascultă, mă, eu nu sînt Johnny. M-am gîndit cu cine să mă fi confundat? Cu Johnny Chitară nu cred, pentru că nu arătam a purtător de pistoale. Cu Johnny Halliday nici atît pentru că eu n-am fost căsătorit cu Silvie Vartan. Mio amico Johnny, dove hai cantato? Ma io non sono Johnny, nu pricepi, şi nu ştiu să cînt. No, tu sei

Johnny. Johnny, Johnny? Ce fotbalist celebru poartă numele de Johnny? Nu cred că mă confunda cu Johnny Johnny, de la Steaua iar Johnny Repp e jumătate blond, jumătate șaten. Se ținea de mine ca Anghelini de-o extremă. „Cantami, Johnny, prego, non ti ricordi" „Quando sei partita/Non mi piace la vita". Ma io non sono Johny. Io sono Rică, Romania, fotbal, pac, pac și i-am arătat cum se iese din poartă. El nu și nu, să mergem la sala de spectacole că mă așteaptă o mulțime de admiratori. M-am gîndit că mă confundă cu Johnny Răducanu și-i în stare să mă urce pe-o scenă, să-mi dea o vioară altoită și să susțin un concert. Am rupt o creangă și i-am arătat pe fluierul piciorului că Io non sono Johnny e non canto. Trăgea de mine să merg la sală de concerte, că mă așteaptă spectatorii, Iva Zannichi, Gigliola Cinquetti, Rita Pavone și Nada. Striga pe stradă ecco Johnny, ecco Johnny. Veneau după noi vreo 50 de pletoși, care făceau niște umbre ca stejarii. Toți strigau: Viva Johnny, viva Johnny, viva il gran Johnny, il nostro amico inglesse. Ma io non sono Johnny, le spuneam eu. Parcă ascultau? Urlau cu toții cît îi țineau puterile. Unii voiau și autografe. Le-am dat și-am scris pe toate „Rică — Sportul". La un moment dat m-am trezit scriind Rică-Johnny. Am impresia că le era tot una ce scriu. Am ajuns la sala de spectacole. Toată lumea striga „Johnny, Johnny". Acu să vezi ce dandana iese dacă află nebunii că nu-s eu Johnnycanta. Unul mi-a cerut un șiret de la pantofi ca amintire, altul am impresia că voia să-i botez fetița, sau ceva în genul ăsta. I-am spus: domani, amico, oggi canto, ho problemmi. Dumneavoastră ce-ați fi făcut? Eu le-am spus că sînt Rică Din Giulești, dar ei aveau treabă numai cu Johnny. Am urcat pe scenă. Toată lumea striga Johnny, Johnny! Am întins brațele spre sală să facă liniște. Dacă l-aș fi avut cu mine pe Siminică Dona le-aș fi cîntat una din Giulești. Dar așa, ce puteam face? S-a făcut liniște și am spus tare:

— Ma io non sono Johnny!

Toată sala a încremenit și a scăpat un aaaa de cinci minute. O poveste asemănătoare s-a întîmplat și cu Ștefan Covaci, după celebrul meci cu Iugoslavia, pierdut cu 6—4.

1

2

• CE FAC „ZEII" balonului rotund după meciuri? La fel ca microbiştii vinovaţi de a mai fi absentat încă o după-amiază de-acasă, vedetele se întorc în sînul familiei. Cel puţin aceasta ne sugerează imaginile alăturate, în care trei din cei mai în formă oameni de gol ai momentului pozează alături de cei (cele) dragi. *Diego Maradona*, omul care a abonat 50 000 de napolitani la spectacolul oferit acasă de F.C. Napoli, apărat de o gardă personală à la Capone, este altfel un fiu blînd şi recunoscător ce şi-a înzestrat surorile cu trusouri în valută forte şi le-a dăruit frăţiorilor tot ceea ce i-a lipsit lui pe vremea cînd bătea mingea pe maidanele Buenos-Aires-ului (foto 1,2).

Un alt „străin" venit să joace în „Il Calcio", *Michel Platini* (sportivul nr. 1. al Europei în 1984) declară că succesul carierei sale se bazează enorm pe echilibrul şi liniştea pe care i le oferă familia (în imagine, soţia Christelle şi copiii Laurent şi Marine). Cît despre colegul lui Platini

Iolanda Balaş sau refugiul într-o picosecundă

● LUMEA este alcătuită din lucruri. Din ele, într-o picosecundă (o trilionime de secundă adică), obrajii Giocondei au un rictus a zîmbet. Într-o picosecundă, puterile omului se înmulțesc iar omul, acest lucru perfect în universul material şi spiritual al universului, deschide noi porţi pînă la cunoaşterea integrală a ceea ce nu se poate cunoaşte integral.

Şi de ce toate acestea? Fiindcă atunci cînd vedem o panglică albastru-galben-negru-verde-roşu, pe fond alb, ne gîndim că îndemnul olimpic cere ca toate certurile să contenească, armele să tacă, iar pelerinii să se îndrepte pe toate cărările, pe uscat şi pe apă spre sărbătoarea lui Zevs. În secolul V î.e.n., un Miron simplu şi profund ca un basm eminescian a tratat în piatră subiectul aruncătorului de disc. În marmura sa expresivă, atletul era simbolul umanului. În ambianţa Olimpiadelor se clădesc poeme trainice. Profeţii se aşează la vîsle iar palmele neistovite unesc neprimitoarele vînturi. Şi înţelepciunea omului include atît înţelepciunea lui Oedip cît şi pe cea a semizeilor atletici.

Fără trudă nu se arată lumina şi fără daimonul tău nu se poate înlătura stacheta. Singura probă cutremurător de frumoasă şi legiuit de frumoasă este încercarea lui Icar fără de aripi de a coborî cerurile. Adică săritura. Şi nu oricum, ci în înălţime.

În acest domeniu avem un foarte frumos şi buclat rezultat: Iolanda Balaş. Ce înseamnă Iolanda Balaş? În cifre: ameţitoarea recordwomană cu un de vis 1,91 m; de două ori consecutiv campioană olimpică (Roma, 1960; Tokio, 1964);

opt ani de supremaţie incontestabilă ridicînd stacheta cu 14 cm!

În litere: Iolanda Balaş-Söter.

Neamul atrizilor, veşnic izvor de foc, ne-a învăţat că pînă şi zeii trebuie purtaţi spre faptă. Darmite noi, oamenii, cei care aprindem în cugetul nostru flăcări pentru toţi zeii, nemurindu-i pe muritori? Sigur că, de dragul cununii, cinstire trebuie să dăm celor ce-o poartă pe cap. Cinstire şi-o repede clipire umedă din ochi pentru toate cîntecele omului şi pentru toate săriturile lui în înălţime.

Nicolae ILIESCU

Iolanda BALAŞ:

„Mi-a plăcut şi am reuşit să înving

Mulţi dintre iubitorii de sport, de atletism, au avut prilejul să o vadă pe Iolanda Balaş spulberînd record după record pe Stadionul Republicii. Ani de-a rîndul săritura în înălţime femei a însemnat o întrecere „Ioli contra Ioli", propulsînd-o pe româncă în fruntea ierarhiei tuturor timpurilor. Cifre şi imagini şi amintiri care ne sînt, nouă, celor mai tineri, mai mult sau mai puţin apropiate. Am început însă dialogul nostru cu îndrumătoarea de astăzi a tinerilor atleţi ai clubului „Steaua" întrebînd-o:

— *Iolanda Balaş, care a fost, totuşi, începutul?*

— Întotdeauna trebuie să existe, la început, un cumul de şansă şi pasiune. Eu am avut marele noroc de a locui în bloc cu Luiza Lupşa, o mare atletă a vremii, cînd păşeam alături de ea printre sportivii clubului Electrica Timişoara. Anturajul plăcut, dorinţa mea de a fi sportivă au făcut ca odată intrată pe porţile stadionului să nu mai dau înapoi. Era în 1949...

— *Ce credeţi că se cunoaşte mai puţin despre micuţa Iolanda?*

— Am fost şi eu, ca orice copil, pionieră. O pionieră care a intrat în activitatea sportivă fără veleităţile unui mare talent, fără a fi o mare favorită. Am fost la fel ca toţi ceilalţi copii, poate mai luptătoare, mai ambiţioasă. O ambiţie care mi-a fost stîrnită încă de la primul concurs mai puternic. Se desfăşura la Budapesta. Eu aveam 14 ani... În gară, antrenorii au uitat de mine, organizatorii nu se gîndeau că fac parte dintr-o delegaţie sportivă şi nu mi-a rămas de făcut decît să mă ţin după ei, pînă cînd, într-un tîrziu, un reprezentant al gazdelor m-a întrebat cine sînt. Acele momente m-au necăjit atunci foarte mult, dar m-au şi îndîrjit.

— *Aţi practicat încă de la debutul în arena sportivă săritura în înălţime?*

— „Specializarea" mea s-a cristalizat mai tîrziu. De exemplu, în anii de liceu nu numai că nu am fost doar săritoare în înălţime, dar pe lîngă majoritatea probelor atletice (mai puţin aruncările), am practicat baschetul şi handbalul. Asta trebuie să recunosc că m-a ajutat foarte mult. Analizînd acum efectele acestei pregătiri suplimentare, pot recomanda tinerilor practicarea unor sporturi secundare celor în care-şi doresc să obţină performanţe. Eu m-am orientat spre atletism — care mi-a adus atîtea satisfacţii — odată cu venirea în Bucureşti.

— *Ne-aţi povestit cîte ceva din vremea cînd aţi fost pionieră, liceană... Cum a fost perioada studenţiei?*

— În '67 am terminat I.E.F.S.-ul. Nu pot spune că mi-a fost uşor, dar nu m-au încurcat anii de studenţie în obţinerea performanţelor. Am încercat să fac faţă şi la examene şi pe teren. Aşa cum, în 1964, an olimpic, pentru a nu avea dificultăţi în urma Olimpiadei, am dat în prima sesiune 7 examene din 11.

— *Să revenim la alegerea dumneavoastră. De ce, totuşi, atletism?*

— Atletismul este un sport individual în care rezultatele depind numai de tine. De aceea şi satisfacţiile sînt mai mari decît la jocurile pe echipe. De altfel, în timp, sportul mi-a adus satisfacţii extra-

ordinare. Pentru tineri poate constitui o motivație de a face sport fie și numai posibilitatea de a călători, de a vedea lumea. Cunoști aproape toate continentele. Poți lega prietenii cu tineri din lumea întreagă (numărul țărilor afiliate la Federația Internațională de Atletism este mai mare decît numărul statelor membre ale O.N.U.).

— *Satisfacțiile dumneavoastră nu s-au limitat doar la călătorii...*

— Da, în „călătoriile" mele mi-a plăcut și am reușit să înving. Începînd cu Jocurile Olimpice — atunci considerate și campionate mondiale. Am participat la întrecerile de la Melbourne (locul 5 obținut aici a însemnat ultima, dar și cea mai dureroasă înfrîngere din cariera mea sportivă), Roma, Tokio, fiind de două ori campioană olimpică. Dețin, de asemenea, două titluri europene și am învins de trei ori la Jocurile Mondiale Universitare (edițiile Budapesta, Tokio și Paris) — competiție de care mă leagă momente de neuitat. Aici am întîlnit cea mai tinerească și plăcută atmosferă. O atmosferă de adevărată prietenie.

— *Ați fost prietenă și cu adversarele directe?*

— Adversare am doar pe stadion, acolo unde se decide „care pe care", unde nu te interesează decît victoria. Cînd concursul s-a terminat, am rămas la fel de prietene. Rivalitatea n-a dus la dușmănie. Și nu spun asta fiindcă eu am fost cea care învingea (nu am pierdut nici un concurs între anii 1956 și 1966); de altfel, americanca Mildred McDaniel, cea care mi-a doborît primul record mondial, sărind 1,76 la Melbourne, mi-a rămas foarte bună prietenă.

— *În lunga dvs. perioadă de invincibilitate, v-a fost teamă de vreuna din contracandidatele la locul I?*

— Am avut adversare puternice, mai ales la începutul carierei: englezoaica Thelma Hopkins, sovietica Taisia Cencik, Mildred McDaniel. Dar chiar mai tîrziu, cînd distanța dintre mine și a doua clasată era, de obicei, mare, am privit orice concurs cu emoție și cu cea mai mare seriozitate, chiar pe cele interne.

Săritoarea cu rază lungă de acțiune: Anișoara Cușmir (foto Aurel Neagu)

Automulțumirea este un mare dușman al sportivilor.

— *Există vreun „secret" al victoriilor dvs. într-o probă în care inconstanța este tradițională?*

— Poate că, în afara pregătirii fără nici un rabat, o importanță a avut și faptul că m-am stabilizat de fiecare dată la un rezultat pe care l-am repetat. Deci, un secret tehnic. Nu poți sări în fiecare zi un record mondial, dar este foarte important să ai constanță în sărituri.

— *La ce vă gîndeați în momentul săriturii?*

— În timpul săriturii nu te mai gîndești la nimic. Dar în momentul de concentrare de pînă atunci, te gîndești că trebuie să treci, să învingi.

— *Succesele v-au influențat viața „civilă", obișnuită?*

— Succesele îți dau încredere. Reușind să învingi adversarul, reușești să treci și de o serie de obstacole în viață. Înveți să treci peste greutăți, să faci sacrificii, devii dîrz, luptător. Fiindcă, la fel ca în sport, în viață trebuie să lupți, ai probleme, greutăți. Am trecut peste multe dintre ele datorită sportului, care m-a făcut mai dîrză, mai rea cu mine.

— *Cum ați trecut peste ultima și cea mai dureroasă înfrîngere?*

— În 1956, la Melbourne, la Jocurile Olimpice, am avut un moment în care am spus că nu voi mai face sport. Am trăit însă imediat cealaltă față a activității sportive — care te face să privești altfel înfrîngerile. Și, după o lună, am luat-o de la capăt. Insuccesul m-a descurajat atunci, dar după ce supărarea mi-a trecut, am continuat cu o ambiție sporită.

— *Publicul, presa sportivă au avut vreun rol în „stabilizarea" stării dvs. psihice spre dorința permanentă de a ataca recordul mondial?*

— Un public numeros, un stadion plin pot crea cea mai propice atmosferă pentru rezultate de excepție. Nu pot uita recordurile stabilite pe Stadionul Republicii, cînd spectatorii ne încurajau la lumina reflectoarelor. Și peste hotare am fost primită cu căldură. M-au impresionat, prin temperament, italienii. Au un mod de a încuraja asemănător cu al nostru. Printre ei am obținut titlul olimpic în 1960.

Presa sportivă cred că a scris despre mine atît cît trebuia. Mi-a plăcut, m-am bucurat, m-am simțit încurajată totdeauna cînd s-a scris despre mine, despre țară, despre club. Mi-ar plăcea să cred că mulți s-au apucat de atletism citind despre activitatea mea.

— *Ce ați simțit cînd vi s-a doborît recordul mondial?*

— Cînd, în 1971 (după 10 ani), austriaca Ilona Gusenbauer a sărit 1,92, i-am trimis o telegramă în care am felicitat-o. Așa am considerat normal. Recordurile sînt stabilite pentru a fi doborîte, respectiv îmbunătățite. Poate în vremea noastră se măsura și cu alt „centimetru". Și nu am fost surprinsă — așteptam acel moment. În atletism recordurile au o viață scurtă, iar progresul este firesc. Dacă recordurile n-ar cădea, oamenii nu ar mai veni la concursuri.

— *Între timp s-a ajuns la 2,07...*

— Progresele sînt uimitoare și nu se vor opri. Proba evoluează tehnic, metodic. Sportul nu mai este o activitate făcută doar sub îndrumarea antrenorului; astăzi i se alătură medicul, psihologul, fiziologul. Foarte curînd se va sări 2,10 și nu va fi un record maxim.

— *Este actuala recordmană mondială — Ludmila Andonova — o surpriză sau recordul ei a venit ca o confirmare?*

— Andonova este foarte bună, a muncit foarte mult și rezultatul ei n-a fost o surpriză. Mai sărise peste 2 metri. Sînt, însă, multe săritoare bune acum. Cred că din lupta dintre atletele din Bulgaria, R.D.G., R.F.G., U.R.S.S. poate ieși un rezultat de 2,10.

— *Vorbind despre recorduri mondiale... V-am văzut de multe ori în apropierea Anișoarei Cușmir.*

— Îi respect rezultatul deosebit obținut, cum s-a spus, un rezultat „pentru anul 2000". Acum trece printr-o perioadă mai dificilă, cauzată de o accidentare. Cred că va reveni în elita probei.

— *De care din „elevii" dvs. sînteți mai atașată?*

— Sînt atașată de toți cei care muncesc. Cunosc prețul unei victorii: sacrificii, renunțări... Și le respect munca. Avem la „Steaua" vîrfuri deosebite pe plan internațional: Anișoara Cușmir, Florența Crăciunescu, Mihaela Loghin, Eugen Popescu, Constantin Militaru. Tineri talentați vin din urmă.

— *Cum ar fi Alina Astafei...*

— Alina este un talent deosebit. Este elevă în clasa a X-a și a obținut un rezultat extraordinar la înălțime: 1,84. Sperăm că ne va reprezenta la viitoarea Olimpiadă.

— *Fiindcă am ajuns la speranțe, vă propun în încheiere o scurtă privire spre perspectivele atletismului nostru, în general, și ale săriturii în înălțime, în special.*

— Încerc o satisfacție deosebită că fetele noastre obțin rezultate care le situează printre cele mai bune din lume. Îmi doresc ca și băieții să se ridice la nivelul performanțelor lor.

Eu aș fi cea mai fericită dacă recordul mondial al săriturii în înălțime femei ar reveni în România. Nu este o simplă dorință, ci un lucru realizabil. Avem tinere care ne pot aduce această bucurie. Poate chiar Alina Astafei.

Interviu realizat de

Mihai POPESCU

UN VIS DE TINEREŢE PRINTRE ANII TRECĂTORI

NE vom aminti cîndva tîrziu de o
f ă frumoasă foc şi harnică să se
s e gîndul nostru de intelectuali trîn-
d i, zic de o fetiţă pentru că numai
aş em noi să o ţinem minte pe Nadia
şi nai aşa putem. Ivirea ei pe lumea
gi sticii a arătat cît de bătrîn era
sp l acesta şi cît de anchilozat în
tic şi dogme; şi s-a născut această
Do eea a gimnasticii şi s-a luptat ea
cu i şi nu s-a lăsat pînă ce n-a des-
chis ate ferestrele spre orizonturile
pro te ale frumuseţii şi graţiei. Bine,
bine eţi spune, s-a luptat ea, fetiţa noastră, dar nu era singură. Eroare. Marile victorii se consumă întotdeauna în singurătate şi zîna Montréalului a strîns tare din dinţi şi a mai şi plîns din cînd în cînd după păpuşile ei de acasă şi s-a trezit cu noaptea în cap ca să prindă prima oră de antrenament şi n-a avut timp să viseze visele ei de copil pentru că avea concurs şi somnul, cît e el de absurd şi plicticos, devenea un soi de anticameră a întrecerii din zori şi Nadia le-a făcut pe toate astea de una singură, julindu-şi mîinile la paralele şi la bîrnă şi repetînd mişcările pînă cînd intrau

în ritmul vieţii si viaţa devenea ea însăşi o mişcare suplă şi noi toţi o trăiam înalţi şi frumoşi, agili, iar nu abili. Nadia venise şi lumea se împăca foarte greu cu gîndul că un asemenea fenomen poate fi produs de o minte omenească, darmite de una atît de plăpîndă; şi s-au scărpinat arbitrii şi s-au tot foit şi i-au dat pînă la urmă primul zece de cînd e ea gimnastica, gimnastică, dar au şi înşelat-o şi s-au purtat cu ea ca vrăjitoarele rele cu Dorotheea şi doamne, în ce formă dumnezeiască a mai fost şi Ţopescu în seara aceea de pomină cînd notele se ştiau dinaintea evoluţiei şi cînd noi stăteam tolăniţi în faţa televizoarelor şi ne întrebam de ce i-o fi enervînd aşa de tare pe unii gratuitatea în sport. Nadia a trecut peste toate despărţind binele de rău şi arătînd, ca în joaca ei cu prietenele de la Oneşti, că pînă la urmă nu se poate să nu se arate pricea şi pricea s-a arătat şi abia acum ne dumirim că marea sa victorie a fost în fapt construită pe o temelie în care au fost îngropate multe, prea multe înfrîngeri şi printre ele o văd şi îmi vine să-i fac nu ştiu ce dar nu ajung pînă la ea, pînă la urîta asta de vreme care face şi tace, care ne îmbătrîneşte copiii şi ne fanează iluziile. Nadia e un prenume, ca şi Nichita, atît e destul şi ne huzurim zicînd doar Nadia şi ne bate gîndul că poate nici un alt mare sportiv al lumii nu şi-a cîştigat acest drept, dreptul la numele mic. Şi ea, Dorotheea, şi-a terminat povestea şi a revenit lîngă bătrîna mătuşă Em, după ce se cufundase în stele şi ne înmărmurise cu curajul ei şi călătorise printre monştri şi răutăţi si era cît pe-aici să adoarmă în cîmpul cu maci ucigători şi abia a scăpat de copacii luptători şi de maimuţele zburătoare şi s-a mai uimit ea de cum sînt fiinţele în ţara gingaşă de porţelan şi cît de mic şi chel poate fi el, marele vrăjitor din Oz. Nadia este o poveste şi va fi un mit, unul din miturile copilăroase ale sportului, căci cine a mai pomenit copil de treisprezece ani reinventînd lumea dintr-o mişcare a braţelor, dar ce lume, ce fugă prin rouă şi ce iluminare! Ne-om aminti cîndva, tîrziu...

Radu Călin CRISTEA

Interviu cu Nadia COMĂNECI

„Aştept şi eu să se ivească o nouă Nadia"

● *PE NADIA COMĂNECI am găsit-o într-o după-amiază de iunie în sala de gimnastică a Complexului „23 August". Supraveghea antrenamentul la sol al gimnastelor care se pregăteau pentru Universiada '85 de la Kobe. Probabil la fel ca oricare din milioanele de telespectatori care s-ar fi nimerit să intre în sală, am recunoscut-o imediat şi, deşi eram în întîrziere, n-am „atacat" interviul, ci m-am mulţumit să mă aşez într-un colţ, urmărindu-i cu aviditate mişcările şi explicaţiile. Mă gîndeam la acele nopţi de frumuseţe şi tensiune de la Montreal şi Moscova cînd stăteam lipiţi de televizor şi cînd cauza Nadiei devenise cauza noastră, a fiecăruia; încercam acum, privind această siluetă obişnuită a unei tinere de 23 de ani, să desluşesc liniile acelui corp în mişcare care-i făcuse pe ziariştii de la cele mai mari hebdomadare din lume să titreze pe coperte sentinţa calm-uimită* **„She's perfect".** *Am observat că şi băieţii care lucrau în lotul masculin, în pauzele de la inele sau cal cu mînere (nostimă sintagmă!), trăgeau cu ochiul spre colţul Nadiei; fapt absolut firesc dacă ne gîndim că fetiţa din Oneşti ajunsese la un moment dat să-l bată în topul popularităţii pe Robert Redford. Pînă cînd Nadia a venit la marginea saltelei, n-am putut scăpa de senzaţia că voi vorbi totuşi cu adolescenta de acum cîţiva ani, aşa că am formulat întrebările la persoana a doua singular.*

— Dacă ar fi să faci o comparaţie între sportiva Nadia şi antrenoarea Nadia, care crezi că ar fi asemănările şi deosebirile?

— Nu ştiu dacă există multe asemănări, pentru că munca de antrenor se deosebeşte mult de cea a sportivului. Acum nu mai trebuie să fac eu cutare sau cutare exerciţiu, ci să-i învăţ pe alţii. E un lucru greu, pentru că trebuie să ţin seama de genul fiecărei fete, de temperamentul ei, de ceea ce i se potriveşte. În plus, trebuie să le învăţ numai ce-am făcut eu bun, să nu le transmit şi ceea ce-am greşit.

— Nu ești, cum să zic, puțin geloasă cînd le vezi pe ele lucrînd și tu trebuie să stai pe margine?

— Ba da, mă mai apucă și pe mine dorul... atunci fac așa, cîteva salturi...

— Ce înseamnă fața ascunsă a celebrității?

— La ce vă referiți?

— Cît sacrifică un sportiv de talia ta din viața lui personală?

— Păi... în afară de perioada concursurilor, cînd nu mai poți face nimic altceva, aveam antrenamente zilnice, de șase ore, așa cum vedeți aici. În plus de asta, regimul alimentar e foarte sever; nici nu vă dați seama ce puțin mîncăm noi față de dumneavoastră. Mie, de exemplu, îmi plăcea foarte mult ciocolata, dar nu puteam, nu aveam voie să mănînc o bucățică.

— Dar după Montreal ai mîncat?

— După Montreal, da, am mîncat cît am vrut, dar numai pînă s-a apropiat un nou concurs și-am reluat antrenamentele. Acum, vă spun sincer, nu-mi mai place așa mult ciocolata.

— Cam în ce moment al evoluției tale ca gimnastă ți-ai dat seama că poți deveni o mare campioană?

— Nu m-am gîndit la început deloc la asta. Eu munceam. S-au gîndit alții pentru mine. Eram și prea mică să mă gîndesc la așa ceva. Țin minte că pe la vreo 10 ani, la Sibiu, într-un concurs școlar, am căzut de trei ori de pe bîrnă (și nu de cinci sau șase, cum s-a scris) în același exercițiu. Dar am terminat exercițiul și-am luat 7,30. Peste trei ani eram campioană europeană absolută la Skien. Ei, atunci m-am gîndit c-aș putea fi o mare campioană, dar deja...

— Deja erai!

— Da.

— Dintre marile competiții la care ai participat (Skien, Montreal, Praga, Moscova, București), care ți s-a părut cea mai dificilă?

— Eu nu m-am gîndit niciodată că un concurs este mai greu decît altul, pentru că pe mine mă interesa în primul rînd exercițiul, dacă ieșea bine sau nu. Cînd făceam un exercițiu de nota zece la „naționale" la Deva mă bucuram la fel de tare ca la campionatele mondiale sau europene. Important era să-l fac perfect, nu unde-l fac.

Emoția primei apariții la catedră: profesoara Nadia Comăneci

— Ai putea face cîteva scurte caracterizări ale adversarelor mai importante pe care le-ai întîlnit prin lume?

— Drept să vă spun, nu prea mă uitam la ele, eram concentrată numai pe evoluția mea și-a colegelor de echipă. În minte mi-a rămas totuși Neli Kim, avea ochi frumoși, asiatici. Cred că era foarte ambițioasă, cu ea luptam de la egal la egal.

— Cititorii acestui almanah ar fi interesați să afle ce alte pasiuni ai. De pildă, îți place să citești?

— Da, îmi place să citesc, să dansez, să ascult muzică, muzică disco. Cînd eram mai mică am ținut și un jurnal.

— Ce carte citești acum?

— „Manon Lescaut".

— În timpul Olimpiadei de la Montreal, în timpul concursului propriu-zis, ai avut vreun gînd care să nu se lege de probele respective?

— Vai de mine, cum să fi avut așa ceva?! Nu mă gîndeam decît la sărituri, paralele, bîrnă și sol. Nici vorbă să-mi treacă altceva prin cap. Cred că așa se întîmplă cu toți sportivii de performanță.

— Cîte scrisori ai primit după Montreal?

— Primeam cam 150 pe săptămînă, asta și după Olimpiada de la Moscova. La „Scînteia tineretului", unde aveam rubrică de corespondență, există cred și acum o cameră ticsită cu ele, dacă deschizi ușa cad pe tine. Horia Alexandrescu poate să vă confirme.

— Descrie-ne, te rog, o zi obișnuită din viața ta de-acum.

— Mă scol la 7, de la 8,30 la 11,30 antrenament cu fetele din lot, prînzul, după care mă odihnesc și lucrez la lucrarea mea de diplomă.

— Ce titlu are?

— „Selecția în gimnastică". După-amiaza, de la 16 la 19, din nou antrenament, iar seara ascult muzică, văd filme, citesc...

— À propos de lucrarea de diplomă: a existat vreun examen în facultate la care să ai emoții mai mari decît, să zicem, în fața bîrnei?

— Au fost, sigur. De exemplu examenul cu tovarășul profesor Miron Georgescu.

— Și ce notă ai luat?

— Opt.

— Din locurile pe unde-ai fost, există vreunul pe care ai vrea să-l revezi?

— N-am făcut pasiune pentru nici un oraș, abia așteptam să mă întorc acasă. Mi-a plăcut mult „Muzeul figurilor de ceară" al doamnei de la Londra. Era cît pe-aci să-mi facă și mie modelul.

— Văd că ești solicitată, nu te mai rețin decît un minut: ce crezi despre insuccesul nostru la recentele campionate europene de gimnastică?

— Cred că n-am muncit cît trebuie. Ceilalți au evoluat, în timp ce noi, poate și pentru că am savurat prea mult succesul de la Los Angeles, am bătut pasul pe loc. Numai asta poate fi.

— Pe care din fetițele care sînt acum în sală le vezi călcîndu-ți pe urme?

— Nu vreau să nedreptățesc pe nimeni, pomenind vreun nume pentru că, în etapa asta, toate muncesc la fel de mult. Vedeți dumneavoastră, toată lumea așteaptă să apară o nouă Nadia. Și eu aștept. Unele din ele sînt mai bune la bîrnă, altele la paralele, altele la sol... (Nadia se ridică și pentru prima oară zîmbește.) **Eu concuram pentru toate titlurile...**

Interviu realizat de
I. GROȘAN

Din nou peste 7 metri — Vali Ionescu (foto Aurel Neagu)

A fost doar vis?

TIE BREACK CU ILIE NĂSTASE

ERA vremea banchetelor tenisului...

Ilie Năstase cobora din avion... Cu multe rachete în brațe... Parcă erau gladiolele care acopereau bustul celebrei Callas... Alerga pe pistă. Pardesiul bleumarin flutura în bătaia vîntului de pe cîmpia de beton... Triunghiurile unui frac invizibil. Ilie Năstase era un spectacol de gală...

În urma lui cobora, cu pas de urs — *orso* i-au spus italienii — Ion Țiriac, cel care a refăcut, prin căutătură, legenda lui Dracula în paginile revistelor fără *copyright*.

Deseori, laolaltă cu cei doi, coborau Santana, *el matador*, sau Stan Smith, caporalul din Carolina de Sud...

Era, deci, vremea banchetelor tenisului. Vremea Salatierei de argint expusă în Sala Dalles, ca o a doua Cloșcă cu pui, prin fața căreia treceau mii sau zeci de mii de curioși care nu înțelegeau prea bine cum o țară cu douăzeci de milioane de oameni se poate măsura cu una avînd douăzeci de milioane de tenismani.

Dar toate astea s-au întîmplat cam de mult. Salatiera a fost pe piedestalul de la Dalles în 1972. Era anul în care Ilie și Stan Smith se aflau *ex aequo* pe primul loc în clasamentul tenisului mondial, ba poate chiar și în clasamentul clasamentelor...

Acum, după 13 ani, ziarele nu mai publică data și ora sosirii lui Ilie Năstase. Dar prietenii au o anume intuiție. Și formează, din cînd în cînd, numărul de telefon al casei cu ogive de pe Andrei Mureșanu...

— *Hallo*, vă rog cu Ilie...

Și nu de puține ori, o voce blîndă, mereu aceeași, răspunde, deloc surprinsă:

— Doarme, maică. E cam răcit...

— Cît timp rămîne în București?

— Nici nu știu... Numai să-i treacă răceala...

Așa răspunde întotdeauna mama lui Ilie Năstase.

CONVORBIREA noastră e întreruptă doar de aparițiile mamei: „Pune-ți ciorapii, ți-am spus". „Lasă, dom'le, că vorbim". Dar n-apucăm să schimbăm două vorbe, că mama revine cu o ceașcă de ceai de tei. Ilie, care a cam uitat de acest leac, protestează, dar n-are spor. Ca să putem continua, trebuie să bea ceaiul... După alte cîteva minute, mama revine cu pipeta și cu picăturile... Rezultatul? „Eh, află, mamă, că astăzi nu mai voiam să joc, dar, ca să scap și de ventuze, că fără asta văd că nu se poate, am să joc două ore, o să pun trei treninguri, o să beau un sfert de vin roșu bine fiert, și gata..."

Speriată de această perspectivă, mama lui Ilie renunță. Și astfel, putem sta de vorbă...

„De ce mai joc, la aproape 39 de ani? Uneori îmi spun *gata!* Dar asta durează doar cel mult două săptămîni... Mă obsedează și Rosewall... La 17 ani juca la Roland Garros. La 39 era finalist la Wimbledon... Acum doi ani am fost în primii 16 la Flushing Meadows... Și simți așa, pe neașteptate, că e imposibil să îmbătrînești... Cum o să fie adevărat că au trecut 20 de ani de cînd jucam cu Țiriac finala de dublu pe Roland Garros? Am pierdut la Ralston-Graebner... Și cum să fie adevărat că acum aproape 20 de ani Santana, jucătorul pe care l-am iubit cel mai mult, îmi scria pe o fotografie: « Para un futuro campeon del Mundo» ? Era într-o zi la București, cînd am avut în Cupa Davis — 6—0 în primul set și 3—0 în al doilea... Am avut, deci, 9—0 cu Santana!... Nu se poate... Nu-i adevărat... 9—0 la Santana? Bine, dar așa ceva nu a avut nimeni!!!"

— *E adevărat, Ilie! Țin minte, i-am luat atunci un interviu lui Santana. „Cum a fost, don Manolo?" „Ah, a fost foarte simplu. Un vînt de primăvară, care m-a surprins cu ferestrele deschise". Îl mai vezi pe Santana?*

— Bineînțeles. E reprezentantul lui Malboro pentru Spania. Jucăm uneori. Îl prind și eu cu ferestrele deschise. Se înfurie rău de tot. Nu degeaba i s-a spus *El matador*.

— *Ce s-a schimbat în tenis, Ilie?*

— Nu e nici o filosofie. Ca și în toate domeniile vieții, s-a schimbat viteza. Viteza mingii, în primul rînd. Borg a spart acest plafon. În fond, Borg a fost un fel de Zatopek al tenisului. „Mă va învinge cel ce se va antrena mai mult ca mine". Mingea lui Borg a început să zboare mai iute. La asta a contribuit și dimensiunea mai mică a mingilor mai noi. La Roland Garros, acum 20 de ani, după trei-patru ghemuri, mingile se umflau, precum coada pisicii, și deveneau mai lente. Astăzi sînt adevărate ghiulele. *Ghiulele* mi se pare bine spus. Pentru că tenisul a ajuns un fel de canonadă. Care, după cum vezi, le priește suedezilor, lui Borg... Wilander, Edberg... Ce vrei? Nopți lungi... Săli de antrenament bune... Și icoana lui Borg pe perete...

— *Te mai întîlnești cu Borg?*

— Am și jucat acum cinci zile, în Elveția, în finala turneului demonstrativ de la Verbier. (N.r. — asta înseamnă final de februarie '85). Au fost patru mii de spectatori pe un teren cu prelată, destul de frig, paltoane — la concurență cu slalomurile lui Girardelli și Stenmark. Am pierdut cu 7—6 *în decisiv*, dar asta contează mai puțin. Important e că spectatorul are nevoie și de Borg și de Năstase. Borg e frumosul ghețar de pe Jungfrau, iar eu, deși în plină toamnă sportivă,

mai sînt — pentru ei — vîntul de primăvară al lui Santana... A fost un meci frumos... Borg nu mai e extraterestrul, cum l-au poreclit cîndva cronicarii... Acum e om în toată regula. Rîde. Mai bea și o bere. Nu merge doar pe crudități ca să-și păstreze greutatea. A început și el să trăiască. Acum 10 ani nu și-ar fi permis nici în ruptul capului să facă ce a făcut în ultimul ghem, la Verbier... Cînd i-am văzut pe toți în paltoane, cu fularele acoperindu-le nasul, i-am spus lui Björn, la un schimb de teren: „Hai să ne scoatem treningurile". Suedezul a fost de acord. Am rămas în șorturi. A fost momentul cel mai aplaudat al meciului... După cum vezi, lumea nu vrea doar mingi liftate.

— *Știu că ai o faimă specială în lume pentru gagurile pe care le inventezi. Și că nu de puține ori, lumea părăsește terenul central pe care se desfășoară meciul nr. 1, pentru a-l vedea pe Năstase. Cum faci?*

— Nu depun nici un efort. Dar îmi place teribil *Charlot.* Îmi pare tare rău că nu l-am cunoscut personal pe Luis de Funès. Țin minte, odată mergeam cu trenul la Bruxelles. (Veneam de la Paris). Eram cu soția mea, Dominique. Și odată îl văd pe Funès, peste vreo șase fotolii. Mînca. Clipea. Prindea muște imaginare. Nu m-am putut stăpîni. Am căzut din fotoliu, pe culoarul dintre fotolii. Dominique s-a îmbujorat de rușine. Dar mi-a fost imposibil să rămîn serios și grav. Funès era irezistibil. Și nu făcea nici un efort...

Sigur că la meciurile de tenis se creează asemenea momente din care se naște comicul. Într-o zi jucam dublu cu argentinianul Clerc, contra unor americani, pe Roland Garros, terenul 10. Meciul era cam devreme: 10 dimineața. M-am apropiat de arbitru și i-am spus că e cam devreme, că nici nu ne-am luat breakfastul. Mi-a spus, cu un anume umor, că e adevărat, dar că asta e meseria pe care mi-am ales-o. Atunci, ca din senin — nu era chiar din senin — a apărut un chelner cu o tavă pe care era breakfastul. (Clerc era la curent. Îi place și lui joaca). Bineînțeles că ne-am așezat la masă și am început să ne turnăm ceaiul în cești. Americanii din fața noastră păreau căzuți din lună. Sigur că totul a durat cîteva minute. Între timp, arbitrul ne-a comunicat amenda, dar tot între timp cîteva sute de spectatori l-au abandonat pe Noah, care juca pe Central, și au venit la noi.

— *Și, bineînțeles, v-ați simțit obligați să continuați „jocul"!*

— Asta vine de la sine. Dar inițiativa a fost a lui Clerc. La un schimb de mingi, în timp ce eu mă pregăteam să *smash*-ez, nebunul de Clerc s-a dus spre scaun și s-a așezat, aplaudînd, ca la teatru, execuția mea. Americanii au răspuns cu un lob. Eu am mai izbit o dată. Clerc a continuat să bată din palme. (Arbitrul, care

■ O mare surpriză a fost înregistrată în semifinalele Campionatelor internaționale de tenis ale Australiei. La Melbourne, o tînără de 19 ani, fără cotă în lumea tenisului, Helena Sukova, a învins-o pe Martina Navratilova cu scorul de 2—1 la seturi (1—6, 6—3, 7—5) Navratilova, care deține peste 100 de titluri internaționale, nu mai pierduse un meci de mult timp. Comentatorii au relatat că a fost prima sa înfrîngere după 74 de partide cîștigate consecutiv. Și, în același timp, s-au întrebat dacă Sukova nu este începutul declinului acestei sportive de mare valoare. Navratilova a declarat la sfîrșitul meciului că a fost mai puțin concentrată și că partenera sa a beneficiat și de multă șansă. În următoarele competiții s-a văzut că steaua Navratilovei este departe de a apune.

ne amendase pentru breakfast, nu mai avea ce face, deoarece regulamentul nu spune nimic despre obligația partenerului de dublu de a rămîne în teren). Și „jocul" a continuat cu patru *smash*-uri. Era un moment tare nostim. Charlot l-ar fi apreciat și l-ar fi inclus într-unul din filmele sale mute. Nu era nevoie de sonor. Ba, dimpotrivă...

— *Hai să jucăm și puțin tenis...*

— Eh, vezi? Aici greșiți voi... Află că și asta face parte din tenis. Să știi că Charlot i-ar fi reproșat lui Clerc faptul că în timp ce se uita la smash-urile mele nu și-a aprins și o țigară... Ce vrei? Mie mi-a plăcut să mă joc. Și jocul ăsta n-a deranjat decît pe snobi... Știi cum s-a răzbunat un arbitru?

DAR stai... Jucam tot pe Roland Garros... Mi s-a luat o minge clară ca ceaiul ăsta de tei. Mă duc spre arbitru. Era un englez. Încerc să-i explic... Să-l rog să coboare... Nu vrea... Mă privește de sus, că așa e scaunul... Îmi dau seama că nu am nici o șansă. Dar, cînd să mă întorc spre linia de fund, văd că are șiretul desfăcut. Și nu rezist. Îi mai spun cîteva cuvinte și reușesc să-i trag șiretul, la mare finețe... Tribuna, gata să explodeze... Englezul înțelege foarte tîrziu. M-a ras cu două sute. Dar asta n-a fost totul. Știi cum s-a răzbunat? După destul timp, ne-am reîntîlnit undeva în Anglia, paremi-se la Bournemouth... Mi-a dat 23 de greșeli de picior(!) Record mondial. I-am cerut să mă treacă la recorduri, în Guiness. Pînă la urmă ne-am împăcat.

Relațiile mele cu englezii nu sînt grozave, deși Fred Perry mi-a fost ca un tată. El e marea excepție. Ceilalți, în schimb...

Ții minte ce-a fost în '73? Ai fost și tu. Am stat împreună la Gloucester. M-au chinuit englezii ca în *Colina* lor blestemată. Mă rugau zi și noapte să joc Wimbledonul, ca să le salvez turneul. Toți jucătorii profesioniști declaraseră grevă. În frunte cu Ashe. Se solidarizaseră cu Pilici, chestie încurcată. După tratative care au durat nopți întregi, am hotărît să joc. Au sărit în sus de bucurie. Erau salvați. Au mers pînă acolo încît mi-au publicat poza în „Times", prima pagină. Asta se întîmpla pe vremea aceea odată la cinci ani... Am jucat. Eram frînt. Și am pierdut cel mai ușor dintre Wimbledonuri, cel cîștigat de Kodes, pe care, atunci, îl băteam și trezit din somn...

În anul următor m-a rugat Connors să vin mai devreme la Londra, să joc cu el, în preajma Wimbledonului. Am venit imediat, lăsînd totul... Am jucat și eu Wimbledonul. N-a mers. Am continuat ceva pe la dublu. În sfîrșit... În ziua semifinalelor, am venit la teren ca să-l văd pe Connors. Și știi ce s-a întîmplat? Mi-au spus că, fiind eliminat, trebuie să cumpăr bilet. Cu numai un an în urmă, plătisem cinci mii de dolari pentru faptul că am înfruntat hotărîrea jucătorilor de a boicota turneul. Nu știu ce știi tu din istorie și literatură despre *England*, dar eu am simțit-o pe pielea mea. În sfîrșit... Asta nu m-a împiedicat altă dată să mă distrez de minune pe iarba Wimbledonului, despre care, la primul contact, am spus că e bună pentru ierbivore, nu pentru tenis. (În anii următori, fie vorba între noi, mi-am dat seama că nimic nu e mai frumos decît să joci pe aceste terenuri care se gătesc timp de 350 de zile, ca o femeie frumoasă, pentru singurul *rendez-vous* al anului, care durează 15 zile...).

— *Stop, Ilie! În acest ritm n-o să terminăm niciodată...*

— Și de ce am termina atît de repede? Nu pot să uit figura cu biletul. Între timp, am făcut și eu cîte ceva. Într-un an, nu-mi aduc aminte cînd, ploua atît de des, încît ne băgau mereu în vestiar, odată la un sfert de oră. Ceva trebuia să fac, mai ales că nu puteam să mă eternizez la Londra. Și astfel am ieșit să joc cu umbrela. Fetele au început să chițcăie de plăcere, arbitrul mi-a cerut să închid umbrela, dar de obținut tot am obținut ceva, pentru că am jucat mai mult, chiar pe ploaie... Într-un alt an, jucam în fazele finale, poate că în 1972, cînd cu celebra finală pierdută la Smith. În timpul unei mingi lungi, aud în spate că cineva vorbește în șoaptă. La asta nu rezist niciodată. Mă-ntorc și strig, aproape urlînd: „*Shut up*"!, adică „*Gurraaaa*!" Dar, în

Doi mari sportivi, doi mari adversari, doi mari prieteni: Ilie Năstase şi Jimmy Connors

acum vreo trei ani o întreb dacă ar vrea să joace tenis. Îmi spune că da. Îi propun să începem. Dă din umeri. Îmi spune că eu nu ştiu să joc foarte bine tenis. Că numai Borg joacă tenis cu adevărat. Şi că dă cu două mîini. Este exact ce-ţi spuneam. Televizorul, care a cam început să fie profesorul numărul 1 al lumii, i l-a adus pe Borg în faţă. Eu nu mai contez. Eu lovesc doar cu o mînă. Eu cînt la vioară. Borg cîntă la orgă electronică. Ce zici de chestia asta?

— *Mie oricum îmi place mai mult Versailles-ul decît Hiltonul.*

— Mulţumesc.

— *Ce faci acum, Ilie?*

— Plec la drum. Am bilet în circuit. Geneva—Mar del Plata, Bogota, Florida, nici nu mai ştiu eu unde. Oamenii sînt de părere că o demonstraţie în patru fără Năstase n-are haz. Vezi că-mi dau dreptate?

— *Fă-mi bilanţul celor douăzeci de ani.*

— Ceva între vis şi realitate. Uneori, în zori, cînd mă trezesc buimac de atîta goană, nici nu ştiu în ce continent mă

● — STOP! — zice regizorul, nădușit Se trage de cozoroc, își plimbă palmel pe corp, coboară cu ele spre genunchi ș se întoarce spre echipă, mai vîrtos cătr operator: Nicule, tu mă bagi în mormînt ce zic eu, în piramidă! Apoi, numai zîm bet, se apropie cu pași de balet de „ma estru". Acesta stă liniștit, înconjurat d giganții lui prieteni, gata de o nou dublă.

— Maestre — zice regizorul — zău c așa nu ajungem nicăieri. Pierdem și lu mina. Dumneata ești divin, pe onoare mea, ce mai, de-aia și filmăm. Da chestia aia n-o poți face mai încet?

— Cum așa? — se miră minunatul „m cut".

Un amiral în civil

IVAN PATZAICHIN

• DIN 1972 încoace, de pe vremea cînd, cu o vagă şi totuşi orgolioasă conştiinţă de „cunoscători", începeam să evaluăm între noi, prietenii împătimiţi întru sport, şansele concurenţilor noştri la Olimpiade, ţin minte că de fiecare dată porneam pronosticurile în privinţa medaliilor cu propoziţia **„Patzaichin** ia două". După certitudinea asta urmau hazardul, şansa, revelaţia, marea şi plăcuta surpriză ş.a.m.d. Şi cînd **Patzaichin** lua într-adevăr „două", noi „bifam" în dreptul lui rezultatul şi aşteptam cu sporit interes altele ce ni se păreau poate mai spectaculoase, mai „de răsunet"... Nici chiar în 1968, cînd **Ivan** avea numai 18 ani, victoria lui pe nu mai ştiu care lac mexican nu prea mi-a atras atenţia, ea apărînd oarecum firească în tradiţia şcolii româneşti de caiac-canoe, şcoală care, mai în glumă vorbind, a dat mai mulţi „amirali" şi „contra-amirali" decît marina propriu-zisă... În plus, Olimpiada mexicană se leagă în memoria mea de acel extraterestru salt de 8,90 la lungime al lui Bob Beamon, pe care am avut uimirea să-l văd **în direct** la T.V., la o oră tîrzie din noapte.

Ceea ce vreau să spun este că **Ivan Patzaichin,** poate spre şansa lui, n-a avut parte de popularitatea şi tam-tam-nesam-ul de care s-au bucurat (sau nu) un Dobrin, un Năstase, o Nadia. Numele lui **Patzaichin** apărea în ziare după ce, ca de obicei, el se urcase pe podium. Am citit mult mai multe articole despre necazurile lui Titi Teaşcă decît despre felul cum se pregătea **Ivan** în acest mic Pearl Harbour paşnic al nostru care este Snagovul. Canoistul nr. 1 al lumii n-a avut niciodată un **statut de vedetă,** în sensul pe care-l capătă expresia pînă şi pentru favoritul publicului dintr-o obscură echipă de fotbal din provincie. A avut şi are însă altceva, mult mai valoros şi mai durabil: un nealterat respect pentru munca lui titanică. În faţa lui **Patzaichin** nu te repezi să ceri un autograf, ci îţi scoţi mai întîi pălăria.

De acestea şi de multe altele m-am convins în vara lui 84, la Costineşti, unde campionul nostru se afla invitat de B.T.T., alături de gazetarul care-l cunoaşte cel mai bine — Horia Alexandrescu. Era după Los Angeles şi **Ivan** profita de cîteva zile de vacanţă pe plaja supraaglomerată a staţiunii. Am observat că, exceptînd întîlnirile organizate cu publicul de la Teatrul de Vară, nu-i prea plăcea să fie în centrul atenţiei, căutînd să treacă cît mai neobservat prin mulţime. Şi reuşea. Cum eu făceam parte dintr-un fel de comandament de divertisment al taberei, mi-am luat inima în dinţi şi l-am rugat să facă parte dintr-un juriu ad-hoc pentru un concurs de... modă. Sigur că, doar la cîteva zile după ce-şi spulberase adversarii la Los Angeles, nu-i ardea lui să dea note unor costume cam şugubeţe umplute de tot soiul de modele; însă, cu o emoţionantă solicitudine, a acceptat şi cele cîteva mii de tineri veniţi în Costineşti au asistat nu la o paradă a modei, ci la una a inteligenţei, bunului simţ şi umorului dovedite cu prisosinţă de **Ivan Patzaichin.** Salbei de medalii cucerite de sportiv, publicul din acea seară i-a mai adăugat una, nevăzută: medalia admiraţiei pentru **omul Patzaichin.**

Ioan GROŞAN

„Smile" (Mariana Simionescu și Björn Borg)

— Am o metodă pe care nu o recomand nimănui, că e doar pe răspunderea mea. Mă antrenez exact cît îmi face plăcere. Dacă e să fie cu chin, mă opresc imediat. Uneori joc chiar două-trei ore, alteori mă opresc după un sfert de oră. Decît să intre toxinele în organism, mai bine lipsă... Şi vrei să ştii? Nici nu-i invidiez pe suedezii ăştia tineri care bat mingea de un milion de ori la perete.

— Îţi pare rău că nu ai cîştigat Wimbledonul?

— Rău? E mult mai grav. Uneori mă trezesc noaptea şi mă gîndesc la asta... Am fost de două ori la un pas. Hai să zicem că a doua oară, cu Borg, n-a fost chiar la un pas, deşi am avut 3—0 în primul set şi mi-am zis că e în regulă... Dar s-a apucat maşina suedeză să mă toace cum te toacă maşina de tăiat iarba. A mai fost şi chestia cu întinderea lui la plex. Ţii minte? La fiecare schimb de teren, îşi dădea tacticos cu kelen. Asta m-a scos din fire. Adică, vedeţi bine, n-am probleme cu bătrînul, chiar dacă mă doare plexul. Aveam 30 de ani... A doua oară, însă, cu Smith, în '72, — adică prima oară — am pierdut nici nu mai ştiu cum. Sau ştiu... Am avut de toate. Am avut 2—1 la seturi... Am avut 3—2 în decisiv pentru mine, el la servici, 0—30, adică variantă de break din două mingi, am avut match-ball... am şi dat o minge care nu mai putea fi respinsă, dar a fost fileul, a fost şi vocea aceea din tribună... *it's over*, o voce binevoitoare mie, de fapt, care înseamnă în traducere liberă *gata, l-ai ras*, şi asta m-a dat peste cap, cum mă dau eu deseori peste cap, poate şi pentru că îmi iau ceaiul în faţa arbitrului... blestemată zi finala aceea... ţin minte că nu mi-au racordat rachetele... mi-a dat Panatta racheta lui... juca tot cu Dunlop... şi s-a rupt repede o coardă, mi-am zis că mă paşte ghinionul, că e un făcut... şi a fost făcut... astăzi îmi spun că am pierdut atunci Wimbledonul ca să cîştig peste trei luni Forest Hills-ul, care a fost momentul meu de vîrf... Dar cum aş putea uita, totuşi, povestea asta cu Wimbledonul?

— Ce-ţi face fetiţa, Ilie?

— Aici e drama cea mare. Nu, nu e ceea ce crezi. E deseori la mine. Dar,

rumbă, cha-cha, foxtrot, vals, la cerere un rock'n roll. Mișcările se desfac în părțile lor componente (cum s-ar spune: **gesteme**) sub ochii aiuriți ai echipei de filmare. Marele regizor scapă țigara, Nicu, operatorul, scapă exponometrul. Mingea întîrzie în aer, pătrunde în căușul palmelor, se rotește pupînd toate degetele, apoi, ca după un bombardament cu particule grele, își schimbă direcția și e preluată, dusă, ascunsă, cu o nesfîrșită duioșie, prinde aripi pe aripă, după care dispare.

Timpul redevine normal. Lumea își revine. Cristian Gațu îl bate pe regizor pe umăr și-l consolează:

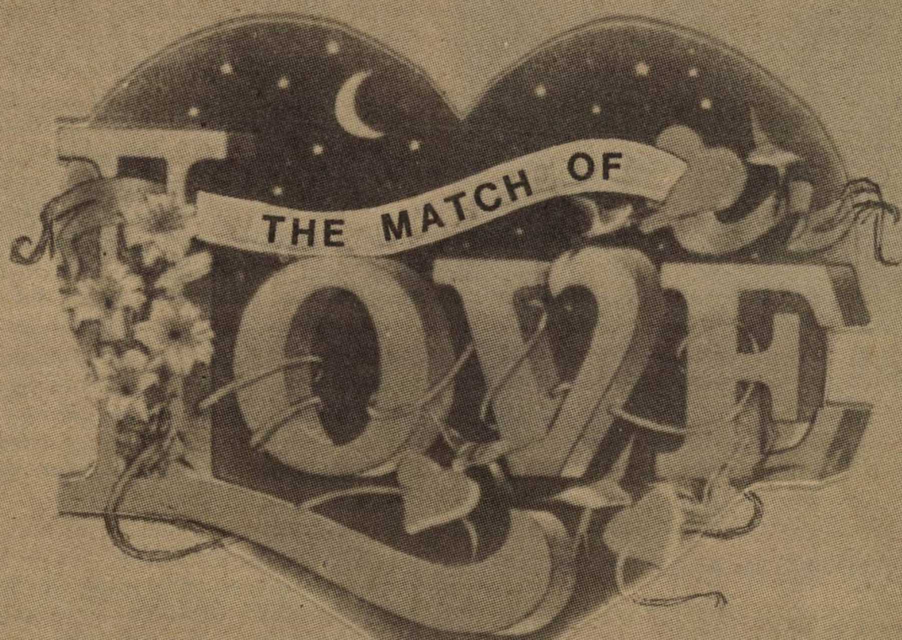
— Lasă, bătrîne. Rămîne cum ați filmat-o pe-ailaltă. Să fi văzut în '70 o fază de-asta, atunci, cu nemții... a fost o nebunie, știi cum zburdam? Păi cine să ne stea în față?

Și pocnește din degete și, din înalt, mingea coboară, i se așează cuminte între braț și trunchi.

— Acum mai vrăjitoresc și eu... dar nu mai e ce-a fost.

Gațu și compania pleacă rapid și pe tăcute, să nu tulbure echipa de filmare care își revine cu greu...

Florin IARU

Portretul lui Björn Borg făcut de Mariana Simionescu

● *NU de mult a apărut la Londra o carte intitulată* The Match of Love *(„Meciul dragostei"). Titlul repetă genericul unei gale de tenis în care momentul de vîrf a fost partida de dublu Chris Evert-Lloyd-John Lloyd contra Mariana Simionescu-Björn Borg. Pornind de la acest titlu, Mariana Simionescu a scris o carte despre Björn Borg, pe care l-a însoțit, ca logodnică și soție, timp de cinci-șase ani, în jurul globului, la toate marile concursuri pe care le-a susținut celebrul campion suedez.*

Björn Borg a abandonat între timp viața de concurs, dar marea lui personalitate continuă să fascineze. „Sfinxul" tenisului mondial a fost descifrat cu mare greutate pînă și de cei mai apropiați reporteri suedezi. Iată, însă, că surprinzătoarea carte a Marianei Simionescu reușește ceea ce în general nu se prea întîmplă în literatura sportivă.

Björn Borg, în viziunea Marianei Simionescu, ne apare în toată frumusețea legendarei sale pasiuni pentru sport și pentru „lucrul bine făcut". Pe de altă parte, Mariana Simionescu retrăiește, din plin, în paginile cărții, toate frămîntările suporterului pe urmele idolului.

Am extras pentru cititorii almanahului nostru cîteva pagini din cartea Marianei Simionescu. Ele ne sugerează profilul unui mare campion, al unui om care s-a luat la întrecere cu propriile sale limite.

Ritualul loviturii de serviciu oficiat de Borg

Match-ul cel mai frumos

7 iulie 1980...

AU trecut aproape cincizeci de ore de la a cincea finală cîştigată de Björn la Wimbledon... Au trecut mai bine de douăzeci şi patru de ore de cînd ziarele englezeşti scriau că Björn e The King sau chiar The King of Kings, dar eu am mereu o senzaţie de plutire între vis şi realitate, chiar dacă Björn se află acum în dreapta mea şi eu îi strîng braţul puternic — gest mereu reflex în avion, gest de apărare, cînd golul de aer îţi taie respiraţia —, chiar dacă am ocolit globul împreună de mai bine de douăzeci sau treizeci de ori, precum cosmonauţii obligaţi să plutească în cuşca lor de oţel şi sticlă, în faţa unei camere de luat vederi ironice şi indiscrete.

Ce teribilă a fost după amiaza de 5 iulie la Wimbledon!

Acum revăd totul ca prin ceaţă. Nu mai ştiu foarte exact dacă după Balul învingătorilor am fost sau nu, ca de obicei, la Clermont Club, dacă întreg Night Clubul a cîntat pentru Björn „Happy Wimbledon to you"... Da, da... Parcă îmi aduc aminte... În bar erau Petula Clark şi Shirley Bassey şi ne zîmbeau în faţa unui tort imens... A fost teribilă după amiaza aceea de 5 iulie la Wimbledon! Spre ziuă, pe la patru, cînd am coborît într-o altă discotecă, un reporter... da, da... un reporter cu ochelari foarte groşi m-a întrebat pe neaşteptate, nu era desigur momentul: „Spune-mi, Mariana, care a fost cel mai frumos meci al lui Björn Borg?" Am fost surprinsă — ar fi putut să-mi pună o mie de alte întrebări — reporterul aproape că renunţase, dar eu am găsit imediat întrebarea foarte la locul ei.... O clipă am fost tentată să spun că meciul cel mai frumos a fost finala cu Connors, în 1978 (n.r.: încheiată cu scorul zdrobitor de 6—2, 6—3, 6—3), dar am alungat imediat acest gînd şi am spus: „Cel mai frumos meci al lui Björn a fost cel de astăzi". Toţi s-au întors spre mine, miraţi: „De ce, Mariana?" „Pentru că e meciul în care era să mor de vreo şapte ori" (Am spus-o încetişor; Björn s-ar fi supărat, pentru că ar fi considerat asta o exagerare).

...STEWARDESSA, o fată frumoasă, româncă, îmi spune la ureche că survolăm Budapesta. Parc puţin surprinsă — o simt — de faptul că nu ne vorbim, cu toate că — acasă, în România, se ştie — peste cîteva zile, la 24 iulie, o să ne căsătorim. Am impresia că Björn e şi el în transă după acest teribil „al cincilea Wimbledon". Nu-i pot uita privirea după ultima minge, cînd s-a aşezat pe scaunul său obişnuit, la picioarele arbitrului. Părea să nu audă aplauzele mulţimii în delir. Avea capul înclinat spre dreapta — semăna atît de mult cu Christ, cum spun reporterii — calvarul se încheiase, şi el ne căuta pe noi,

pe Lenart, pe mine și pe Tommie, bunul nostru prieten englez de la Cumberland. Apoi a zîmbit, părea epuizat, și a spus ceva ce n-am înțeles nici eu, nici Lenart, cu toate că Björn spune mereu că noi îi înțelegem și gîndurile. M-a obsedat atît de mult faptul că nu am înțeles acel cuvînt, încît am fost foarte bucuroasă cînd am văzut seara, la magnetoscop, ultimele momente ale acestei teribile finale cu McEnroe. Abia atunci, în prim plan, l-am văzut pe Björn rostind, ca un copil, în suedeză — e și greu să apelezi în asemenea momente la o altă limbă decît cea maternă — cel mai sincer dintre cuvintele posibile în primele secunde de după încheierea finalei: „De necrezut!"

La drept vorbind, acest „de necrezut" îl dezvăluie lumii pe adevăratul Björn Borg. După a 35-a victorie consecutivă la Wimbledon, după doborîrea recordului lui Rod Laver, Björn nu face decît să îngenuncheze și să mulțumească, prin acest „de necrezut", Zeului nevăzut al tenisului, care a făcut posibilă această „Simfonie a 5-a", a Destinului.

...CÎND am aterizat la București era cald ca în Bahamas. Björn n-a închis o singură clipă ochii în timpul nopții. Bineînțeles că nu am dormit nici eu. Era teribil de cald. Suedezul meu suferă de căldură. Primul lucru pe care îl face cînd intră într-un hotel e să potrivească la 12° maneta de aer condiționat. Și doarme neînvelit. La început mă simțeam ca pe o banchiză. Mă înfofoleam cu două treninguri. Curînd aveam să mă obișnuiesc și să mă limitez la un singur pled.

Am găsit o casă țărănească, a doua zi, la Snagov, în sat, nu departe de locul unde aveam să ne căsătorim peste cîteva zile. În drum spre Snagov am avut o surpriză. De-a lungul șoselei, oamenii l-au recunoscut pe Björn și l-au salutat ca pe unul de-al lor. Unele mașini încetineau în momentul depășirii, ca să prelungească momentul salutului. Cei din dreapta șoferului strigau ceva de neînțeles, probabil o urare. Am reținut două asemenea urări: „Viva Borg!" și „Auguri!" Björn mi s-a părut stînjenit, dar și încîntat de această primire.

În a patra zi de la Wimbledon am început să revin la realitate. Era atîta liniște. Era și o barcă, la cîțiva metri de casă. Erau și trestii. Trestii multe, care amplifică liniștea. Björn era foarte mulțumit. Mai greu îmi reveneam eu, după cele șapte „condamnări la moarte" pe care le-am înfruntat la Wimbledon.

În prima noapte, la Snagov, în timp ce Björn dormea liniștit, cu dosul palmei pe frunte, eu visam cu ochii închiși. Aveam nevoie de acest vis, ca să mă încredințez că nimic nu se mai poate schimba din după amiaza aceea fără sfîrșit....

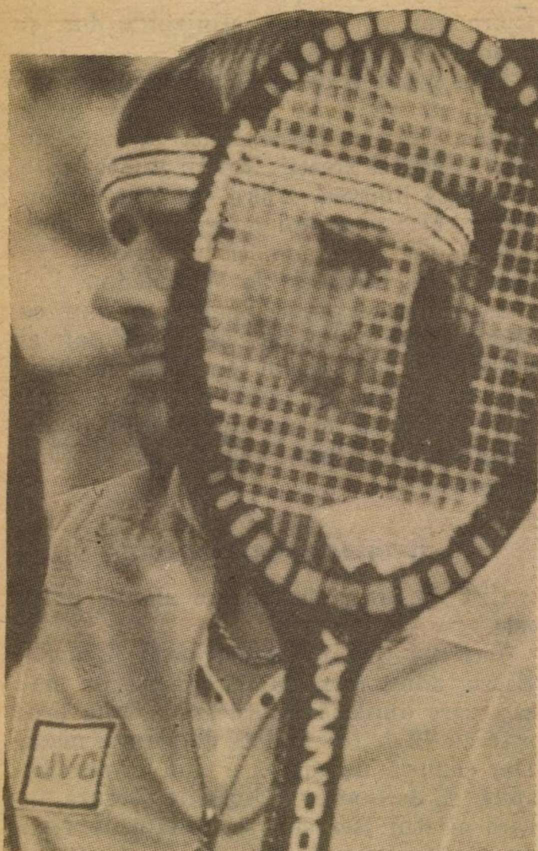
Recitalul de clavecin

CÎT de lungi sînt aceste ultime două zile....

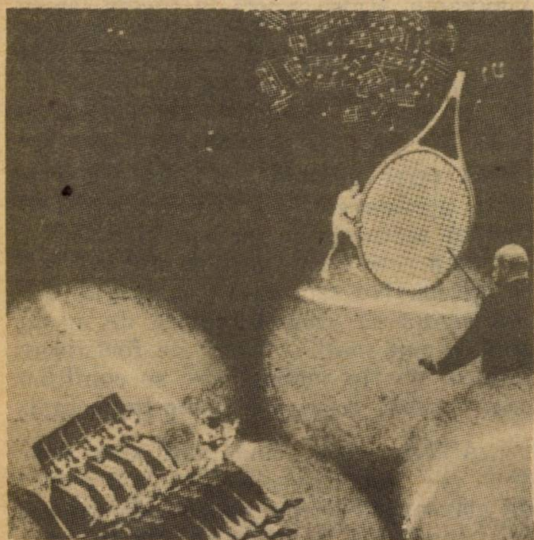
Ieri s-a jucat marele meci Lenart-Björn, adică formidabila ședință de masaj, care durează întotdeauna două ore, asta cu 72 de ore înainte de primul meci. Dar ședință de masaj e cam impropriu spus. E, de fapt, o ședință de tortură, în care atletul Bergelin se dezlănțuie. Nici un centimetru patrat nu scapă degetelor puternice ale lui Lenart, care slăbește și el — sînt sigură — cu cel puțin două kilograme. Björn suferă în tăcere, ca în cadrul unui ritual de inițiere. Lenart susține că „tortura" e absolut necesară pentru înmuierea mușchilor, ceea ce face ca trupul „răstignitului" să se înarmeze cu sute de redresori, capabili să refacă orice pierdere de efort timp de peste cincisprezece zile. Lenart mai susține că ședințele de masaj obișnuite pe care le practică unii jucători sînt o floare la ureche. Nu știu care e adevărul, dar sînt sigură că această ședință de masaj dură e mai mult o formă de fortificare psihică, de tip indian, care se confirmă prin victorii, ceea ce e foarte important.

...ASTĂ seară, cînd mai sînt doar două zile, am să ascult obișnuitul recital de clavecin. Björn e alături, în camera lui Lenart, jos, pe covor se află cincizeci

Stereo-tenis cu Björn Borg

de rachete şi astfel începe ceea ce numesc eu, în glumă, „muzica sferelor". Björn ia în mîini două rachete şi loveşte uşor, cu lemnul rachetei din dreapta, cordajul celei din stînga. Imediat se aude un sunet ca de clavecin. Amîndoi ascultă în linişte, pînă la dispariţia celei mai mici vibraţii. În clipa aceea, Björn ia în mîna stîngă o altă rachetă şi o supune aceluiaşi şoc sonor. Racheta sună din nou, amîndoi apropie urechile şi înregistrează orice diferenţă. Şi această nouă rachetă e aşezată în dreapta sau în stînga primei, după numărul de vibraţii, aşa cum făceam şi noi, copiii, cînd puneam apă în pahare, la diferite nivele, ca să facem... xilofon.

După aproximativ un sfert de oră, cei doi încep să cînte la patru mîini, fiecare reuşind să asculte propriile sale „voci". Atunci, sunetele se întrepătrund şi muzica devine mai veselă, un fel de sarabandă care se prelungeşte timp de două ore. La terminarea concertului, toate cele 50 de rachete sînt rînduite ca nişte schiuri. Primele şase vor putea fi folosite în primul meci. Ordinea primelor şase nu se schimbă, astfel ca nimic să nu tulbure momentul de înlocuire a unei rachete care a cedat în timpul jocului.

Am participat de nenumărate ori la asemenea **concerte** care se produc în ajunul oricărui concurs. Aproape că aştept „muzica sferelor". Într-o seară, la postul de radio Bucureşti, am tresărit, ascultînd ceva asemănător. Am aşteptat cu nerăbdare să aflu ce s-a cîntat. Era „Cucul" de Daquin....

DUPĂ concert, Björn şi Lenart sînt întotdeauna bine dispuşi.

Ce om interesant e Lenart! Principala lui calitate e că ştie să asculte, adică ceea ce foarte puţini oameni ştiu să facă. Lenart Bergelin i-a dat enorm lui Björn. Pentru Björn, Lenart e casa, e Suedia, e calmul în această lume nebună care e tenisul de mare performanţă. M-a întrebat cineva odată: „Ce-i spune Bergelin lui Björn în pauza care survine la schimbarea terenului?" N-am ştiut ce să-i spun. Atunci l-am întrebat pe Lenart.

Mi-a răspuns că e vorba de lucruri mărunte. Odată, în timp ce se așeza pe scaun, Björn a spus: „Servesc prost, Lenart". Bergelin i-a răspuns în șoaptă: „Nu cred". Björn a insistat: „Arunc mingea cam jos".

Lenart mi-a spus că în asemenea situații tace. Că jucătorii mari se corectează singuri. Că totul e să-i ajuți să se regăsească și să le dai încredere, să-i încurajezi. „Cum poți să-l încurajezi tăcînd?" — am adăugat eu. Lenart a zîmbit: „Vorbele nu ajută la nimic. Dacă poți s-o faci din priviri sau dintr-un semn, atunci e bine. Altfel, mai mult strici".

Interesant e faptul că „în afara lucrului" Björn și Lenart sînt deosebit de volubili. Atunci își permit chiar glume greu de bănuit în relațiile din cadrul jocului. Discuțiile cele mai pline de haz se poartă în jurul tenisului **de ieri** și **de azi**. Lenart, un bărbat foarte tînăr pentru cei 56 de ani ai săi, susține mereu că pe vremea lui se juca la fel de bine, sau la fel de rău, ca și astăzi. Atunci, Björn rîde și-l întreabă dacă e adevărat că, din superstiție, el, Lenart, își călca pantalonii lungi, **crème,** cu o oră înainte de meci. Bergelin se apără, aduce argumente, susținînd că în tenis au evoluat doar sumele de bani care se oferă jucătorilor. Björn nu se lasă și îl întreabă dacă e adevărat că în cadrul unui turneu la Wimbledon, după o partidă de dublu mixt încheiată cu victoria cuplului Lenart Bergelin-Doris Hart, un ziar englez a scris că cel mai bun jucător din patru a fost... doamna Bergelin. Atunci Lenart se uită la mine, depărtează mîinile — „uite, Mariana, pe cine am crescut" — și Björn mă privește atent, nu cumva să-mi închipui că mica lui obrăznicie ar putea atinge, cît de cît, marea prietenie care îl leagă de Lenart.

„Suedezii mei" devin adevărați napolitani cînd sînt împreună. Asta se întîmplă mai ales în zilele cînd se adună pentru Cupa Davis. Lui Björn îi place mult să fie în mijlocul colegilor săi de echipă. Eu mă retrag, ca să-i las să fie mereu împreună. Le place să mănînce împreună, să povestească despre ce mai e pe acasă, în Suedia. Atunci ai impresia că Lenart e un pedagog de modă veche, împreună cu elevii cei mai zurbagii din clasă. Iar Björn, cu toate Roland Garros-urile și Wimbledon-urile sale, e parcă cel mai timid. Alături de Bengton, de Shell Johansson, toate ierarhiile de palmares dispar. Și Björn se supune total spiritului de echipă.

Șoferul Lenart Bergelin

...ULTIMA zi dinaintea Wimbledon-ului '80. Am adunat toate ziarele. Le-am stivuit. Cred că am răsfoit un metru cub de ziare. Björn și Lenart s-au dus la antrenament. Eu am să merg mai tîrziu, cu un taxi. Lenart conduce mașina lui Björn. Vrea să-l scutească de orice consum nervos. Sînt și superstițioși. Au un întreg sistem de superstiții, dar care nu se nasc din misticism, ci dintr-o nevoie de ordine. Știu foarte bine că Björn și Lenart vor merge din Hamstead spre Wimbledon pe absolut aceleași străzi, pentru ca nici o impresie nouă să nu tulbure „tranzistorii". Acolo, la Wimbledon, Björn va cere scaunul pe care a stat și anul trecut. Asta face parte din nevoia lui de echilibru — „un stereotip productiv nu trebuie schimbat". În traista lui cu superstiții se află multe alte minuni. Björn nu calcă niciodată liniile de var în drum spre serviciu. Le evită aproape imperceptibil, mărind sau micșorînd pasul ca săritorii în lungime. În apropierea scaunului se află întotdeauna doar două prosoape. (Un număr mai mare ar crea impresia de neorînduială, ceea ce Björn nu poate accepta.) Mîine dimineață, în ziua de start, va face un ultim antrenament cu Lenart. Întotdeauna cu Lenart acest ultim antrenament. (În zilele premergătoare operează alte superstiții — era să spun **legi,** ceea ce ar fi și mai corect. Dacă primul schimb de mingi la încălzire l-a făcut cu mine, atunci tot cu mine îl va face pînă la sfîrșit.) Părinții lui Björn vin la Wimbledon alternativ.

Anii 1975 şi 1976 au decis în acest sens. El a pierdut ultimul său Wimbledon în '75, dar l-a cîştigat pe primul în '76. Björn a făcut, desigur, o legătură şi i-a rugat să revină în anii pari 1978 şi 1980. În sfîrşit, dacă mama şi tatăl lui Björn vin zilnic la jocuri, ei trebuie să poarte hainele din prima zi. Vi se par ciudate toate astea, desigur. Aşa mi s-au părut şi mie, la început. Pe nesimţite mi-am dat, însă, seama că toate aceste „ticuri" sînt surse de energie şi concentrare. Şi tot pe nesimţite am intrat şi eu în acest sistem de gesturi tradiţionale.

În ziua finalei de la Wimbledon merg spre arenă cu un taxi. Nu e o superstiţie la mijloc, ci numai dorinţa de a înlesni convorbirea tăcută dintre Björn şi Lenart....

Mirajul se numeşte Rod Laver

PLOUĂ la Londra. Cronicarii spun că în toată istoria sa de peste o sută de ani Wimbledon-ul nu a avut vreo ediţie fără ploaie. (La Foro Italico, zgura, însetată, aşteaptă, în zadar, un fir de ploaie.)

Astăzi, Björn urmează să joace cu Glickstein. Nu îndrăznesc să-i spun lui Björn că are un meci uşor. S-ar gîndi că e un alt obstacol de trecut. Că Glickstein e primul jucător din Israel care joacă în turul doi la Wimbledon. Că începînd de aseară toate firele cu Tel-Aviv-ul sînt ocupate de numeroşii ziarişti veniţi special la Londra după ce au aflat marea veste a calificării lui Glickstein în turul doi.

Mă uit prin ziare. Iată-l şi pe Glickstein. Surîzător şi foarte sigur pe el. Face declaraţii: „Nu cred că pot să-l înving pe Borg, care n-a pierdut de vreo patru ani la Wimbledon, dar vreau să învăţ din jocul cu el."

La Wimbledon continuă să plouă. Aşteptarea e grea. Lenart e destul de plictisit. Ştie foarte bine că Björn îşi pregăteşte, minut cu minut, secundă cu secundă, momentul intrării pe gazon. Acum, totul e dat peste cap. Plouă...

Simt nevoia să fac cîţiva paşi pe aleile de la Wimbledon. Toate terenurile sînt acoperite cu prelate. Mă gîndesc că acest meci cu Glickstein ar putea fi ultimul fără o miză mare. În turul trei, Björn va încerca să egaleze, indiferent de adversar, recordul lui Laver — 31 de victorii consecutive la Wimbledon. Şi poate că e mai bine aşa. Björn are mereu nevoie de competiţie. Acesta este secretul lui. În fond, el e mereu în competiţie. Nu cred că s-a antrenat vreodată fără să joace pe puncte. Aş putea spune că Björn „nu-şi face" niciodată tehnica. Pe el nu-l interesează mişcarea, forma ei. Unicul lui scop e punctul în care va ajunge mingea. Cred că Björn nici nu ştie cum loveşte. Nu-l interesează forma mişcării. Spune că o exagerată preocupare pentru frumos te împiedică să fii eficace.

Trebuie să mă întorc în tribună. Björn a cîştigat primul set, cu 6—3. Am „văzut" setul de departe, de lîngă terenul 14. Aici, la Wimbledon, vocea arbitrului de scaun de pe Central se aude peste tot, mai ales dacă eşti atent...

Björn serveşte foarte bine în setul doi. Totul durează cel mult 20 de minute. E 6—1. În setul trei, Glickstein se „agaţă", poate pentru a-şi întări declaraţia din ajun, cînd a spus că vrea să înveţe cît mai mult de la Björn, care amînă, într-adevăr, break-ul pînă la 5—5...

Consiliul de familie

ÎN maşină, Lenart e din nou vesel. Cîntă ca şoferii din filmele italiene. Mîine Björn are de jucat cu Rod Frawley. Dacă n-aş şti ce gîndeşte în această clipă, i-aş spune că Rod Frawley e un australian care nu figurează printre primii 40 din ţara lui. Björn simte totuşi că mă gîndesc la meciul de mîine şi spune, pe neaşteptate: „Mîine joc cu sir Rod". Nu prea înţeleg gluma. Björn îmi zîmbeşte: „Da, da, cu sir Rod. Cu sir Rod Laver. Mîine ar trebui să cîştig al 31-lea meci consecutiv la Wimbledon, ca să egalez recordul lui Rod Laver".

Lenart se întoarce. Mă priveşte o clipă. Se gîndeşte şi el, desigur, la această veşnică obsesie a întrecerii, care îl do-

Wimbledonul pe timpul „celor mai frumoşi ani": jucătorii poartă încă pantaloni lungi, jucătoarele sînt încă în maxi-fuste, dar, pare-se, spectaculozitatea jocului nu era mai mică decît astăzi. Ba dimpotrivă...

mină pe Björn. Îmi povestea odată Lenart: „Oameni ca Björn nu trebuie conduși, pentru că îi roade competiția. Cînd avea nouă ani, juca tenis 7 ore pe zi. Peste un an el avea să treacă la un regim de opt ore. La 12—13 ani ajunsese la nouă ore. Și-a impus, din instinct, un fel de martiriu profesional. E unul din indivizii aceia rari care simt bucuria de a se chinui". L-am întrerupt pe Lenart: „Cred că exagerezi". „Nu ți-am spus încă totul, Mariana" — mi-a răspuns. „La 14 ani îmi spunea pe tonul cel mai firesc: «Eu cred, domnule Bergelin, că dacă chiulesc cinci minute se dărîmă totul». Nu prea știam eu cam ce reprezintă **totul** în mintea lui, dar tonul lui Björn m-a pus pe gînduri. Așa se face că într-o bună zi a fost convocat consiliul de familie al familiei Borg, cu o singură temă de discuție: «Școală sau tenis?» Conferința n-a durat prea mult. Părinții lui Björn au hotărît ca băiatul să întrerupă școala timp de doi ani, după care, în caz de nereușită în tenis, el urma să reia școala. Dar, peste doi ani, Björn avea să-și înscrie în palmares, la numai 16 ani, victorii la Pecci, la Higueras, la Zugarelli, la Onny Parun — acesta din urmă a fost poate succesul cel mai mare, victoria fiind obținută în Cupa Davis (Baastad, în cinci seturi), așa că hotărîrea consiliului de familie s-a dovedit foarte bună."

...Ce carte frumoasă ar putea scrie Lenart despre Björn! Și cît de nostalgic poate fi acest atlet suedez căruia nu-i poți da vîrsta pe care o are: „E frumos la Södertälje, Mariana. Cînd era mai mic, Björn se aventura cu barca de pe pontonul de lîngă casă. Deseori pleca și cu părinții, pentru mai multe zile, poposind din port în port". Nu era un yacht, desigur. Era o barcă cu pînze. Părinții lui Björn nu erau, se știe, oameni avuți.

Barca de la Södertälje

AM fost și eu la Södertälje. Am căutat să-mi evoc tabloul copilăriei lui Björn. Ceea ce nu izbutesc să cuprind e afirmația că Björn, la 12—13 sau 14 ani, era un mic zurbagiu pus mereu pe harță. Vorba lui Lenart: „Sînt convins, Mariana, că era mult mai al dracului decît Ilie. De fapt, cea mai mare victorie a lui nu e că și-a făcut un forehand sau un backhand perfect, ci faptul că a izbutit să se transforme și să ajungă la polul opus, disciplinîndu-și, cu o voință teribilă, temperamentul altminteri foarte aprig".

...Plouă iarăși la Londra. Azi e jocul cu sir Rod. Partea proastă e că trebuie să-ți aștepți rîndul, pentru că arbitrii pot decide oricînd începerea jocului. Așteptarea e chinuitoare.

Stau și aștept. Cerul e atît de închis, încît ai impresia că aștepți zile în șir o undă de cer albastru. Londonezii din tribună sînt însă foarte veseli. Ei știu că la Londra e o veșnică dispută între soare și nori, cu victorii cînd de o parte, cînd de cealaltă... Mă uit peste umărul unui vecin de tribună, care își citește în liniște ziarul. Aflu, cu uimire, că Björn a parcurs ieri o sută de yarzi în piscină într-un minut și 16 secunde. Cît de mare e fantezia unor cronicari...

Crainicul arenei ia microfonul: „Vă rugăm să fiți răbdători, se pare că meciul va putea începe în scurt timp". Cred că Björn se simte ca într-o cușcă...

De fapt, sînt sigură că ceea ce îl poartă înainte nu sînt cele minimum patru ore de antrenament pe zi, ci această veșnică sete de concurs. Și asta nu numai la tenis. Nu admite să piardă o partidă de pinacle sau de domino. Anul trecut, în vară, în timp ce eram acasă, la București, Björn s-a angajat, pe terenurile Dinamo, din București, într-un meci cu un prieten care juca destul de bine tenis, dar pentru ca meciul să fie echilibrat, Björn a hotărît să joace cu mîna stîngă.

Nu știu dacă pot face vreo diferență între voința cu care Björn a jucat finalele sale la Wimbledon și această partidă care era un simplu joc în vacanță. A fost un meci extraordinar, cu plonjoane la fileu, de ambele părți, și care s-a încheiat

cu victoria dificilă a lui Björn, pentru că prietenul său era un jucător prin excelență, care nu admite să piardă în ruptul capului.

Pe mulți îi mira această prietenie între doi oameni de vîrste diferite (îi separă 12 ani) şi care, pe deasupra, nu cunoşteau limba celuilalt. Cred că îi lega o fantastică discreție, dacă mi-e permis să asociez cuvîntului discreție şi adjectivul fantastic.

Intermezzo cu Guy Drut

...ÎN vara lui '76, prima noastră vară, a avut loc în Franța un concurs mai deosebit. Un concurs pentru **superstars**, organizat la Vichy. Nu l-am văzut pe viu, dar l-am revăzut pe videocasetofon. Un concurs în care o serie de sportivi de prim rang se înfruntau „în alte sporturi". Țin minte că toți s-au întrecut la fotbal — cu punctaj —, caiac, tenis de masă, tir și... flotări. Björn a cîștigat detașat. Dar nu asta m-a impresionat. O, de l-ați fi văzut făcînd flotările... La un moment dat am avut impresia că nu se va opri niciodată și că singurul scop pe care îl urmăreşte e să demonstreze tuturor că ceea ce face e un lucru obișnuit. Doar un privitor foarte atent și-ar fi putut da seama că Björn era la capătul puterilor... Marea senzație a fost victoria lui în ultima probă, un fel de probă a probelor, cursa de 400 de metri garduri. Printre învinși s-a numărat, dacă așa ceva este cu putință, și Guy Drut, fost recordman mondial de garduri la 110... „Am cîștigat — mi-a spus atunci Björn — pentru că 400 de metri e o problemă de respirație". Şi avea dreptate... Patru sute e o probă atletică mai grea decît maratonul, pentru că, în finiș, sportivul are senzația de sufocare, consecință a unui deficit de oxigen de 25 de litri. (Asta o știu de la profesorul de educație fizică Ion Țiriac.)

Victoria de la Vichy are la bază o pregătire fizică de tip suedez. Björn a făcut schi de fond, în primul rînd pentru respirație... A făcut hochei pe gheață, probabil în același scop. Am jucat și eu, odată, hochei, împreună cu Björn, la Brașov, pe patinoarul din Poiana. Nu mi-a fost deloc ușor, pentru că Björn uită mereu că jocul ar putea fi, în anumite împrejurări, o simplă distracție. El a luat şi atunci totul în serios, astfel încît m-a prins deseori la mantinelă. Abia astăzi, cînd scriu aceste rînduri, mă întreb dacă nu a fost un prilej de a mă lua în brațe. Eram în vacanță, iar în Poiana ningea cu fulgi mari și calzi, care se topeau imediat pe limbă...

Singur contra Americii

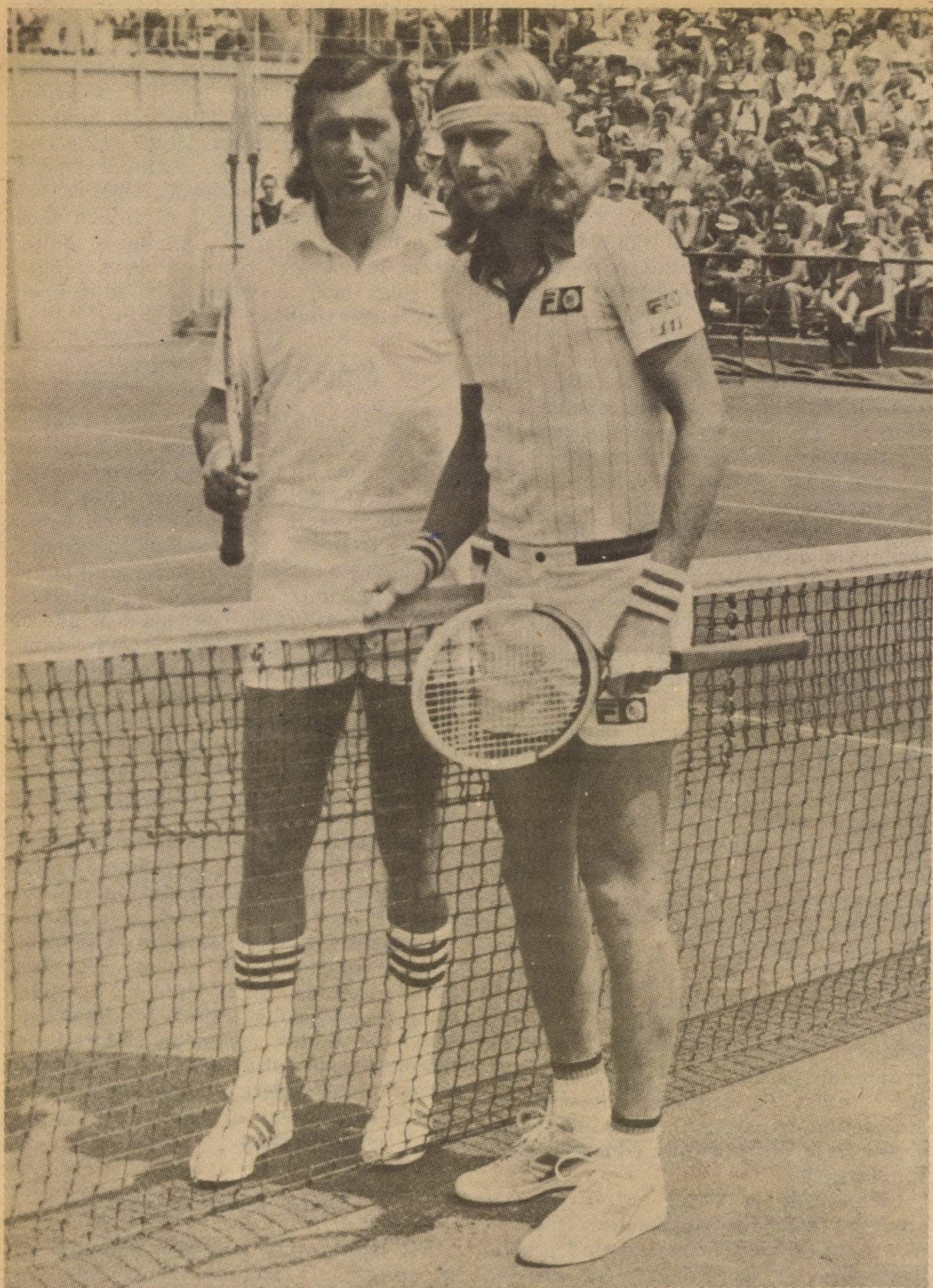
PLOUĂ mărunt şi în această dimineață. Tommie deșartă punga de fulgi de ovăz în cana cu lapte a lui Björn. Are un stil de mamă înverşunată, gata să-şi îndoape copilul. Spune mereu că Björn ar mai trebui să ia vreo două kilograme. Îi cunoaşte gusturile pînă la ultimul fir de pătrunjel. A învățat să gătească româneşte, aflînd că Björn a dat de gustul pîinii galbene care se taie cu sfoara (mămăliga). Ştie de ani de zile că Björn nu mănîncă pîine, ca să-și păstreze greutatea. (Mie îmi dă pe furiș cîte o felioară pe sub masă.) Cartofii fierți sînt, în schimb, nelipsiți, deoarece cartofii nu sînt doar un aliment, ei fiind în primul rînd amintirea Suediei.

Tommie se uită încruntat pe fereastră și cercetează cerul greu. Ar fi foarte fericit dacă Björn ar renunța la antrenamentul de astăzi. Îi e frică mereu de o întindere.

O, dacă i-aş spune că Björn a și făcut această întindere, în meciul cu Rod Frawley, dar că, din fericire, nu e o recidivă, nu e pe locul întinderii din finala cu Ilie, cînd dădea mereu cu **spray**-ul de kelen, stîrnind curiozitatea tuturor camerelor de luat vederi. Această nouă întindere e acum secretul nostru... Poate că nici Lenart nu știe...

Între Björn și Ilie

PE Björn n-ai cum să-l împiedici să se antreneze. Deoarece pentru el, am mai spus-o cred, antrenamentul nu e o potrivire de rachetă... E un mod de a

Dialog între două generații și două stiluri: Năstase — Borg

aprinde soba, de a iriga creierul... De aceea, **nici o minge pe gratis.** Totul se joacă pe puncte, fără excepție. Nu l-am văzut niciodată pe Björn corectînd mișcarea rachetei după o minge greșită, așa cum fac mulți jucători. Björn susține că e un gest inutil, deoarece mingea care a trecut nu se va mai repeta niciodată, adică nu va mai avea niciodată aceleași repere, chiar dacă talpa piciorului de sprijin va strivi tot 2648 de fire de zgură; va exista, în mod sigur, o altă respirație, și asta va schimba totul, și va trebui să refaci totul. Björn susține că a-ți corecta mișcarea, mai ales în fața publicului, e un semn de vanitate, un moment cînd vrei să arăți că poți lovi corect și că ceva cu totul independent de voința ta a contribuit la comiterea greșelii.

M-au întrebat deseori prietenii: în fond, ce diferență este între Björn și Ilie?

Björn a spus întotdeauna că Năstase e cel mai talentat jucător de tenis din cîți a văzut vreodată. Și așa este. Singura diferență e că în timp ce Ilie a învățat să joace tenis între două glume, Björn l-a învățat între două icnituri. La început, Björn a lucrat, copil fiind, opt și chiar nouă ore pe zi, în timp ce Ilie a oscilat îndelung între tenis și fotbal, cochetînd cu amîndouă sporturile. La vîrsta marii performanțe, Björn a continuat să joace un minimum de patru ore pe zi, chiar după cel de-al patrulea Wimbledon al său, în timp ce Ilie, ca să fiu dreaptă, **dacă** admite să joace o jumătate de oră, și chiar și atunci nu refuză o partidă de tenis cu piciorul — vechea lui dragoste — pentru că așa e Ilie, vorba francezilor, cel mai mare greiere din tenisul mondial, fără de care tenisul s-ar fi simțit mai puțin vesel...

Björn s-a și ridicat de la masă. A mîncat ca de obicei, fără prea mult dichis și fără rații. (A luat și doi pesmeți). El știe foarte bine, fără nici un tabel, cîte calorii sînt cuprinse în alimentele de pe masă și mai ales cîte calorii va pierde în timpul antrenamentului. În materia asta e un cîntar perfect. Aș zice chiar că atunci cînd mai prelungește un set de antrenament cu două ghemuri, o face pentru că mai are un plus de o sută și zece sau o sută și douăzeci de calorii.

Undeva, în Piccadilly

AFARĂ e o noapte cu lună. Facem cîțiva pași. Acoperișurile sînt lucioase. A plouat chiar acum cîteva minute. Mîine de dimineață vine doctorul, pentru întinderea care nu cedează. Orele fug. Am o groază de treburi. Peste două zile, oricum s-ar termina, plecăm acasă, la București. **Oricum** e un fel de a spune. Nu știu de ce am mereu impresia că dacă Björn va pierde Wimbledon-ul din acest an, vina o să fie a mea, deși eu doresc victoria mai mult decît și-o dorește el.

Sigur că ar fi fost frumos să ne repezim acum pînă în Piccadilly, unde e mai frumos ca în Pigalle și mai vesel decît în Prater, dar Björn trebuie să doarmă. Lui îi trebuie neapărat nouă sau zece ore de somn. Și nu pentru că e obosit fizic. Nu. Somnul e pentru celula nervoasă, care trebuie să se reîncarce, ca orice baterie... Cred că și calmul proverbial despre care vorbesc mereu comentatorii trebuie alimentat mereu cu energie psiho-electrică. Expansivii, de tipul lui Ilie sau Jimmy, se regenerează mereu, într-o secundă, rupînd o rachetă, șutînd în minge sau certîndu-se cu arbitrul ca în West Side Story — asta le face foarte bine. În schimb, tăcuții, de tipul lui Björn sau Panatta (ciudat, nu?) simt cum li se răsucește stomacul, ca și cum ai stoarce un prosop, cunosc bine senzația asta, așa că o să urcăm în cameră. Cu atît mai mult cu cît Lenart și Björn mai au nevoie de o jumătate de oră ca să vadă dacă nu s-au dezacordat rachetele, cărora nu le place umezeala...

V-aș ruga să nu vă închipuiți o clipă că duc dorul unui dineu de lux la Charlton sau, undeva, pe Champs Elysées... O, nu... Asta e viața pe care mi-am ales-o... Dar tata are dreptate cînd spune că a văzut în trei luni în America mai mult decît am văzut eu cu Björn în toată lumea, timp de cinci ani... Aceasta e

viața marii vedete. Cu cît cobori în **ranking**, adică în clasament, totul e mai uman și mai accesibil... Acolo, sus, devii un fel de statuie, „protejată“ de restul lumii printr-un lanț de nori....

Spuneam că singurele zile de vacanță sînt cele petrecute iarna, la Monte Carlo, și nu pentru că e Monte Carlo, care e un oraș pentru revistele colorate, ci pentru că acolo vine mama, și vin bunicii lui Björn, și pentru că acolo intră în competiție cartofii suedezi cu mămăliga românească, eu frigîndu-mi degetele, ca la iarbă verde, iar el lingîndu-și-le, ca să nu scape nici una din șuvițele blonde ale mămăligii — **polenta**, cum i se mai spune la Monte Carlo.

În rest, o veșnică goană. Dacă mergem de vreo opt ori pe an la cinema, e mare lucru. Plus, să zicem, cam patru seri la cîte o revistă. Cred că e o cotă de distracții sub media pe cap de locuitor a cel puțin un miliard de oameni. Sigur, veți spune: bine, dar ce îl împiedică pe Borg să-și schimbe felul de viață? Întrebare firească, în aparență, dar și răspunsul e simplu: nu mai poți ieși din angrenaj, pentru că totul e contract, totul e semnat dinainte, totul se leagă, și nu mai poți da înapoi, orice ai face...

Cleveland Nets

VEȚI spune, desigur, că sînt ipocrită, că toate aceste contracte aduc bani. De acord. Numai că nu văd unde e ipocrizia cînd afirm că un mare sportiv, un sportiv de superclasă e un om care nu trăiește în prezent, ci speră să trăiască după treizeci sau treizeci și cinci de ani.

Îmi aduc aminte că, în '77, cînd Björn a ratat marele său Forest Hills, abandonînd, accidentat, în fața americanului Stockton, a avut un sezon infernal, jucînd **team tennis** pe tot cuprinsul Americii.

Sigur că iar veți spune că nu era obligatoriu să joci team tennis, dar poți, oare, refuza, la numai 20 de ani, un contract care, dincolo de bani, însemna și o integrare în marele circuit al tenisului?

A fost, îmi aduc aminte, o iarnă teribilă. Jucam, și el și eu, pentru **Cleveland Nets**. Împreună cu noi, în echipă, erau Marty Riessen, Wendy Turnbull, Peggy Michael și alții.

La 7 decolam din Cleveland, după o intensă luptă cu somnul, cu traficul de pe șosea și cu bagajele. Aterizarea nu era niciodată la oră fixă. Ceață e și în America. Plus distanțele, deseori imense. Țin minte că odată, plecînd la 7,30 din Cleveland, am ajuns la 16,30 la New Orleans. Fuga la hotel. Un sandviș. Un duș scurt. Telefon de confirmare. Da, totul e în regulă. Telefon, taxi. La șapte intram în sală. Și nu e sală obișnuită, sala americană. Urmau jocurile, cu senzația mai persistentă ca oriunde că ești un gladiator adus „cu mari sacrificii“ pentru distrarea publicului. Competiția era pe planul doi. Adică spiritul sportiv al competiției. Ce poți face, ce poți demonstra într-un singur set? Concursul era o formă de blitz-tennis, dacă permiteți expresia, pentru alternarea rapidă a senzațiilor.

Meciurile se terminau tîrziu, aproape de miezul nopții. Și iarăși fuga la hotel, o gustare rapidă, de cele mai multe ori în cameră, pentru a cîștiga timp... Urmau vreo patru ore de somn... Vă închipuiți că acest singur amănunt l-ar fi determinat pe Björn să nu semneze contractul, dacă ar fi fost în cunoștință de cauză... el, care doarme în mod obligatoriu între nouă și zece ore pe noapte. Vă mărturisesc că pe marele circuit al team-tennisului american, eu dormeam chiar mai puțin de patru ore, pentru că nu izbuteam să adorm imediat, ca Björn, sub puterea impresiilor. În sfîrșit...

La cinci, din nou în picioare, pentru că ne aștepta un alt avion, spre Cleveland, „acasă“, sau spre New York, spre Los Angeles, spre San Francisco sau la capătul lumii, adică la Seattle, care e la nord de San Francisco, chiar la frontiera cu Canada.

A fost o goană teribilă acest circuit american. Nu numai pentru noi. Pentru toți. Îi vedeam, seara de seară, pe toți așii tenisului, mereu mai palizi, mereu

mai nervoşi. Cred că numai Ilie nu dădea doi bani pe nimic şi era mereu în vervă. Pentru că el nu poate sta o clipă locului. Ce om fericit e, în fond, Ilie, pe care nu l-am văzut niciodată îngrozit că pierde un avion sau că întîrzie la un meci. Sînt convinsă că are o filosofie specială şi că pînă şi glumele lui celebre de pe toate terenurile pornesc de la ideea că „domnii aceştia eleganţi şi foarte siguri pe ei, care vin să ne vadă în tribună, sînt tare stingheriţi de faptul că nu pot lovi o minge ca lumea, deşi antrenorul îi costă cît două **Impale...** şi uite de aceea, dragă Mariana, trebuie să ne mai distrăm un pic şi să nu luăm totul în serios... Ce s-ar face, dragă Mariana, toţi barosanii ăştia obosiţi de cecuri şi conferinţe dacă n-am fi noi, ce s-ar face dacă noi, cei de pe zgură, de pe iarbă sau de pe parchet, am semăna cu Björn, care îi face să se creadă inutili şi îi descurajează, pentru că nu greşeşte şi pentru că nu-şi pierde niciodată firea, aşa cum mai fac eu din cînd în cînd, ca să le mai ridic moralul?".

V-am recunoscut, mister Borg

ÎMI aduc aminte, într-o seară am jucat la Pittsburgh. Eram bucuroşi că, în sfîrşit, putem evita avionul, deoarece pînă la Cleveland nu sînt mai mult de două sute de kilometri. Eram veselă la gîndul că voi sta în dreapta lui Björn, că în maşină o să fie cald şi că Björn se va destinde. Îi place foarte mult să conducă maşina.

Cu un sfert de oră înainte de miezul nopţii, am urcat în maşină. Sigur că ieşirea din oraş nu e simplă — sînt zeci de şosele care se încolăcesc şi te poartă care încotro — dar Björn e un şofer foarte bun şi exact, aşa că în vreo douăzeci de minute am ajuns pe autostradă. Apoi, maşina, un „Corvette", s-a întins la drum. Mă gîndeam că vom putea fi acasă înainte de două, ceea ce însemna foarte mult pentru marele nostru deficit de somn. Cred că la un moment dat am aţipit, din cauza frumoaselor beculeţe colorate ale bordului, care semăna cu unul de avion. M-a trezit o sirenă. Apoi am văzut, ca prin ceaţă, un motociclist. Björn a oprit. S-a uitat la mine şi a zîmbit vinovat. Era excesul de viteză la mijloc. Agentul de circulaţie a coborît ceremonios şi s-a apropiat de partea şoferului: „Aţi depăşit viteza legală; trebuie să plătiţi o amendă de 30 de dolari". Björn a dat să scoată banii, dar agentul a făcut un gest cu mîna, semn că nu este cazul. „Ştiu că sînteţi Björn Borg, v-am recunoscut imediat, dar asta nu e o scuză, iar eu nu pot face nimic. Regulamentul în statul nostru prevede ca amenda pentru exces de viteză să fie plătită de contravenient la cel mai apropiat post de poliţie. Iar acest post se află la treizeci de mile de aici, pe drumul spre Pittsburgh". Am încercat să mă opun, să invoc ora tîrzie, era trecut de unu, dar agentul a fost inflexibil: „Doamnă, scopul acestei prevederi a regulamentului e de a face educaţia celor care sînt cuprinşi de beţia vitezei". Björn n-a scos o vorbă. Agentul şi-a continuat drumul spre Cleveland, iar Björn, foarte supus, a făcut cale întoarsă, nu însă înainte de a-mi spune: „Ce păcat că nu sîntem la Bucureşti, în drum spre Snagov. Totul s-ar fi încheiat cu un zîmbet".

Am ajuns la postul de poliţie, Björn a plătit, a fost recunoscut şi a trebuit să mai facă faţă unei alte prelegeri: „Mister Borg, dacă exista pentru mine, în lume, un om de care să fi fost sigur că nu va depăşi niciodată viteza legală, acela erai dumneata şi nimeni altul. Aşa, însă..." „Şi de ce mă rog erai sigur că eu..." „După joc, nimic altceva, după felul în care te îndrepţi spre locul de serviciu. După felul în care îţi strîngi prosoapele şi îţi pui în husă rachetele. N-aş fi crezut, mister Borg..."

Am plecat destul de bine dispuşi, deşi aveam să pierdem mai mult de o oră în noaptea în care speram să recuperăm ceva din marele nostru deficit de somn. În drum spre Cleveland, Björn, mereu stingherit de aventura lui automobilistică, m-a întrebat, pe neaşteptate:

„Cum crezi, Mariana, că ar fi reacționat Ilie în toată povestea asta?“ I-am răspuns că Ilie ar fi avut două variante. Prima ar fi fost să se fi luat la întrecere cu motocicleta agentului de pe șosea, indiferent de riscuri și de proporțiile crescînde ale amenzii... A doua, pe care o și vedeam în fața ochilor, ar fi fost o discuție prelungită cu agentul de circulație, care s-ar fi încheiat astfel: „Dragul meu, nu mă-ntorc din drum chiar dacă mă tai... Spune-mi și mie, la ce oră ieși din schimb? Ești invitatul meu la cel mai apropiat bar... Te rog să nu mă refuzi. Știu, nevasta.... Copiii... Apropo, cîți copii ai? Foarte bine. Uite, ia, te rog, două rachete pentru copii. Mă jignești dacă mă refuzi... Ia și treizeci de dolari. Amenda. Numai nu mă întoarce din drum... Sînt superstițios. Nu mă-ntorc din drum. Și nici nu merg înainte, dacă îmi taie calea o pisică neagră. De cîte ori am pierdut la caporalul vostru Stan Smith, n-am ținut seama de pisica neagră... Dar ia stai, ce-ar fi să mergem la Cleveland?“

Am ajuns aproape în zori. Ne-am rătăcit la intrare. A doua zi, adică peste numai vreo două ore, aveam să plecăm la aeroport, pentru a decola spre Los Angeles. Iar între Cleveland și Los Angeles e cam distanța dintre Madrid și Moscova, dacă nu chiar mai mult.

Mai e tenisul un joc ?

AM revenit „în trei“ la Cumberland. Tommie ne aștepta în „ținută Wimbledon“. Era — în sfîrșit — oaspetele soției sale, ca în fiecare an în această zi. Am mîncat foarte puțin. Apoi, ca de fiecare dată, Tommie a pus banda lui grecească favorită. Și tot ca în fiecare an am dansat grecește, ca în „Zorba“, inclusiv Björn, care, iarăși, părea să facă abstracție de faptul că peste trei ore avea să se afle în fața lui John McEnroe, despre care mulți spuneau că are ceva din vigoarea nestăpînită a lui Borg 1976. După dans eu am băut, tot ca în fiecare an, un whisky, micul meu drog de curaj în așteptarea finalei. Mai aveam de zăbovit cam o oră. Ce zi teribilă. Cred că și pentru Björn astăzi e de două ori mai greu decît în '78 și de cinci ori mai greu decît în '76, cînd nu avea ce pierde. Ce n-aș da ca acum să fie ora șase seara, indiferent de rezultat. Cînd așteptarea e atît de cruntă, tenisul încetează, cel puțin pentru mine, să mai fie un joc.

Veți crede, desigur, că exagerez, vorbind prea mult despre ceea ce simt acum, înainte de finală. Dar eu nu sînt un simplu spectator. În primul rînd, între mine și Björn există o antenă permanentă în timpul jocului. Eu știu foarte bine tot ceea ce simte. El se vede ca într-o oglindă, privindu-mă. Comentatorii susțin că Björn, cel mai mare campion al autocontrolului, se poate interioriza atît de mult, încît întrerupe orice legătură cu lumea din jurul lui. Vă asigur, domnilor, că noi stăm de vorbă mereu, ca doi agenți de circulație, de la distanță, singura diferență fiind aceea că eu și Björn nu avem nevoie de aparate de emisie și recepție.

Și pentru că tot am pornit pe calea mărturisirilor, trebuie să vă spun că există momente, e adevărat foarte rare, cînd această legătură se rupe. Sînt momentele cînd Björn refuză orice comunicare, chiar și cu mine, pentru că nu mai suportă tensiunea, și ca să o învingă, trebuie să rămînă singur. Atunci, într-un moment de pauză, își trece racheta în mîna stîngă și îmi face un semn discret cu mîna dreaptă, un semn care a și intrat în codul nostru de semnalizări speciale. Asta înseamnă că mă roagă să plec. M-am gîndit deseori la rațiunea intimă a acestei nevoi de singurătate într-un moment foarte greu. Și am ajuns la concluzia nemărturisită pînă astăzi că Björn are nevoie în acele momente să se descarce, să se impună prin ceva, să comande, să vadă că e ascultat chiar și în acest moment foarte greu pentru el. Ultima oară mi s-a întîmplat asta în 1978, în America, la Memphis. Din fericire, e mult de atunci... Björn juca cu englezul John Lloyd. Jocul nu-i mergea deloc. Se juca ultimul ghem din primul set.

Era condus cu 5—0. Servea John. Avea set-ball. Și-atunci, Björn m-a rugat prin semnul cunoscut să plec din sală. Și am plecat, la 6—0 pentru Lloyd. Cei din jurul meu s-au mirat de această ieșire. N-aveau de unde să știe motivul real. M-am plimbat pe culoare, m-am învîrtit în jurul unui megafon. Björn a cîștigat lejer următoarele două seturi. În seara aceea a fost mai cald ca oricînd cu mine. Avea, dacă vreți, stinghereala după-amiezii în care mă invitase la o plimbare prin Paris, în vara lui 1976.

...SE apropie momentul plecării spre Wimbledon. Pentru prima oară va fi și Tommie în mașină. Afară e soare. Asta mă bucură mult. Lui Björn îi place să joace în plin soare. Chiar dacă e foarte cald. Nu e vorba numai de dorul nordicilor după soare. Lui Björn îi place ca totul să fie clar. Și terenul, și lumina. Ploaia îl supără. Dar mai mult decît ploaia îl obosește lumina electrică din săli, care nu e niciodată aceeași. Și asta contează foarte mult, mai ales de cînd mingile sînt colorate, prin grija televiziunii.

E 12. Plecăm. Drumul e cam de douăzeci de minute, dar e nevoie de prudență. Îmi aduc aminte, acum doi sau trei ani, am făcut o oră și patruzeci de minute; nu era, din fericire, în ziua finalei. (Asta se întîmplă cînd plouă și cînd cazi pe o oră de trafic intens.)

Am ajuns fără întîrziere. În tot timpul drumului, Tommie nu avea astîmpăr, fiind foarte mîndru că Björn l-a acceptat într-o mașină în care mergea direct spre finală. Dar Tommie vorbea tot timpul, făcînd pronosticuri entuziaste. Lenart m-a privit cu un blînd reproș prin oglinda retrovizoare — Björn se afla în dreapta lui — și a trebuit să-l implor pe bunul nostru prieten să tacă. Dar promisiunea lui a durat doar un minut. Era într-o stare de iritare pe care n-o putea consuma decît sporovăind vrute și nevrute. Din fericire, Björn nu a intervenit niciodată.

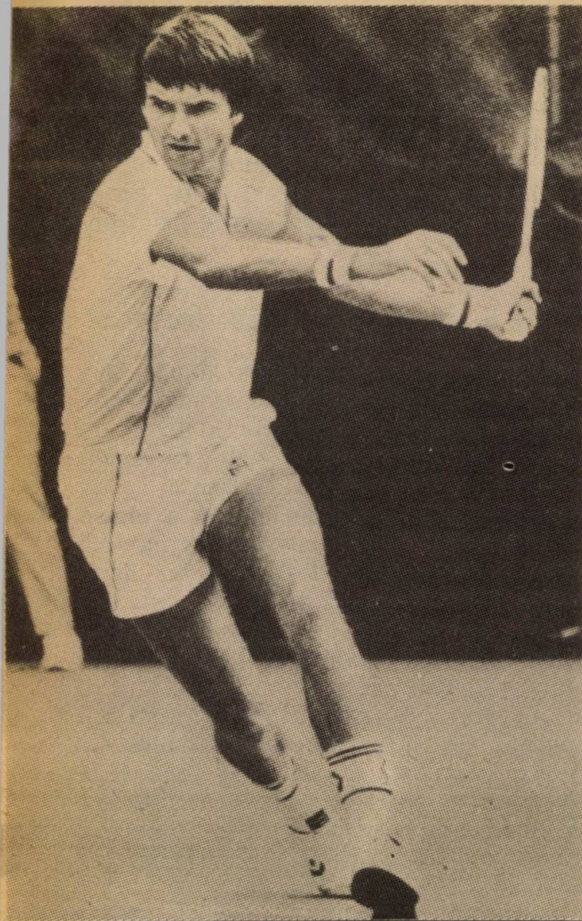
M-am despărțit de Björn de parcă ar fi plecat undeva departe și de unde s-ar fi putut să nu se întoarcă. Mi-a zîmbit îndelung, mergînd cu spatele. Apoi s-a întors brusc. În clipa în care nu m-a mai putut privi a ridicat mîna sus, cu degetul mare marcînd victoria. Impresia că ne aflăm într-o gară s-a accentuat, ca și senzația unei posibile despărțiri prelungite.

O sută de mii de lire

AM urcat la tribună la două fără douăzeci. Tommie era acolo, mai vesel ca oricînd. Își pregătise carnetul de reporter. Fusese visul lui de-o viață. În rîndul de sus era tatăl lui John McEnroe. Lîngă el, logodnica lui John. „Dar unde e Lenart?“ Aș fi avut nevoie acum de Lenart. De zîmbetul lui mai sigur decît al lui Gerald Ford, cu care — mi s-a părut întotdeauna — seamănă. De eleganța lui nepăsătoare și mai ales de siguranța lui, care creștea văzînd cu ochii în momentul în care îl vedea pe Björn apărînd pe teren. (Spre deosebire de Björn, Lenart nu dă niciodată vreo șansă adversarilor, indiferent dacă aceștia sînt El Shaffei sau John McEnroe; bineînțeles că n-a declarat asta niciodată, dar instinctul meu nu se înșeală).

Iată-l și pe Lenart. Costum **crème**, impecabil. Degajat, ca întotdeauna. Îl salută zîmbind pe tatăl lui John. Nimic nu trădează pe chipul lui faptul că între **banca Borg** și cea McEnroe se înalță, de fapt, un zid chinezesc. Lenart pune palma lui puternică pe mîna mea. Îmi pare bine că nu mi-a întins-o. Pe cuta Destinului din palma mea se prelinge, pe ascuns, un adevărat șuvoi. Sînt la capătul puterilor. Aș mai bea un whisky, dar e prea tîrziu. Mai sînt 10 minute.

În sfîrșit! Iată-i! Björn și John. Björn, cu pasul lui egal, oricît l-ai măsura. John, legănîndu-se, puțin impertinent, și dînd din cap, ca să accentueze, desigur, că lui nu-i pasă. Wimbledon-ul îi aplaudă pe amîndoi, ca la teatru, doar cu palmele. Björn și John se instalează „pe scaunele electrice“, cum ar spune Tommie. „Vezi, Mariana, dacă mie mi s-ar da acum o sută de mii de lire, n-aș putea și n-aș vrea să

Jimmy Connors și fulminanta sa stîngă

fiu în pielea acestor doi băieți". Te cred, Tommie.

Parcă nu-mi bate atît de puternic inima. Am timp să-i examinez pe Björn și John. Americanul și-a trîntit rachetele sub masă, s-a întins în fotoliu de parcă ar fi nu la Wimbledon, ci într-un șezlong, undeva, la Miami, și-a frînt degetele ca după o noapte de pocker. Björn s-a așezat pe scaun cu grijă, ca un pianist care caută unghiul cel mai potrivit pentru articulațiile genunchiului, a început să-și așeze lucrurile cu meticulozitatea unei fete care așează masa în așteptarea logodnicului, pentru ca, în cele din urmă, să-și tragă rachetele din huse, ușor, de parcă ar fi urmărit ca nici un centimetru din husă să nu atingă fibrele lemnului.

Cînd arbitrul a început să anunțe „finala, care se va disputa între... și...", am avut o clipă tonica senzație că voi asista la un meci frumos, dar asta a durat realmente o singură clipă; imediat mi-am recăpătat identitatea și mi-am dat seama că sînt invitată, de fapt, la o execuție, fiind oarecum mirată de faptul că nu aud zgomotul asurzitor al tobelor.

În sfîrșit, Björn și John se îndreaptă spre fundul terenului, pentru mingile de încălzire. Aplauzele se transformă în fluierături. E salutul adolescenților și, mai ales, al adolescentelor, al fetelor care își desfășoară fustele „țigănești", în evantai, sub tabela electronică. Am impresia că șuierăturile pentru John au fost mai stridente decît pentru Björn. Tommie înregistrează decepția de pe chipul meu. „În locul tău, Mariana, aș fi bucuros. Sau ții cu tot dinadinsul ca bătrînul tău soț să fie înțepat de albine ca pe vremea finalei cu Nasty, din '76"...

Björn ne examinează în tribună. Are timp. Pe el mingile de încălzire nu-l interesează în mod special. Important e ca brațul să facă mișcarea necesară. John pare mult mai activ. Izbește cu putere, de parcă ar căuta de pe acum o lovitură decisivă. Mai sînt cel mult două minute. Cei doi își reglează serviciul. Björn vizează colțul lung, apoi pe cel scurt. John se pregătește îndelung, privește cu furie careul „de dincolo", se întoarce aproape cu spatele la Björn, prelungește mult bucla, care nu se mai termină, am impresia că vrea să se joace cu nervii celui din fața sa. În sfîrșit, lovește fantastic. Mingea șterge varul... Mă gîndesc la cei 15 ași ai lui John din partida cu Jimmy Connors... Jimmy Connors, pe care Arthur Ashe însuși „l-a văzut" cîștigător al „Wimbledon-ului meu". Mă gîndesc și la „rebelul McEnroe, care e decis să pună capăt domniei regelui Borg".... Și la conferința de presă în care Björn a mărturisit că ar vrea să-mi ofere mie acest al cincilea Wimbledon, ca dar de nuntă... Mă întreb, însă, dacă Björn va mai avea puterea să reziste... E adevărat, Tommie repetă mereu că

Björn e încă un adolescent, — vorba vine — dar eu știu ce înseamnă 10 ani de tenis mare, mai ales pentru un om la care totul trece prin cap și la care celulele nervoase... Gata! Destul! Nu mai pot! Ce fericit e Lenart. Sau pare. În orice caz, am impresia că așteaptă cu bucurie această finală, care pentru mine... Ce spunea Judith despre bookmakeri? Ah, da... Dar nu cred în certitudinile jucătorului de bursă.

Arbitrul de scaun e gata. Aș da acum un an din viața mea ca să fiu în plină seară, indiferent de rezultat. Din păcate, nimeni nu are nevoie de acest an...

Wimbledon-ul respiră într-un fel special... Am impresia că fiecare își reglează pulsul... Fantezii de om obosit, Mariana...

SERVEȘTE John McEnroe... Parcă e și mai lungă bucla premergătoare loviturii.... Nu cumva exagerează? Fileu... Și din nou, John prelungește mișcarea — dacă vă place, domnilor... Björn dă bine returul, dar McEnroe e de mult la fileu... Voleu scurt... 15—0... Tommie trage o linie... McEnroe servește uluitor, din prima, dar Björn prinde un retur imparabil.... 15—15.... Tribuna ovaționează. Ce bine ar fi ca John să nu se fi înșelat cînd a spus că Wimbledon-ul ar vrea ca Björn Borg să cîștige la infinit...

Din nou serviciu de mare efect... Mai e și iarba... Cine spunea că pe iarbă passingul e mai important decît serviciul? E o glumă... 30—15... Și 40—15... O, dacă Björn... Bravo! 40—30... Dar John nu iartă. 1—0... Fumez cam mult, îmi dau seama, dar asta e singura soluție...

Servește Björn. Bine. 15—0... Oh, ce retur... 15—15.... Și încă unul. 15—30... Björn egalează... 30—30... Voleu distrugător John... 30—40.... Minge de break! Björn se grăbește. De ce? De ce?

Break! 2—0!

Am un gust amar... Sînt frîntă. Mă gîndesc că e foarte greu ca Björn să mai cîștige primul set. Lenart e nemișcat, cu brațele încrucișate la piept. Tommie își completează graficele. Am impresia că evită să mă privească.

Servește John. As! Fetele strigă de plăcere. 15—0... John izbește din nou.

„Oare ce firmă mi te-a pus în mînă?" — zice McEnroe

Retur slab. 30—0... Fetele chiuie din nou. Am impresia că am fost abandonată pe o banchiză, în mijlocul a o sută de mii de pinguini. 30—0! Și 40—0! Ce poți face împotriva unui asemenea serviciu?! Cîtă dreptate avea cel care spunea că McEnroe e serviciu în proporție de 80 la sută! Lenart, care continuă să-și păstreze brațele încrucișate la piept, se înclină ușor spre mine: „Ar fi foarte bine ca Björn să cîștige acest set". Îl privesc uimită: de unde atîta calm, Lenart? Dar el continuă, pe același ton: „La Wimbledon e foarte important să cîștigi primul set". Mersi Lenart, dar știu și eu asta, cu toate că anul trecut Björn a pierdut primul set la Tanner, și încă la **tie-break** .. Tot în finală... E 3—0!

Servește Björn. Retur dement John. 0—15. Inima începe să-mi bată. O simt. N-ar trebui să fumez. Dacă fac un infarct!? Bravo! În sfîrșit, un serviciu imparabil: 15—15. Voleu! 30—15... Afară. Cred că e prima greșeală a lui John.

40–15. Şi ghem!! 3–1. Tommie îmi face cu ochiul: „Începe să se încălzească motorul". „Să te audă dumnezeu, Tommie". Lenart e nemişcat, în continuare. Nu comentează...

Am o licărire de speranţă. Dar John e astăzi într-o zi cum nu l-am mai văzut. 15–0, 15–15, 30–15 30–30, 40–30 şi... 4–1.

În acest moment mi-am pierdut speranţa că Björn ar mai putea să cîştige primul set. Serviciul lui John părea o „armă nouă", chiar aici, la Wimbledon. Dar pentru că Björn urma la serviciu, am zis că poate, poate... Primul serviciu, e destul de puternic, dar returul lui John e chiar la nivelul serviciului său. 0–15. Björn pare calm, deşi îmi închipui cît îl costă această mască, pe care trebuie să şi-o compună pentru aproape un miliard de spectatori... Din fericire, Björn nu caută scuze, nu nivelează terenul, ca să-şi justifice greşeala, nu-şi potriveşte corzile... N-a făcut-o niciodată, dar nu-mi amintesc să fi fost într-un moment atît de greu... Se uită, în treacăt, la noi. Aş vrea să pătrund această privire, dar nu reuşesc să o descifrez... Serveşte din nou, parcă fără a-şi arunca în luptă toate forţele. Se aruncă la fileu, dar John izbeşte, din nou, ca la base-ball. 0–30. Setul se îndreaptă spre 1–6. N-aş fi crezut. Am o greutate în piept... Tommie s-a făcut mic de tot. Tace. Doar Lenart încearcă să reziste, consumîndu-şi nervii prin schimbarea poziţiei braţelor pe piept...

O simplă furtună de primăvară ?

CÎTĂ uşurare... Björn realizează trei mingi la rînd. Are 40–30! Poate că-mi fac gînduri negre de pomană. Se profilează un 2–4... Cînd vii de la 0–30, un **game** cîştigat poate să schimbe totul... Ce bun ar fi acum un as...

Dublă greşeală! Egalitate! Björn se grăbeşte. Cred că n-am să rezist. Am impresia că acum vrea să scape oricum de acest set. Atac la fileu. Voleu. Avantaj! Nu mai respir în timpul serviciului. Bine! Dar ce-a fost asta?... Dacă John va mai prinde asemenea retururi, nu se mai poate face nimic... Avantaj afară... Björn atacă... John, în fileu... Egalitate... Un nou atac... Björn în fileu... Îl caută pe Lenart, cu privirea. „Te rog, Lenart..." — rostesc fără cuvinte.. Mă uit la el cu teamă. Lenart, însă, nu se dezminte... Priveşte imperial spre Björn, afişînd un zîmbet superior: „Nici o grijă, Björn. E o simplă furtună de primăvară". Dar John nu are şi nici nu vrea să cultive nuanţele; el dă un retur puternic şi, cu toate că Björn prinde un voleu „imposibil de prins" John plonjează ca un ogar şi prinde un passing shot care taie respiraţia arenei, cum numai cel mai bun Năstase reuşea să facă, pe vremea Mastersului de la Paris, împotriva lui Stan Smith.

John McEnroe—Björn Borg : 6-1

ŞI totuşi, am o senzaţie de eliberare... Pentru că totul se reia de la capăt. „De la capăt" e un fel de a spune, desigur; mă linişteşte puţin gîndul că Björn e acum pe scaun şi se odihneşte. Dar mi-e frică. Mă apropii de Lenart, ca să-i pot vorbi în şoaptă. În spatele nostru, „banca lui John" nu-şi poate ascunde bucuria. „Eu cred, Lenart, că dacă va juca aşa pînă la sfîrşit, John va fi foarte greu de bătut". Bergelin, fără să-şi ia ochii de la Björn, îmi răspunde tot în şoaptă: „Nu poţi da de 10 ori roşu la ruletă... Iar un set pierdut nu înseamnă, totuşi, mare lucru.... Acum trei ani, Jimmy îl conducea cu 6–3 la ora asta... Iar anul trecut, Roscoe cîştigase primul set la tie-break, ceea ce e mai grav decît acest 1–6".

Mă bucură gîndul că Björn nu mi-a făcut semn să părăsesc tribuna. Are nevoie de mine. Se uită lung în direcţia noastră... Ce n-aş da ca această finală să fie doar un vis... Ce n-aş da ca acum să fim la Sődertälje sau, şi mai bine, undeva la Snagov, lîngă Bucureşti, chiar într-o duminică dimineaţa, cînd e atîta lume încît trebuie să stai la coadă ca să poţi bea un Pepsi... Mi-e foarte greu să-l privesc acum pe Björn, pentru că nu-l

pot ajuta... N-ar mai trebui să fumez. Cred că în acest moment ţigara nu te mai ajută... N-aş vrea să-i transmit lui Björn momentul meu de cădere. E imposibil ca el să nu pregătească ceva. O simt din felul în care îşi şterge mînerul rachetei cu prosopul, gata să-l rupă.

Amîndoi se ridică aproape simultan. E mai bine aşa. Nu vreau să admit că tribuna începe să treacă de partea lui McEnroe...

Serveşte Björn. Asta e foarte bine. E minunat să conduci, chiar fără break... Mă uit pe foaia lui Tommie. Björn a avut cinci puncte victorioase în tot setul. John a punctat de 12 ori. John a şi greşit mai puţin. Cine şi-ar fi putut închipui asta?

Deasupra Wimbledonului trece un avion. Oare vom urca şi noi vreodată în avionul care să ne ducă spre Bucureşti? Sau tot ce se întîmplă e o halucinaţie...

Începe setul doi...

PRIMUL serviciu. McEnroe continuă retururile „totale". 0—15. Björn pierde şi al doilea punct. 0—30. Cum poţi scăpa acum de gîndul că un **break** al lui McEnroe, încă din start, ar putea duce la un 0—2, mai ales că lui John îi reuşeşte totul, iar lui Björn — aproape nimic?

Din fericire, Björn nu cedează. Reuşeşte trei mingi formidabile şi încheie game-ul victorios, de la 0—30. Îmi muşc buzele. Cum pot fi atît de slabă şi să uit cine e, de fapt, Björn, **the King?**

1—0! Björn conduce pentru prima oară în acest meci. Tommie n-are astîmpăr. Îmi arată, încadrate cu roşu, seria celor patru mingi. „De-aici începe jocul Mariana". Eu sînt mai puţin sigură. E o stare de spirit pe care mi-a infiltrat-o Björn însuşi, care nu mizează decît pe faptul împlinit. Nu-mi aduc aminte să fi făcut vreodată un pronostic. Unii dintre jucători, chiar dintre cei foarte mari, spun deseori: „Voi cîştiga, dacă îmi va merge serviciul"... „Am prima şansă, pentru că zgura e specialitatea mea"... „Nu cred că pot pierde, deoarece în palmaresul meu nu figurează nici o înfrîngere la adversarul meu de mîine"... Björn a avut întotdeauna pudoarea unor asemenea anticipaţii, considerînd că nu e sportiv să excluzi posibilitatea unui salt de valoare în jocul adversarului, indiferent cine ar fi el... Dacă vreţi, această stare de modestie îl ajută enorm. Un om prea sigur pe el ar putea fi şocat de faptul că un Frawley i-a luat un set... Un om la fel de sigur de el ar putea fi k.o. în picioare la gîndul că John McEnroe l-a spulberat literalmente în acest prim set. Björn, în schimb, care are curajul să admită că e un om de rînd, chiar pe terenul de tenis, are şi puterea de a recunoaşte că a jucat slab. Aici e marea lui forţă. Şi poate că tocmai de aceea comentatorii spun de atîtea ori că „Borg a atins culmile sale de perfecţiune în momentele în care a fost condus".

Serveşte McEnroe. Din nou formidabil. Björn egalează. Serviciu cîştigător McEnroe. 30—15. Björn nu cedează: 30—30. Pentru a treia oară McEnroe: 40—30. **Passing shot** Björn: 40—40. Björn pierde ghemul după un singur avantaj McEnroe, dar ceva îmi spune că „furtuna de primăvară" — aş fi spus taifun, dacă ne-am fi aflat acum în Florida sau undeva în Jamaica — dă semne de oboseală... Şi totuşi, e 1—1.

În sfîrşit, pentru prima oară de la începerea acestei finale, Björn conduce cu 40—0. Ce mult aş vrea acum... Dar nici nu vreau să gîndesc. John atacă şi 40—15. Un atac, 40—30. Din fericire, Björn şterge varul din colţul lung al careului de serviciu — a uitat, poate, de întindere — şi conduce cu 2—1. Tommie jubilează, dar eu mă rog.. da, mă rog... ca Björn să-şi cîştige doar serviciul... Gîndul la break e încă foarte departe, foarte departe, pentru că îmi dau seama, Björn joacă deocamdată cu cel mult 60 la sută din valoarea meciului cu Brian Gottfried.

Björn ne priveşte. Încerc să surprind pe chipul lui o undă de optimism. Nu reuşesc. Lenart e şi el de nepătruns.

John la serviciu. Îşi pregăteşte meticulos archebuza sau, mai bine zis, arcul cel

greu. Ţinteşte îndelung. E foarte enervantă această neobişnuită prelungire a loviturii. Ilie ar fi făcut de mult o piruetă, ca să se întoarcă cu spatele: „Ascultă, puştiule, îţi baţi joc de mine?" Björn aşteaptă supus. Proiectilul a ţîşnit. 15—0.. Şi un altul... 30—0... Şi 40—0...

2—2! Cine a spus că McEnroe e 80 la sută serviciu a avut dreptate... Tommie s-a făcut mic cît un pitic. Nu e vorbă, el nu are decît un metru şi vreo cincizeci şi opt de centimetri... Îl simt că ar vrea să se volatilizeze. Nici el nu mai suportă. Reuşesc să mă stăpînesc, pentru că în rugăciunea mea de acum cîteva minute am cerut doar ca Björn să-şi cîştige, deocamdată, serviciul, pornind de la filosofia franţuzească a Judithei Elian — **le mieux est l'ennemi du bien.**

Serveşte Björn, la 2—2. 15—0.

De necrezut! Dublă greşeală. Simt răsuflarea decepţionată a întregii arene. Am un gust amar în gură. Ar trebui să arunc pachetul de Winston, din care au mai rămas doar cîteva ţigări. Se spune că orice ţigară îţi scurtează viaţa cu cinci minute. Dar ce importanţă are acum ţigara cînd eu simt că orice minge jucată îmi scurtează viaţa cu o oră!?

Björn îşi revine. 30—15. Dar John — se putea? — egalează din nou. Oh! Şi are minge de break! Acum e momentul să văd dacă Björn joacă într-adevăr mai bine cînd e condus. Tommie sare ca o minge de la locul lui. Egalitate! Cei din jur îl privesc uimiţi pe acest român, cred ei, de lîngă Mariana Simionescu. Reuşesc să zîmbesc: „Nu, domnilor, e un englez de-al dumneavoastră, dar un englez care visează să ajungă în Grecia..."

Avantaj Björn... Egalitate... Avantaj Björn... Egalitate... Avantaj Björn... Egalitate... Cine spunea că inima omului e calculată pentru 150 de ani? Cred că e o teorie apărută înainte de inventarea tenisului. Avantaj Björn... ghem! Dumnezeule mare! 3—2. S-au jucat 14 mingi. Înseamnă că viaţa mea s-a scurtat cu 14 ore... Björn a salvat setul pentru a doua oară... Prima oară a fost în primul **ghem**, la 0—30.

A salvat e un fel de a spune. McEnroe continuă bombardamentul. As! Şi încă un serviciu cîştigător! 30—0. Şi 40—0! Cum să te mai gîndeşti la un **break?** Simt că tribuna trece treptat de partea lui McEnroe. Asta e o senzaţie îngrozi-

toare, pentru că nimeni mai bine decît tribuna nu simte jocul de bursă al tenisului. Îi spun lui Tommie: „Am impresia că pierdem tribuna, Tommie". Tommie rîde. Forțat, dar rîde. „Tribuna sînt eu, Mariana!" Björn face o minge, dar pierde ghemul.

3–3 și totul de la capăt...

Servește Björn. Mi-e frică. 15–0. Urmează 15–15. Asta nu înseamnă nimic. Voleu în bandă: 15–30. Iarăși? Björn egalează. Apoi, 40–30. Ghem: 4–3. N-am puterea să mă bucur. Mă gîndesc că va fi un set lung. N-ar fi prea rău. În acest meci cu mai tînărul John McEnroe, „bătrînul" meu Björn nu poate fi învins în materie de rezistență...

4–3! Servește McEnroe. Undeva, într-o firidă a creierului meu, pîlpîie gîndul că ar fi momentul unui **break**, deși...

...Da, astăzi e aproape imposibil. Nici nu știu cînd a ajuns John la 40–0. Mă scot din fire aceste serii... Björn reușește un retur bun (40–15); dar ghemul durează cîteva minute: 4–4. Și iarăși totul de la capăt. Pînă cînd?

„N-am murit încă"

SERVEȘTE Björn. Îl simt că-și răsucește puțin trunchiul. Sînt convinsă că vrea să vadă dacă mușchiul „ține". Atacă. În zadar. John a lovit, cred, cu ochii închiși. 0–15. Servește Björn. Fileu. Ceva nu merge... Dublă greșeală! Dublă greșeală! Nu-mi pot stăpîni un geamăt. De ce? A cîta oară? 0–30! Visam un **break** și iată că **break**-ul vine spre McEnroe. Tatăl lui John aplaudă tropotind. Simt un nod în gît. Nu-mi ajunge aerul... Din fericire, o clipă de răgaz. Björn a făcut mingea. După dublă greșeală. 15–30. Și 30–30! Te-am rugat, Doamne, un singur lucru. Să-și cîștige serviciul. Și să ajungă la **tie-break.** (Cu toate că nu prea știu de ce doresc **tie-break**-ul, cînd nu am văzut pe nimeni, niciodată, servind cum servește astăzi McEnroe...)

A servit Björn! Atacă. McEnroe se uită crunt. Lovește! Totul e pierdut. Lung de linie! 30–40... După 0–30. Pentru a patra oară, setul e ca și pierdut. O minge de **break** pentru McEnroe! Atacă, din nou, Björn. Nu mai are alegere. Și voleul lui se aude extraordinar de frumos, cum doar în centrul rachetei se poate auzi... 40–40. Björn mă privește fix: „N-am murit încă!" Dar totul durează doar cîteva secunde. Avantaj McEnroe! A doua minge de **break.** Și pentru a cincea oară setul e ca și pierdut... Am impresia că sînt într-o cameră de tortură, în care un anchetator versat mă orbește cu reflectorul, pentru ca imediat să-mi dea răgazul să mă trezesc.

Între două meciuri

Atacă Björn! Egalitate! Se grăbește. Nu! Ba da! El are dreptate. Avantaj Björn! Sfîntă Fecioară! În zadar! Egalitate! Poate pentru că nu cred destul. Avantaj McEnroe! Un set care atîrnă de un fir de păr. Și odată cu el... Ce mult aș fi vrut acum să fiu undeva, în mulțime, la tribuna celor care stau în picioare, ca să pot ieși puțin... Dar Björn îmi pedepsește gîndul, reușind un voleu în cross care „rupe" tribuna. Egalitate! Aplauzele se prelungesc. McEnroe se mișcă nervos, ca într-o cușcă. Nu mai are nici el răbdare. Ce-a fost asta?! McEnroe nu mai poate prinde serviciul lui Björn. Ghem: 5—4!! Un set salvat de cinci ori....

Lenart și-a recăpătat din nou calmul. Eu, nu. McEnroe e mereu mai furios. 15—0. 30—0... Björn reface... 30—15... Dar John prinde un as. Cîștigă ghemul. E 5—5, scorul incertitudinii... Am îndurat în acest set două ghemuri de cîte 14 mingi. Oare voi mai putea îndura vreun **long-set?** Din fericire, Björn înregistrează, parcă, noul meu moment de cădere și-mi face un cadou deosebit: un ghem la zero și 6—5. Acum, poate că aș putea să sper, dar McEnroe și-a cîștigat aproape toate serviciile fără prelungiri... Poate că **tie-break**-ul, pe care aproape că îl aștept, o să-i fie favorabil lui Björn, după ce anul trecut, în finala cu Tanner, îl pierduse chiar în primul set.

Dacă Björn, 50 la sută...

SERVEȘTE McEnroe! Aproape inevitabilul 15—0. Retur bun Björn. John plonjează, dar în zadar. 15—15. Îmi aprind o țigară. E ultima. 15—30!!! McEnroe se pregătește îndelung. E aproape cu spatele la Björn. Foc! Am o senzație de prăbușire în gol. **Passing shot**-ul lui Björn a avut viteza fulgerului. Arena e toată în picioare. Se ovaționează îndelung. 15—40! Îmi dau lacrimile. Dar momentul de euforie durează doar o clipă. Björn greșește. 30—40. A doua minge de set. McEnroe se năpustește spre fileu, Björn îl trimite departe, în colț și, ca să ne amintească tuturor că un Wimbledon (unul am spus?) nu se poate cîștiga fără voleu, trimite mingea în cros...

Ghem și set! Arena e în delir. Își dă seama că meciul va dura încă mult, deși cei doi joacă de o oră și 17 minute. Tommie afișează un splendid aer de superioritate. Aș vrea să-l sărut. Lenart și-a recăpătat culoarea. Eu sînt atît de agitată, încît cer o țigară pe banca lui John. Îmi dau seama că lucrurile s-au schimbat. Tommie nu se lasă și vorbește sentențios, cu voce cam tare: „Dragă Mariana, întreabă-l, te rog, pe mister Lenart dacă poate să suporte părerea unui neofit". „Și cine e mă rog neofitul?" — întreabă Lenart, care a auzit întrebarea, Tommie fiind într-o agitație colerică. „Neofitul sînt eu" — mărturisește Tommie. Lenart zîmbește: „Dragă Tommie, un om ca tine, care a văzut cinci Wimbledonuri, nu mai e de mult neofit. Spune". Tommie pare copleșit de compliment, dar își ia inima în dinți: „Mister Lenart, dacă Björn, jucînd cu 50 la sută din valoarea lui, încheie primele două seturi cu 1—1 în fața celui mai bun McEnroe, înseamnă că totul e în regulă". Lenart zîmbește aprobator: „Nu e rău spus, dar hai să spunem 60 la sută și să așteptăm".

Mă uit pe hîrtiile lui Tommie, care are un foarte savant sistem de notare, pe grupe de lovituri, pe puncte cîștigate și greșite. În acest al doilea set, Björn a cîștigat 16, John — 17. Björn a comis 24 de greșeli, John — 26. În total un singur punct în favoarea lui Björn. Un singur punct în plus și un set salvat de cinci ori. Cîteodată mă și sperie această rezistență a lui Björn. Mă întreb cît timp va reuși Björn să rupă mereu ceva din el ca să cîștige „la fotografie", cum se spune în hipism, și cînd tu, spectatorule, nici nu vezi, de fapt, care dintre cai a cîștigat.... Acum trei ani, în finala cu Connors, în setul cinci, Björn conducea cu 4—0. Conturile păreau încheiate. Dar Jimmy n-a cîștigat nici el degeaba Wimbledonul. A început să urce. A servit: 4—1. Era aproape normal. Apoi a servit Björn. **Break.** 4—2. O rumoare amenin-

țătoare a străbătut Wimbledonul. Și iar a servit Jimmy. 4—3. Iată o apropiere de cifre care îți dă un frison. Dar vine serviciul lui Björn — îți spui. Tommie s-a dezlănțuit. Urletele lui de eliberare la fiecare lovitură transformaseră jocul într-o bătălie pe viață și pe moarte. 4—4!!! Și acum începe tortura memoriei. „Ai avut 4—0.... ai avut 4—0... ai avut 4—0." Cînd a început să servească Jimmy, la 4—4, Wimbledonul nici nu mai respira. Și Jimmy a continuat să urle la fiecare serviciu, un strigăt de luptă, în fond, menit să-i amintească adversarului că iată el, Jimmy, vine de la 0—4 și că toate legile seriei spun că cel care vine din urmă e favoritul. Rezultatul? Björn n-a clipit și a trimis cîteva **passing-shoturi** la fel de frumoase și de calme (da, calme) ca și formidabilul passing-shot de acum două sau trei minute, cînd a făcut 15—40 pe serviciul lui McEnroe, cîștigînd un set pe care îl pierduse de cinci ori. Iar dacă mă gîndesc și la momentul de anul trecut, cînd, la 5—4 și 40—0, în setul cinci al finalei cu Tanner, americanul ajunsese la 40—40, Borg a reușit să cîștige în cîteva secunde, încep să mă rușinez de toate aceste frămîntări ale mele. Și totuși, aceste amintiri sapă adînc în memorie. E adevărat, vorba unui cîntec românesc, „uitarea e scrisă-n legile omenești" — dacă n-ai uita, viața n-ar fi posibilă — dar sînt momente, ca acestea, de pildă, pe care nu le uiți și care îți apar în față exact cînd nu trebuie. Așa se face că frumosul calcul al lui Tommie e valabil doar în aparență. Tenisul, care are cel mai perfid sistem de acumulare de puncte cîștigătoare, nu iartă pe nimeni, să ne amintim de o finală a lui Villas la Forest Hills... Nici nu mai vreau să mă gîndesc...

La curtea regelui Arthur

UN singur lucru mă bucură. Björn e neschimbat. Și foarte liniștit. Mă privește cu un zîmbet de reproș — întotdeauna spune că fumez prea mult, ceea ce mă face uneori să ascund țigara sub parapetul tribunei, ca elevii surprinși asupra faptului.

Această zi de 5 iulie mi se pare fără sfîrșit. Ieri, pe 4, ziua națională a Americii, yankeii Connors și McEnroe s-au bătut între ei. Yankeii aceștia care vin la Curtea regelui Arthur, adică la Wimbledon, un continent care — spun ei — a cam spus totul în tenis, încă de mult, de pe vremea lui Cochet, a lui Borotra, adică a „mușchetarilor". Björn Borg e o apariție care le-a cam încurcat socotelile.

Am desfăcut al doilea pachet de țigări. Lenart îmi atrage atenția că finala va dura vreo patru ore și că s-a jucat abia prologul. Mă bucură această anticipație a lui Lenart, deoarece știu că Björn nu-și pierde niciodată suflul... Sînt convinsă că dacă s-ar antrena o lună, numai una, ar putea cîștiga un maraton de prim rang...

Se pregătește să servească, în setul trei, Björn. Acest Wimbledon ca și toate cele patru de pînă acum, este — hai s-o spun odată — o luptă între Björn și America. Björn e singur împotriva Americii. În 1977, în semifinală, a fost meciul acela infinit cu Vitas Gerulaitis, 8—6 în setul cinci. Apoi a venit finala cu Connors, alte cinci seturi, cu acel patru-patru, după 4—0 în setul decisiv... În '78 l-a avut pe Gene Mayer în „sferturi", pe Okker în semifinală, pe Connors în finală. Anul trecut pe Connors în semifinală, pe Tanner în finală, iar acum, iar pe Gene Mayer, pe Gottfried, și acum pe „rebelul McEnroe". Singur, cu o singură excepție, Okker, împotriva Americii. Asta și explică coaliția și mai puternică împotriva lui Björn la Forest Hills sau la Flushing Meadows... Dar despre asta altă dată, pentru că Bjorn a și servit prima minge din setul trei: 15—0... 15—15... 30—15.... 40—15... Ghem. 1—0.

McEnroe începe furibund, dar Björn și-a reglat returul: 0—15. McEnroe continuă să-și trimită proiectilele 15.—15. 30—15. Björn simte totuși că John a pierdut siguranța din primul set: 30—30, Un moment bun, pe care Björn nu l-a scăpat. Și tot cu un **passing** aproape invizibil ochiului liber. Avea minge de

break. Dar McEnroe a contraatacat: 40—40. În clipa aceea, Björn și-a sufocat adversarul cu două mingi la fileu. Pentru prima oară l-am simțit pe John „în corzi". Björn conducea cu 2—0, cu un al doilea **break** consecutiv!

Ghemul al treilea a fost un balsam pentru mine. După cele două ghemuri lungi de cîte 14 mingi, pe serviciul lui Björn, din setul doi, dragul meu viking a reușit un ghem la zero. Wimbledonul ovaționa, ca la o încoronare.

La 3—0, mi-am dat seama că s-a repetat „filmul" din primul set, dar pe date inverse. Şi McEnroe cîştigase al treilea ghem la zero. Primele două avuseseră aproape aceeaşi evoluţie. Tommie era atît de vesel, încît a scos din sacoşă o mini sticluță de Johnny Walker, încercînd să mă îmbie, cu un zîmbet care părea să spună: „Nu vezi Mariana că zarurile au fost aruncate? Într-o jumătate de oră o să-l fotografiez și eu, de-aici, pe The King of Kings, cu Cupa în mînă".

Tommie ne e un prieten prea devotat ca să-i fi spus atunci că e nebun. L-am lăsat în pace, refuzînd, bineînţeles, duşca de „Johnny" pe care mi-o propusese „ateul" Tommie, care îmi dădea să beau în catedrala tenisului, în timp ce jos, pe iarbă, se jucau „Patimile după Matei".

McEnroe a cîștigat ghemul următor, ca și Björn în primul set. Jocul s-a repetat și în ghemul cinci, cînd Björn a ajuns la 4—1, pe absolut aceleaşi trepte, cu 40—30 și ghem. Mă liniştisem un pic. Mi-am măsurat pulsul — vechi obicei de jucătoare —, coborîsem la 96. Se mai putea trăi. Îmi aduceam aminte de vara trecută, cînd Björn jucase la Bucureşti, în Cupa Davis, cu Ilie, cîştigînd mult mai uşor decît m-aş fi aşteptat, cu un scor de necrezut, 6—3, 6—0, 6—0... Îmi aduc aminte, atunci, după meci, un mare amator de statistici mi-a demonstrat că meciul se jucase, de fapt, pe **passing-shoturi.** Ilie reușise doar patru, Björn adunase 19. Acum, la Wimbledon, cînd am citit că un comentator spunea că pe iarba de la All England **passingul** e mai important decît serviciul, mi-am spus imediat: „nici pe departe", dar vedeam că nu poţi fi sigur niciodată... În seara aceea, la Bucureşti, mi-a părut rău că Björn a jucat „din plin" tot meciul, uitînd că e 6—0... Mi s-a părut apoi că e şi el puţin ros pe dinăuntru de treaba asta, aşa că nu a fost o surpriză pentru mine cînd l-am auzit spunîndu-mi, pe neaşteptate: „Îmi pare rău, Mariana, că Ilie a depus armele în ultimele două seturi, dar nu aveam ce face. Ideea de a-ţi ajuta adversarul printr-un joc mai puţin hotărît mi se pare oribilă. Înseamnă să-ţi jigneşti adversarul. Şi nu cred că Ilie ar fi procedat altfel cu mine. De altfel, am pierdut de atîtea ori la el, chiar şi la Stockholm. Aşa mi se pare mie corect."

McEnroe cîştigă la limită ghemul şase. 4—2 pentru Björn. Se păstrează doar avansul unui **break.** Totul e să-ţi cîştigi serviciul.

Björn primeşte mingile. M-am liniştit complet. Ce mult îmi place cum se poartă Björn cu copiii de mingi. Poate pentru că e, în fond, atît de puţin de cînd şi el era un pitic în preajma celor mari....

Aici se joacă finala

PRIMUL serviciu. Retur foarte bun. Björn greşeşte: 0—15. Un nou serviciu. Retur imparabil, fulgerul alb despre care se vorbeşte cînd mingea pare o cometă: 0—30. „O ţigară, Tommie!" Îmi tremură mîna. Mă frige bricheta. Nu mă doare. Serveşte Björn. „Foc" John. „Foc" Björn. „Foc" John! Bine, dar acesta nu mai e tenis! 0—40! Îmi muşc buza. Nu prea ştiu ce fac. Duc arătătorul stîng la gură. Sînge....

0—40! La ce bun fantasticul **passing-shot** de la **break**-ul din ghemul 2?

15—40. Lenart şi-a împletit degetele, ca un pastor înaintea predicii. Nici nu mai ştiu pe cine privesc.

30—40! Aveam în poşetă un „Diazepam". Tu n-ai ceva, Tommie?

40—40! Fantastic! Odin! Cîtă dreptate avea bunicul lui Björn!

Adv.B: Aici se joacă finala!

Egal! Cred că nu se va încheia niciodată.....

Adv.ME: Nu știu dacă am să mai pot privi vreodată o finală.

Egal.! Extraordinar cross pe rever.

Adv.B: O, Doamne, fie-ți milă de o biată inimă de femeie.

Egal! Slabă speranță, de-acolo, de sus.

Adv.B: Aș vrea să schimb locul cu Tommie. Să fac și eu ceva...

Egal.: Chiar dacă Björn o să cîștige, eu tot n-am să fiu om...

Adv.ME: Probabil că e dinainte stabilit ca Björn să piardă... Așa cum a fost stabilit ca și Jimmy să piardă acum trei ani, cînd Björn avea vîrsta de astăzi a lui McEnroe, iar Jimmy pe cea de astăzi a lui Björn...

Egal: Fatalismul meu e absurd, pentru că Björn nu va avea și nici nu are vîrsta nimănui și nici nu seamănă cu cineva... Să aștept în liniște. Curaj, Mariana!'

Adv.B.: O, dacă n-aș ști că asta e a patra minge a meciului...

Egal.: Poate că rezistența asta feroce a lui McEnroe ar trebui să-mi dea curaj. Poate că sînt ultimele lui puteri. Cele ale lui Björn sînt infinite...

Adv.B.: Tommie îmi suflă că e a douăzecea minge. „Încă douăzeci de ore din viață". **Victorie! Ghem!** Ce bine îi înțeleg acum pe fotbaliștii care aleargă pe gazon, cu pumnul sus, după ce au marcat golul. Așa făcea Pelé. Așa făcea Eusebio. Așa face și Keegan. Björn, în schimb, trimite cu grijă, spre copilașul de lîngă el, mingea care i-a rămas în mînă. Iar eu, care aș fi vrut acum să mă rostogolesc pe gazon, ca italienii sau ca spaniolii, sau să fiu una dintre cei 10 000 care își aruncă pernele pe gazon, ca în țara lui Orantes, trebuie să stau acum nemișcată, să rămîn gravă, pentru că Björn, spre deosebire de Eusebio sau de cei care aruncă perne, în culmea entuziasmului, știe că nimic nu s-a încheiat, că mai e mult de lucru, că „rebelul" McEnroe, care vrea să-l coboare de pe tron, are acum o armă de temut, adică arma omului care nu mai are ce pierde...

Că Björn are dreptate s-a văzut imediat. McEnroe a cîștigat imediat ghemul al optulea la **zero**. Dar, la 5—3, Björn n-a mai admis prelungirea stării de tensiune și a încheiat setul cu 6—3.

Ceea ce nu mai visam de mult s-a întîmplat. Nu-mi puteam închipui că va ajunge să conducă atît de repede cu 2—1 la seturi....

Pentru că, la un moment dat, era 6—1, 2—2 și 30—40 pe serviciul lui Björn... sau...

6—1, 4—4, 30—40 și avantaj McEnroe, tot pe serviciul lui Björn.

Și pentru că lui John îi ieșea totul...

M-a întrebat cineva, după finală, dacă am fost sigură de victorie în momentul în care Björn conducea cu 2—1 la seturi. Am răspuns cu sinceritate că în acel moment îi acordam lui Björn 50 la sută din șanse... Am fost sigură, după cele trei seturi, că programul „mai ușor" de care s-a temut Björn n-a contribuit la crearea unei stări de presiune maxime. Eram sigură, deasemenea, că jocurile mai puține pe iarbă erau încă un handicap. Și că așa zisa oboseală a lui McEnroe, care nu avusese o zi de pauză înaintea finalei, era compensată de jocurile mai multe pe iarbă — mă gîndesc la faptul că el joacă mereu dublu, adică un joc în care poți studia orice palmă de gazon, ca să nu mai vorbim de deconectarea pe care ți-o produce acest joc de bătrîni cînd e jucat de tineri puși pe șotii...

...La ce s-o fi gîndind acum Björn, cînd conduce cu 2—1? Sper că a uitat momentele grele de pînă acum. A avut atîtea altele. Nu mai departe decît anul trecut, Tanner îl conducea cu două seturi la unu (n.r.: Tanner-Borg 7—6, 1—6, 6—3). Și Tanner servea la fel de furios, poate că nu atît de variat. (Lenart îmi șoptește: „Ți-am spus, Mariana, e o finală de patru ceasuri")

O singură minge

...ÎN setul patru am avut cîteva bune momente de liniște. Björn și John își împărțeau serviciile. Și așa am ajuns la 4—4. La serviciu, McEnroe.

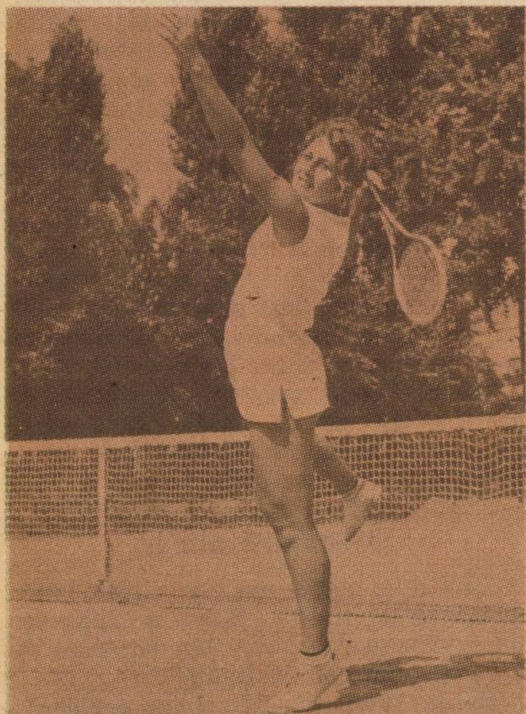
Björn atacă: 0—15. John egalează: 15—15. Și conduce: 30—15. Björn egalează: 30—30. Nu vreau să-mi fac curaj,

dar îmi dau seama că acest plus de autoritate al lui Björn reprezintă cel mai bine, în acest moment, diferența dintre ei. Björn simte și el asta. Atacă: 30—40. La un pas de **break**, de cel mai important **break** al meciului, deoarece după break vine, în mod normal — dacă ceva mai poate fi normal în tenis — ultimul ghem și Cupa Wimbledon-ului. Tribuna simte și ea. Pare gata să-și răsplătească idolul. Dar McEnroe nu vrea să se dea bătut. E atît de hotărît astăzi, încît își înfrînează orice gest care ar putea să lase impresia că e și el la capătul puterilor.

Egalitate! Björn se aruncă din nou. (După meci vor spune unii că a atacat prea mult, dar cine știe mai bine decît el...)

Advantage Borg! A doua minge de **break!** Mă doare capul. Tommie își mișcă sacadat picioarele, ca un om cuprins de friguri. Doar Lenart e în continuare foarte calm. În calculatorul din capul lui s-au acumulat în ultimii zece ani un milion de cartoteci cu finaluri asemănătoare și el bănuiește rezultatul, cu toate că forma extraordinară a lui McEnroe, astăzi, e greu să fi fost prevăzută.

La serviciu, Mariana Simionescu

GHEM, BJÖRN BORG! 5—4! Urale. Tommie, pe care l-aș fi așteptat proiectat undeva sus, și-a acoperit fața cu palmele. Björn are serviciul pentru game-ul victoriei. Copilul McEnroe nu a rezistat, după cum se vede, contrelor teribile din această finală fără sfîrșit...

Servește Björn. Pentru prima oară țin pumnii strînși: 15—0. Mi-am înfipt unghiile în palmă: 30—0. Björn mai are două mingi! Două mingi!! McEnroe recîștigă o minge: 30—15. Îmi desfac palmele. Unghiile au săpat șanțuri vizibile. Încerc să-mi țin respirația, pînă la încheierea mingii care urmează. Cred că mi-am pierdut controlul.

40—15!!!!! O singură minge! O singură minge!

Aștept izbucnirea tribunelor, cu care sînt atît de obișnuită de patru ani. Björn servește. N-aș vrea să atace. El are acum tot timpul. McEnroe atacă, în ciuda serviciului puternic. Björn pare surprins. Riposta slabă. McEnroe se năpustește: 40—30!

Dar mai e o minge. Încă o minge!! Am un nod în gît. Mă întreb dacă sînt baloane de oxigen la Wimbledon... Björn servește. Fantastic! John răspunde în fileu. Tribu... dar arbitrul strigă out, cu toate că am văzut praful alb proiectat de mingea-nălucă. Un nou serviciu, al doilea. McEnroe atacă furios, cu inconștiența disperării. 40—40!

Da, acum totul e pierdut... De la 40-15.... De la două mingi de meci! Nu mai am aer. Nodul în gît se mărește. Noi, cei trei, nu îndrăznim să ne privim. Da, totul e pierdut... McEnroe continuă să atace. Avantaj McEnroe! Și Björn nu mai are puterea să reziste, pentru că nu poate uita că acum cîteva clipe a avut 40—15 și două mingi de meci: 5—5!

O singură grațiere

ÎN tribună e o liniște nefirească. Pentru că acolo, jos, în arenă nu mai sînt doi

jucători de tenis, ci doi condamnați la moarte, pentru care urmează să se aprobe o singură grațiere.

Mi-am revenit... E, totuși, doar 5—5, iar Björn conduce — încă — la seturi. De un singur lucru mi-e frică. De obsesia lui 40—15 și a celor două match-ball-uri. Îl așteaptă pe McEnroe. Are timp să se uite spre mine, cu o privire de copil vinovat. Îmi vine să plîng, dar reușesc să-mi compun un zîmbet. De acolo, de jos, nu se poate vedea că zîmbetul meu e un fel de rînjet încremenit.

McEnroe prelungește la infinit ritualul serviciului său. Șterge cu grijă pedantă linia de var, cu precauția omului care nu vrea să riște nici măcar cu unu la un milion greșeala de picior. Apoi își balansează racheta enervant de mult, privind din cînd în cînd, cu o anume ură, ținta vie din fața lui. Din fericire, Björn nu pare sensibil, ca mine, la toate aceste vicleșuguri ale jucătorilor în momentele cheie.

Ceea ce era greu de anticipat, s-a produs. McEnroe cîștigă ghemul următor la zero, lăsînd impresia că el era cel care ieșise învingător și cu forțe mai proaspete din duelul epuizant al ghemului anterior, în care Björn avusese două **match-ball**-uri.

Un ghem la zero și 6—5!

Acum era marele pericol al **break**-ului. McEnroe făcuse ultimele șapte puncte consecutiv, lăsînd impresia că nu mai poate fi oprit.

La ce m-aș fi putut aștepta acum? În mod normal, la o luptă strînsă, cu contre de ambele părți. Și încă un ghem de 14—16 mingi, care să-mi scurteze încă o dată viața cu 14 sau 16 ore. Björn era într-o situație mai grea, deoarece lupta doar pentru dreptul de a juca **tie-break**-ul. John McEnroe avea în față un obiectiv mult mai apropiat și deci mai concret: setul.

Îmi dădeam seama — pîndind toate mișcările — că Björn se luptă să uite momentul în care a fost la un pas de titlu. Dar era greu. Eu însămi nu reușeam să o fac. Îmi juca în fața ochilor chipul ducesei de Kent, care mă privise cu o mare compătimire la 40—15 și apoi la 40—30, adică în momentele în care îmi spuneam că n-am să mai pot rezista. Din nenorocire, aceste două „condamnări la moarte" nu aveau să fie ultimele.

Tobele bat

...SE spune că inima e supusă la mari încercări în fața unor mari decepții, dar, în egală măsură, și în fața unor mari bucurii. Și iată că Björn îmi oferea acum și prilejul unui infarct dintr-o prea mare bucurie, cîștigînd game-ul la zero. Era evident că ambii jucători sînt obsedați de ideea de a sfîrși odată totul, oricum tensiunea ajungînd la paroxism.

Și astfel s-a ajuns la **tie-break...** Ca întotdeauna în asemenea momente, în tribună se simte o frămîntare deosebită. E ca răpăitul tobelor anunțînd apropierea carului în care se află condamnatul sau condamnații. E ca în ceasul zorilor, în Evul Mediu, cînd toate balcoanele din

Curs de tenis; voléul de dreapta; execută Björn Borg

piața eșafodului sînt ocupate, nimeni nevrînd să piardă momentul tăierii capului. Veți spune, poate, că sînt gînduri nebune, dar creierul meu era atît de obosit în clipa aceea, încît era în stare să combine cele mai năstrușnice gînduri.

John și Björn se pregătesc. Nu par grăbiți. La ce bun să te grăbești? **Tie-break**-ul e, de fapt, un turnir — spunea Ion Țiriac. Încaleci. Îți potrivești sulița și pornești. Lipsesc doar căștile de oțel, ca la spadasinii de astăzi. Cel care se prăbușește e recunoscut mai mult după culoarea calului său.

Mă uit în tribună. Ce fericiți sînt unii oameni! Această fată frumoasă cu pălărie **vieux-genre**, cu o eșarfă ciclamen, e foarte veselă, pentru că bărbatul sau logodnicul ei îi și ține oglinjoara, ca într-o lojă de teatru, de pe timpuri. Amîndoi sînt îmbujorați de suspensul prelungit al finalei de pînă acum. Amîndoi așteaptă alte și alte aventuri. Da... Ce fericiți sînt unii oameni....

Coșmarul...

JOHN se pregătește de primul serviciu. Își potrivește sprînceana cu degetul, netezind-o. Ticurile jucătorilor. Celebrele ticuri ale acestor tineri cu manii de bătrîni. Ce mult mi-a trebuit să mă obișnuiesc cu ticul lui Roscoe, care își saltă cămașa de la umăr, ca și cum o arsură deosebit de gravă i-ar stîrni durerea la orice contact cu țesătura și așa fină a cămășii... Cred că Björn nu are nici un tic. Sau nu l-am descoperit încă... „Va veni și asta" — mi-a spus într-o seară...

Servește John. Nu iartă. 1—0.

Cum se numea calul lui Odin, din povestea bunicului? Parcă Sleipnir. O, dacă ar fi aici Sleipnir, cel cu opt picioare!

A servit Björn! Scurt! 1—1.

Al doilea serviciu al lui Björn. Cei doi se încaieră. 2—1 pentru Björn. Urmează două mingi în care timp pot respira și spera într-un **minibreak** în cadrul **tie-break**-ului. Dar John nu iartă nimic. Conduce cu 3—2. Tumultul arenei crește. Vreau să-mi impun gîndul că Björn e cel avantajat în acest **tie-break** în care sabia atîrnă doar deasupra capului lui McEnroe, dar nu reușesc. E la mijloc veșnica teamă a jucătorului de tenis, pe care îl obsedează doar ce ar putea să urmeze. Și în cazul lui Björn, **tie-break**-ul pierdut înseamnă, vrînd-nevrînd, trecerea atu-ului în mîna lui John McEnroe.

4—3 pentru Björn! Momentul decisiv se apropie. Tenisul era și așa un joc pe muchie de cuțit. **Tie-break**-ul îl ascute și mai mult, pentru că așteaptă o singură greșeală.

4—4.

Al doilea serviciu al lui John. Björn cîștigă punctul!

4—5! Și Björn va servi de două ori. E la două mingi de victoria finală. Dar John rezistă, pentru că finala de astăzi „vrea sînge".

5—5! Björn își continuă atacul. Conduce cu 6—5!

Servește McEnroe. De două ori. Respirația tribunei arată că nimeni nu mai „vede tenis", ci numără. O numărătoare febrilă, pentru că totul depinde de un punct. Și punctul acesta e mai captivant decît cel mai frumos voleu.

Sînt atît de obosită, încît încerc un ciudat sentiment de nepăsare față de ceea ce se întîmplă. Marea mea speranță e tot setul cinci. E îngrozitor, desigur, ca și eu să fi cedat acest tie-break, dar nu mai am resurse... Parcă nu ar urma o minge care este de fapt un match-ball pentru Björn. **„Match-ball,** Mariana!" — cum îmi șoptește Tommie, pe care nu l-am văzut niciodată atît de palid.... Al treilea **match-ball** al lui Björn, după cele două la 5—4 și 40—15...

John McEnroe egalează din nou! 6—6. Nu mă mai miră nimic. Totul începe să fie un coșmar... McEnroe se pregătește din nou. Pe Björn îl apasă, desigur, cele trei **match-ball**-uri pierdute.,. Tribuna e și ea la capătul puterilor. Am impresia că Lenart Bergelin e singurul spectator care evaluează jocul în afara punctelor, căutînd, de fapt, „să vadă" ce se poate întîmpla.

Servește, din nou, McEnroe! Urale!

7—6 pentru Björn. Al doilea **match-ball** al **tie-break**-ului, al patrulea al finalei. Cît de lungă poate fi seria de rezistență a lui McEnroe!?

De necrezut! Björn își pierde primul serviciu: 7—7!

Am impresia că întreaga tribună e, de fapt, o barcă pe valuri, la discreția valurilor, a unor valuri imense, o barcă apărînd din cînd în cînd pe creastă, pentru a se cufunda imediat în abis.

McEnroe simte prada și bate toate recordurile de timp pentru pregătirea serviciului său. N-aș fi crezut că simpaticul și veselul nostru prieten se va putea concentra atît de mult. (M-a întrebat cineva odată ce note i-aș da lui McEnroe la pregătirea fizică, la tehnică, la capacitate tactică și la rezistență psihică. Întrebarea mi s-a părut ciudată — un om nu poate fi împărțit pe felii — dar pentru că toți (sau aproape toți) cronicarii sînt mari amatori de „disecții", am spus 10 la fizic și tehnic, 9 la tactic și 7 la rezistență psihică. Iată că astăzi sînt obligată să șterg acel 7 și să pun un 10 apăsat peste fostul șapte.)

„Bomba" lui John și-a făcut efectul. Conduce cu 8—7! Are minge de set. După ce Björn... Mă doare capul. Încerc să nu mă gîndesc. Dar nu pot uita acel 5—4 și 40—15. Probabil că nici Björn...

Dar Björn nu are — din fericire — timp prea mult de gîndire. Egalează pe serviciul lui McEnroe. Tribuna ovaționează. Am impresia, totuși, că nu are un favorit. Sentimental. Tribuna vrea un **tie-break** lung, pe care să-l cîștige McEnroe, dar nu pentru că e McEnroe, ci pentru că mai dorește un set... Un set lung, pînă la 35—33 sau chiar 44—42, pînă la epuizarea celor doi, deoarece merită să vezi doi gladiatori murind în arenă....

John pare hotărît să facă jocul tribunei. Cîștigă al doilea serviciu. Conduce cu 9—8. Are din nou minge de set. Sînt la capătul puterilor. Trebuie să fac ceva. Caut în poșetă. Nici nu știu ce caut, de fapt. Găsesc un mic clește de unghii. E o idee. Mușc din unghie. Am o senzație de ușurare văzînd sîngele.

Björn egalează! Pe serviciul lui John! 9—9!

Și iar sîntem sus, pe creasta valului! 10—9 pentru Björn și două servicii. Al cincilea **match-ball!**

Ducesa de Kent mă fixează din nou. Îmi zîmbește. Îmi dă curaj. Simte, poate, că regele ar putea să moară. Al cincilea match-ball... Al cincilea **match-ball**. Țin minte, aveam treisprezece ani, începeam și eu să fiu o jucătoare de tenis... Eram pe terenurile de la Tennis Club București. Ilie Năstase și Ion Țiriac se întorseseră de la Cleveland, unde jucaseră finala Cupei Davis cu Statele Unite. Îi priveam ca pe niște cosmonauți. Ei ne povesteau, celor mici, cum a fost la Cleveland. Țin minte, Ilie ne-a spus atunci că a avut patru match-ball-uri la Stan Smith, dar că pînă la urmă a pierdut. Mi-am zis atunci că așa ceva e imposibil. Și iată-mă, acum, în fața celui de-al cincilea match-ball al lui Björn, care avea și el treisprezece ani în vara aceea a lui 1969, cînd eu ascultam povestea celui care avea să piardă Wimbledonul său din '76 în fața lui Björn...

Un meci fără sfîrșit ?

...MINGILE mi se pare că zboară mai iute ca gîndul...

Egalitate la 10! Acum încerc să văd, cu ajutorul cleștișorului, dacă nu cumva visez. Björn a ratat al cincilea **match-ball.** Arena arde, pur și simplu. Pentru că nimeni din toți cei de aici nu ar fi admis vreodată că Björn ar putea rata cinci **match-ball**-uri...

Servește Björn! Puternic — abia acum, după aproape trei ore de joc, îmi dau seama că serviciul lui a revenit la normal — puternic și plasat. John „prinde" mingea, dar returul e mai slab. Björn „închide" faza cu un voleu simplu, de școală. Tribuna sare în aer. Eu însămi nu mă pot stăpîni, deși mi-am propus să fiu nemișcată, pentru Björn, pentru liniștea și siguranța lui.

Interstiţiu pe ghiaţă

• Fantastici sînt aceşti doi patinatori britanici. Jayne Torvill şi Christopher Dean, campioni mondiali, olimpici, campioni ai graţiei şi ai frumuseţii. Ei au dovedit calităţile amintite şi la Campionatul internaţional de patinaj găzduit de oraşul Tokyo unde au prezentat un program inedit cu un dans în care se regăsesc elemente din mişcările şi arta Yoga. Evident, după cum se poate vedea în fotografia de mai sus costumele cu care au evoluat conţin o serie de modele tradiţionale, inspirate de ţesăturile indiene.

Şi pentru că am amintit că perechea engleză deţine şi titlul de campioni olimpici, titlu pe care l-au cucerit la Sarajevo, vă prezentăm un instantaneu, făcut cu acea ocazie, de către artistul fotograf David Caulkin.

11—10 pentru Bjorn! Al şaselea **match-ball!** Se aplaudă fără încetare. Publicul îşi dă seama, poate, că nu există un director de scenă capabil să organizeze un asemenea spectacol. Am fost odată la un film, acasă, la Bucureşti, „Ultimul tren din Gun Hill", cu Kirk Douglas şi Anthonny Quinn... Ţin minte că mi-am ţinut respiraţia vreo două minute, timp în care fiul unuia dintre cei doi era purtat prin faţa rivalului, cu vîrful unei săbii, în dreptul beregatei. Cam în aceeaşi situaţie sînt şi eu acum...

Björn are două mingi de serviciu. Are nevoie de una singură, de prima, pentru a cuceri al cincilea Wimbledon... Şi din nou liniştea aceea teribilă.

Atacă Björn! Se aruncă spre fileu. Are voleul în mînă. Victorie! Dar voleul, impecabil — voi spune întotdeauna — loveşte banda.

11—11! Am renunţat la acest tie-break. Nu ştiu ce instinct mi-a spus mai demult că **tie-break**-ul trebuie pierdut pentru ca Björn să cîştige „Wimbledonul meu". Gînd absurd, desigur, dar amintirea acelui 40—15 mă roade mereu... şi sînt tot mai înmărmurită la gîndul că Björn se bate cu povara asta, la care se adaugă altele şi altele...

„Passing shot de vis" — cum spune Judith, adăugînd mereu că aceasta e marea lovitură a lui Björn. Am ajuns, deci, într-un moment de-a dreptul neverosimil. Pentru că e...

12—11 pentru Björn! Al şaptelea **match-ball!!**

De necrezut. Tribuna nu mai are puterea să mai aplaude, Un zgomot de fond perpetuu însoţeşte toate mişcările jucătorilor. Toţi au ceva de spus. Şi sînt fericiţi, probabil, la gîndul că participă la această finală, care a încetat să mai fie de mult un dat palpabil, trecînd mai curînd în zona supranaturalului....

12—12! Şi imediat 13—12 pentru John McEnroe. John e şi el la al treilea **set-ball** — mă anunţă Tommie, cu un soi de perfidie plină de speranţă...

13—13! Björn nu cedează. Nu ştiu de ce, în acest moment foarte greu, în mine creşte speranţa. Aş vrea ca acest **tie-break** să dureze. Un meci fără sfîrşit e o selecţie totală, în care întîmplarea îşi pierde puterea.

14—13 pentru McEnroe. Al patrulea **set-ball.** McEnroe serveşte din ce în ce mai violent. Acum am impresia că am în faţă un aruncător de ciocan executîndu-şi pirueta. Doar Björn nu pare impresionat. Pendulează uşor, cînd pe piciorul drept, cînd pe cel stîng, parcă fără a urmări să se înscrie în mişcarea lui McEnroe pentru că nici nu e posibil — atît de sacadate sînt gesturile americanului.

Această linişte a lui Björn aduce un... 14—14.

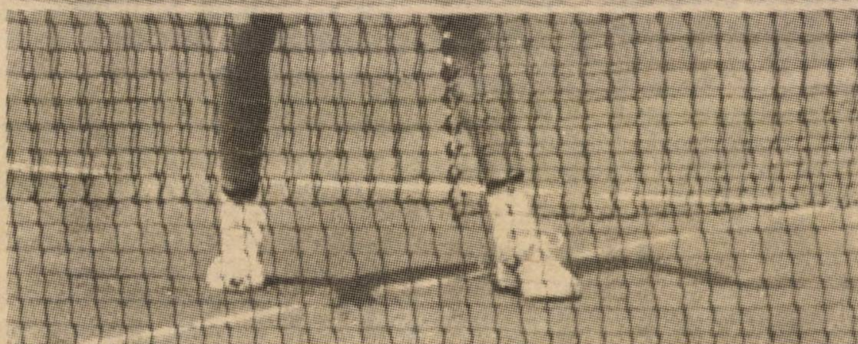
Toţi cei din tribună se uită, uimiţi, la ceas. Tommie mă anunţă că **tie-break**-ul durează de douăzeci de minute.

Aselenizarea

CE bine înţeleg acum starea de nepăsare a unui om obosit. În această stare sînt şi eu acum. Probabil că cei răniţi grav, pe cîmpul de luptă, au stări de oboseală şi indiferenţă asemănătoare pentru tot ceea ce ar putea să urmeze. Ce forţă trebuie să-l anime acum pe Björn, care, iată, nu renunţă?

McEnroe urcă la 15—14, tribuna explodează din nou, dar Björn egalează, 15—15... Emoţia tribunei creşte la paroxism... Am impresia că Wimbledonul nu mai priveşte traiectoria mingii care zboară şi nici măcar mişcările rachetelor care lovesc această minge. Am impresia că nici capetele nu se mai mişcă, dreapta-stînga, stînga-dreapta. Toţi par nemişcaţi. Dar poate că nici nu asistăm acum la un meci de tenis, ci sîntem în sălile doamnei Toussaud, cu oameni de ceară... Sau poate că aceşti aproape douăzeci de mii, care s-au nimerit să vină la un joc care nu seamănă cu nici una din finalele care s-au jucat aici, urmăresc de fapt doi oameni care merg pe sîrmă, unul spre celălalt, o sîrmă trasă între două blocuri, pe la etajul al 20-lea, iar acolo, la mijlocul drumului pe sîrmă, unul va trebui să cadă...

Finalul partidei dramatice de pe Wimbledon: Borg — McEnroe 8—6

16—15 pentru McEnroe! Încă un pas spre jumătatea drumului dintre cei doi zgîrie nori... Şi Björn egalează din nou! Pentru a cîta oară? Sau poate că vrea cu tot dinadinsul să sleiască de puteri taurul din fața lui?

16—16! Tribuna continuă să privească în transă. Nu îmi aduc aminte ca Björn să fi avut un joc mai greu decît această finală care seamănă mai mult cu aselenizarea decît cu ciocnirea a doi tineri atleți...

17—16 pentru McEnroe! 33 de puncte pentru unul singur. Probabil că e un record absolut al **tie-break**-ului într-un mare concurs. Tribuna parcă se leagănă sau plutește într-un acvarium. Poate că, totuși, sîntem pe Lună și sîntem, cu toții, de șase ori mai ușori. Altfel, de unde această senzație permanentă de plutire?

18—16! Sst!!! Duc palmele la ochi, ca să nu privesc jocul etajului 20. Björn a căzut! A căzut! Din fericire, Wimbledonul aplaudă. Şi asta înseamnă că nu e adevărat. Wimbledonul e din nou o arenă de tenis. Tabela electronică a șters electrocardiograma fără sfîrșit a tie-break-ului. Acum scrie, simplu, **7—6 pentru John McEnroe....**

iasă milioanele şi cota parte, hai să fim serioşi, nici nu se apropie de Pelé, ce, nu l-am văzut la Mondiale, anul trecut, „circar“ mare, domnule, atît şi nimic mai mult, o avea el talent, că oricum are, însă nu-i geniu, nici nu-l dau pe Maradonel al nostru, pe Hagi“ — mă aud vorbind de unul singur, revoltat, ambalat, ca să mă mai liniştesc.

ECHIPELE ies la încălzire. Maradona e protejat de ceilalţi jucători din selecţionata „străinilor spanioli“, el intră primul în teren, intră sărind pe piciorul drept, îşi face o cruce scurtă, parcă-i Georgică Nertea al nostru, cînd juca prin '55, la Petroşani, şi sare într-un picior, acum, la încălzire, cum va face şi după pauză, la reintrarea în teren. E un tic, e un fetiş, şi mă gîndesc că marele Pelé nu avea asemenea obiceiuri, el era Mare, era Geniu şi atît. Maradona însă e mic, mult mai mic, **„nici nu se poate compara cu Pelé“**, bine a zis Eusebio. Dar ce să-i faci, acum, el e în faţă, are priză la public şi la cititori, cum naiba să-i fur cîteva cuvinte?!... Încerc un alt plan. Nu mai urc în tribună, la masa presei, acolo de unde se vede meciul, cu penalty-uri şi ofsaiduri, rămîn jos, pe pistă, pe banca echipei noastre, lîngă Mircea Lucescu, aici, unde meciul se trăieşte la un puls neştiut de marele public. Meciul, ca meciul, un amical bine definit. Maradona cere să fie înlocuit cu vreo douăzeci de minute înainte de final, are meci de campionat, duminică, cu Barcelona, Barca l-a plătit pentru meciurile oficiale, nu pentru „şuşe“, şi vedeta respectă contractul, se menajează şi iese din teren, chiar dacă destui spectatori îl fluieră, ei au plătit, o sumă frumuşică, să-l vadă pe viu pe Maradona, ultimul idol al Spaniei.

Spre salvarea mea, Maradona nu pleacă imediat la vestiar, rămîne pe banca „profesioniştilor străini“, lîngă Di Stefano, antrenorul. Îl las pe Mircea Lucescu, mă duc timid, tiptil, spre banca spaniolilor să-i cer argentinianului un autograf. Trec cîteva minute bune, Maradona e pironit pe bancă, nu se ridică, nu pleacă spre cabină, aşa cum anticipasem eu, aşa cum visam eu **„de aici şi pînă la vestiare tot i-aş smulge două cuvinte şi un autograf, aici, pe pistă nu mai sînt „gorilele“, au rămas dincolo de arenă, lîngă gardul de sîrmă care protejează terenul“**. Diego Maradona stă însă ca un Sfinx, măcinîndu-mi nervii, şi visele, şi liniştea... E 2—2. La staţia de amplificare se anunţă, cu două minute înaintea finalului: **„În caz de egalitate, pentru decernarea trofeului «Curtea engleză» se vor executa penalty-uri“**. Ambele tabere se îndreaptă spre marginea terenului. E limpede că vor urma penalty-urile. Mă apropii de Mara-

„Aşa-i că nu ştiaţi că?“

...în Iran există o formă de şah în care calul nu mai sare în formă de L, ci în formă de CH_4*?*

...forţa cu care cade un săritor de la trambulină în apă ar putea fi folosită pentru a iriga un teren de mărimea bazinului, suficient pentru a hrăni toată familia săritorului, dacă el ar munci în agricultură?

...regulamentul hocheiului pe gheaţă a fost adus în Europa din America de către Cristofor Columb care credea că descoperise regulamentul hocheiului pe iarbă din India?

...în concursurile hipice controlul antidoping se face nu numai jocheului, ci şi calului care, în dorinţa de a sluji culorile echipei, mănîncă tot macul dat de jocheu?

...dacă un alergător la 400 metri garduri bate recordul la 400 metri plat, gardurile nu mai au nici un rost?

...toate caloriile folosite de un campion de haltere pentru a ridica 220 kg la stilul smuls sînt de fapt smulse de la gura copiilor subnutriţi din lume, care cu ele ar putea trăi încă un an, timp în care un bun antrenor ar putea face din ei halterofili?

...viaţa sportivilor la New-York e atît de scumpă, încît pînă şi o banală pereche de tenişi se dă pe valută?

...în epoca spartană copiii de mingi erau mai întîi folosiţi ca mingi?

Ars Amatoria

dona. E surd la rugămintea mea de a-mi da un autograf pentru „Sportul" din România. Îl întreb cum i s-a părut meciul. Tace. Bîigui ceva despre vreme. Nimic. Îi spun că are mulți simpatizanți și în România, care așteaptă o părere de-a lui despre tînăra echipă română. El tace, tace, doamne, de mă scoate din sărite, e Sfinxul în persoană. Vorbește din cînd în cînd cîte ceva cu ai lui, vorbește repede, în dialect, nu prea înțeleg mare lucru.

Gata, s-a terminat meciul. S-a ales și poarta pentru penalty-urile care vor permite accesul în „Curtea engleză", cea mai mare casă de mode din Spania și de aiurea, de pe continent. Di Stefano s-a dus în teren să stabilească jucătorii care vor executa loviturile de... departajare pentru echipa ce-o conduce. Sînt lîngă Maradona, cu un ochi în teren, cu altul spre fiecare gest al acestui idol imposibil. Nu, nu-l pot scăpa cînd sînt atît de aproape de el. Mă chinuie, mă umilește cu refuzul lui dar asta mi-e meseria, important este să-i fur cîteva vorbe. El nu cedează, e Star, are gardă, eu sînt un necunoscut, un celebru anonim, fără o lețcaie, de ce și-ar pierde timpul cu mine, așa, de amorul artei?!... Și, deodată, în umilința asta care nu se mai termină, în acest amestec de jignire și visare, vine marea idee, „fenta". Ultima mea mutare: **„Măcar despre arbitrul... Rainea poate îmi ziceți două-trei cuvinte!"** Maradona se întoarce brusc, mă privește o clipă furios, parcă e un taur, am senzația că mi-ar da una, știe însă că e în public și șuieră cîteva printre dinți, nu cred că-s vorbe frumoase, n-a uitat meciul arbitrat de Rainea, la mondiale, meciul acela Italia-Argentina, cîștigat de Rossi și ai lui cu 2—1, meciul acela atît de comentat de presa argentiniană, de fapt, asta am și urmărit, să-l înfurii pe Maradona, să-l scot din tăcerea lui cinică, să-l dau afară, o Clipă, din carapacea lui de vedetă prost crescută, și el, copilul, care se joacă cu milioanele, cade în capcană. Vorbește numai despre Rainea și Gentile, turuie nervos spre ai săi, bruma de spaniolă cu care m-am armat îmi permite să înțeleg esențialul.

— **Rainea i-a calificat pe italieni, atunci!**, îmi aruncă ca o ultimă vorbă, dar eu nu mă pot întoarce la București doar cu atîta

— Bine, bine, dar a fost 2—0 pentru italieni pînă spre final, cînd Passarella a înscris golul de onoare al Argentinei?

— **Dar ce mi-a făcut Gentile mie, nu socotești?! Zece arbitri din zece l-ar fi dat afară. Un killer! Și Italia în 10 oameni, fără Gentile, ce-ar fi fost astăzi?**

— Astăzi Italia e campioană mondială! Iar noi, românii, echipa asta care o aveți în față, am învins Italia cu 1—0, acum cîteva luni, în preliminariile europene...

— **M-am bucurat că i-ați bătut! Italia nu-i o echipă mare. A prins o conjunctură favorabilă. Dacă nu trecea de noi, n-ajungea nici în primele opt!**

Mai vorbim ceva despre echipa română, **„e tehnică, pasează bine, gîndește atacul"**, mai mult nu mai ține, încep penalty-urile. Maradona intră în febra echipei lui. E lîngă Di Stefano. A uitat de Rainea, a uitat că mi-a acordat un micro-interviu fără bani, așteaptă cîștigătorii penalty-urilor, cîștigă „profesioniștii" spanioli, care nu jucaseră mai bine decît tricolorii. Lucescu e trist. Învinșii și învingătorii se îndreaptă spre cabine. Îi mulțumesc lui Maradona pentru „conversacion", el îmi răspunde șmecherește **„Ya está!"** (S-a făcut), îmi face cu ochiul, e vesel, merge și el la Curtea engleză, să se îmbrace din cap pînă în... casă, ca un lord, ca Keegan, cel mai elegant bărbat al anului trecut, în Albion...

...PRIMĂVARA LUI '84. Presa aruncă o „bombă" care face senzație. Maradona în Italia! La Napoli! Maradona în țara aceea care nu merita să vină nici în primele opt din lume, cum îmi declarase. Se vehiculează sume fabuloase. „Jocul milioanelor" se lungește pînă în preajma încheierii „mercato"-ului în Italia. În cele din urmă, Maradona obține 13 miliarde (nici o exagerare!) de lire italiene, mai primește o vilă, două mașini, 28 de bilete de avion Napoli—Buenos Aires, tur-retur, primă dublă la orice victorie și multe altele, nevăzute, neștiute nici de presă. Napoli, clubul falimentar, scăpat în ceasul al 13-lea de la retrogradare, se

pomenește imediat cu 68 000 de abonamente la meciurile de campionat! Cînd „zeul argentian" aterizează la Napoli orașul e în carnaval, în delir, primul amical înseamnă o nebunie, peste 85 000 de oameni în stadion, alte două-trei stadioane în afara arenei, așteptînd la radio o fentă, un șut, orice de la, despre Maradona. Orașul trăiește acum o nouă viață, părinții încep să-și boteze noii născuți Diego, „copilul de aur al orașului" se îndrăgostește, se logodește cu o balerină de la televiziune: ce șoc pentru Napoli, pentru Italia, „poate rămîne la noi, poate-l convinge balerina să rămînă aici, cîți n-au făcut-o" își zic napolitanii, speră, disperă tifosii din Sud, mai ales că Napoli începe să cîștige chiar și pe afară, și la Fiorentina, chiar dacă unii au zis că a fost o „schemă argentiniană", asta, vezi dumneata, pentru că la Florența joacă Passarella, Maradona a început să înscrie goluri, după goluri, chiar și cîte trei într-o partidă, unele din penalty-uri, dar cu mare valoare în clasament, **„e mult mai serios decît la Barcelona"** au zis, au scris presarii italieni, și prețul fusese mult mai serios...

Și cel mai frumos lucru aveam să-l aud în septembrie, tot septembrie, dar '84, la București, la conferința de presă dinaintea meciului Sportul studențesc — Inter, cînd unul dintre distinșii conducători ai faimosului club milanez a răspuns cam așa la o întrebare: **„Maradona nu-i un mare jucător. El e un mit. Un mit de care Napoli avea nevoie pentru a uita de mizerie, de Mafia, o stea care să încerce să lumineze cît de cît cerul atît de întunecat al acestui mare oraș din sudul trist al Italiei!"**

Nu cred că puteau exista cuvinte mai potrivite pentru a exprima marele Adevăr al fotbalului. Și, atunci, la un an de la „chinurile mele de la Vigo", mîndru că sînt unul dintre trubadurii, cronicarii de la curtea „fotbalului rege", l-am iertat pe Diego, un copilandru sărac, al cincilea din cei opt frați Maradona, „milionarul sărac" Maradona, argentinianul, spaniolul, italianul, una dintre frumoasele legende ale Fotbalului.

Mircea M. IONESCU

Inventatorul lui 0—0 în deplasare: Helenio Herrera

HELENIO HERRERA — „magul"

HELENIO HERRERA, eroul celor cîtorva rînduri care vor urma, se apropie de 70 de ani. Nu simte însă de fel povara vîrstei. Din cînd în cînd apare în ziarele italiene cu declarații fulminante, cu verdicte adeseori surprinzătoare, iscînd polemici, făcîndu-și alți dușmani. „Pe lîngă cei mulți pe care știu că-i am, ce mai contează cîțiva în

plus?" se destăinuia el, recent, unui coleg de generație, Ferruccio Valcareggi. Herrera nu mai antrenează, dar nu s-a retras, în fapt, din viața fotbalistică. În afara publicisticii sportive, pe care a îmbrățișat-o îndată după „perioada Internazionale", el participă la consfătuiri tehnice, la simpozioane ale organismelor internaționale, acceptă să funcționeze drept consilier tehnic al unor cluburi aflate în situații-limită. Era și greu ca un om cu temperamentul „magului" să accepte programul sedentar al unui pensionar. Viața, toată, i-a fost o furtună, o neîncetată zbatere și nu se putea schimba deși, cum spuneam, anii au trecut, au trecut... Și trec...

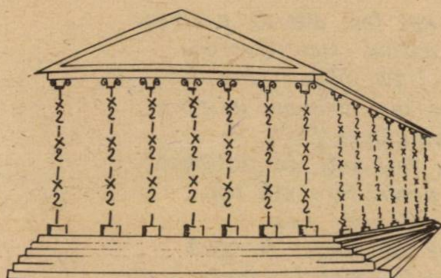
Cei mai mulți cred că Herrera este italian. Sau francez. Sau spaniol. Gîndindu-se, pe bună dreptate, la țările în care el a cunoscut celebritatea. Ca jucător și, mai cu seamă, ca antrenor. „Don Helenio" s-a născut însă în Argentina, la Buenos Aires. A plecat destul de devreme de acolo, la 18 ani, după ce ajunsese în prima echipă de juniori a lui Boca Juniors. Familia lui se stabilește în Franța, va fi naturalizată în această țară și tînărul Helenio reușește să se afirme ca un jucător util, mereu remarcat de antrenorii lui pentru disciplină și seriozitate. „N-am fost, o spun deschis, un jucător de excepție. Am muncit din greu ca să-mi mențin locul de titular și munca m-a răsplătit pentru că nu m-am făcut de rîs pe teren" — mărturisește Herrera. Și, în adevăr, palmaresul lui este mai mult decît onorabil. Primul lui club a fost „Charleville", cu care ajunge în finala „Cupei Franței" în 1936. Urmează Red Star, Stade Français, Roubaix. Cînd se retrage din activitatea competițională nu are decît un singur gînd: să devină antrenor. Și se arată, de la început, dotat pentru această meserie terminînd primul școala organizată de federația franceză. Primii ani ca antrenor îi petrece tot în Franța — la „Red Star" și „Stade Français"... Surprinde prin „tonusul" impus antrenamentului, prin severitatea lui și prin unele idei originale în domeniul tacticii. Pleacă, apoi, în Spania. Urcă în aprecierile tuturor, prin progresele pe care le realizează — în joc și în clasament — cu „Coruna", „Sevilla" și „Atletico Madrid". „C.F. Barcelona" pune ochii pe el și îl angajează ca director tehnic. „Mi-am zis că a sosit marele meu moment, povestește Herrera. Am fost primit triumfal, suporterii erau nebuni de bucurie. Nu mă puteam gîndi, nici în ruptul capului, cum aveam să plec din Barcelona!" Da, doi ani după triumful sosirii, Helenio Herrera trăia umilința eșecului. Neiertînd, ca orice suporter, înfrîngerea, miile de „socios" cereau, mînioși, „capul" lui „Don Helenio". Care scăpa, ca prin minune, de furia barcelonezilor travestit în... pompier.

„Credeam că am pus punct carierei de antrenor! Și cît de sus ajunsesem! Cînd am coborît la Paris din trenul ce mă aducea din Spania eram un om înfrînt"... Am citat tot din destăinuirile „magului" făcute în cadrul unei recente emisiuni televizate în Italia, emisiune care îl are ca prezentator pe fostul lui jucător de la Inter, pe Sandrino Mazzola. Dar cariera lui Herrera intra în a doua, și cea mai importantă, ascensiune a sa. Angelo Moratti, președintele lui „Internazionale", îl cheamă la telefon și îl întreabă dacă nu vrea să primească funcția de director tehnic în marele club milanez. „Mi se părea că-i o glumă. Am tăcut cîteva momente încercînd să-mi revin din uimire. Apoi am răspuns că sînt de acord. Așa a început aventura Inter..." povestea, tot în amintita emisiune, celebrul antrenor.

A FOST mult mai mult decît o aventură... Herrera a construit la Milano una dintre echipele care, pe bună dreptate, poate fi considerată drept o mare campioană a anilor '60—70. Internazionale tînjea după marea performanță. Trecuseră ani buni de cînd „negru-albaștrii" nu mai gustaseră din „cupa victoriei în campionat"! Edițiile 1952/53 și 1953/54, cînd ei realizaseră două succese consecutive în lupta pentru titlu, erau în urmă. Sub „bagheta" celebrului ex-campion al lumii, Alfredo Foni, „Inter" învinsese, în ambele ediții, la mare luptă, pe „Juventus". Ghezzi, Giacomazzi, Padulazzi, Mazza, Brighenti, Lorenzi, Neri, Nesti

— dintre italieni — plus Skoglund și Nyers reușiseră succesivele victorii. Herrera găsea la Milano, prin urmare, o puternică nerăbdare, vecină cu nervozitatea, a „tifosilor" care cereau o echipă mare și o performanță mare. Și el a realizat visul „interiștilor" care suferiseră între timp „umilințele" determinate de victoriile marilor rivale „Milan" și „Juventus". „Don Helenio" a creat nu numai o strălucită performeră ci și o linie tactică nouă, cum îi place mereu să spună, „o linie tactică în șirul de linii cu care ne înfruntam în campionat".

Principiul de bază al „strategiei Herrera" poate fi exprimat astfel: „cel mai bun atac este... apărarea!" „Magul" a știut să-și aleagă interpreții cei mai potriviți pentru „partitura" care avea să devină școală în fotbalul mondial. Rolul cel mai nou, o creație Herrera, cel de „libero", avea să-l joace, magistral, regretatul Picchi. „Declanșatorii" acțiunilor surpriză s-au numit Suarez, adus de la Barcelona, și „stîngaciul" Corso. Realizatorii, Sandrino Mazzola, Jair, Domenghini. Un portar de o precizie matematică în intervenții, Sarti, un stoper sobru și sigur, Guarneri, doi fundași laterali care erau și ai echipei Italiei, Burgnich și Facchetti (acesta din urmă primul fundaș-atacant din istoria fotbalului) și un mijlocaș cu „plămîni de oțel", Bedin, iată formula cea mai valoroasă a lui „Internazionale", dată chiar de Herrera. Acest nucleu a obținut trei titluri de campioni ai Italiei, două cupe ale campionilor europeni și alte multe

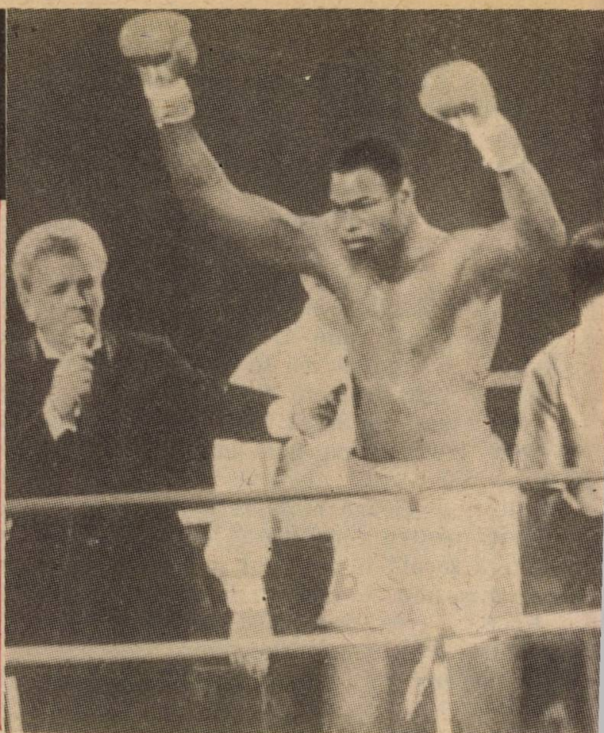

A. Frantoni (Italia)

performanțe. Finalele, cîștigate, cu „Real Madrid" (3—1, în ediția 1963/64) și „Benfica Lisabona" (1—0, în ediția 1964/65) sînt momentele de vîrf ale „perioadei Herrera". Stilul lui „Inter" a încercat să fie imitat. Multe echipe au reușit în tentativele lor, altele nu. Cert este că fotbalul mondial a fost influențat în evoluția lui strategică de „linia tactică" a clubului din Milano, argumentată de rezultatele ei. Un motiv în plus l-au reprezentat și succesele în fața campioanelor sudamericane, în cadrul „Cupei Europa-America de Sud". „Internazionale" a trecut de „Independiente" în edițiile 1964 și 1965. Din perioadele cupelor europene datează și legăturile lui Herrera cu fotbalul nostru. Internazionale a întîlnit în două rînduri pe „Dinamo"-București. Dacă prima dublă dispută a revenit net formației milaneze (cea din ediția 1964/65), în următoarea „Interul" a trecut prin emoții mari. Învinsă cu 2—1 la București, ea a fost ținută multă vreme în șah de echipa noastră în jocul retur de la Milano, campioana Europei obținînd pînă la urmă o victorie la limită (2—1) cu care s-a calificat.

ÎMI amintesc, din acele jocuri, întîlnirile lui Herrera cu presa. Volubil, uneori și foarte ofensiv, „magul" susținea dueluri mult gustate de colegii italieni. Trădat uneori de temperamentul lui, directorul tehnic al lui „Inter" mai arunca vorbe nu tocmai gustate de ziariști. A doua zi își cerea scuze, alteori mai uita s-o facă, dar avea grijă ca pînă la urmă să repare greșelile. „Avem nevoie unii de alții", spunea el. Despre România și prietenii lui își amintește cu plăcere. „Întotdeauna am fost primit cu o sinceră amabilitate iar firea deschisă și amicală a românilor a făcut să mă simt mereu bine între ei. Acum, cînd am destule seri libere, trec prin fața ochilor minții momentele vieții mele de antrenor. Am o mică satisfacție, că am încercat să realizez ceva nou și că, datorită redutabilei echipe care a fost Internazionale, cred că am reușit într-o măsură. Acum constat că și amintirile sînt bune la ceva..." încheie Herrera confesiunile sale.

Eftimie IONESCU

CASSIUS CLAY
între ring şi liră

● *ACUM cîţiva ani, o singură veste reuşea să nedumerească şi pe iubitorii careului magic şi pe cei ai poeziei: marele Cassius Clay a început să scrie versuri! Evenimentul nu a trecut neobservat, poetul pugilist a ieşit în public, a tipărit, a recitat din creaţiile sale şi a uimit prin forţa şi nuanţele trăirilor lirice. „Scriu versuri pentru că nu am terminat ce am avut de spus, pentru că eu cred că oamenilor trebuie să li se vorbească pe toate căile. Vreau să demonstrez că boxul nu e o înfruntare oarbă de forţe şi că boxerii nu sînt brute" — declara unui reporter proaspătul trecut la mahomedanism. Textele pe care le prezentăm în traducere fac parte din volumul* **Black Power (Putere neagră),** *apărut la editura* **Dorian & Eugene,** *1983, Los Angeles.*

BLUES IN L. A.

Vine noaptea şi strînge paharele
din restaurantul lui Jim
uite aşa, uite aşa va face
nota de plată gloria
şi mă va lăsa cîntînd singur în
vilişoara din Glendale,
eu mai am forţă să dobor
cu ţipătul meu pasărea din aer
dar nu vreau...
Poate că ar fi bine să ştiţi:
aş putea să dobor pasărea din aer
aş putea sufla singur
în toate trompetele şi saxofoanele
orchestrei lui Jim
preţ de o seară...
Alte lucruri doresc acum,
altă lumină întrezăresc
la capătul drumului
Vine noaptea şi strînge paharele,
pianistul negru merge acasă
de zece ani
nu cu Mary
ci cu un baston alb

CÎNTEC PENTRU CÎND VA PLOUA...

Bate un vînt care ne amestecă
vorbele
mă voi închide în casă
cu fotografia ploii
şi voi cînta despre corăbiile care
mi-au adus strămoşii pe plantaţii
despre putere şi jazz
despre matahala care mi-a umplut
oglinda şi îmi poartă hainele

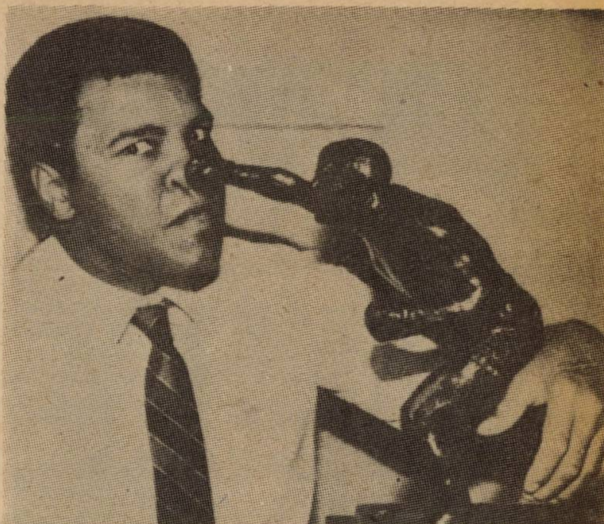
O, am fost atît de puternic
şi trupul meu încordat
mi l-au tăbăcit privirile
care îmi aruncau în ring
nenumărate flori,
am fost atît de puternic
şi acum tare mă tem
de băiatul ăsta
care stă singur în casă
ţine în căuşul palmei
o gură de apă
şi zice
că aia-i fotografia ploii

AM CĂLCAT LINIA

Stau pe malul Oceanului ca într-un ring
și spectatorii au îmbătrînit
și au plecat
inima mea a îmbătrînit ca și pumnul
doctorii spun că sînt la fel
de mari, arbitrul mă tot numără
poate ajunge pînă la 70,
maximum 80, hei, băiete,
ține garda mai strînsă...
ține capul aplecat, Joe Louis,
ține pumnii mai aproape, Foreman,
mișcă mai mult picioarele, Frazer,
lipește bărbia de umăr, Cassius Clay, și
de ce stai tu așa de trist pe malul Oceanului?

Acuma scriu poezii
scriu ca să nu trebuiască
să țin un pistol în mîna dreaptă,
scriu ca să ne iubim și
să ne salvăm
Veniți pe malul Oceanului,
stați în spatele meu să vedeți
cum se aliniază cuvintele
în tranșeele poemului!

Cititorii au îmbătrînit și
au plecat.

Cassius Clay fără gardă în fața pumnului lui... Rocky Marciano. Simpaticul supergreu a primit anul trecut prestigiosul premiu „Marciano" pentru întreaga sa carieră

CU DINȚII STRÎNȘI

Curge lacrima pe obraz ca un bolid
pe autostradă, Dolly & Molly,
societate de alungat singurătatea
cu numai cinci dolari ora
și lacrima tot curge, nevăzută,
să facem pași,
să ne povestim viața
„Cu cîți pumni am dat eu
aș putea ridica
un cartier de locuințe
pentru săraci"

Să facem cîțiva pași
să facem o tură cu mașina,
o am după colț
țac, încă cinci dolari,
eu pornesc cu dinții strînși
spre un cartier
de locuințe inexistent

Prezentare și traducere de
Ioan MORAR

Cu mama sa

Bikila Abebe la Olimpiada de la Roma, în 1960. Alerga desculț!

...SE ÎNSERA, în Tokio. Trecea a șaptea sau a opta zi de cînd mă aflam în capitala japoneză, ca oaspete și ziarist la Universiada anului 1967, și încă nu apucasem să „gust" din ceea ce turiștii americani (majoritari aci, urmați în ordine numerică de cei chinezi și englezi) numesc cu admirație nostalgică „farmecele nopții tokiote". Flanam prin Ginza — inima comercială a metropolei — și mă convingeam că, într-adevăr, fizionomia de seară a acestui uriaș furnicar de oameni poate fi, dacă nu fără egal, oricum foarte rară în lume. Odată ostoită setea de inedit, și oarecum obosit de aglomerația multicoloră și gălăgioasă, am început să simt nevoia de a intra într-un loc mai tihnit. Dar unde? La o dramă tradițională și maiestuoasă a Teatrului Nô? La un vodevil de un suculent realism prezentat de teatrul de marionete? La un spectacol „Kabuki"? La unul din concertele celor patru orchestre filarmonice, la unul din spectacolele celor trei teatre de Operă sau la unul din cele 527 de cinematografe? La o cafenea pentru tineret, la o popicărie electrică, la o casă de jocuri mecanice ori într-unul din cele 30 000 de baruri ce se deschid noaptea?

Am optat pentru un spectacol tradițional „Kabuki" — ceea ce, sincer să fiu, începusem să regret după vreo cîteva ore — fiindcă, ceea ce era interesant de văzut pentru un străin se consumase, dar tiradele actorilor continuau la nesfîrșit într-o limbă din care nu înțelegeam nici un sunet. N-avem să regret, totuși, pentru că într-o pauză (a cincea sau a șasea, nu mai țin minte bine) am zărit printre spectatori o siluetă ce semăna leit cu etiopianul Bikila Abebe, maratonistul legendar de la Olimpiadele Roma 1960 și Tokio 1964. Chiar el să fie? — mă întrebam; dar poate fi Bikila confundat? — îmi răspundeam tot cu o întrebare. Se înțelege că l-am abordat, el era, am intrat în vorbă, la sfîrșit am plecat împreună de la spectacol și, invitați de însoțitorul său japonez, am suit în restaurantul din „Tokyo Tower" (fratele mai mare cu 13 metri al lui „Tour Eiffel"), unde am rămas vreme de un ceas — adică atîta timp cît îi trebuie turnului televiziunii să facă o rotație de 360 de grade și să-ți arate întreaga panoramă circulară a capitalei nipone.

Ce căuta Bikila Abebe la Universiadă? În calitatea sa de dublu campion olimpic și mare vedetă a sportului mondial era invitat de onoare al întrecerilor studențești, laolaltă cu alte mari stele ale arenei. Fiind la Tokio, discuția noastră despre el a început prin evocarea unui episod petrecut tot la Tokio. Cu trei ani de zile în urmă, după ce cîștiga al doilea maraton olimpic — trecînd majestuos și proaspăt linia ce marca sfîrșitul celor 42,195 km. mult mai devreme decît se așteptau cei 70 000 de spectatori de pe stadionul național din Tokio — omul acesta înalt și subțire, numai ață

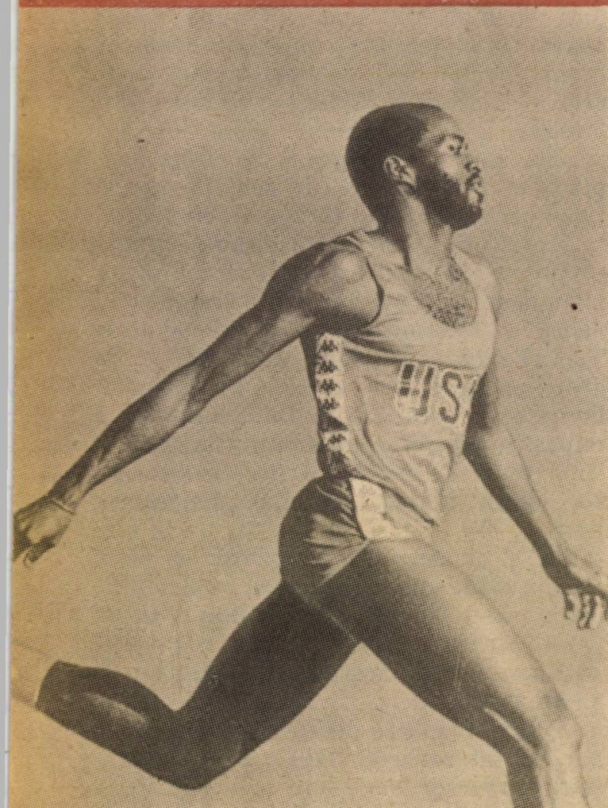
chiar, pentru că a înțeles avantajul maturității și a vrut să fie matur. În ultimul an de liceu, cînd era deja o figură cunoscută în atletismul american, i s-a întîmplat să se fîstîcească în public, la un microfon, cînd trebuia să rostească o frază banală, de mulțumire, la primirea unui trofeu sportiv. Și, cum pentru el era inadmisibil să se piardă ca un copil, a decis că trebuie să devină un orator veritabil, să .dobîndească verva și stăpînirea de sine ale unui reporter... Peste nici doi ani, Carl Lewis se număra printre cei mai apreciați crainici sportivi ai postului de televiziune „Huston KTRK"! Agasat, însă, de ideea că prea mulți foști campioni au reușit același lucru, va renunța repede la cariera de reporter. Se dovedise „un fleac", alt fleac, or, se știe, pe el nu-l interesau decît treburile serioase.

Uite, atletismul, de exemplu, poate fi o treabă foarte serioasă. Cu condiția să nu devină o cazna sau o chestie plictisitoare. Antrenamentul — spune Lewis — e un eveniment social. E bine să muncești mai puțin, dar perfect, decît să muncești prea mult și să ți se acrească. Drept urmare, ciclul săptămînal de pregătire a lui Carl Lewis înseamnă 5 antrenamente de cîte 60 de minute, din care 45 de minute reprezintă muncă adevărată, fără menajamente, iar 15 minute sînt... joacă veritabilă. Nu cantonamente, nu rupere de viața obișnuită și nici alte privațiuni, decît cele pe care și le-a impus dintotdeauna. Restul e pentru el o plăcere și, pentru că-i place ceea ce trebuie să facă, face din toată inima, convins că e bine, că e cel mai bine! În 1982, a sărit la lungime... 9,06 m într-un concurs oficial, dar un arbitru, unul singur, a apreciat că plastilina de pe prag fusese, totuși, zgîriată. Săritura i-a fost anulată, dar Carl nici măcar nu s-a șinchisit. „Pot să bat recordul în altă zi, mîine dacă vreau!" spune Lewis, fălos ca Muhammad Ali, dar tot atît de talentat și de convins că poate. El n-are complexe și nici emoții. De ce să mă frămînt că aș putea pierde, cînd știu precis că voi învinge?! spune el. De ce să mă obsedeze ideea că, dacă pierd, ziarele vor scrie a doua zi, pe prima pagină, că Lewis a mîncat bătaie?! Nu tot numele meu ar fi pe pagina-ntîi?

■

...POATE tocmai de aici i se trag numeroasele animozități printre atleți. Moses îl critică de cîte ori poate, iar Banks să nu-l vadă în ochi. I-au ieșit vorbe că se dopează cu hormoni de gorilă! Carl strîmbă din nas și spune vesel: „Arăt eu a gorilă?!" Și, ce e drept, e drept: arată mai degrabă a pur-sînge arab — 1,88 m și 80 kg —, cu fuleul lui imperial și cu eleganța mișcărilor. La sprint, Lewis explodează în finiș, rupîndu-se literalmente de ceilalți, iar la lungime își controlează zborul cu luciditate perfectă. Astfel, nimeni nu va putea susține vreodată că săritura record „i s-a întîmplat" lui Carl Lewis, de vreme ce el însuși a determinat-o și a controlat-o! Tom Tellez, antrenorul lui Carl, e de acord cu firea elevului său. Ei doi colaborează — ăsta e cuvîntul. Nimic nu e impus, nimic nu e unilateral. Carl nu s-a supărat niciodată pe Tellez, Tellez nu l-a supărat niciodată pe Carl. Se înțeleg perfect, din priviri, pe tăcute, de la distanță, și amîndoi sînt conștienți că orice controversă le poate dăuna la fel de mult, amîndurora. Ce spune Tellez despre Carl? Iată: „Sîntem prieteni. El m-a rugat să-l antrenez și am acceptat cu plăcere. Îl admir și îl respect. Cu mine nu e dificil, dar poate fi foarte dificil cu toți ceilalți. Nu mă interesează viața lui particulară și nici banii lui, dar recunosc că sînt liniștit în ambele privințe. Foarte cumpătat, Carl știe să-și păstreze echilibrul în toate". Ce spune Lewis despre Tellez? Lewis nu spune nimic. I se pare suficient că lucrează cu Tom. Nu e destul?!... Ce spune, însă, despre... ce spune Tellez? Ar putea, **of course,** să alerge și 110 m g și 400, ba ar putea să se apuce chiar de decatlon și să-i bată pe toți! Poate o va face, că, uite, e o treabă serioasă, mai zice Carl și se răsucește pe călcîie, depărtîndu-se cu pantofii de încălzire făcuți special pentru el, cu treningul pe care scrie Carl Lewis. Să nu cumva să-l confunde cineva!...

MARELE ED — invincibilul

PROCLAMAT de mult „cel mai mare atlet al deceniului" dar — dacă ne amintim că a pierdut ultima oară în 1977 (la vest-germanul H. Schmid) şi că în anii '80 a făcut ravagii pe cele mai celebre piste atletice din lume, rezultă că „deceniul" lui ar fi... două decenii! Cu atît mai mult cu cît nici nu intenţionează să se retragă din activitate, înainte de 1989, adică după următoarea Olimpiadă! Şi, fiţi convinşi, Edwin Moses a calculat totul dinainte, cu precizie matematică.

Înainte de a fi atlet, Ed a fost şi a rămas un om al ştiinţelor exacte. Născut la Dayton (Ohio), la 31 august 1955, măsurînd 1,88 m şi cîntărind 79 kg, Moses este fiul unor profesori — Gladys şi Irving — care l-au crescut sub semnul cultului pentru emancipare prin cultură. Cititul era — şi a rămas! — la el activitatea preferată, iar biografii hurdlerului notează că, la 7 ani, el parcursese pe nerăsuflate o uriaşă enciclopedie pentru copii. La sport a ajuns pe la 10 ani, dovedind aptitudini excepţionale pentru baseball, fotbal (american) şi, mai ales, baschet, pe care le-a jucat cu succes, dar fără prea multă convingere, în anii adolescenţei. Atletismul a fost aproape o întîmplare, dar, odată descins pe pistă, nu s-a mai uitat înapoi. Simţea că acolo poate să se exprime cel mai bine! Să nu credeţi cumva că sportul l-a distras cît de cît de la preocupările sale! Aşa ceva nu se putea întîmpla, dragostea lui Moses pentru fizică şi matematică făcîndu-l să obţină rezultate uimitoare şi aducîndu-i apoi o bursă la „Morehouse College", din Atlanta. Acolo s-a gîndit să îmbine matematica şi logica cu atletismul, pentru a lucra „programat", ştiinţific, ceea ce a şi făcut. Cu precizia viitorului inginer care va deveni, şi-a stabilit un grafic de lucru şi un regim de pregătire, şi-a studiat pulsul şi lungimea fuleului, iar planul a fost făcut pe următorii... 10 ani!

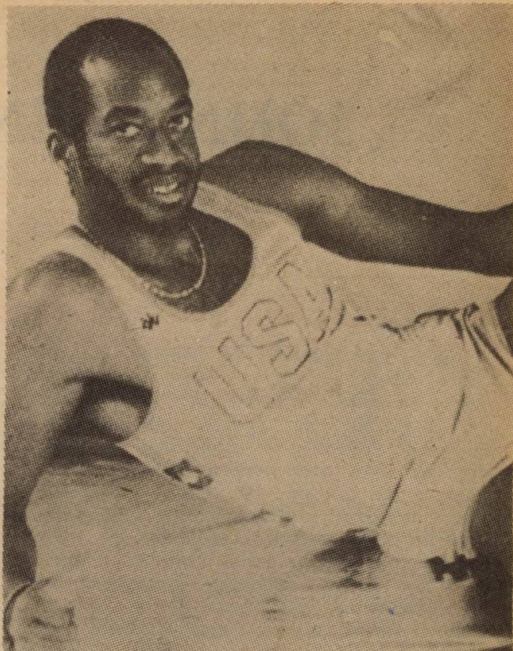
Astea se petreceau în 1975, iar în 1976 Edwin Moses devenea campion olimpic la 400 m garduri, întrecîndu-l fără drept de apel pe celebrul John Akii-Bua, cu record mondial: 47,64!

Cine-i antrenorul lui Moses? se întreba lumea şi voia să-l cunoască pe cerebralul tehnician care-l făurise peste noapte pe superbul atlet. Răspunsul nu s-a dat şi nu se va da, însă, niciodată, pentru simplul motiv că Moses este propriul său antrenor! E şi greu de crezut că s-ar putea găsi un tehnician capabil să se bucure de trecere şi de audienţă la Moses. Ed e şi el un solitar, ca Lewis, dar e de două ori mai nesupus şi mai independent, pentru că e — în mod sigur — şi de două ori mai înţelept! A doborît de 4 ori recordul mondial şi a găsit puterea să revină pe

pistă — si să cîştige titlul suprem, la Helsinki —, după o absenţă de un an şi jumătate, cauzată de o pneumonie gravă! El n-are limite şi n-are adversari, atîta timp cît calculele pe care şi le face singur îi spun c-o să învingă! Şi învinge cu o precizie de metronom, ajungînd la 109 victorii... consecutive, în proba care l-a consacrat. Este primul om din lume care ar putea coborî sub 47 de secunde la 400 m garduri şi este, oricum, primul atlet american care luptă pentru emanciparea atleţilor, pentru ridicarea lor la nivelul tenismenilor, al fotbaliştilor şi baschetbaliştilor, din punct de vedere al drepturilor. Moses înţelegea amatorismul — în măsura în care a ajuns el să fie înţeles astăzi de Federaţia internaţională — cu mult înainte, pe cînd profesa ca inginer, la „General Dynamics" sau la „Airojet General". Încă de atunci, Moses începuse o adevărată campanie de susţinere a atleţilor americani, lipsiţi de mijloacele necesare pregătirii, trimiţînd broşuri la 120 de oameni de afaceri, pentru a le cere spirijinul. N-a primit nici un răspuns de la nimeni şi a trecut la o etapă nouă, cea a contractelor. Prieten la cataramă cu directorul firmei „Adidas", Horst Dassler, Moses şi-a asigurat mereu un contract pe termen lung, a perfectat alt contract cu firma „Kodak" şi un al treilea, cu o firmă de vitamine, din Ohio. Nimic clandestin, nimic împotriva regulamentelor, dar totul făcut cu dorinţa declarată de a dovedi că un atlet nu este cu nimic mai prejos decît starurile altor sporturi! Gordon Baskin, managerul lui Ed, anunţa încă înaintea Olimpiadei de la Los Angeles că marele campion se gîndeşte să intre în politică şi că, oricum, intenţionează să colaboreze îndeaproape cu Comitetul Olimpic American. Şi-ar mai vrea Moses să urmeze o şcoală de medicină, a început deja să ia lecţii de muzică şi actorie, are o familie model, de care se ocupă. Singura întrebare care se pune e cînd se antrenează? Răspunsul nu-l poate da decît un computer. Eventual!...

Horia ALEXANDRESCU

(Din volumul „Olimpiada californiană", *în curs de apariţie la Editura Sport-Turism)*

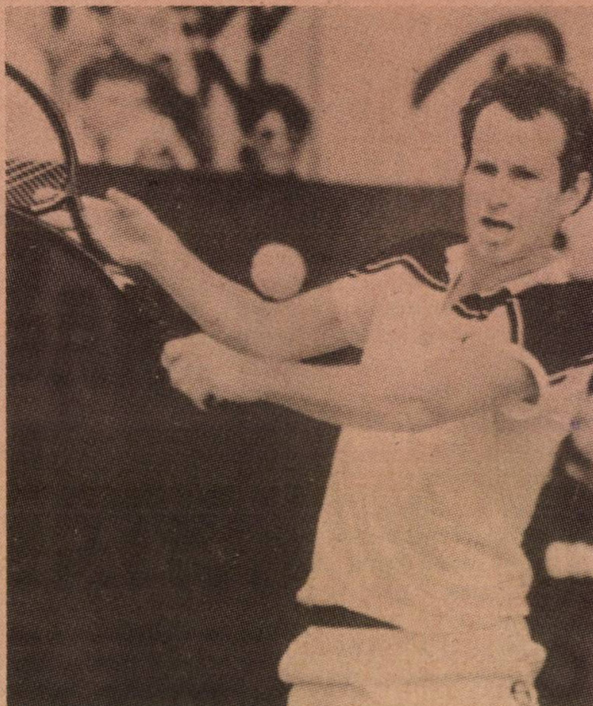

• ÎN Statele Unite, Sharlene Wells, actuala Miss America, a fost primită cu căldură. Ea a fost întîmpinată de fosta Miss a anului 1984 şi aplaudată cu fair-play de un public numeros dar şi de cîştigătoarea locului doi, Kathy Maning, cea mai frumoasă femeie din statul Mississippi.

JOHN McENROE — furiosul

● *După cariera de excepție a lui Borg, locul nr. 1 în toate clasamentele tenisului mondial a fost ocupat cu autoritate de JOHN McENROE, adevărat fenomen de constanță și forță într-un sport unde surprizele se țin lanț, turneu de turneu. De cîțiva ani buni, doar doi sînt jucătorii care-i pot pune pistruiatului american probleme, și asta numai în zilele lor bune: Jimmy Connors și Ivan Lendl. McEnroe a cîștigat tot ce se putea cîștiga în tenis, dar a și plătit amenzi fabuloase, din cauza extremei nervozități manifestate într-o grămadă de partide ce s-au desfășurat nu oriunde, ci tocmai la Wimbledon, la Queen's Club sau Forest Hills... Și lui Năstase i se mai întîmpla să poarte dialoguri socratice cu arbitrii sau cu vreun spectator care tușea imprudent în tribune, dar el o făcea cu un umor cum snobimea tenisului nu mai văzuse pînă atunci. McEnroe n-are umor, e numai furios și pare a nu-i păsa de consecințe. Asupra comportamentului său cînd ciudat, cînd de-a dreptul scandalos s-a aplecat, într-o interesantă încercare de psihanaliză publicată într-unul din numerele revistei „L'Équipe Magazine", ziaristul Gerard Schaller. Prezentăm aici un rezumat al eseului său.*

PROBLEMA este că noul campion nu se gîndește că e vinovat „comportîndu-se într-o asemenea manieră". Sir Brian Burnett, președinte la „All England Club", se înșela în 1981, atunci cînd își exprima sentimentul în privința primei victorii a lui McEnroe la Wimbledon. Acest mareșal al aviației britanice uita bogăția tenisului jucat de american, loviturile sale geniale, victoria asupra lui Borg. El nu reținuse decît cele cîteva vorbe tari aruncate de american pe teren în timpul meciurilor. Sau, mare sacrilegiu, absența lui John de la balul campionilor. Concluzia mareșalului ținea de verdictul unei curți cu juri: nu numai că McEnroe era un fel de derbedeu, ci, ca o circumstanță agravantă, nici nu era conștient de asta. Eroare.

Și iată cîteva exemple traductibile din ieșirile verbale ale lui McEnroe în timpul acelui turneu din 1981. În primul tur, împotriva lui Gullikson: „Joc atît de lamentabil, că n-ar trebui să priviți. Ieșiți toți afară!" Publicul se amuză și rămîne. Va observa în continuare că atunci cînd e vorba de a se apostrofa pe

sine, John și nuanțele nu joacă de aceeași parte a fileului. „Ești jalnic" va spune după un volé ratat. „Hipopotam gras!", după o minge la care a alergat prea încet. „Faci de rușine omenirea", după o mînie. Să nu fie oare conștient de sine McEnroe?

Doi ani mai tîrziu, Richard Evans — fără îndoială ziaristul care-l cunoaște cel mai bine pe McEnroe — va obține cel mai frumos răspuns la vorbele lui sir Burnett. Indirect, întrebîndu-l pe John ce-ar dori să schimbe în el: „Imaginea mea. Îmi pricinuiesc singur rău, o știu, atunci cînd discut cu arbitrul sau cînd răspund spectatorilor care mă insultă. E o prostie, nu e nimic de cîștigat cu o asemenea atitudine. Nu știu cît timp îmi va trebui ca să mă schimb. Pentru moment sînt incapabil să nu explodez, e ceva mai puternic decît mine".

John nu caută scuze. Cu toate acestea, într-un facil stil clișeistic s-ar putea găsi explicații unui fenomen pe care el nu-l stăpînește: McEnroe nu e cumva, după nume, irlandez? Iată de ce este atît de luptător și bătăuș... Prea simplu. Și chiar dacă este de origine irlandeză, el s-a născut în R.F.G., la Wiesbaden, din părinți americani. Iată de ce, poate tocmai din cauza antecedentelor sale hibride, John este american pînă-n vîrful unghiilor. Mai mult decît atît: este rezultatul perfect al „visului american", acest concept care împinge un popor întreg în străduința de a cîștiga competiția vieții sociale. O dovadă în acest sens o avem în vorbele mamei sale, Kay: „N-am putut niciodată să mă mulțumesc cu locul doi pentru John și cred că în asta am fost mai ambițioasă decît tatăl său. Am fost mereu convinsă că noi vom reuși". Observați cu atenție acest „noi". Nu băiatul, nu fiul a triumfat, ci familia, clanul.

Un triumf în etape destul de lungi, de altfel; bunicul viitorului campion părăsește Dublinul prin 1915, pentru a face avere în America. După diverse slujbe modeste, sfîrșește ca gardian de noapte la Chase Manhattan Bank, căsătorindu-se între timp cu o emigrantă irlandeză, funcționară într-un birou new-york-ez. Prima etapă a evoluției s-a încheiat: „din nimic în gardian de noapte". A doua etapă o continuă John Patrick McEnroe, tatăl: „din gardian de noapte în avocat". Drum dificil, prin suburbiile New York-ului, împreună cu soția Kay, provenită dintr-o familie de pălărieri. În planurile clanului McEnroe, fiului John i se rezervă un rol important. La opt ani e înscris într-un club local de tenis, pentru că asta „se poartă" în familiile respectabile. La treisprezece ani John e trimis la Trinity College, așezămînt fondat în 1709 prin decret de regina Angliei, în plin centru al Manhattan-ului. A avea un fiu aici — aceasta înseamnă ceva pentru orice părinte. La școală, John merge bine; directorul colegiului își amintește de el ca de „un elev ușor superior jumătății unei promoții obișnuite". Timid, așezat mereu în băncile din fund, iubind matematica și latina; pe scurt, strălucitor la carte ca și în sport, John a cîștigat pentru părinții săi semnul exterior al standardului ridicat la care aspirau. De aici, din partea lor, o exagerată ocrotire. Revelatoare în acest sens întîmplarea petrecută în 1976 în timpul unui turneu de juniori la Concord Hôtel din New York, singura „bravadă" a adolescentului Mac. „Într-o

McEnroe sau privește înainte cu mînie

seară, povestește el, Peter Rennert (un prieten tenisman) și cu mine am hotărît să înviorăm puțin atmosfera în dormitorul fetelor: Peter a luat o găleată cu apă și s-a plasat după ușă, în timp ce eu am dat foc unui prosop pe care l-am aruncat înăuntru". Rennert a năvălit în cameră, iar John a început să strige: „Săriți! Arde!" Panică generală. Au stropit din belșug în dreapta și-n stînga, prosopul, paturile, fetele..." „O glumă periculoasă și total iresponsabilă", afirmă azi McEnroe și nu ni se pare nimic anormal în faptul că proprietarul școlii de tenis unde era înscris McEnroe, Hy Zausner, i-a suspendat pe cei doi prieteni pentru trei luni. Nimic anormal... decît pentru tatăl lui John. Care nu numai că nu găsește de cuviință să adreseze cel mai mic reproș fiului său, dar merge mai departe și-l retrage pe John din clubul lui Hy Zausner pentru a-l înscrie în alt club, calificînd și astăzi măsura antrenorului drept „șocantă"!

John Patrick Senior nu suportă ca fiul său să fie atacat. Cînd i se amintește comportamentul „fierbinte" al lui John pe terenuri, el evită discuția, făcînd o comparație cu... Borg: „Pentru mine, Borg are un comportament bizar, nu John. Nu înțeleg cum poate rămîne Björn atît de calm..." John este simbolul propriei sale reușite, este împlinirea visului lui american: elev bun, sportiv bun, cetățean bun, patriot bun. Valori americane.

Și John a știut tot timpul să se plieze acestui ideal. La sfîrșitul lui 1977, intră la Universitatea Stanford din California. Cu cîteva luni înainte cîștigase primul său titlu la profesioniști, dublul-mixt la Roland-Garros. De asemenea, devenea primul jucător din istoria tenisului care ajungea în semifinalele Wimbledon-ului direct din concursul de calificări! Cu toate acestea, el va rămîne student pentru a face pe placul părinților; un excelent fiu.

Puțin mai tîrziu, își va face intrarea în echipa S.U.A. pentru Cupa Davis. N-a refuzat niciodată o selecționare, caz unic, la acest nivel, în Statele Unite. N-a pus condiții de nici un fel. În privința lui, căpitanul nejucător al S.U.A, Arthur Ashe, n-are decît cuvinte de admirație. Victorii finale cu McEnroe în Cupa Davis în 1978, 79, 81, 82... mereu pentru S.U.A. Părinții, se vede, i-au inculcat respectul pentru drapel. În 1984 a donat o sumă importantă pentru susținerea lotului american la Jocurile Olimpice. Un bun patriot.

E credincios vechilor sale prietenii. În fiecare an joacă în turneul de la Milano, pentru a-i face plăcere prietenului Sergio Malmieri, organizatorul turneului. La dublu nu l-a abandonat niciodată pe Peter Fleming, chiar în momentele cînd acesta era complet ieșit din formă. În Statele Unite nu se vorbește de cuplul „McEnroe **and** (și) Fleming", ci de cuplul „McEnroe **but** (și totuși) Fleming"... Chiar la Universitatea Stanford, antrenorul Dick Gould îl califică drept „cel mai bun jucător din punctul de vedere al echipei". Deci, un bun camarad.

Mai mult: generos. Refuză 800.000 de dolari pentru un meci demonstrativ cu Borg, o avere în cîteva ore. Numai că meciul trebuia să se desfășoare în Africa de Sud și John nu vrea să joace acolo. Preferă să joace în Florida, într-un miniturneu organizat de Harold Solomon pentru fondurile luptei împotriva foamei. Gratuit. Lansează burse „McEnroe" pentru a oferi posibilitatea de a învăța, în fostul său colegiu, „celor care n-au mijloacele necesare pentru aceasta". Face donații pompierilor new-york-ezi... Un bun cetățean.

Alte lucruri surprinzătoare: pe vremea cînd era junior, juca meciurile, după cum e tradiția în S.U.A, fără arbitri de linie. Directorul programului de juniori îl convoacă într-o zi pe tatăl lui John și-i spune că nu trebuie să-l lase pe fiul său fără asistență la teren, deoarece în dorința lui de a fi prea onest, își fură singur din puncte! Intîlnirea cu arbitrii de linie de la Wimbledon din 1977 îl face să scoată primele urlete de indignare.

Cîteva luni mai tîrziu, el știe să se arate de-a dreptul odios. La Forest-Hills arbitrul oprește meciul său cu Dibbs, deoarece în public se iscă o mare rumoare. Un spectator este împușcat în umăr. Groază generală. Dar John, de pe teren.

strigă: „Nu vreau să mă opresc din joc sub pretextul că s-a tras asupra cuiva aici!" Altădată declară: „Am impresia că mă lupt împotriva lumii întregi. E mereu aceeaşi poveste: mă enervez atunci cînd toată lumea se pune să-mi facă în ciudă. Şi-apoi, îmi zic: asta e, trebuie s-o iei de la capăt!" La Boston, în 1980, pur şi simplu scuipă în direcţia unei spectatoare şi imediat lansează un soi de scuză-provocare: „Nu-i nimic. Tot n-am nimerit-o..." E perfect conştient de statutul său: „Nu mă pot duce nicăieri ca o persoană normală. Chiar dacă oamenii nu se uită insistent la mine, simt mereu privirile lor aţintite asupra mea. Ştiu că devin uneori de-a dreptul paranoic, dar detest enorm asta. În cele din urmă, rămîn la hotel fiindcă sînt incapabil să-nfrunt ceea ce mă aşteaptă afară". Fără comentarii.

McEnroe este produsul pur al întîlnirii dintre trei lumi cu trăsături adesea terifiante: New York-ul, tenisul profesionist şi anii '80. Are toate calităţile şi toate defectele împinse la extrem. Cea mai bună ilustrare a acestei combinaţii o găsim într-un răspuns al lui, atunci cînd a fost întrebat dacă zgomotul avioanelor care trec pe deasupra arenei de la Flushing Meadow nu-l deranjează: „Poate că în realitate zgomotul ăsta e un lucru bun. Avioanele au meritul de a acoperi alte diverse zgomote, şi în special strigătele mulţimii..." Şi mai departe: „N-am cunoscut concursurile de altădată, dar ştiu că ele s-au schimbat de-atunci. Astăzi, la urma urmei, nimănui nu-i pasă de nimeni, fiecare nu se gîndeşte decît la sine; e dezgustător".

Coşmarul american, la sfîrşitul visului.

Prezentare şi traducere de
Mioriţa CONDILĂ

• PE un alt meridian al lumii, în Haiti, la Las Palmas, premiul internaţional de frumuseţe, „Maja", a revenit Sophiei Gulliod, o mulatră cu trăsături extrem de frumoase. Juriul, mai generos, a decernat şi alte premii următoarelor patru femei: Ana Lopes Pinto (Portugalia), Hazel Drandrade (Trinidad-Tobago), Jeanette von Tjernell (Suedia) şi Marilo Montero Abarzuza (Spania).

Un sport care te poate duce în Arcadia — deltaplanul

LUMEA SPORTULUI ÎN LITERATURA LUMII

Chiar şi fără regulile britanice, fotbalul se juca la fel de pasionant în Europa medievală

CERVANTES . Portret (singurul autentic, se pare) de Juan de Janregui (1600)

REGII, socotind că melancolia trezeşte gînduri rele în supuşii lor, se străduiau să înveselească poporul, să-l distreze cu serbări publice şi uneori cu comedii populare; ei prăznuiau mai cu seamă ziua înscăunării lor reluînd, cît puteau mai bine, jocurile pe care gentilomii le numeau Olimpice. Făgăduiau premii alergătorilor, îi cinsteau pe cei iscusiţi, îi încununau pe trăgătorii la ţintă, îi ridicau în slava cerului pe cei ce îi puneau la pămînt pe semenii lor. Spectacolul de felul acesta se făcea la malul mării, pe o plajă încăpătoare...

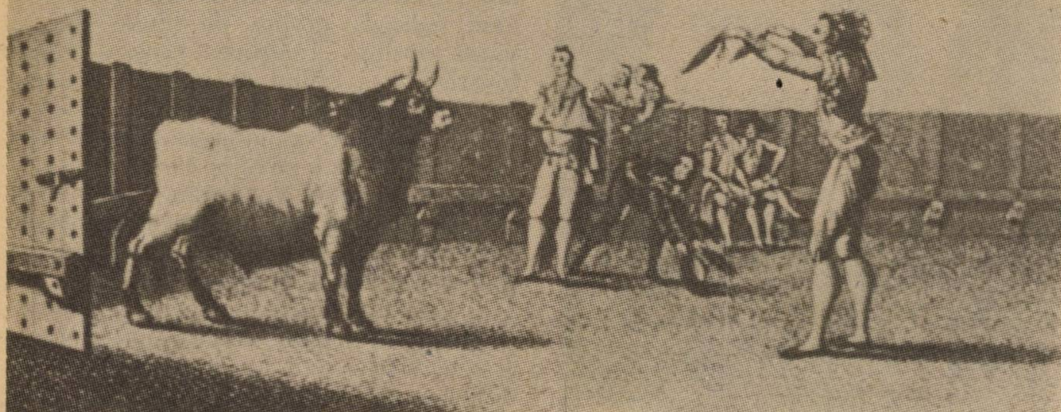
...patru alergători, tineri iuţi şi sprinteni, stăteau cu piciorul stîng înainte şi cu dreptul ridicat, şi numai o coardă care servea de linie şi semn îi împiedica să-şi ia zborul spre locul semnalat unde urma să ia sfîrşit alergarea lor...

Policarp porunci să nu pornească în cursă pînă nu va şti ce fel de oameni erau aceia şi de ce veniseră, întrucît el îşi închipuia că ei voiau, pe cît se pare, să ia parte la serbări şi să-şi dovedească bărbăţia. Primul care a înaintat ca să-i vorbească regelui a fost cel ce făcea pe cîrmaciul, un flăcăiandru cu obrajii feciorelnici şi senini, albi şi purpurii; părul, inele de aur; fiecare parte a chipului său era atît de perfectă şi toate laolaltă atît de frumoase încît alcătuiau un tot minunat. Prezenţa chipeşului tînăr a vrăjit privirile şi inimile tuturor celor ce se uitau la întreceri, iar eu, de la bun început, l-am îndrăgit nespus de mult. Acesta spuse regelui: „Înălţimea voastră, eu şi tovarăşii mei aflînd de jocurile acestea, am venit pentru a vă sluji şi pentru a lua parte la ele; nu venim de pe tărîmuri depărtate ci de pe o navă pe care am lăsat-o în insula Scinta. Vă rugăm, aşadar, să ne îngăduiţi să ne arătăm iscusinţa şi forţa spre folosul şi cinstea noastră, ca şi spre desfătarea Înălţimii voastre".

. . . .

ŞI-A îndoit genunchiul chipeşul tînăr şi a înclinat capul în semn de bună cuviinţă şi de recunoştinţă, apoi din două sărituri s-a aşezat în faţa corzii alături de alţi patru alergători sprinteni; cei doisprezece tovarăşi ai săi s-au aşezat de o parte ca să privească la alergare. A răsunat o trompetă, coarda a căzut, iar cei cinci se năpustiră înainte; nu făcuseră nici douăzeci de paşi şi proaspătul venit se şi afla cu şase paşi înaintea lor şi după treizeci, avantajul lui spori la cincisprezece; pînă la sfîrşit i-a lăsat în urmă cu mai mult de jumătate din lungimea cursei, de parcă ar fi fost nişte statui neclintite, spre admiraţia tuturor celor de faţă şi mai cu seamă a Sinforosei care îl urmărea cu privirea şi cînd alerga şi cînd sta locului pentru că frumuseţea şi sprinteneala băiatului erau de-ajuns ca să atragă spre el dorinţele, nu numai privirile celor ce-l urmăreau. Am observat asta pentru că la rîndul meu o urmăream cu atenţie pe Policarpa, ţinta dulce a dorinţelor mele, şi, întîmplător, am băgat de seamă şi mişcările Sinforosei. De îndată, invidia a început să pună stăpînire pe sufletul celor ce luau parte la întreceri cînd au văzut cu cîtă uşurinţă s-a descurcat străinul obţinînd premiul la alergare.

A doua întrecere a fost scrima: cîştigătorul a luat spada neagră şi, rînd pe rînd, s-a luptat cu cei şase care i-au stat dinainte închizîndu-le gura, gîdilîndu-le nasul, pecetluindu-le ochii şi binecuvîntîndu-le capul fără ca lui să-i fi clintit măcar un fir de păr, cum se spune. Mulţimea a ridicat glasul şi cu încuviinţarea

Luis Hernandez Noserat: Corrida de toros

tuturor i-au dat premiul întîi. Apoi, s-au rînduit șase la lupte și flăcăul dădu dovadă și aici de multă bărbăție: și-a descoperit spatele lat, pieptul larg și puternic, mușchii și nervii brațelor lui zdravene cu care, cu o îndemînare și o măiestrie de necrezut, a făcut ca spinarea celor șase luptători — spre disperarea și ciuda lor — să-și lase urma pe nisip. A apucat, apoi, o bară grea care era înfiptă în pămînt, deoarece îi spuseseră că aruncarea era cea de a patra probă; o cîntări în mînă și făcînd semn mulțimii care se afla în fața lui să-i lase loc pînă unde ar ajunge aruncarea, a apucat bara de un capăt și, fără să dea brațul înapoi, a azvîrlit-o cu atîta putere încît a trecut dincolo de linia țărmului și au fost nevoiți să o scoată din fundul mării unde se înfipsese bara. Această grozăvie pe care o văzuseră și adversarii le-a frînt curajul și n-au mai cutezat să-și încerce puterile în întrecere. Le-au pus, apoi, în mînă arbaleta și cîteva săgeți și le arătară un copac foarte înalt și foarte drept în vîrful căruia era înfiptă o jumătate de lance pe care ședea un porumbel, legat de ea cu un fir, iar acesta trebuia ochit dintr-o singură încercare de cel ce ar fi dorit să își încerce iscusința în acea probă.

Unul, care se credea foarte sigur pe el, înaintă și trecu la fapte închipuindu-și — cred eu — că o să doboare porumbelul înaintea celorlalți; a țintit și săgeata s-a înfipt aproape de capătul lăncii, iar lovitura a speriat porumbelul care s-a ridicat în aer; apoi, un altul nu mai puțin încrezător ca acela dinaintea lui, a țintit cu o atît de înaltă siguranță încît a rupt firul de care era legat porumbelul, iar acesta, eliberat de lațul ce-l ținea, se ridică iute în voia vîntului dînd grăbit din aripi. Dar cel deprins să cîștige premiul întîi a tras și el, iar săgeata, ca și cum i-ar fi poruncit ceea ce trebuie să facă și ea ar fi avut cum să înțeleagă, s-a supus și, despicînd văzduhul cu un șuierat prelung, a ajuns porumbelul și i-a străpuns inima, dintr-o parte în cealaltă, curmîndu-i zborul și totodată viața. S-au înălțat, din nou, glasurile celor de față preamărindu-l pe străinul care, la alergare, scrimă, lupte și la ochit cu arbaleta, ca și în multe alte probe pe care nu le mai înșir, a luat premiul întîi cu foarte mare avantaj, zădărnicind sforțările tovarășilor lui de-a arăta și ei ce pot.

În românește de
Florica BONIFACIU

(*Din* „Muncile lui Persiles și ale Sigismundei")

● *LA 30 de ani Alexandre Dumas, deşi va scrie abia peste un deceniu* **Cei trei muşchetari,** *are spiritul lui d'Artagnan, pofta şi puterea lui Porthos. Este omul „la modă" în efervescenţa romantică a Parisului. La 12 iulie 1832 porneşte în călătorie în Elveţia, spre Alpi, ca turist, itinerarul său este cel mai clasic dar şi cel mai complet. La întoarcerea de la Grand Chartreuse prin Geneva via Annecy, merge la Berna, Lucerna — părăsind munţii pînă la Jura, apoi, înainte de a reveni la Paris, se abate în nordul Italiei, în zona lacurilor. În tot acest periplu îi va vizita pe Chateaubriand, pe regina Hortense, se va întîlni cu o mulţime de oameni. Este prima sa călătorie mai lungă, o va considera mai tîrziu drept cea mai scurtă, costîndu-l foarte puţin. La Chamonix îl caută şi îl invită la cină, intervievîndu-l, pe Jacques Balmat, ghidul celebru, poreclit Mont Blanc, primul care, cu aproape o jumătate de secol înainte, cucerise înălţimea cea mai mare a Europei, chiar dacă „premiera" îi aparţine lui Saussure, nu călăuzei sale.* **Impresiile de călătorie** *tipărite au un mare succes chiar înainte de a fi strînse în volumul care va apărea în 1834. Reproducem un fragment din aceste impresii şi din interviul luat lui Jacques Balmat.*

A. F.

UMAS — TURIST

aşa cum se vede chiar pe flancul Mont Blanc de unde nu mai poţi cuprinde cu privirea masa colosală, tocmai cînd o atingi.

Crucea de la Flegère este aşezată pe versantul lanţului de munţi opus celui al Mont Blancului. Poţi crede, pe măsură ce urci, dacă n-ar fi martoră oboseala, că acest colos se micşorează treptat asemeni unui elefant care se culcă la ordinele cornacului pentru a fi privit. Odată ajuns pe platoul unde este crucea, în faţa turistului apar clar, parcă l-ar despărţi numai cîteva sute de paşi, toate accidentele gheţurilor, zăpezilor, stîncilor şi pădurilor pe care natura capricioasă şi frămîntată a munţilor o poate îngrămădi în dezordine, plină de imaginaţie.

Prima ascensiune se face, de obicei, către crucea Flegère. Aşa mi-a spus călăuza trimisă de sindicat, fiindcă la Chamouny ghizii aparţin de un sindicat care organizează tururile de serviciu;

în acest fel nici unul nu se îmbogăţeşte în paguba confraţilor, insinuîndu-se pe lîngă călători. Neavînd nici o preferinţă deosebită pentru Marea de gheaţă, am amînat pentru a doua zi vizitarea ei şi am pornit.

Drumul spre crucea Flegère este destul de uşor; ici şi colo sînt cîteva trecători abrupte, cîteva abisuri rîpoase, cîteva pante repezi. Cu toate că nu sînt un om de munte prea versat, cum se va vedea în timp, am făcut faţă onorabil. Distanţa parcursă mi s-a părut o plimbare comparînd-o cu alte drumuri pe care le făcusem şi în trei ore de mers am ajuns pe platou. De sus descoperi frontal aceeaşi panoramă pe care ai văzut-o din profil în ajun mergînd pe şaua Balme, un alt punct de plecare pentru a te închide în peisajul pe care îl străbaţi.

Am mai amintit despre dificultatea calculării distanţelor pe munte, de iluziile optice rezultate din proporţiile neobişnuite a ce vezi. De la crucea Flegère vedeam, parcă ar fi fost la numai o oră de mers ca distanţă, căsuţa albă cu acoperiş roşu care se ridica în scobitura şeii Balme, de fapt, fiind la o depărtare de patru leghe, imposibil de apreciat de pe podiş.

Primul vîrf şi primul gheţar care se vedeau începînd inventarul înălţimilor ce se înfăţişau, erau gheţarul şi vîrful Tour. Vîrful Tour are o înălţime de şapte sau opt mii de picioare deasupra nivelului mării.

Îi urmează imediat gheţarul Argentières şi vîrful cu acelaşi nume care se înalţă drept şi ascuţit avînd douăsprezece mii de picioare, apoi vîrful Verte al cărui cap este acoperit de zăpadă părînd uriaşul din poveste, de a cărui frunte se sparg norii şi opreşte vulturii din zbor. Depăşeşte cu şase sute de picioare capul fratelui său, Argentières. Mai departe, drept în faţă, proptindu-se de piciorul vîrfului roşiatic Dru şi de laturile Montanvertului, Marea de gheaţă îşi desfăşoară marele covor, cu ondulaţii solide abia vizibile de unde ne aflăm, devenind monticuli cînd te măsori la bază.

Următoarele cinci vîrfuri sînt: Charmoz, Grepont, Bletiere Midi şi ale munte-

Alexandre Dumas. Desen de Carjat

ALEXANDRE D

DOUĂ sînt lucrurile de se mă pe care călătorul trecîn pe la Chamouny nu se poa să nu le vadă: crucea de Flegère și Marea de gheață. Cele do minuni sînt așezate față în față, de stînga și de-a dreapta Chamouny-ulı ajungi la aceste înălțimi urcînd pe baza unuia sau altuia din cele două la țuri de munți în centrul cărora este așez satul. La capătul urcușului domini val de la înălțimea de aproape patru m cinci sute de picioare.

Marea de gheață, care alimentea vîrful înzăpezit al Mont Blanc-ului, cobo ră între vîrfurile Charmozului și vîrf Uriașului înaintînd pînă în centrul văi Acolo, după ce umple, asemeni unui șarp imens, spațiul care separă cei doi mun între care se tîrăște, deschide gura ve zulie din care iese, clocotind, cu vui mare, torentul de la Arveyron. Ascer siunea îl duce pe turist pe coama imen

ədit. Cel mai scund are nouă mii de ...are.

...apare apoi, în sfîrşit, vîrful cel mai ...nalt din Mont Blanc avînd, după Audry ...e Gy, paisprezece mii opt sute nouăzeci ... două de picioare, după Tralles paispre...zece mii şapte sute nouăzeci şi trei de ...icioare, iar după Saussure, paisprezece mii ...ase sute şaizeci şi şase, din care spînzură ...înă în vale gheţarii Bossous şi Taconnay ...)

Contemplînd în voie panorama imensă, ...m început să coborîm către Chamouny; ...am pe la mijlocul drumului am constatat ...ă mi-am pierdut ceasul. Am vrut să mă ...ntorc dar călăuza a declarat că este ...reaba lui, neputîndu-se pierde nimic în ...alea Chamouny. Am rămas pe un pla...ou unde priveliştea era la fel de frumoasă ...a aceea de la crucea Flegère, aşteptîndu-i ...u răbdare întoarcerea. După vreo jumă...tate de oră l-am văzut, ieşind vesel şi ...riumfător dintr-o pădure de brazi pe ...are o străbătusem. Găsise ceasul şi ...i-l arăta ţinîndu-l de lanţ, era mai bucu...os decît mine. I-am oferit o recompensă ...e care a refuzat-o. Incidentul ne-a făcut ...ă pierdem vreo patruzeci de minute, ...jungînd abia către orele patru din nou ...n sat. Apropiindu-ne de hotel am zărit, ...şezat pe banca din faţa intrării, un bă...rîn de circa şaptezeci de ani care s-a ...idicat venind în întîmpinarea mea, la un ...semn al băiatului de la han cu care vorbea. ...m ghicit că este invitatul meu şi m-am ...prit întinzîndu-i mîna.

Nu m-am înşelat, era Jacques Balmat, ...ălăuza întreprinzătoare care trecînd prin ...ii de pericole atinsese primul cea mai ...are înălţime din Mont Blanc, deschizînd ...rumul pentru Saussure. Curajul pre...cedase ştiinţa.

I-am mulţumit că îmi făcuse onoarea ...e a-mi accepta invitaţia. Omul a crezut ...ă îl iau peste picior; nu putea înţelege ...ă pentru mine este o fiinţă extraordi...ară, asemeni lui Columb care descoperise ... lume necunoscută sau ca Vasco care ...egăsise o lume pierdută.

L-am invitat şi pe ghid să cineze cu ...ecanul său. A primit cu aceeaşi simpli...tate cu care îmi refuzase banii; ne-am ...şezat la masă. Am comandat băiatului ...na, comesenii păreau mulţumiţi.

...xandre. Gravură de epocă. (Generalul omoară trei ... un escadron)

el, s-a așezat cu picioarele spre foc, cu cotul pe masă, cu capul sprijinit în mîna stîngă și cu paharul în dreapta.

Eu mi-am luat caietul și creionul pregătindu-mă de scris.

Vreau să înfățișez ochilor cititorului povestea adevărată și simplă a lui Balmat.

„— Hm! Pe legea mea, era prin 1786, aveam douăzeci și cinci de ani, deci azi, așa cum mă vedeți, înseamnă că am șaptezeci și doi bine numărați.

„Eram bun de orice... Țineam la drum al dracului și aveam un stomac infernal! Am mers trei zile în șir fără să mănînc. Mi s-a întîmplat odată, cînd m-am rătăcit în Buet. Am ronțăit niște zăpadă, asta a fost tot. Îmi spuneam din timp în timp privind la Mont Blanc dintr-o parte:

„— Oh! Farsorule, ai făcut bine, ai zis bine, dar lasă, mă voi cățăra pe tine într-o zi. Cam așa...

„Asta mi se învîrtea mereu prin cap. Ziua și noaptea. Ziua mă urcam pe Brevent de unde se vede Mont Blanc așa cum vă văd, petrecînd ore întregi în căutarea unui drum.

„— Bine! Voi face eu unul, dacă nu există, îmi spuneam; trebuie să urc acolo.

„Noaptea era altceva; nu mi se închideau însă ochii și eram pe drum. Porneam parcă aş fi fost pe un drum regal şi-mi vorbeam:

„— Evident. Eram cam prost crezînd că este atît de greu să ajungi pe Mont Blanc.

„Apoi încetul cu încetul, drumul se îngusta, devenea o potecă încă plăcută asemeni celei de la Flegère; mergeam întruna. Ajungeam în locuri unde poteca se ştergea, în locuri necunoscute, pămîntul era nesigur, mă înfundam pînă la genunchi. Mi-era indiferent, era vina mea! Eşti prost cînd visezi!... Reuşeam să ies într-un tîrziu; totul devenea atît de abrupt încît eram obligat să merg în patru labe: era cu totul altfel! Din greu în mai greu, mereu. Păşeam pe steiuri de stîncă şi le simţeam clătinîndu-se asemeni dinţilor gata să cadă, sudoarea îmi şiroia, mă sufocam, era un coşmar. Nu conta, mergeam mereu; eram ca o şopîrlă de-a lungul unui zid; vedeam pămîntul dispărut sub mine, mi-era egal, nu mai priveam decît în sus, voiam să ajung, dar nu mă lăsau picioarele... Eu care am genunchii solizi nu mai puteam să-i îndoi. Mi se întorceau unghiile de pietre, simţeam că voi cădea și-mi ziceam:

„— Jacques Balmat, prietene, dacă nu te prinzi de ieșitura asta mică de deasupra capului ai încheiat socotelile.

„Am atins cu degetele ieșitura blestemată. Îmi julisem genunchii ca un hornar. Ah! ieșitura! am prins-o. Hai!... Noaptea aia mi-o voi aminti toată viaţa: nevastă-mea m-a sculat în pumni... Închipuiţi-vă că mă agăţasem de urechea ei, trăgînd-o ca pe o bucată de elastic... Atunci m-am hotărît:

„— Jacques Balmat, trebuie să fii cu inima uşoară.

„Am sărit din pat și mi-am pus jambierele.

„— Unde pleci? m-a întrebat nevastă-mea.

„— Să caut cristal, i-am răspuns.

„Nu voiam să-i povestesc planul meu.

„— Să nu fii îngrijorată dacă nu mă întorc diseară, am continuat. Dacă nu vin pînă la nouă voi dormi pe munte.

PAUL VALÉRY

Vîslașul

Luptîndu-mă cu fluviul, mă smulg
vîslele mele,
Încet, fără de voie, de maluri
zîmbitoare;
Aştept, o, suflet, cu mîini de vîsle grele,
Să se încline cerul spre palele uşoare.
Gîndu-mi absent, ochiul — de frumuseți
furat,
Lasă în jur, murind, cercuri de unde;
Lumea de frunze şi de foc ce o străbat
Vreau s-o sfîşii cu largi lovituri surde.
Arbori pe care trec — naiv reflex
cuminte —
Apă de crengi pictată şi pace
a-mplinirii...
Despică-le, o, barcă, şi cere unduirii
Curgînd, să nimicească aducerile-aminte.
N-ați suferit vreodată, voi, farmece-ale
zilei,
În luptă cu un răzvrătit ce-şi caută
apărare.
Dară, aşa cum sorii mă răpiră cîndva
copilăriei,
Mă voi întoarce la izvorul unde şi-un
nume moare.
În van, brațe fluide de nimfă plutitoare
Împiedică şi-ncurcă mîinile-mi istovite;
Voi rupe lanțurile lor nepăsătoare
Și ramurile de argint ale puterii-nfrînte!
Tainic susur de ape, fluviul, în chip
ciudat,
Văl de mătase aşterne pe zilele aurite
Şi se destramă agale vechi bucurii trăite,
În sunetul egal şi ritmic, neschimbat.
Sub poduri arcuite, ape adînci îmi poartă
Bolți cu ecou de vînt, de murmur şi de
noapte,
Ce curg şuvoi spre-o culme şi, plictisite
poate,
Nu vor să părăsească trufaşele arcade.
Le văd pierind în noapte. Şi sufletu-mi,
sub ele,
Îşi pleacă sorii firavi şi pleoapele grăbite,
Cînd, cu o smucitură, în stropi de peruzele,
Mă cufund în disprețul tăriilor tihnite.

(Din „Poésies")

În româneşte de Stella PETECEL

La vîsle, Paul Valéry

Aforismele lui Giraudoux

— Prin anii '20, în plină explozie literară franceză postbelică, editura Hachette din Paris, care se distinsese pînă atunci prin monotonele dar tradiționalele ei almanahuri, a ținut să inoveze, inițiind și trimițînd în librării o serie de cărticele cuprinzînd culegeri de aforisme, grupate pe subiecte și datorate unui singur autor. Aceste colecții de „note și maxime" — în volumașe „de autor", cum s-ar spune astăzi, după moda instaurată în critica cinematografică — purtau semnături celebre și erau dedicate unor teme universal valabile: „Călătoria" *— de Paul Morand,* „Căsătoria" *— de Jean Rostand,* „Conversația" *— de André Maurois,* „Provincia" *— de François Mauriac etc. Singurul florilegiu care putea șoca epoca și care intervenea cu mult înainte de a exista culegeri destinate unor domenii aflate mai aproape de centrul preocupărilor vremii a fost cel semnat de Jean Giraudoux. Cartea — trasă într-un tiraj derizoriu și care astăzi este o raritate vînată de bibliofili și inexistentă la anticariat sau la buchiniștii de pe cheiurile Senei — poartă titlul* „Le Sport" *(Sportul). Ineditul operei — ținînd seama de anturajul celorlalte subiecte din colecția Hachette, ca și de o anume inapetență a epocii față de „sportivism" — își găsește explicația doar în anul de apariție: 1928. Ne aflăm la 4 ani după ce capitala Franței găzduise — în indiferența aproape generală a parizienilor — Jocurile Olimpice de vară din 1924, și cîțiva scriitori luminați — descoperind această țintă și acest stimulent — reacționează, crezînd util să-și manifeste public adeziunea la ideea de sport, să declare — și cel mai adesea să declame — o dragoste pătimașă, militantă pentru mișcarea în aer liber, pentru educația fizică, pentru sport. Să nu uităm că Henry de Montherlant publica în 1924 două texte exclusiv sportive (*„Paradisul în umbra spadelor" *și* „Cei 11 în fața porții daurite"*) reunite ulterior în volum sub titlul* Olimpicele, *adevărat omagiu adresat trăsăturilor umaniste ale sportului. Era epoca în care concursurile olimpice de artă și literatură de la Paris (1924) se bucurau de impresionante jurii, cu o ilustră compoziție (d'Annunzio, Claudel, Giraudoux, Ibanez, Selma*

• Sportul delimitează propriul nostru corp de masa extrem de vagă a celorlalte corpuri. Exercițiul gîndirii face același lucru pentru fiecare spirit.

• Cine nu e cît de cît atlet, tîrăște jalnic prin viață trupul altuia.

• Prin sport transferăm trupului unele dintre cele mai puternice virtuți ale sufletului: energia, curajul, răbdarea. Adică tocmai contrariul bolii.

• Cine desparte spiritul de trup se condamnă singur: dimineața — la două treziri, noaptea — la două somnuri, dacă nu chiar la două insomnii.

• Omul, cu cît recurge mai des la mașini, cu atît mai mult trebuie să se bizuie pe propriul său trup. Aceasta-i polița de asigurare pe viață a omenirii.

• Am un amic obez care n-ar suporta să călătorească în clasa a treia de la Paris la Rouen, dar care umblă într-un trup de clasa a patra, de la naștere pînă la moarte.

• Există epidemii de tot felul: gustul pentru sport este o epidemie de sănătate.

• Puneți pe bătrînii unei țări să defileze și veți cunoaște starea sporturilor în acea țară.

• Dacă nu încercați niciodată față de durerile fizice un sentiment de proprietate, dacă nu spuneți „reumatismul meu, tifoida mea", înseamnă că puteți fi un bun sportiv.

• Nu poate fi dezonorant jocul în care fața strălucește de bucurie cînd se înseninează vremea, cînd apare soarele, cînd se potolește vîntul.

• Deosebirea dintre pasiunea sportivă și celelalte pasiuni este că sportivul nu consideră moartea nici sprijin, nici țel.

• Prieten sau dușman: cu propriul tău trup nu poți trăi în stare de indiferență.

• Se întîmplă adesea ca un nesportiv și un sportiv să moară la aceeași vîrstă: dar primul a trăit în stare de conservare, iar celălalt în stare de viață.

• Omul gol nu poartă tabacheră.

• Numără ferestrele deschise noaptea și vei afla cîți sportivi are Franța.

• La om, trecerea de la pas la alergare este un dar pe care nici o mașină nu-l va putea înlocui vreodată.

• Gimnastica duce la atletism, atletismul la duș, dușul la piscină. Orice

Lagerlöf, Maeterlinck, Anna Brancovan, contesă de Noailles, Valéry ș.a. — la secția de literatură, Bartok, Nadia Boulanger, Dukas, George Enescu, de Falla, Honegger, Ravel, Stravinsky — la secția de muzică, Foujita, Bourdelle, Maillol ș.a. — la secția de arte plastice). Jurii nescutite de imperfecțiune, de vreme ce, la literatură de pildă, constatăm că nu obține nici un premiu opera (de atunci devenită celebră) a lui Montherlant: „Le Paradis a l'ombre des épées"...

Am evocat toate acestea pentru a ajunge la motto-ul care stă în fruntea volumului de maxime sportive al lui Giraudoux, sugestiv și marcant pentru vremea căreia i se adresează:

Dușmanii sportului sînt grozavi:
ei ne obligă să vorbim despre sport

Da, este adevărat: adversarii sportului ne silesc adesea să punem mîna pe condei — cu mai mult sau mai puțin talent, dar întotdeauna cu o doză substanțială de pasiune și, uneori, să recunoaștem, cu amor propriu — pentru a sări în apărarea unui domeniu care — expresiv și contagios — nici nu ar avea de fapt nevoie de pledanți.

Giraudoux are din nou dreptate cînd adaugă, ironic, la motto-ul său, cuvintele:

E ca și cînd v-aș vorbi despre aer,
despre apă, despre zăpadă...

Iată de ce credem că sînt interesante „concentratele de experiență", pentru a nu spune pretențios „pilulele de înțelepciune", pe care le conține largul extras din opera lui Jean Giraudoux care urmează:

Recordmen al Franței la 400 m plat (50 sec.) — Jean Giraudoux

sport este o cursă despre curățenie. Orice sportiv își încheie ziua înotînd.

• Omul care nu știe să alerge, să sară, să înoate, e ca un automobil la care nu s-ar folosi decît viteza întîi.

• O Jeanne d'Arc anemică n-ar mai fi fost Jeanne d'Arc.

• Nu există erou de-al lui Racine care să nu fie sportiv.

• Eroii basmelor cu zîne își petrec timpul bătînd recorduri.

• Geniul n-a datorat niciodată nimic artritismului.

• Aș dori ca țara mea să merite a fi cu adevărat poporul cel mai politicos din lume, adică: bărbații ei să fie frumoși.

• Scriitorii diformi sînt conștiința diabolică a lumii.

• Un meci este un acces de încredere.

• Scandinavii au găsit mijlocul de a ridica temperatura în țările lor: sportul.

• Cel ce neglijează antrenarea propriului său trup, neglijează sănătatea țării sale.

• Tînărul pe care-l vedeți nu aleargă după tramvai; îl așteaptă pe următorul. E campion la alergări.

• Degeaba îl pălmuiți. Nu va răspunde: dînsul este campion de box.

• Dacă Descartes și Kant ar fi scris unul lîngă altul, la același pupitru, fiecare ghicind ceea ce gîndește celălalt și prevenindu-l imediat în chiar fraza scrisă, ei și-ar fi dat seama ce înseamnă bucuria sportivă.

• Maeterlinck a devenit campion de haltere tocmai cînd scria *Viața albinelor*.

• Ce trist ar fi să vezi aruncătorul de suliță omorînd o pasăre.

• Oricît de dotat, soldatul de la Marathon a fost victima slabului antrenament militar.

• Starter: nu s-a găsit încă ceva mai bun ca revolverul pentru a slobozi proiectilul uman cu cea mai mare viteză.

Traducere și prezentare de
Victor BĂNCIULESCU

ALBERT CAMUS PORTARUL ECHIPEI RACING

• *NU știm dacă* **Albert Camus** *e singurul Premiu Nobel care a jucat cu certitudine fotbal. În tinerețea noastră se credea că fizicianul Niels Bohr, înainte de a crea modelul atomic și cu mult înainte de a primi Premiul Nobel, ar fi figurat în echipa de fotbal a Danemarcei; este vorba, probabil, mai curînd de o confuzie cu mijlocașul acestei echipe (prin 1908), care se numea H.L. Bohr. Fără îndoială, a jucat fotbal, ca portar sau într-un post în apărare, în echipa unui club parizian, Henry de Montherlant, pe care marele premiu l-a ocolit însă.*

În prima sa tinerețe, Albert Camus (1913—1960) era pasionat de filosofie, teatru, fotbal și natație. La 17 ani juca, duminicile, în poarta echipei Racing Universitaire din Alger și-i plăcea mult să înoate în mare. În culegerea sa de eseuri „Noces" *(1938) laudă însușirile curative ale natației sub razele unui soare binefăcător. Se mai cunosc, din aceeași epocă (1939), rîndurile sale despre meciuri de box văzute la Oran. Cu plămînii șubreziți, abandonează el însuși sportul. Moare în 1960, într-un accident de automobil, în apropiere de Sens. Tinerii membri ai clubului din Lourmarin — pe care Camus îi încuraja — vor purta sicriul la mormînt, în apropierea casei sale din departamentul Vaucluse.*

Ceea ce ni-l apropie atît de mult pe Camus — nouă, celor din lumea sportului — este nu numai generozitatea cu care de-a lungul unei scurte vieți a căutat frumusețea, adevărul, prietenia, bucuria, ci mai ales lecția morală pe care o extrage din experiențe sportive fundamentale.

În acest sens, textul alăturat — furnizat de soția lui Camus, după moartea scriitorului — este pilduitor. Recunoașterea faptului că tot ceea ce a învățat în domeniul eticii îi vine de la sport, îl apropie de alt titan al literaturii mondiale, de Ernest Hemingway, care obișnuia să spună: „Sportul te învață să cîștigi cinstit. Sportul te învață să pierzi în mod demn. Prin urmare, sportul te învață de toate — te învață ce este viața". **(v.b.)**

Înainte de „Mitul lui Sisif" a fost mitul fotbalului: Albert Camus portar

DA, am jucat cîțiva ani la R.U.A. Parcă ar fi fost ieri. Abia în 1940, cînd am pus bocancii în cui, mi-am dat seama că de fapt n-a fost ieri. Încă înainte de încheierea primei reprize, aveam gîtul uscat și-mi atîrna limba ca la cîinii din deal pe care-i întîlnești la ora două a după-amiezii, în luna august, la Tizi-Ouzou. Deci era cam demult, prin 1928 și anii următori, dacă nu mă înșel.

Am debutat la Asociația Sportivă Montpensier, fără să știu prea bine de ce, întrucît locuiam în cartierul Belcourt, iar Belcourt-Mustapha e însăși Gallia. Dar aveam un prieten, unul păros, care înota cu mine în port și care juca polo la A.S.M.

Așa se hotărăsc viețile. Echipa A.S.M. juca mai ales pe Cîmpul de Manevre, fără vreun rost anume. Terenul avea mai multe bulbucături decît tibia unui centru-înaintaș oaspete pe stadionul Alenda (Oran). Am aflat destul de repede că mingea nu-ți vine niciodată de acolo de unde te-aștepți. Asta mi-a servit în viață și cu deosebire în metropolă unde nu prea se vorbește cu înconjur. Dar după un an de vînătăi și de joc la A.S.M., am fost făcut de rușine la liceu. Un „universitar" trebuia să joace la R.U.A.*. În epoca aceea, părosul dispăruse din viața mea. Nu ne-am certat. Doar că, acum, el se ducea să înoate la Padovani, unde apa e murdară. Și ca să spun tot adevărul, nici motivele sale nu erau prea curate. Dinspre mine, va fi fost încîntătoare cauza, dar dansa prost, ceea ce mi se pare inacceptabil la o femeie. Bărbatul e cel care trebuie să calce pe bătătură, nu-i așa? În consecință, părosul și cu mine, ne-am promis doar să ne mai revedem. Dar anii au trecut. Mult mai tîrziu, am frecventat restaurantul Padovani (din motive pure), dar părosul se însurase cu măgăoaia lui care, potrivit obiceiului, nu i-a mai dat voie să se scalde.

Unde am rămas? Da, la R.U.A. Voiam, bineînțeles, să ajung la ei, esențialul pentru mine fiind să joc. Tropăiam de nerăbdare, de duminică pînă joi, zi de antrenament, și de joi pînă duminică, zi de meci. Dacă-i așa, hai la universitari. Și iată-mă-s portar în echipa de juniori. Sigur, atunci totul părea simplu. Nu știam că înnodasem o legătură care va dura peste ani, de-a lungul tuturor stadioanelor departamentului, și care nu va mai avea sfîrșit. Nu știam că peste douăzeci de ani, pe străzile din Paris sau chiar la Buenos Aires (da, da, mi s-a întîmplat), cuvîntul R.U.A. pronunțat de vreun amic trecător va face să-mi bată inima, și-ncă al dracului. Și dacă tot am ajuns la destăinuiri, pot să mărturisesc că, atunci cînd sînt la Paris, urmăresc meciurile clubului Racing, din care mi-am făcut un favorit, numai și numai pentru că poartă același tricou ca și R.U.A. Joacă „științific", cum se spune, și tot științific pierde meciurile pe care ar fi trebuit să le cîștige. Lucrurile se vor schimba, pare-se (după Lefèvre), cel puțin la R.U.A. Oricum ceva trebuie să se schimbe, dar nici prea mult. La urma urmelor, pentru asta mi-am iubit echipa, pentru bucuria victoriilor, atît de minunată cînd se însoțește cu osteneala care urmează efortului, dar și pentru acel stupid dor de a plînge în seara înfrîngerilor.

Ca fundaș îl aveam pe Namilă, vreau să zic pe Raymond Couard. Avea mult de furcă, dacă-mi amintesc bine. Cu noi, se juca dur. Deh, studenți, băieți de bani gata, pe ăștia nu-i iartă nimeni. Sărmanii de noi, în toate sensurile, mai mult de jumătate eram lefteri. Trebuia deci să ne ținem bine. Și în același timp trebuia să jucăm „corect", pentru că asta era regula de aur la R.U.A., dar și „viril", pentru că, în definitiv, bărbatu-i bărbat. Grea împăciuire! Sînt sigur că și azi lucrurile stau tot așa. Cel mai greu ne era cu Olympique din Hussein-Dey. Stadionul se afla alături de cimitir. Trecerea era directă, ceea ce ni se comunica fără îndurare. Iar pe mine, biet portar, mă lucrau la corp. Fără Roger, aș fi suferit. Îl aveau pe Boufarik, și pe huiduma aia de centru-înaintaș (noi îi spuneam Pepenaș) care ateriza regulat, cu toată greutatea, pe șalele mele, fără a mai pune la socoteală restul: masaj la tibie cu lovituri de crampoane, tricou agățat cu mîna, genunchi la părțile sensibile, sandviș la bară etc.

Pe scurt, o nenorocire. Și de fiecare dată, Pepenaș se scuza cu un „pardon, băiețică", însoțit de un surîs franciscan.

Da, da, chiar și-n Pepenaș zăcea ceva bunătate. De altfel, ca să fim cinstiți, nu i-am rămas cu nimic datori. Dar fără a trișa, pentru că în adevăr aceasta era regula ce ni se predica. Și cred că de data asta nu-mi mai arde să glumesc deloc. După mulți ani în care lumea mi-a oferit sumedenie de spectacole, ceea ce la urma urmelor știu cu siguranță despre morală și despre obligațiile oamenilor, datorez sportului, am învățat la R.U.A. Iată de ce, într-adevăr, R.U.A. nu poate pieri. Păstrați-mi-l. Păstrați-ne această mare și caldă imagine a adolescenței noastre. Ea va veghea și asupra adolescenței voastre.

Albert CAMUS

* *Racing Universitaire d'Alger*

HENRY DE MONTHERLANT

Printre operele poetice dedicate fotbalului există unele în care atenţia autorilor pare să fie magnetic atrasă de performanţele portarilor, după un tainic criteriu pe care numai ei îl pot descifra.

Iată cîteva mostre:

Emoţiile solitarului

— Portarule! Portarule!
priveşte cum îţi fac semne cu degetele: „încă şase minute".
Mîinile gros înmănuşate, nuditatea distinsă a coapselor, genunchii lucioşi ca o frunză.
Se plimbă în cuşca-i de colo pînă colo ca un îndrăgostit care aşteaptă.
— Portarule, uite-i, în sfîrşit, nervii fotbalului latin.
Eşti palid, portarule. Spune-mi, ce-i cu tine?
— Simt prea-plinul în piept, iar în glezne nimic.
— Portarule! Portarule!
Îţi fac iarăşi semne cu degetele: „doar trei minute pînă la sfîrşit".
Departe, atacul: se zămisleşte ca un val în larg.
I se pare că vede peştele cel mare în plasă.
Îl prinde frica. Iese dintre bare.
O, soldaţi, fuga voastră înainte!
Dar valul îl ajunge, cu miros de trupuri şi de pămînt.
(Sigur, e mai bine în pluton decît în singurătate).
Şi primul gol şi singurul este marcat în luciul amurgului.
Se prăbuşeşte. Rămîne nemişcat.
Îşi smulge părul, ca Ahile.
Îşi slăbeşte centura. Culoarea îi revine în obraz.
E năucit ca oamenii din tranşee.
— Portarule, portarule,
ce elegant erai, în ultimul tău plonjon.

În româneşte de
Ilie GOGA

Niciodată echipa „Stade Français" n-a avut un goalkeeper mai celebru: Henry de Montherlant

VLADIMIR MAIAKOVSKI

Molima

Spartachiada Roşie
e în plină
desfăşurare
Şi ne molipseşte
cu nestinsu-i elan.
Sportului i se dedică
azi
Fiecare
Slăbănog şi fiecare vlăjgan.
Fiul
e bucuros
să iasă
cît mai iute,
de la ultima oră
de curs
ca să joace
fotbal,
acasă,
cu un pepene
din care zeama roşie
pe duşumele
s-a scurs.
Tata
alergînd ziua-ntreagă
după tramvaie,
la proba de viteză
ar fi primul
din lot.
Se aud vesele plescăituri
de apă,
în baie,
Semn că se pregăteşte,
acolo,
o mare întrecere
de înot.
Fetiţele joacă tenis
cu ghemul
de lînă.
Scaunul e trambulină
pe care sar
pe dulap.
Mama
se arată,
şi ea,
cu nuiaua în mînă
ca să-şi bage
toţi,
bine,
minţile-n cap.
Umbrela,
ca o suliţă,
pe cîmpul de luptă,
spintecă aerul
şi aterizează
în hol.
Bucătăreasa
în dibăcia ei
neîntreruptă
azvîrle farfuriile
ca un discobol.
Părăsind aceste meciuri
familiare
o luăm la sănătoasa
cu acelaşi
sportiv elan.
Spartachiada în plina-i
desfăşurare
molipseşte pe slăbănog
şi pe vlăjgan.

În româneşte de **Raluca TULBURE**

Pe drumurile Franţei, un ciclist singuratic: Emile Zola

JOHANNES BECKER

Despre jocul unei echipe de fotbal

La bun sfîrşit îşi duce isprava fiecare,
Făr-a uita că jocul oricărui dintre ei
Un rost, un ţel, doar unul are:
Echipei să-i aducă faima victoriei.
Din unsprezece glasuri, parcă, o melodie avîntată
Într-un acord desăvîrşit, creşte cu fiecare clipă
E doar un joc, dar serios şi totodată
Mărturie a spiritului de echipă.
Terenul e brăzdat de atacanţi fugind
Cu-atîta zel încît îi vezi cum se desprind
De el, ca-naripaţi de-o forţă minunată.
Un joc de fotbal şi-n acelaşi timp o melodie:
Din strînsa legătură se naşte armonie.
Victoria echipei e măiestrie însumată.

Iole

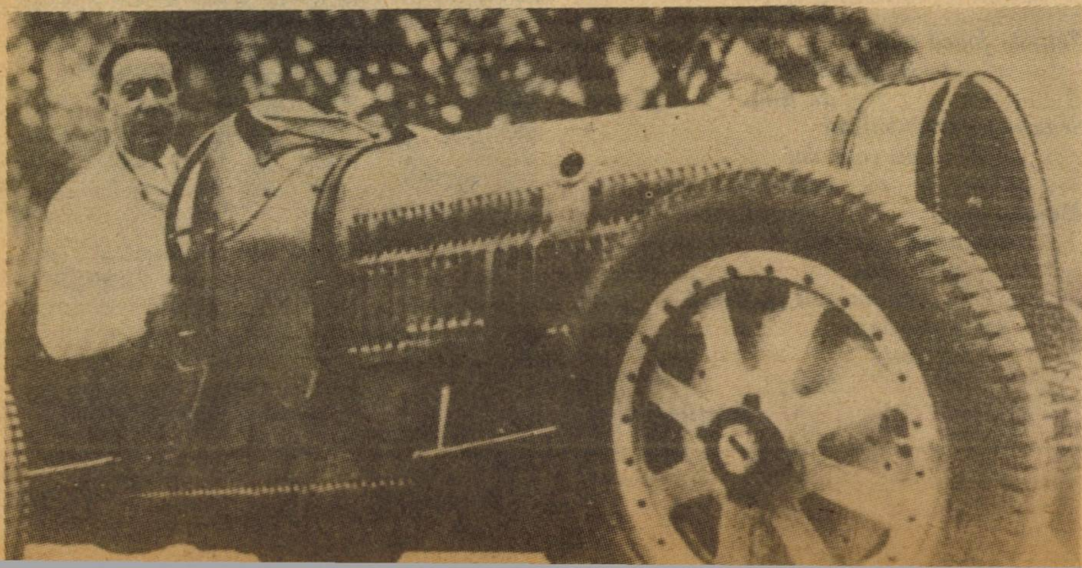
Alb, iole înfloresc la margine de zare,
Crini uriaşi, alene plutind, ca-ntr-o visare.
Şi în argint scăldaţi de-o-ndepărtată rază,
Adînc ei se înclină, apoi pieziş se-aşează
Şi fruntea îşi lipesc de valuri, drăgăstos —
Un zîmbet se revarsă sub cerul luminos;
Iar crinii uriaşi şi nestatornici, zboară,
Cu valul şi cu vîntul, ei joaca pornesc iară.

În româneşte de Sebastian BONIFACIU

Părintele lui *Ubu Roi* — sabreurul Alfred Jarry

Paul Morand şi automobilul său de curse (autentic!)

JUAN BECCERIL

Bucuria efortului

(Impresii personale dintr-o cursă de 400 m garduri)

Încă... încă!... Inima îmi bate de zor
şi îmi spune că da, că poate... Ajung
în linie cu el... forţez... (acum
ori niciodată!)... Pînă la capăt, pieptu-l umplu
cu aerul arenei; încleştez pumnii
şi iureşu-l continui, cu toată
puterea mea, fără a pierde vreodată
cadenţa respiraţiei care e totul; simt
undeva, înlăuntru, ceva ce suferă
şi, mai înlăuntrul meu, ceva care-i comandă
care, neîncetat, îi cere toracelui meu, forţă;
patru litri şi jumătate,
la fiecare inspiraţie, vinele mi le irigă
şi-ajung pînă în muşchii mei, iar nervii
transmit totul exact...
Bucuria triumfului...
triumful efortului meu!
Exaltarea omului de el însuşi iscată,
triumf al Eului asupra cărnii... Acum, ieşim
din ultima turnantă, cot la cot;
de-aş trece gardul în acelaşi timp!
(Totul e să aterizez-naintea lui)... Şi-aterizez,
iar cînd călcîiul meu atinge pista
ştiu că mă pot duce înainte, că voi cîştiga!
Capul pe spate; cu-al braţelor balans
îmi suplinesc viteza; cu pas mai scurt
sprintez către sosire... Şi tot ce văd acum
e numai pista, într-un vălmăşag... cu pumnii
crispaţi şi gîtul încordat, mă strădui
neverosimila distanţă s-o străbat,
cei patruzeci de metri care mai sînt
pînă la linia sosirii... Cum se-nvîrteşte totul!
Picioarele se mişcă istovite; sacadat,
îmi bate sîngele în tîmple... Se-aud aplauze
dar nu-mi sînt mîngîiere ci larmă înlăuntru...
Încă un pas şi linia o trec,
cu braţele deschise larg...
...firul s-a rupt şi, iată-l, s-a lipit de pieptul meu.

(Din ciclul **„Decatlon"**)
În româneşte de **Florica BONIFACIU**

Un pugilist de „uşoară" în care puţini pasionaţi de poezie îl vor recunoaşte pe Maeterlink

Tristan Bernard, directorul velodromului Buffalo, văzut de Toulouse-Lautrec

„A fi sau a nu fi" în plasă cu Jean Louis Barrault

Cîntînd în ploaie, la 0—0: Sandie Shaw.

ROBERT ROJDESTVENSKI

Învingătorul

Acum putem în stihuri
s-aducem închinare
celui ce-a-nvins!
Eu minte-atît de bine-l țin!
Cum el venea în fugă
cu ultima-i suflare,
Spre coarda de sosire,
pe jumătate viu.
Cum nu vedea
pe nimeni
și n-auzea
un vaier,
între lumini și umbre
cînd el se clătina
iar noi
toți în tribună,
ne îmbătam de aer
și aerul acesta doar lui nu-i ajungea!
Părea
pe-un cîmp că fuge
dar fără să-i atingă
țărîna cu piciorul...
Părea de aripi prins.
Și iată,
pîn-la urmă,
a fost pe toți să-nvingă!
Dar, mai presus de toate,
pe sine s-a învins!
Apoi, sfîrșindu-și cursa,
el și-a adus aminte
de cei rămași în urmă...
De cei care-au pierdut...
Desigur că-i orbise
și soarele fierbinte
sau vîntul neprielnic,
în față l-au avut.

În românește de **Raluca TULBURE**

UMBERTO SABA

Gol

*Portarul căzut în apărarea
ultimului gol, îşi ascunde faţa la pămînt,
să nu vadă lumina crudă.*

*Camaradul care-l îndeamnă în genunchi
cu cuvinte şi cu mîna să se scoale, îi descoperă ochii plini de lacrimi.*

*Mulţimea — un fluviu de încîntare — se revarsă pe teren. Se adună în jurul învingătorului, se aruncă fraţii la gîtul lui-
Puţine momente frumoase ca acestea,
care să consume atîta ură şi atîta dragoste,
ţi-e dat sub cer să vezi.*

Lîngă plasa nepătrunsă, portarul — cellalt —

*a rămas singur. Dar sufletul său zboară
cu bucuria care se avîntă şi se face săruturi
ce se dăruiesc de departe.*

Şi-şi zice: nici eu nu-s străin de sărbătoare.

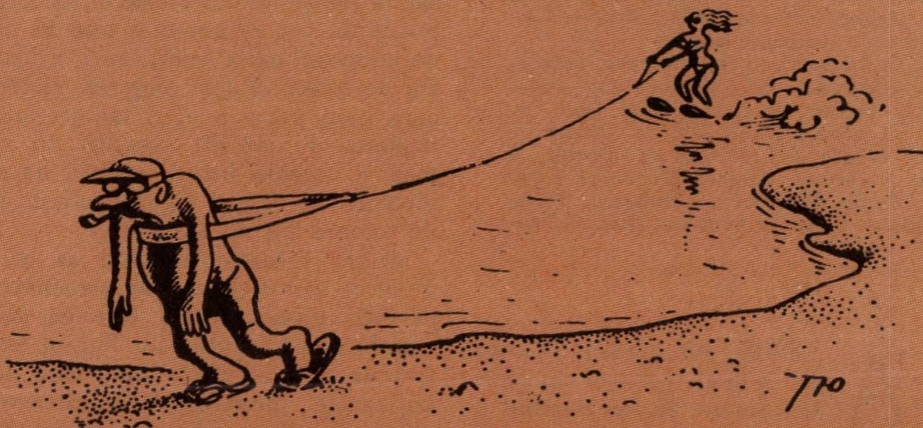
RAFAEL ALBERTI

Blondul Platko

*Nimeni nu va uita, Platko,
Nu, nimeni, nimeni,
urs blond din răsărit,
Nici marea, nici vîntul Platko,
blondule Platko, pur-sînge,
portar în pulbere,
paratrăznet.
Nu, nimeni, nimeni.
Tricouri albastre şi albe în vînt,
tricouri ale Real-ului, parte adversă,
împotriva ta, zburînd, să te răstoarne,
Platko, Platko departe,
blondule Platko îndoit,
tigru înfocat în iarba altei ţări.
Tu, cheie,
Platko, tu cheie ruptă,
cheie de aur căzută în faţa porţii
aurite.
Nu, nimeni, nimeni,
nimeni nu va uita, Platko*.*

* Poemul se referă la celebrul portar (ulterior, ca antrenor, a activat şi în ţara noastră) Platko, pe vremea cînd juca la Barcelona (1928)

În româneşte de **Petru SFETCA**

S. Tunin (U.R.S.S.)

ROMAIN GARY

O LECŢIE DE TENIS CU MISTER G.

ROMAIN GARY (1914—1980) — acesta fiind ultimul pseudonim literar la care s-a oprit — a creat în romanele sale, majoritatea autobiografice, o seamă de eroi îndrăzneţi, nonconformişti, cu atitudini care sfidează regulile curente ale societăţii.

Romanul „La promesse de l'aube" *(Promisiunea din zori), după care Jules Dassin a făcut un film interpretat de Melina Mercouri, povesteşte isprăvile unui cuplu inedit — mamă şi fiu — luptînd, la Nisa, cu viaţa şi vicisitudinile ei. Este o poveste duioasă în care se conjugă o ambiţie maternă (posesivă, devoratoare, totală) şi o ambiţie filială (candidă, delicată, ingenuă). Mama: amestec pitoresc de curaj şi sfruntare în himerele unei fiinţe care-şi visează fiul erou, general, geniu literar, împotriva oricăror evidenţe ale realităţii sau ale destinului. Amestec de energie nestăpînită şi superficialitate, credulitate în urmărirea ţelurilor. Fiul: mostră de fidelitate şi pietate filială, tandreţe şi umor, în încercarea de a fi la înălţimea datoriei faţă de speranţele mamei.*

Episodul pe care-l reproducem e semnificativ, aducînd în scenă şi figura uscăţivului Mister G. *(regele Gustav al V-lea), cu care au jucat, în anii '40, pe Coasta de Azur sau la Salstjöbaden în Suedia, şi mari tenismani români: Magda şi Vinicius Rurac, Constantin Tănăsescu, Tache Caralulis, Cucu Schmidt sau Gică Cobzuc.*

AVEAM, pe atunci, 14 ani. Aş fi vrut, pentru ea, pentru mama, să fac imediat o ispravă oarecare, fără a mai aştepta. La început am încercat să devin campion mondial junior de nataţie — mă antrenam zilnic la „Grande Bleue", un stabiliment balnear astăzi dispărut — dar n-am reuşit să mă clasez decît al 11-lea în cursa pentru traversarea Golfului Îngerilor — şi, ca atîţia alţi rataţi, a trebuit să mă întorc, din nou, la literatură. Caietele se adunau pe masa mea, acoperite cu pseudonime din ce în ce mai elocvente, din ce în ce mai minunate, din ce în ce mai disperate şi, în dorinţa mea de a reuşi dintr-un singur foc, de a fura focul sacru fără întîrziere şi de a lumina triumfător lumea, citeam nume, noi pentru mine, pe coperţile cărţilor, Antoine de Saint-Exupéry, André Malraux, Paul Valéry, Mallarmé, Montherlant, Apollinaire, şi cum mi se părea că toţi strălucesc în vitrine cu celebritatea atît de mult dorită, mă simţeam deposedat şi mă irita faptul că n-am fost eu primul s-o cuceresc.

Am mai făcut cîteva eforturi timide pentru a triumfa pe mare, pe pămînt şi în aer, continuam să înot, să alerg şi să sar în înălţime, dar singurul loc unde am putut da tot ce am mai bun în mine şi de unde am adus acasă lauri, a fost tenisul de masă. A fost singura victorie pe care i-am putut-o oferi mamei mele, iar medalia de argint, gravată cu numele meu şi aşezată într-o cutiuţă de catifea violetă, va ocupa pînă la sfîrşit un loc de onoare pe noptiera ei.

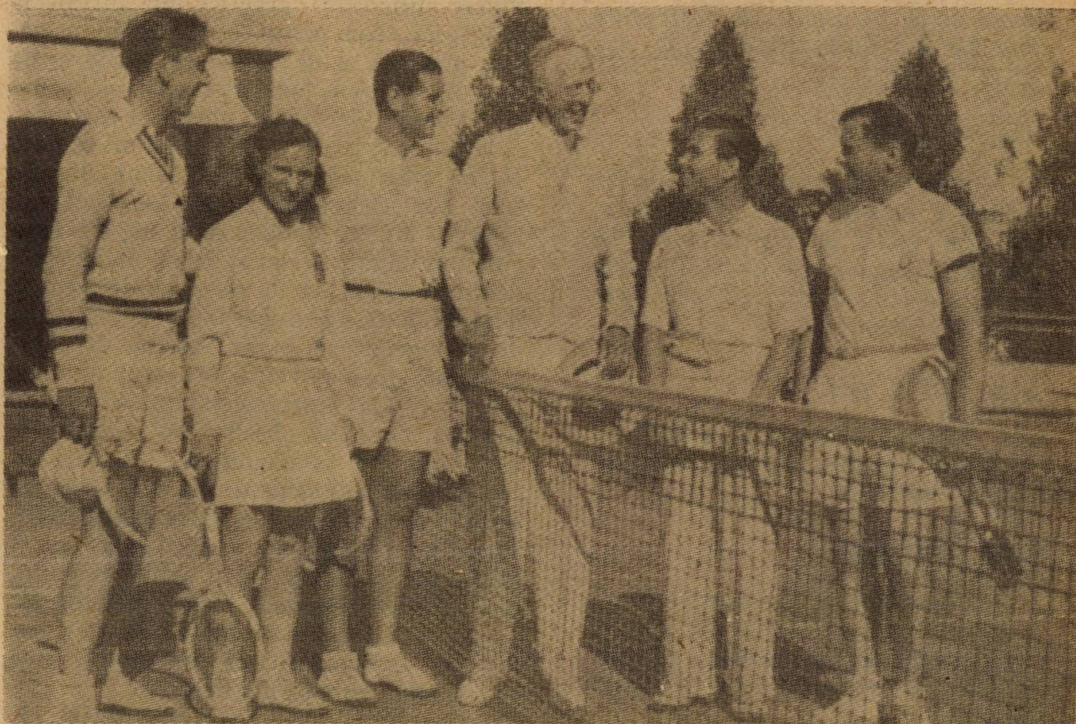
Mi-am încercat norocul şi în tenis, după ce primisem în dar o rachetă de la părinţii unui prieten. Dar ca să devii membru al Clubului din Parcul Imperial trebuia să plăteşti o sumă care depăşea mijloacele noastre. Aici intervine un episod foarte penibil în cariera mea de campion. Văzînd că, din lipsă de bani, accesul în Parcul Imperial îmi este interzis, mama a fost cuprinsă de o îndreptăţită indignare. Şi-a strivit ţigareta într-o farfurioară, şi-a luat bastonul şi

mantoul. N-o să le meargă. Am fost pus să-mi iau racheta și să-mi însoțesc mama la Clubul din Parcul Imperial. Acolo, secretarul Clubului a fost somat să ni se înfățișeze; grație vocii mamei mele se supuse numaidecît, urmat de președintele Clubului, care purta admirabilul nume de Garibaldi, și care veni de asemenea în fugă. Mama, în picioare în mijlocul încăperii, cu pălăria pe-o ureche, învîrtind amenințător bastonul, i-a făcut repede să înțeleagă ce gîndește despre ei. Cum adică? Cu doar puțin antrenament, eu aș putea deveni campion al Franței, aș putea să apăr culorile patriei împotriva străinilor, cînd colo, intrarea pe terenuri îmi este interzisă din pricina unei palide și vulgare probleme de bani! Tot ceea ce mama ținea să le spună acestor domni era că lor nu le stau la inimă interesele țării — ceea ce ea proclama în gura mare, ca mamă de francez, iar faptul că eu încă nici nu eram naturalizat în vremea aceea, era doar un detaliu trivial — și că pretinde să fiu admis, pe loc, pe terenurile Clubului. Nu ținusem racheta de tenis în mîini mai mult de trei sau patru ori, iar ideea că vreunul din domnii aceștia ar putea să mă invite, pe nepusă masă să trec pe *court* și să arăt ce știu, îmi dădea frisoane. Dar cele două distinse personalități pe care le aveam în față erau prea uimite pentru a se mai preocupa de talentele mele sportive. Cred că d. Garibaldi a fost cel care a avut, în acel moment, fatala idee, destinată, în opinia sa, s-o calmeze pe mama, dar care, dimpotrivă, a stîrnit o scenă a cărei amintire mă copleșește de uluire și azi.

— Doamnă, zise el, vă rog să vă domoliți vocea. Majestatea sa regele Gustav al Suediei se află în apropiere, și vă mai rog să nu faceți scandal.

Această frază a avut un efect instantaneu asupra mamei mele. Un surîs, în același timp naiv și admirativ, pe care-l cunoșteam atît de bine, începu să-i înflorească pe buze, și o porni.

UN bătrînel tocmai își bea ceaiul pe pajiște, sub un umbrar alb. Purta un pantalon de flanelă albă, un blazer bleu și negru, și o canotieră, așezată pe cap într-o rînă. Regele Gustav al V-lea al

„Mr. G" înconjurat de oaspeții săi, la Saltsjöbaden, în 1943: soții Rurac. T. Caralulis, C. Tănăsescu, A. Schmidt

Suediei era un vizitator obişnuit al Coastei de Azur şi al courts-urilor de tenis, iar canotiera sa vestită apărea regulat pe prima pagină a ziarelor locale.

Mama n-a ezitat o clipă. A făcut o reverenţă şi, îndreptînd bastonul înspre preşedintele şi secretarul clubului, zise:

— Rog pe Majestatea voastră să facă dreptate! Băieţaşul meu, de 14 ani, are predispoziţii excepţionale pentru tenis, iar aceşti răi patrioţi îl împiedică să vină să se antreneze aici! Am pierdut toată averea şi nu ne putem permite să plătim cotizaţia! Solicităm ajutorul şi protecţia Majestăţii voastre.

Aforisme

Henry de MONTHERLANT:

— *Prima lecţie a sportului este o lecţie de realism: stadionul este ca o arenă de tauri — „terreno de verdad" — un spaţiu unde nu se poate trişa.*

— *Îmi place în sport o stare de fericire care nu este destindere ci activitate şi încordare. Îmi place în sport acest prea-plin de forţe care dau pe dinafară: atîtea fiinţe duc lipsă de ele.*

Jean PRÉVOST:

— *Sportul îl repune pe om în prezenţa naturii. Şi încă o dată, nu este vorba de contemplare, de fuziune mentală; sportivul se scaldă în natură ca într-un şuvoi care hrăneşte şi regenerează.*

Jean COCTEAU:

— *Ritmul, tempo-ul îl depărtează pe om de tină şi îl apropie de mecanismul aştrilor.*

Paul SOUCHON:

— *Sportul este, în acelaşi timp, o luptă şi un joc. Ca luptă, sportul cere voinţă, răbdare, ordine, metodă; ca joc, el vrea optimism şi chiar lirism.*

Spusele ei erau în cea mai bună tradiţie a legendelor populare cu regi şi împăraţi. După care, mama şi-a plimbat triumfător privirea peste asistenţa numeroasă şi interesată. Dacă atunci m-aş fi putut evapora sau dacă m-ar fi înghiţit pămîntul, ultima mea clipă de conştiinţă ar fi fost una de profundă uşurare. Dar nu mi-a fost dat să scap atît de lesne. Trebuia să rămîn acolo, sub privirile maliţioase ale frumoaselor doamne şi ale frumoşilor lor însoţitori.

Majestatea sa Gustav al V-lea era de pe atunci un moşneguţ, ceea ce, adăugînd şi sîngele rece suedez, a făcut să nu pară deloc mirat. Şi-a scos trabucul dintre buze, a contemplat-o grav pe mama, mi-a aruncat o privire, şi s-a adresat antrenorului său:

— Schimbă cîteva mingi cu el — îi zise, cu vocea sa cavernoasă. Să vedem ce ştie.

Faţa mamei mele se lumină. Faptul că nu ţinusem decît de vreo trei sau patru ori racheta de tenis în mîini, n-o preocupa deloc. Avea încredere în mine. Ştia ce-mi poate pielea. Micile detalii cotidiene, micile dificultăţi practice nu intrau la socoteală. Am ezitat o clipă, pe urmă, sub privirea ei de încredere totală şi de dragoste, mi-am înghiţit ruşinea şi teama şi, cu capul plecat, am pornit la execuţie.

N-a durat mult — cîteodată mi se pare că mă aflu încă acolo. Am făcut, bineînţeles, tot ceea ce am putut. Am sărit, am plonjat, am ţopăit, am piruetat, am alergat, am căzut, m-am ridicat, am zburat, dedîndu-mă la un fel de dans de păpuşă dezarticulată, şi după toate astea, abia de ajungeam să ating mingea şi chiar şi atunci doar cu rama de lemn, — totul sub privirea imperturbabilă a regelui Suediei, care mă observa cu răceală, de sub faimoasa sa canotieră. Vă veţi întreba, fără îndoială, de ce am acceptat să mă las dus la abator, de ce m-am aventurat pe terenul ăsta. Dar n-am uitat lecţia din copilărie, nici palma primită, nici vocea mamei mele zicîndu-mi: „Data viitoare, să nu-mi vii acasă decît dus pe brancardă, mă înţelegi?". Aşa că n-aveam cum să mă derobez.

Şi aş minţi dacă n-aş mărturisi că, în ciuda celor 14 ani ai mei, mai credeam

încă în minuni. Credeam în bagheta magică și, hazardîndu-mă pe terenul de tenis, mă întrebam dacă nu cumva vreo forță cu totul dreaptă și indulgentă va interveni în favoarea noastră, dacă nu cumva o mînă atotputernică și invizibilă îmi va dirija racheta, iar mingile vor asculta de un ordin misterios. N-a fost cazul. Sînt obligat să recunosc că absența miracolului m-a marcat profund, în așa fel încît uneori mă întreb dacă povestea „*Motanului încălțat*" nu cumva a fost inventată bucată cu bucată, și dacă șoriceii veneau într-adevăr noaptea să-i coasă nasturii la surtuc croitorului din Gloucester. Pe scurt, la 44 de ani, încep să-mi pun anumite întrebări. Dar am trăit destule și nu-i nevoie să dați prea multă atenție unor slăbiciuni trecătoare.

Cînd antrenorului i s-a făcut în sfîrșit milă de mine și m-am întors pe pajiște, mama m-a întîmpinat ca și cum aș fi fost la înălțime. M-a ajutat să-mi îmbrac puloverul, și-a luat batistuța și mi-a șters fața și gîtul. Pe urmă, s-a întors spre asistență și — cum să descriu liniștea, atenția încordată, susținută, cu care i-a privit pe toți, stînd ca la pîndă? Batjocoritorii păreau ușor descumpăniți, iar frumoasele doamne, luîndu-și din nou tuburile de pai, au lăsat ochii în jos și au continuat să soarbă cu sete din limonade. Poate că le va fi impresionat cine știe ce vagă imagine a femelei care-și apără puiul. Mama, în acest timp, a stat liniștită. Regele Suediei ne-a scos din încurcătură. Bătrînul și-a atins canotiera și a zis, cu infinită politețe și gentilețe — deși se spunea că nu era prea blînd la caracter:

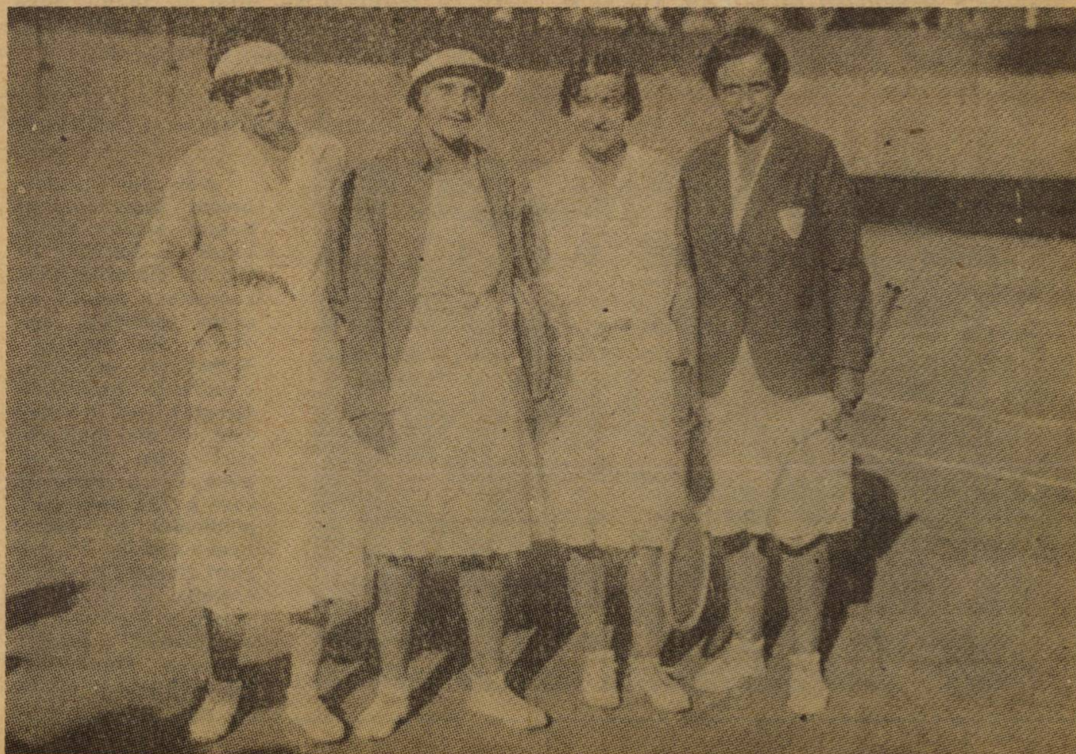
— Cred că domnii de față vor fi de acord cu mine: am asistat la ceva destul de emoționant... Domnule Garibaldi - și-mi amintesc că vorba „monsieur" suna pe buzele sale cu un ton de-a dreptul sepulcral — voi plăti cotizația acestui tînăr: are curaj și e dîrz.

De atunci, am iubit întotdeauna Suedia.

Dar n-am mai pus niciodată piciorul pe terenurile din Parcul Imperial.

Traducere și prezentare de
Roxana GEORGESCU

La prima Balcaniadă, Atena 1930: românceele Nini Golescu, Lenke Popper. alături de jucătoarele elene Scaramagra și Lenos

ILF și PETROV

AMATORII DE FOTBAL

VARA s-a cam dus, pentru toți cetățenii. Oamenii au și început să umble în galoși; ei așteaptă acum resemnați gripa, se apropie adeseori de calorifere și le mîngîie cu falangele reci ale degetelor. În schimb, pentru pasionații fotbalului — ehei! — pentru ei, vara este încă în toi. Să-i vezi cum stau strîns lipiți unul de altul, pe stadion, acoperindu-și capetele cu ziare și cum li se scurg pe obraji niște picături mari! Nu se știe niciodată, n-are de unde să se știe, dacă ploaia este cea care alunecă pe obrajii suporterilor sau sînt lacrimi de încîntare în fața unui joc de înaltă clasă.

Din toate părțile, se scurg spre piața Strastnaia pasionații fotbalului, tineri și bătrîni care prețuiesc cultura fizică. De aici, un drum drept duce spre stadionul Dinamo. De aceea, aici se formează vălmășaguri și puhoaie de mii de oameni care se duc înainte val-vîrtej.

La această răspîntie de drumuri, formată de strada Tverskaia și șoseaua Leningradului, unde este și o bornă kilometrică, chiar aici, s-a petrecut cel dintîi și deocamdată unicul în lume caz de felul acesta: ca niște simpli pietoni să strivească, ei, un automobil. Da, s-a petrecut! Repetăm. Nu automobilul a turtit un pieton, ci pietonii au făcut omletă un automobil.

V-am spus, drama s-a desfășurat lîngă borna kilometrică. Nerăbdătorii microbiști, cînd au văzut întrezărindu-se contururile colțuroase și cenușii ale stadionului, abia bănuite printre frunzișurile parcului Petrovsk, au luat o viteză nepermisă și — cît ai zice pește — au făcut zob un Forduleț tip „A“, de mai mare dragul, care trecea pașnic pe drum. Peste el s-au scurs cincizeci de mii de oameni, o sută de mii de picioare, după care — se înțelege de la sine — vehiculul victimă a fost predat la fiare vechi.

Tot la răspîntie, o bătrînică, venită de la Mojaisk în ziua meciului, a așteptat degeaba vreo patru ore în șir ca să se urce în tramvai și, pînă la urmă, fără să priceapă nimic din ceea ce se întîmplă, băbuța a plecat înapoi la Mojaisk.

Jocurile olimpice și ciocolata

● În cazul în care orașul Barcelona va deveni organizator și gazdă a Jocurilor Olimpice din anul 1992, complexul sportiv va arăta asemenea machetei din imagine. Există însă —atenție!— o dulce, la propriu, diferență! Ceea ce vedeți este nici mai mult nici mai puțin decît replica din... ciocolată care a fost prezentată publicului în cadrul unei expoziții de dulciuri deschisă în orașul amintit. Să fi fost aceasta o încercare de a „îndulci“ decizia, opțiunea Comitetului Internațional Olimpic?

Intr-o zi ca asta, cetăţenii de rînd pătimesc îngrozitor. Toate mijloacele de transport sînt acaparate de pasionaţii fotbalului. Gesticulînd şi discutînd zgomotos despre şansele echipelor în meciul ce urmează să aibă loc, ei invadează vehiculele, părţile carosabile ale străzii, trotuarele, înconjoară cîte un taxi şi cu feţe implorînde roagă şoferul să-i ducă la stadion, se milogesc de parcă ar fi vorba de nu ştiu ce, iar ochii le lăcrimează de suferinţă. În general, într-un fel sau altul, norocoşii posesori de bilete pentru meci izbutesc să se apropie de stadion. Aici îi întîmpină o mulţime şi mai mare de oameni: sînt suporterii ghinionişti care n-au putut şi care nici nu vor putea pune mîna pe vreun bilet. Ei au venit, totuşi, la faţa locului, sperînd într-o minune. Socoteala lor e simplă: poate că unuia din cei cincizeci de mii i s-a îmbolnăvit — cine ştie — soţia sau prietenul. Sau, te pomeneşti că deodată vreun individ, pe jumătate zurliu, ajuns lîngă poarta tribunei dinspre nord o să se răzgîndească pe neaşteptate; sau dacă, uite aşa din senin, cuiva îi piere cheful să mai vadă meciul... Atunci, o să-şi vîndă biletul.

Dar degeaba se uită în ochii celuilalt suporter şi degeaba îl întreabă în şoaptă: „Nu aveţi un bilet în plus?". Totul e zadarnic. Soţiile şi prietenii nu se prea îmbolnăvesc într-o zi ca asta iar indivizi pe jumătate zurlii nu există. Se spune, de altfel, că unul, mai original de felul lui, ar fi oferit odată un bilet pentru peluză care îi prisosea. Dar, abia a terminat să facă oferta, că a fost înghiţit îndată de gloata suporterilor dornici să obţină un bilet. Preţ de vreo două minute s-au auzit nişte tropote de picioare şi un tărăboi nemaipomenit, iar cînd, mai tîrziu, s-au împrăştiat cu toţii, congestionaţi la faţă, pe locul incidentului nu s-au mai găsit decît doi nasturi de haină şi o grămăjoară de scrum. Altceva nimic. Şi nici pînă în ziua de azi, nimeni nu ştie ce s-o fi ales de nesăbuitul posesor al biletului în plus.

Cu vreo jumătate de oră înainte de a începe meciul, cînd amatorii de fotbal înaintează în grup compact, ca un banc de scrumbii, cînd automobilele adunate

din toată
lung şi v
tografie t
se zoreşte
aspecte d
Graden
ticsite. În
zănoapte,
pacheţele
să mănînc
spre miaz
oamenii îş
coifuri şi n
şi le pun
În sfîrşit
al arbitrul
în tribune
de emoţie.
inte ţigări
distragă a
mătorii vîr
şi plescăie
Meciul s
scandaloas

Şi încă un minut după ce răsună fluierul final al arbitrului, toţi mai rămîn nemişcaţi, apoi, se ridică, fără grabă, şi ies demni pe şosea, stîrnind în urma lor nori de praf. Aici, lîngă borna kilometrică, se discută despre joc, se emit aprecieri definitive cu privire la unul sau la altul dintre jucători. Aici, spectatorul singuratec n-o duce prea bine. Ar vrea şi el să-şi împărtăşească părerile cuiva şi n-are cui. Se apropie în fugă de cîte un grup şi, cu un zîmbet rugător, intră în vorbă cu oamenii acelui grup. Dar ei sînt, cu toţii, prea ocupaţi cu discuţia lor şi apariţia unui nou comentator este întîmpinată cu răceală. Vai de cel venit de unul singur la meci!

La ultimul derby, unui înflăcărat amator de fotbal i s-a întîmplat o adevărată nenorocire. A fost pe stadion cu mai mulţi prieteni dar, la ieşire, omul s-a pierdut de amicii lui prin marea mulţime de oameni. Şi atunci i s-a întîmplat lucrul cel mai înspăimîntător, după cum ştiţi şi dumneavoastră: nu avea, bietul, cui să-şi împărtăşească impresiile. Alerga de colo-colo printre spinările străine şi indiferente neştiind ce să facă, cui să-i spună ceva. Impresiile personale îl copleşeau. Şi fiindcă n-a fost în stare să-şi tempereze simţămintele s-a hotărît să trimită cuiva o telegramă. Să trimită, însă cui?

Următoarea întîmplare a fost rezultatul tuturor acestor frămîntări: în oraşul Sîzrani, la miez de noapte, poştaşul a trezit din somn pe un paşnic slujbaş — unchiul suporterului despre care vorbeam mai înainte, neliniştitul cu pricina — şi i-a înmînat o telegramă. Unchiul din provincie a rămas multă vreme nedumerit, sprijinindu-se ba pe un picior, ba pe celălalt, pe podeaua rece şi străduindu-se să descifreze depeşa aceea de neînţeles în care scria: „Felicitări pentru scorul trei doi în favoarea echipei stop Evidenţiat extrema stîngă stop Rebin stop mult tact stop arbitrat Kemeli Rifat stop bucură mătuşa stop".

Unchiul cel paşnic n-a închis ochii toată noaptea. Mătuşa a plîns căci nu înţelegea nici ea nimic. Nepotul însă...

În româneşte de...
S. BONIFACIU

Autorul (Peter Handke) **și faza care i-a inspirat titlul romanului de mare succes** Teama portarului de penalty

PETER HANDKE

TEAMA PORTARULUI DE PENALTY

FOTBALUL — o alegorie a vieții. Primul care a crezut în această formulă a fost probabil englezul Brian Glanville, încercînd s-o demonstreze în romanul **„Ascensiunea lui Gerry Logan"** (Editura CNEFS, 1969). Parcă răsturnînd valorile, austriacul PETER HANDKE transpune viața într-o metaforă fotbalistică, scriind nuvela **„Teama portarului de penalty"** („Die Angst des Tormanns beim Elfmeter"), care a inspirat și un film de succes.

Povestirea e concepută parcă dintr-o răsuflare, ca o cursă de sprint, fără pauze, fără timp de meditație, curgînd repede spre un deznodămînt pe care scriitorul, de fapt, nu ni-l oferă. Paginile se termină, dar morala trebuie s-o formuleze cititorul.

Cheia stă, poate, în titlul povestirii. La fotbal, penalty-ul este o pedeapsă gravă. Puniția este ineluctabilă. Și totuși...

„Lăcătușul Joseph Bloch, care a fost un celebru portar" — cum îl prezintă primele două rînduri ale povestirii — se crede dat afară din serviciu și o ia la goană, rătăcind fără întrerupere printre locuri și oameni. Strînge de gît o casieriță de la cinema și se dedă altor periculoase extravaganțe, fuge fără țel, colindînd printre imagini și cuvinte al căror sens nu-l mai percepe. Este de fapt un itinerar interior — care dă cărții o falsă alură de roman polițist. De ce aleargă în neștire, de cine se ferește ex-fotbalistul? Neîndoielnic, teama îi mînă pașii și-i determină actele aparent gratuite. Se-așează, se scoală, pleacă, tînjește, se ceartă, re-

vine. Aproape semne de maniac, de automat dereglat.

De-a lungul celor 150 de pagini, uneori incongruente — care ne poartă prin baruri, hoteluri, cinematografe, autobuze, străzi, case, într-o dezordine ordonată doar de imaginația autorului — aflăm că Bloch a fost de mai multe ori cu echipa sa în turnee la New York, în America de Sud și în alte țări; că nu-i plăceau meciurile în nocturnă; că citește rubricile sportive ale ziarelor și urmărește transmisiile sportive la televiziune; că vinde la anticari două trofee (cópii după cele cîștigate de echipa sa în Cupă), un breloc, două ghete de fotbal aurite; că nu suporta mingile îngreunate de noroi; că dorea mereu să fie primul; că de-a lungul carierei de portar și-a fracturat mai multe coaste, și-a mușcat limba lovindu-se de bară sau și-a crăpat buzele în ciocniri involuntare; că-l admira pe Zamora, întrucît **„portarii rămîn în activitate mult mai mult decît jucătorii de cîmp"**; că poate descrie cu răbdare regula loviturii libere sau cea a cornerului; că simte o anume toropeală înainte de încheierea unei reprize. Într-o cafenea, în căutarea neîntreruptă a unor diversiuni, Bloch este obsedat de propozițiunea **„A rămas inactiv prea multă vreme"**, în evident contrast cu continua lui agitație fără sens. Este vorba de un timp trecut. Care? Cel cînd **„surprins de șut, a scăpat mingea printre picioare"**. Cel cînd fotografii din spatele porții îl agasau. Cel cînd mingea i-a sărit din mîini chiar pe linia porții...

Și povestea se încheie criptic, cu următoarea scenă:

«După prînz, Bloch s-a dus la terenul de sport. De departe, se auzeau strigătele spectatorilor. Cînd a sosit, echipele de rezervă jucau încă meciul de deschidere. S-a așezat pe bancă pe latura lungă a terenului și a citit ziarul, de la un cap la altul, chiar și suplimentul de duminică. A auzit zgomotul pe care l-ar face o bucată de carne căzînd pe dale; a ridicat ochii și a văzut balonul muiat atingînd capul unui jucător.

S-a ridicat și a plecat. Cînd a revenit, meciul începuse. Băncile erau ocupate, așa că, de-a lungul arenei, s-a dus pînă în spatele porții. N-a vrut să stea prea aproape și s-a urcat pe taluzul din marginea drumului. Pe aici a ajuns pînă la drapelul din colțul terenului. I s-a părut că un nasture de la haină i-ar fi căzut pe drum. S-a aplecat să-l ridice și l-a pus în buzunar.

A intrat în vorbă cu cineva din apropiere. S-a interesat de echipele care jucau și a întrebat unde se află tabela. Cu asemenea vînt din față, n-ar trebui să joace mingea pe sus, a zis.

A observat că cel de lîngă el purta ghete cu șireturi înnodate. „Eu nu prea mă pricep, zise omul. Sînt comis-voiajor și nu-s decît în trecere, cîteva zile, prin regiune".

„Jucătorii vorbesc prea mult, zise Bloch. Un meci bun se joacă în liniște".

„Dar nu văd antrenori la marginea terenului care să le strige ce trebuie să facă", răspunde comis-voiajorul.

Lui Bloch i se păru că-și vorbesc amîndoi parcă pentru al treilea.

„Pe terenurile astea mici, cînd ai mingea trebuie să te hotărăști foarte repede", zise.

A auzit o pocnitură, ca și cum mingea s-ar fi lovit de barele porții. Bloch povestește că a jucat cîndva cu o echipă în care toți jucătorii erau desculți; de cîte ori atingeau mingea, pocnitura îl speria.

„O dată, la stadion, am văzut un jucător care și-a rupt piciorul, zice comis-voiajorul. Trosnitura s-a auzit pînă la ultimul rînd al tribunei".

Bloch a văzut și alți spectatori care-și vorbeau prin apropiere. Nu-l vedea pe cel care vorbește, ci mereu pe cel care ascultă. Îl întrebă pe comis-voiajor dacă a încercat vreodată, în momentul pornirii unui atac, să nu-i urmărească pe atacanți, ci pe portarul spre poarta căruia aleargă atacanții cu mingea.

„Nu-i deloc ușor să nu-i urmărești pe atacanți și nici mingea, ci să-ți ațintești privirea spre portar, zice Bloch. Trebuie să faci un efort ca să te dezlipești de minge, e un lucru cu totul anormal". Nu mai vezi atunci mingea, ci doar pe portar care, cu mîinile pe coapse, aleargă înainte, aleargă înapoi, se apleacă spre stînga, se apleacă spre dreapta, îi apos-

trofează pe fundași. „De obicei, nu-l descoperi pe portar decît după ce atacantul a și tras la poartă".

Au mers împreună de-a lungul liniei de margine. Bloch a auzit o răsuflare, ca și cum arbitrul de tușă i-ar fi depășit în fugă. „Cît de comic e să-l vezi pe portar fugind în toate direcțiile, fără minge, dar așteptînd mingea", zise el.

Nu putea să se uite prea mult timp, răspunse comis-voiajorul, fără să vrea privirea i se ducea iute spre atacanți. Cînd te uiți doar la portar ai impresia, fără să vrei, că te uiți cruciș. E aceeași impresie ca atunci cînd vezi pe cineva apropiindu-se de o ușă și te-ai uita la clanță în loc să te uiți la persoană. Îți vine amețeală și respiri greu.

„Te obișnuiești, zice Bloch, dar e ridicol".

S-a acordat un penalty. Toți spectatorii s-au precipitat spre spatele porții.

„Portarul caută în ce colț va șuta celălalt, zice Bloch. Dacă portarul îl cunoaște pe centrul înaintaș, atunci știe colțul pe care-l alege îndeobște. Dar centrul înaintaș poate, foarte bine, să prevadă și el raționamentul portarului. Deci portarul continuă să caute și-și zice că de astă dată mingea nu va porni spre același colț. Da, dar dacă cumva centrul înaintaș, urmînd mereu raționamentul portarului, se va pregăti să șuteze totuși spre colțul obișnuit? Și așa mai departe, și așa mai departe".

Bloch a văzut jucătorii retrăgîndu-se, unii după alții, dincolo de zona celor unsprezece metri. Centrul înaintaș a așezat mingea. Pe urmă, s-a retras el însuși dincolo de limita celor unsprezece metri.

„Cînd centrul înaintaș pornește, chiar înainte de momentul șutului, portarul, fără să vrea, indică, prin mișcarea trupului, direcția în care se va arunca, iar centrul înaintaș poate șuta liniștit în cealaltă, zice Bloch. E ca și cum portarul ar încerca să descuie un lacăt cu un fir de paie".

Brusc, centrul înaintaș s-a avîntat. Portarul, care purta un pulover galben țipător, a rămas pe loc, țeapăn. Centrul înaintaș i-a trimis mingea drept în brațe».

Aici se termină povestirea. Fără o morală clară. Sîntem lăsați să credem, cu ajutorul fanteziei, că în momentul în care-și dă seama că un penalty poate fi și apărat, frica lui Bloch, teama care l-a hăituit zile întregi, e în sfîrșit spulberată, eliberîndu-l.

Prezentare și traducere de
Bogdan MUNTEANU

Katch sau hochei

HOCHEIUL este fără îndoială o disciplină sportivă dură. Întrecerile se desfășoară, însă, în majoritatea lor în limitele fair-play-ului. Se întîmplă totuși ca uneori să se petreacă mici ambuscade, care pe ghiață pot lua o întorsătură ciudată. Priviți, de exemplu, aceste imagini: Prima a fost surprinsă în timpul unui meci disputat între echipele S.U.A. și R.F.G., în care jucătorul vest-german zboară pentru o clipă deasupra luciului gheții. Cea de a doua secvență, în aparență dură, parcă amintind de loviturile din timpul unei lupte de catch, a fost, în realitate, o mică ambuscadă petrecută într-un meci în care s-au întrecut hocheiștii din Cehoslovacia și Canada.

DINO BUZZATI

NU VA APUNE NICIODATĂ BASMUL BICICLETEI

● *La capătul celor 19 etape ale Turului Italiei, în iunie 1949, celebrul scriitor* **DINO BUZZATI** *(1906—1972) — plecat, ca neofit, să scrie zilnic o corespondență de la fața locului pentru „Corriere della Sera" — încheie periplul sportiv cu un imn pentru „mica regină", stimulat (și fascinat) de goana cicliștilor „galopînd numai cu forța picioarelor", adevărați „peregrini în drum spre o cetate-ndepărtată", „cavaleri rătăcitori" pe căi știute.*
Iată această mostră de reportaj literar care are, în plus, meritul unei relatări telefonice gazetărești, nedigerate, cu forța impresiei autentice transpărînd în fiecare rînd.

Milano, 13 iunie

ÎN nesfîrșitul fluviu de mașini care alaltăieri se scurgea încet-încet pe pista din Monza — părînd, în bătaia razelor oblice ale apusului, o cireadă prăfuită din filmele western — răsăreau ici-colo, rătăcite în acel haos, pete vii de culoare. Erau cicliștii, cu tricourile încă pe ei și transfigurați de efort, unii cățărați printre roțile de rezervă ale mașinilor de asistență, alții aruncînd ocheade pe oblonul din spate al vreunui camion, alții rămași încă în șaua propriilor biciclete, pentru că nimeni, în zăpăceală, nu se gîndise să-i ia la bord, și astfel nu le rămînea decît să adauge alți 15 km la cei peste 4000 ai Turului.

Ne zăriră: mașina noastră plină de praf, tăblițele de recunoaștere, fețele noastre arse de soare. Făceam parte din același clan, ei și noi, fragmente ale unei mici lumi fascinante, care acum se destrăma în cenușiul vieții obișnuite. Ne privirăm, cu un melancolic surîs de înțelegere, așa cum în tumultul marilor gări se recunosc dintr-o odată ca frați, chiar fără să se mai fi văzut vreodată pînă atunci, soldații întorși de la război. În timpul Turului, cicliștii și noi rămăsesem practic străini unii de alții; dar acum nu, acum străini erau toți ceilalți, iar noi, dimpotrivă — prieteni pe neașteptate — noi singuri din toată mulțimea aceea ne puteam înțelege, complici ai unui melancolic secret.

Timp de nouăsprezece zile îi văzusem cu uimire galopînd numai cu forța picioarelor prin toată Peninsula, apoi în sus și în jos prin prăpăstiile Alpilor. A suta parte din ceea ce făcuse ultimul dintre ei ne-ar fi dat gata chiar și cu douăzeci de ani în urmă, cînd eram tineri, ne-ar fi trimis la spital pentru cel puțin o lună. Ce rămînea acum din această teribilă trudă? Nu produsese ea nimic? Nimic. Osteneală sacrificată, așadar, unei nebunii fără sens?

Și totuși, pe măsură ce acești oameni ajungeau din oraș în oraș, locuitorii — minune! — își lăsau treburile și sapele, săreau din pat, coborau din vîrful caselor, parcurgeau lungi distanțe pe jos, așteptînd prin ploaie și arșiță dimineți întregi; și iată-i acolo, oameni din întreaga Italie, țărani, muncitori, lupi de mare, moșnegi, femei, paralitici, preoți, cerșetori, vagabonzi, înșirați de-a lungul a patru mii de kilometri; și erau în fiecare zi alții, un sentiment nou și puternic punea stăpînire pe ei, rîdeau, strigau, își uitau pentru cîteva clipe necazurile, erau efectiv fericiți și nu ne e greu s-o dovedim.

Are deci rost o treabă ciudată și absurdă ca Turul Italiei pe bicicletă? Fără îndoială. Este una dintre ultimele cetăți ale fanteziei, un punct fix al romantismului, care, asediat de ternele forțe ale progresului, refuză să se dea bătut.

Priviți-i în timp ce pedalează, pedalează prin cîmpii, coline și păduri. Sînt peregrini în drum spre o cetate-ndepărtată, la care niciodată nu vor ajunge, simbolizînd în carne și oase, ca într-un tablou al unui pictor vechi, incomprehensibila aventură a vieții. Și acesta e romantism pur.

Sînt cavaleri rătăcitori plecați la un război fără pămînturi de cucerit; și giganții lor inamici, asemănători faimoaselor mori de vînt ale lui Don Qui-

Reclame apărute în presa franceză între 1880—1914 proslăvind... bicicleta. Nu fără tîlc, reclamele au fost reluate și-n 1984...

O cursă ciclistă intrată deja în legendă: Turul Franței

jote, nu au membre și chipuri umane: se numesc distanță, diferență de nivel, suferință, ploaie, teamă, lacrimi și răni. Atît și încă e, din plin, romantism.

Sînt tineri sclavi, prizonieri ai unui infern ce i-a legat de o piatră de moară din plumb, pe care o învîrtesc biciuiți la sînge, și din pădurile din jur soțiile îi cheamă plîngînd, dar sclavii nu pot răspunde. Nu este romantism acesta?

Sînt niște nebuni. Pentru că ar putea parcurge fără trudă același drum, dar ei trag ca animalele de povară; ar putea merge încet, dar ei se chinuie să alerge cît mai repede; ar putea cîștiga aproape toți la fel de mult fără să sufere, dar ei preferă supliciul. Da, și aici e romantism.

Sînt și niște monahi: de o confrerie aparte, ce își are asprele ei legi. Fiecare speră în favoare, dar la puțini — unul sau doi pe deceniu — le este acordată favoarea. Continuă, cu toate acestea, pentru că știu că în puținii aleși lumea va recunoaște, fără măcar să-și dea seama, un fel de investitură sacră; și atunci strălucește gloria. Pură poveste și aceasta, demnă de timpuri de mult trecute.

Dar acum basmul a luat sfîrșit. Cavalerii rătăcitori, peregrinii, nebunii, monahii s-au întors la casele lor: oameni ca toți ceilalți, în mijlocul mamelor, soțiilor, copiilor; liberi și puțin triști. Pancarta de la punctul de sosire a fost depusă cu grijă într-un colțișor al asociației „Velo e Sport". Juliturile din cotul drept al lui Mario Fazio au și început să se cicatrizeze. Contestația ciclistului Croci-Torti la amenda de 3000 de lire (sprijinire repetată de o mașină din coloană) își începe eternul ei somn printre hîrțoagele juriului internațional, îngrămădite într-un dulap al redacției „Gazetta dello Sport". Bidonul de aluminiu zvîrlit cu un gest nervos de Gino Bartali la trei kilometri de Cervières a fost găsit din întîmplare de un ciobănaș și acum i se leagănă agățat la cingătoare. Într-un șanț, între Cagli și Acqualagna, furnicile au și devorat pe jumătate cîinele vagabond lovit de o camionetă-radio din caravană. Iar soarele, ploaia și vîntul rod tăblițele de carton țintuite pe zadele de sub Passo di Pordoi, cu recomandarea: „Sportivi, nu-i împingeți pe cicliști!". Părea că nu va mai sfîrși niciodată și, iată, a și devenit ceva de domeniul trecutului. De altele se vorbește acum: de Turul Latiumului, de Turul Franței (e adevărat sau nu că Bartali refuză să alerge în aceeași echipă cu Coppi?), de velodroame, de Turul Elveției, de ceea ce se așteaptă în viitor. Așa e viața.

Și la anul, în mai, se va da din nou startul, și în anul următor la fel, și așa mai departe, din primăvară în primăvară, perpetuîndu-se basmul. Pînă cînd (dar vom mai fi noi în viață pe atunci?) oameni cu scaun la cap vor spune că e absurd să continue, atunci bicicletele vor fi devenit rare, vechituri aproape comice, folosite de cîțiva maniaci nostalgici. Și se vor ridica glasuri care să-și bată joc de Tur.

Nu, să nu cedezi, bicicletă! Noi vom fi atunci probabil morți și îngropați, Coppi va fi un bunic descărnat și cuprins de tremurături, ignorat de generațiile noi; alte nume vor fi urlate de mulțime. Nu ceda, o, „divină bicicletă", cum îți zicea „patronul" Turului, Desgrange. Dacă tu ai capitula, nu numai o perioadă a sportului, un capitol al tradițiilor umane ar lua sfîrșit, ci s-ar restrînge și mai mult regatul încă supraviețuitor al iluziei, în care-și găsesc suflu inimile simple. Cu prețul de a părea ridicolă, continuă să ridici pînzele, într-o dimineață răcoroasă de mai, pe străvechile șosele ale Italiei. Vom călători atunci cel mai adesea în trenuri-fulger, forța atomului ne va economisi cel mai mic efort, vom fi foarte puternici și civilizați. Nu le lua în seamă, bicicletă! Zboară, cu mica ta energie, prin munți și văi, asudă, ostenește-te și suferă. Din cabana solitară va ieși încă tăietorul de lemne să-ți strige „ura!", pescarii vor urca de pe plajă, contabilii își vor abandona registrele, fierarul va lăsa să se stingă focul pentru a lua parte la sărbătoare, poeții, visătorii, ființele modeste și bune se vor îngrămădi încă pe marginea drumului, uitînd, datorită ție, mizerii și nevoi. Iar fetele te vor copleși cu flori.

În românește de
Stella PETECEL

GIUSEPPE BRUNAMONTINI

POVESTEA UNUI PARAŞUTIST

A FOST odată un paraşutist care sărea din punctele cele mai înalte ale cerului. Aeroplanul urca atît de sus, încît abia de se mai zărea un punctişor, apoi nici acela; atunci deschidea el trapa şi se arunca în gol. Îl căutau din turnurile de control cu binocluri puternice; altfel, cu ochiul liber, ar fi trebuit să aştepte destul de mult pînă să-l identifice. Paraşuta se deschidea aproape de pămînt, puţin mai sus sau mai jos decît era prevăzut.

Făcea astfel ca pe azurul cerului să plutească suspendat de o paraşută trandafirie, iar în timpul nopţii, pe întuneric, avea una fosforescentă.

Era cam vanitos, nimic de zis, în ce priveşte paraşutele: le pretindea elegante, de nuanţe pastelate şi în armonie cu ambianţa în care avea loc lansarea. Şi nu era aceasta singura bătaie de cap pe care o dădea comandamentului: pretindea să se antreneze în afara programului, pe ploaie şi chiar pe ninsoare; sau să se lanseze aproape de suprafaţa pămîntului, pe lîngă pereţi de munte, printre vîrtejurile unei cascade sau deasupra pădurilor, cu riscul de a se strivi, de a-şi jupui pielea, de a-şi găsi pieirea.

— Armata înseamnă disciplină, îl dojenea comandantul flotei aeriene.

— Dar eu sînt un campion.

— Vezi să nu ţi se urce la cap!

— Departe de mine! Nici un ziar nu-mi pomeneşte numele, nu mă port ca un zeu şi nu-mi fac publicitate pe la firme; dar vreau, cu voia dv., să mă antrenez.

— Ei bine, planul de exerciţii îl pregăteşte instructorul.

— Aşa e, dar nu mi se pare prea bun.

Instructorul devenise gelos şi se înrăise faţă de prea îndemînaticul paraşutist. Pentru că ceilalţi îl urmăreau şi-l imitau, învăţînd mai mult de la acela decît de la lecţiile sale, chiar dacă erau bogate în resurse şi trucuri. Şi apoi îl plictisea faptul că cei de la comandamentul Şoimilor Aerului închideau ochii în privinţa băiatului. Adevărat că era cel mai bun paraşutist din batalion, din regiment şi chiar din armată; dar cum să-l tolerezi atît de anarhic, încît pretindea să se arunce cu paraşuta în timp ce el tocmai se bucura de partida de fotbal de la televizor sau abia se încălzise în aşternuturi?

— Îmi ajunge să mă duci în aer şi să mă laşi să sar; apoi mă întorc singur acasă. Nu trebuie să-ţi faci griji pentru mine.

— Şi răspunderea cine şi-o ia? Nu ştii că instructorul răspunde de elevii săi?

— Eu am încetat să fiu elev, acum sînt un acrobat al aerului.

Astfel de răspunsuri strecurau o undă de venin în sîngele instructorului, care, oricum, îi răspundea:

— Şi dezordinea pe care o s-o provoci la ora asta în aeroport? Deschide hangarul, scoate aparatul, închide hangarul, avertizează turnul de control, aprinde motorul, decolează, avertizează comandamentul de această nouă săritură a ta. Ţi se pare lucru de nimic?

— Sînteţi leneşi, asta e!, răspundea paraşutistul, fără prea multă diplomaţie.

Tînărul era şi un tip glumeţ: uneori, în loc s-o ia în direcţia pămîntului, o lua spre cer şi sergentul răguşea spunîndu-i:

— Vezi că ai greşit! În jos trebuie să sari. Unde vrei să ajungi? În cosmos?

Sau, cînd se arunca reglementar, iar instructorul, de jos, socotea să-l regăsească dintr-un moment în altul în zona prevăzută impactului, băiatul nici măcar nu apărea.

Şi acela, bombănind, se răstea mînios:

— Cu sau fără paraşută, viu sau mort, aici trebuie să cadă.

Îşi ridica nasul spre cer ca un rechin ieşit din apă, pînă cînd băiatul apărea, după o oră de întîrziere, cu noua sa paraşută în carouri. Ateriza, se lăsa pe vine fără să iasă nici cu un centimetru din paraşuta care se îngrămădea în jurul lui, îmbrăţişîndu-l aproape cu tandreţe. Şi-i răspundea instructorului:

— Era aşa de frumos, că m-am oprit să admir priveliştea. (Ceea ce este un mod de a vorbi al paraşutiştilor.)

DAR, fără îndoială, nu era de înţeles cum putea face toate acele trăsnăi în cer. Şi instructorul nici nu se întreba, dat fiind că paraşutiştii sînt fiinţe mai degrabă stranii şi, dacă le vine să zboare puţin, nimeni nu-i poate opri. Într-atît e de adevărat, încît o dată, cînd îşi permise din nou această glumă, instructorul, după ce aşteptă o jumătate de oră cu nasul în vînt, urcă într-un avion pe care-l ţinea pregătit şi decolă în mare grabă, ca să descopere noua indisciplină a anarhicului paraşutist campion.

Zboară el ce zboară şi pînă la urmă îl zăreşte aproape aşezat pe un scăunel pliant, privind lumea. Instructorul îi dă tîrcoale deasupra, dedesubt, din toate locurile, arătîndu-i pumnii prin hublou. Într-un tîrziu, pierzîndu-şi răbdarea, paraşutistul îşi pliază scăunelul şi, ca şi cum totul ar fi fost în regulă, îşi reia coborîrea, deschizînd puţin mai jos o paraşută albastră cu steluţe albe, ca o noapte de iarnă.

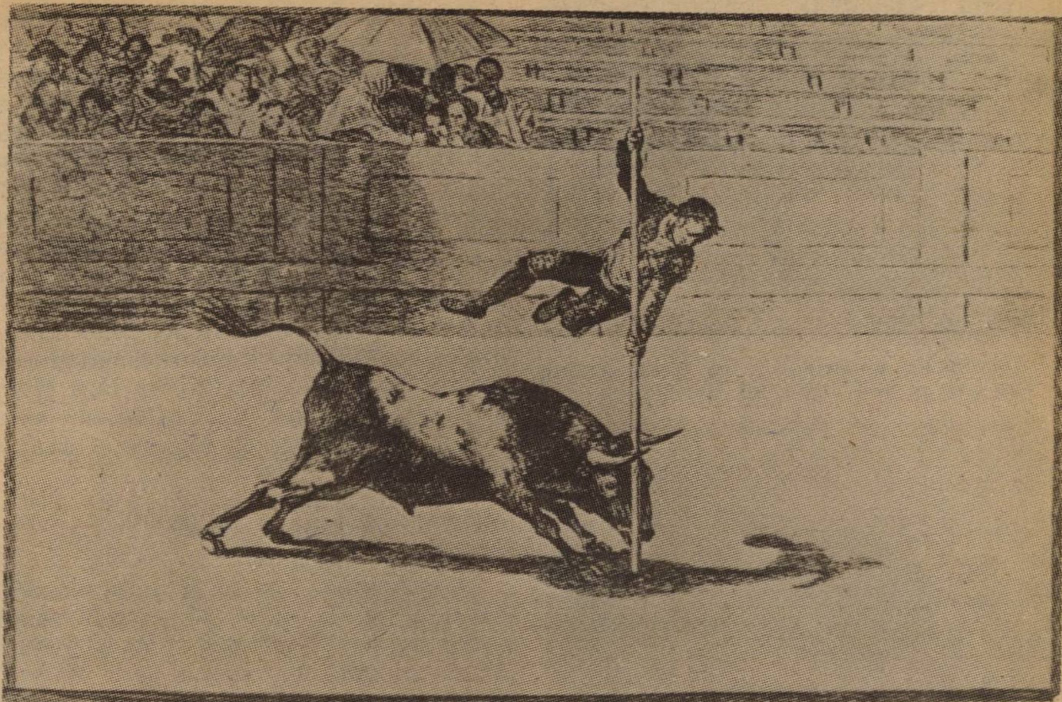
— Va să zică nici nu deschide paraşuta delincventul ăsta, comentă sergentul, întorcîndu-se spre pilot.

— Ei?, îi urlă în faţă, cînd se revăzură pe pămînt.

— Mă odihneam, răspunse paraşutistul cu ochii plecaţi, folosind o altă frază uzuală a paraşutiştilor care întîrzie.

În sfîrşit, atîta îl făcu pe instructor să pătimească, încît acesta îşi zise:

— Te aranjez eu! Să vezi dacă n-o să te învăţ ce înseamnă educaţia şi respectul pentru superiori!

Un „capriciu" sportiv al lui Goya

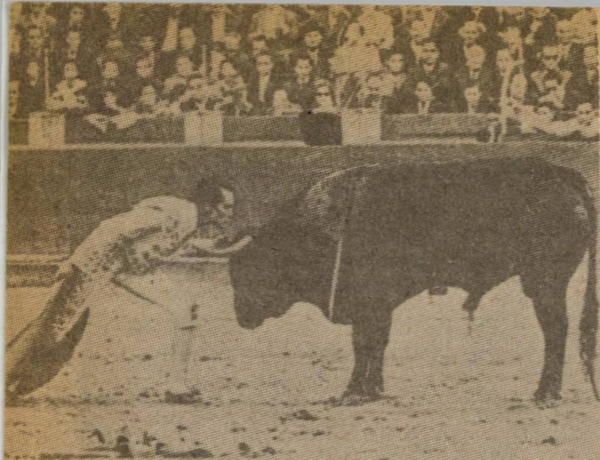
și ceea ce spaniolii numesc „un torero muy largo": într-adevăr, avea un întins repertoriu de pase și figuri elegante, și putea să facă orice cu un taur și să-l ucidă atît cît dorea de bine.

Dominguin, tatăl, a fost acela care ne-a invitat să ne oprim și să ne vedem cu Luis Miguel la ferma proaspăt cumpărată și să prînzim acolo în drum spre Valencia. Mary, Juanito Quintana, un vechi prieten din Pamplona care fusese modelul proprietarului de hotel de la Montoya în *The Sun Also Rises*, și cu mine am ajuns la casa răcoroasă, întunecată, după un drum făcut în mașină prin căldura de iulie a Noii Castilii, cu vîntul fierbinte din Africa ridicînd în văzduh paiele rămase pe cîmpul secerat și treierat. Luis Miguel era fermecător — brun, înalt, subțire, cu gîtul poate ceva prea lung pentru un matador, cu o față grav-glumeață, a cărei expresie mergea de la disprețul profesional pînă la veselia contagioasă. Antonio Ordoñez era și el aici cu Carmen, sora mai mică a lui Luis Miguel. Era foarte brună și frumoasă, cu fața plăcută și era bine făcută la trup. Ea și Antonio erau logodiți urmînd să se cunune în toamnă și se putea vedea din tot ce făceau și spuneau cît de mult se iubeau.

Acesta era unul din lucrurile care au făcut ca sezonul 1959 (în care Luis Miguel revenise și lupta din nou) să fie atît de cumplit. Dacă Luis Miguel ar fi fost un dușman iar nu prietenul meu și fratele lui Carmen și cumnatul lui Antonio ar fi fost simplu. Nu ușor, poate, dar nu mi-ar fi păsat decît din omenie.

După părerea mea, marele număr de matadori răniți și iar răniți grav în 1959 s-a datorat în primul rînd vîntului care poate descoperi și expune omul cînd mînuiește capa sau muleta, lăsîndu-l astfel la dispoziția taurului, și în al doilea rînd faptului că toți ceilalți matadori concurau împotriva lui Ordoñez și încercau să facă tot ceea ce el putea face, fie că era vînt sau nu.

Lupta cu tauri nu înseamnă nimic fără rivalitate. Dar cu doi mari matadori ea devine o rivalitate mortală. Pentru că

Dominguin prefăcîndu-se că sărută taurul, un truc ce nu-i plăcea lui Hemingway.

Luis Hernandez Noserat: Corrida de toros

atunci cînd unul face ceva ce nimeni altul nu poate face și aceasta nu e un truc ci o performanță primejdioasă, posibilă numai cu nervi în perfectă stare, cu judecată, curaj și artă, și acela își sporește mereu capacitatea de luptă, atunci celălalt, în cazul că are vreo slăbiciune trecătoare a nervilor sau a judecății, va fi grav rănit sau ucis dacă încearcă să-l egaleze sau să-l depășească în aceasta. El va trebui să recurgă la trucuri și cînd publicul învață să deosebească trucurile de lucrul adevărat el va fi învins în rivalitate și în cazul cel mai bun va rămîne în viață.

*

APARTAMENTUL de la hotelul din Madrid era plin de lume. Pe unii îi cunoșteam. Pe cei mai mulți nu. În salon era un grup de însoțitori mai apropiați. Cei mai mulți dintre ei de vîrstă mijlocie. Doi erau tineri. Toți erau foarte solemni. Mulți aveau legătură cu afacerea luptelor cu tauri, erau și mulți reporteri, dintre care doi de la reviste ilustrate franceze, împreună cu fotografii lor. Singurii care nu erau solemni erau Cayetano, fratele mai mare al lui Antonio, și Miguelillo, armurierul.

Antonio arăta la fel ca întotdeauna cu deosebirea că era ceva mai matur și foarte bronzat de soarele de la fermă. Nu era nici nervos, nici solemn. Urma să lupte peste o oră și 15 minute și știa exact ce înseamnă asta și ce trebuie să facă și ce va face. Eram foarte fericiți de întîlnirea noastră și toate ce le aveam în comun erau exact așa cum fuseseră.

Îmi place să ies cît se poate de repede din camera în care se îmbracă matadorul, așa că după ce a întrebat ce face Mary și eu am întrebat ce face Carmen și el a spus că vom mînca împreună deseară i-am zis:

— Te las acum.

— Vei veni după aceea?

— Sigur, am spus.

— Pe curînd, zise el și zîmbi cu zîmbetul acela de băiat rău care-i venea firesc și ușor și neforțat chiar și înainte de prima luptă din sezonul de la Madrid. Se gîndea la lupta cu taurii dar nu era îngrijorat.

A fost o luptă proastă și arena era înțesată de lume. Taurii erau șovăitori și periculoși, atacînd pe jumătate și oprindu-se la mijlocul atacului. Ezitau să se năpustească la cai. Erau supraalimentați cu grăunțe și erau prea grași pentru talia lor iar celor care totuși se încumetau să se năpustească înspre cai, le slăbeau picioarele și le pierea suflul.

Antonio a salvat corrida de la dezastru și a dat Madridului o primă imagine a ceea ce devenise el ca toreador. Primul său taur a fost fără valoare. Era șovăitor în fața cailor și nu vroia să atace frontal, dar Antonio l-a atras cu capa delicat și suav, l-a adus tot mai aproape, l-a încurajat lăsîndu-l să paseze din ce în ce mai strîns. Făcea din el un taur luptător sub ochii spectatorilor. Antonio, din proprie plăcere și știind totul despre tauri, părea să lucreze în capul taurului pînă cînd taurul înțelegea ce se așteaptă de la el. Dacă taurul avea o idee proastă, Antonio i-o schimba cu subtilitate și hotărîre.

De cînd îl văzusem ultima oară își rafinase măiestria mînuirii capei pînă la perfecțiune. Nu erau doar simple pase

frumoase făcute rotit la taurul ideal care atacă strîns, pase la care rîvnesc toţi matadorii. Strunea şi direcţiona taurul, făcîndu-l să treacă cu toată lungimea sa pe lîngă omul care-l stăpînea cu faldurile capei şi pe urmă îl întorcea şi-l aducea din nou înapoi, de fiecare dată apropiindu-l cu coarnele la cîţiva centimetri de om, şi capa flutura din nou atît de uşor şi de temperat în mişcarea sa încît părea a fi o mişcare încetinită într-un film sau într-un vis.

Cu muleta nu obişnuia să facă figuri. Taurul era acum al său. El îl făcuse şi-l perfecţionase şi-l convinsese fără ca măcar să-l lovească şi cu atît mai puţin să-l chinuie sau să-l pedepsească. Ţinînd muleta cu mîna stîngă îl aducea pe taur în faţa sa şi-l făcea să treacă pe lîngă el şi în jurul lui iarăşi şi iarăşi, apoi să vină cu coarnele şi capul în dreptul pieptului său, cu acel adevărat *pase de pecho*[8] şi cu o rotire de mînă îl situa în poziţia de ucidere.

După aceea, şezînd pe pat în camera de la Wellington în timp ce se răcorea după duş, Antonio spuse:

— *Contento*[9] Ernesto cu primul?

— Ştii doar, i-am spus. Toţi ştiau că va trebui să faci din el un taur luptător. Că trebuie să-l inventezi.

— Da, zise el. Dar a ieşit destul de bine.

*

ERA o zi bună pentru tauri la Aranjuez: 30 mai. Ploaia trecuse şi oraşul era proaspăt spălat în soare. Copacii erau verzi şi străzile pavate nu erau încă prăfuite. Erau oameni veniţi de la ţară, în scurteici negre şi pantaloni ţepeni cu dungi cenuşii, costumul tradiţional al provinciei, şi o mulţime din Madrid. Ne-am dus la vechiul restaurant-cafenea sub umbra copacilor şi ne-am uitat la fluviu şi la vaporaşele de excursie. Fluviul avea culoarea mîlului şi era umflat de ploi.

Al doilea taur al lui Antonio a ieşit: arătos, negru strălucitor, cu coarne brune şi curajos. A intrat frumos şi am văzut că Antonio vrea să-l ia imediat în primire. Pornise cu capa şi un toreador aspirant, un băiat îndemînatec, arătînd bine în

Grav rănit, Ordonez este scos din arena de la Aranjuez, în mîna dreaptă el ţinîndu-şi trofeul constituit din coada, urechile şi o copită a taurului.

cămaşa albă şi pantalonii albaştri, se ridică de la peluza din stînga noastră, sări gardul şi-şi desfăşură muleta în faţa taurului. În timp ce Ferrer, Joni şi Juan, cei trei banderilleros ai lui Antonio, fugeau spre el să-l prindă şi să-l predea poliţiei înainte ca taurul să fie atras să împungă şi să fie astfel pierdut pentru luptă, băiatul făcu trei sau patru pase bune. Trase avantaj din vivacitatea naturală a taurului şi-i eludă atacurile, trebuind în acelaşi timp să-i fenteze pe cei trei oameni iuţi care încercau să-l prindă şi să-l scoată din teren.

Nimic nu poate strica un taur pentru matador atît de repede şi de total ca intruziunea unui *espontáneo* în luptă. Taurul este condiţionat de fiecare pasă şi un mare toreador nu trebuie să facă nici o pasă fără să ţintească spre un rezultat anume. Dacă un taur ajunge la un om şi-l împunge la începutul luptei, îşi va fi pierdut toată inocenţa în legătură cu atingerea unui om fără cal, pe care este bazată corrida clasică. Dar îl vedeam pe Antonio cum îl priveşte pe băiat făcîndu-şi pasele cu dibăcie, şi aceasta în ciuda faptului că băiatul îl expunea pe Antonio unui dezastru. Deloc preocupat de intruziune, studia taurul şi învăţa din fiecare mişcare făcută de el.

[8] *Ultima dintr-o serie de pase numite* naturales *şi executate cu muleta în mîna stîngă şi cu piciorul drept înspre taur.*
[9] *Mulţumit.*

Joni și Ferer l-au prins în cele din urmă pe băiat și-l duceau iute înspre barrera. Antonio, purtîndu-și capa, alergă după el, îi spuse repede ceva, îl luă cu brațul de mijloc și-l săltă în sus a prețuire și încurajare. Apoi porni cu capa și luă în primire taurul. Îl cunoștea acum și-l evaluase complet.

Primele sale pase au fost de necopiat, eleganță înceată, măsurată, părînd fără sfîrșit și, deodată, capa era deasupra taurului. Publicul știa că vede acum ceva ce n-a mai văzut și care nu era un truc. Nu mai văzuse niciodată un matador felicitînd și iertînd pe cineva care i-ar fi putut ruina taurul și acum acest public aprecia ceva ce, la taurul dinainte, văzuse dar nu apreciase. Antonio folosea capa așa cum nimeni în viață n-o mai folosise.

Îndreptă taurul către unul dintre frații Salas, ca acesta să-i înfigă *pic*-ul, și-i spuse picadorului: „Fii atent la el și fă ce-ți spun".

Taurul era curajos și puternic și reacționa tare la oțelul care fusese plasat perfect. Antonio îl conduse mai departe și făcu din nou aceleași frumoase *veronica*[10]...

Apoi, cînd toată astea erau făcute și taurul gata pentru ucidere, am crezut că Antonio a înnebunit. A început să facă pasele trucate ale lui Manolete, numai și numai ca să arate publicului că dacă asta vrea să vadă, apoi să vadă cum anume trebuie să fie făcut. Îl „lucra" pe taur în nisipul arenei acolo unde fuseseră înțepați ultimii trei tauri și nisipul era răscolit de copite. Cînd îl făcu pe taur să treacă pe lîngă el într-o pasă numită *girardilla*, copita piciorului drept din spate alunecă, animalul se clătină și cornul lui drept intră în fesa stîngă a lui Antonio. Nu este loc mai puțin romantic dar nici mai periculos în care să fii împuns și i se mai întîmplase să fie astfel rănit și știa cît de grav era și era furios că i se întîmplase din nou și că exista acum șansa să nu poată ucide taurul și să șteargă astfel greșeala. Taurul îl lovise puternic. Am văzut cornul intrînd și ridicîndu-l pe Antonio de la pămînt. Dar a aterizat pe picioarele sale și nu a căzut.

Sîngele curgea acum din plin și el se rezemă cu șoldul de scîndurile roșii de la barrera ca pentru a zăgăzui șuvoiul. Fiecare își dădea seama de gravitatea rănii și fratele său împreună cu antrenorul și armurierul îl apucaseră de subțiori, sprijinindu-l și încercînd să-l facă să meargă la infirmerie. Antonio se descotorosi de toți și-i spuse furios lui Pepe:

— Și zici că te cheamă Ordoñez!

S-a dus către taur sîngerînd mult și plin de mînie. L-am mai văzut și altădată foarte supărat în arenă și adesea lupta într-un amestec de beatitudine și de furie lucidă, teribilă. Dar urma să ucidă acest taur atît cît se putea de bine și știa că ori îl ucide repede ori mai sîngerează și-și pierde puterile.

Îl alinie pe taur și mă uitam la el cum își lasă muleta jos, jos, jos și fixînd cu ochii punctul unde trebuia să înfigă sabia, sus, la greabăn, să pătrundă perfect și să o tragă afară ridicînd-o deasupra coarnelor. Apoi își înălță mîna în fața taurului și-l făcu să se plece la pămînt cu moartea pe care o sădise în el.

A stat acolo și a sîngerat și n-ar fi lăsat pe nimeni să-l atingă pînă cînd taurul se clătină și căzu rostogolindu-se. A stat acolo sîngerînd și oamenii săi se temeau să-l atingă după ce auziseră ce le-a spus, pînă ce președintele, răspunzînd batistelor fluturînde și strigătelor făcu semn să fie tăiate urechile, coada și unul din picioarele taurului. A așteptat pînă ce au fost aduse trofeele și l-am văzut cum stătea acolo și sîngera, în timp ce mi-am croit drum prin mulțime către acea intrare în arenă pe unde se putea merge la infirmerie. Apoi s-a întors și a făcut doi pași ca pentru a saluta publicul prin tradiționalul înconjur al arenei lăsîndu-se însă să alunece în brațele lui Ferrer și Domingo. Era perfect conștient dar știa că pier-

[10] *Pasă executată ținînd capa cu ambele mîini.*

de sînge și că nu mai e nimic de făcut pentru împlinirea corridei. După amiaza se încheiase și el trebuia să se pregătească pentru reluarea luptei.

În infirmerie doctorul Tamames se ocupă de rană, văzu ce are de făcut și cît de grav este, procedă imediat la cele necesare, închise rana și-l expedie pe Antonio la Madrid pentru operație. La ușa infirmeriei băiatul care sărise în arenă plîngea. Antonio își revenea tocmai din anestezie cînd am ajuns la clinica Ruber. Rana avea 18 cm adîncime în mușchiul gluteal al piciorului stîng. Cornul pătrunsese chiar pe lîngă rect, aproape atingîndu-l, și pătrunsese prin mușchi în sus către nervul sciatic. Dr. Tamames mi-a spus că dacă era cu 2 cm mai spre dreapta ar fi străpuns rectul și intestinul. Cam tot atît, dar în sus, a lipsit ca să fie atins nervul sciatic. Tamames a deschis rana, a curățat-o, a dres ravagiile și a cusut rana la loc, punînd un dren care, conectat la un mecanism, extrăgea puroiul. Se auzea ticăind ca un metronom.

Antonio îl mai auzise și înainte. Asta era a 12-a sa rană gravă pricinuită de corn de taur.

Carmen stătuse lîngă pat, ținîndu-l de mînă. Îl sărută și el închise pleoapele. Nu era încă treaz de tot și adevărata durere nu începuse.

Carmen ieși din camera de spital și i-am spus ce-mi spusese Tamames. Tatăl ei era matador. Avea trei frați care erau matadori și acum era măritată cu un matador. Era frumoasă, blîndă și iubitoare și calmă în orice împrejurare critică sau dezastru. Trecuse acum de momentul cel mai greu și rolul ei abia începea. Avea parte de rolul acesta cam odată pe an de cînd era măritată cu Antonio.

— De fapt cum s-a întîmplat? mă întrebă ea.

— Nu era nici un motiv să se întîmple. Niciodată nu trebuie să se întîmple. Nu trebuie să facă asemenea pase inverse.

— Știu, spuse ea; și știam că se gîndește că în curînd soțul ei va concura cu fratele ei favorit și că istoria va înscrie competiția lor. Mi-am amintit că acum trei ani eram la cină în apartamentul lor și că cineva a spus ce minunat va fi și ce mulți bani vor face dacă Luis Miguel se va întoarce în arenă și va lupta *mano a mano* cu Antonio.

— Nu spune asta, a zis ea. S-ar ucide unul pe altul.

În seara aceea ea mi-a spus:

— La revedere, Ernesto. Sper să poată dormi.

*

LUIS MIGUEL a luptat de patru ori după ce Antonio a fost rănit la Aranjuez și toate relatările spuneau că a fost extraordinar. L-am văzut pe Miguel și am stat de vorbă cu el cînd a venit după succesele sale la Granada să-l viziteze pe Antonio la spital și eram foarte dornic să-l văd luptînd. I-am promis că-l voi vedea la Algeciras unde avea să lupte de două ori.

A fost o călătorie frumoasă de-a lungul coastei pînă la Algeciras într-o zi luminoasă și vîntoasă. Eram îngrijorat de efectul vîntului asupra luptei dar arena din Algeciras este astfel situată și construită încît oprește vîntul puternic dinspre est numit aici Levante. Vîntul acesta este blestemul părții de coastă a Andaluziei, așa cum Mistralul este calamitatea Provenței, dar matadorilor nu le păsa, deși steagul ridicat deasupra arenei fîlfîia pe rupte.

Luis Miguel era pe măsura celor ce se spuneau și scriau despre el, foarte bun. Era mîndru fără să fie arogant, calm, degajat în arenă în orice clipă și avea controlul deplin a tot ce se întîmpla pe teren. Era o plăcere să-l vezi conducînd lupta și să-i observi inteligența în acțiune. Avea concentrarea completă și respectuoasă care marchează munca tuturor marilor artiști.

Am putut de asemeni vedea de ce fusese el matadorul numărul unu în Spania și în lume (acesta e modul spaniol de situare a locurilor) timp de mulți ani. Am putut vedea ce primejdios concurent ar fi pentru Antonio, și privindu-l pe Luis Miguel cu ambii săi tauri — a fost chiar mai bun la al doilea .. n-am avut nici o îndoială privire la rezultatul competiției. Am fost sigur după ce l-am văzut pe Luis Miguel făcîndu-și figurile: odată pregătit taurul cu muleta, a aruncat muleta și spada deoparte și a îngenunchiat cu grijă în interiorul unghiului de vizibilitate al taurului, neînarmat în fața coarnelor animalului.

Publicului i-a plăcut asta dar cînd am văzut figura a doua oară am înțeles cum era făcută. Și am mai văzut ceva. Coarnele taurului lui Luis Miguel fuseseră tăiate la vîrfuri, apoi pilite după forma normală și am văzut urmele de ulei de motor folosit pentru a ascunde operația făcută și pentru a le da un luciu aparent sănătos de coarne normale. Arătau bine numai dacă nu știai cum să te uiți la coarne. Un regim cu asemenea tauri avînd coarnele ciuntite avea să-l facă tot mai slab pentru confruntarea cu tauri adevărați.

*

TAURII lui Pablo Romero[12] cu care Luis Miguel s-a luptat la Algeciras (la patru zile mai tîrziu) erau în formă tot atît de bună pe cît de sănătoase le erau copitele și picioarele, și la fel de iuți pe cît erau de supraponderali, nătîngi și mutilați aceia, tot ai lui Pablo Romero, cu care Antonio s-a luptat la Madrid. Luis Miguel a fost superb toată după amiaza. Și-a dedicat taurul lui Mary și mie, spunîndu-i numele tare și clar așa încît ea să știe că e pentru ea și să se ridice în picioare. Eram la o treime de înălțime a tribunei, pe locuri situate deasupra unei intrări la barreras și, stînd, nu puteam auzi ce spune, dar îi vedeam fața brună și buzele mișcîndu-se. Mary era foarte mișcată și se îmbujorase. Apoi Luis Miguel își aruncă în sus pălăria grea, ca pe o minge. Am prins-o și i-am dat-o lui Mary și ne-am așezat să-l privim făcînd o minunată *faena*[13] cu muleta chiar în dreptul nostru, ajustîndu-se pe sine la taur și la iuțeala lui, stăpînindu-l și pasînd încet și frumos, trecînd prin tot amplul și variatul său repertoriu cu muleta.

După ce corrida s-a terminat ne-am dus în plăcuta îmbulzeală gălăgioasă de la Hotelul Maria Cristina din Algeciras. Am stat un timp cu Luis Miguel și Mary află ce a spus el cînd i-a deidcat taurul: „Mary și Ernesto: dedic moartea acestui taur prieteniei noastre care va dura veșnic."

Am fost amîndoi mișcați și lucrurile au devenit mai complicate ca oricînd. Încercam să fiu absolut drept în aprecierea mea asupra lui Luis Miguel și a lui Antonio dar rivalitatea începuse să ne marcheze întocmai ca un război civil și neutralitatea devenea tot mai dificilă. Văzînd ce mare matador și cît de versatil era Luis Miguel și ce condiție fizică perfectă avea, am știut ce avea Antonio de înfruntat cînd vor începe să lupte în aceleași programe.

Luis Miguel era plătit mai bine decît Antonio și am știut că dacă aceasta se vă întîmpla și atunci cînd vor lupta împreună Antonio va descătușa acea stranie însușire topită în firea sa pînă ce nu va mai fi îndoială în mintea nimănui și mai ales a lui Luis Miguel cu privire la cine este cel mai mare toreador. Antonio va face asta sau va muri. Și nu era deloc dispus să moară.

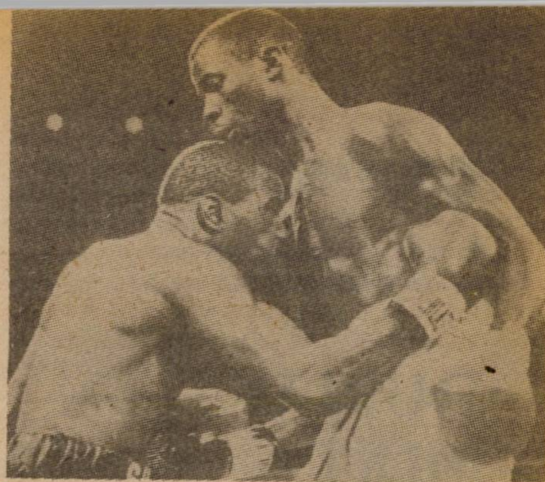
[12] *Toreador celebru și crescător de tauri.*

[13] *Ultima etapă, a treia, a luptei cu tauri, ducînd la uciderea animalului.*

Prezentare, tălmăcire și note de

Gabriela DOLGU

De la „hermina albă“ la „noaptea de aur“

DINTRE *cei 11 medaliaţi americani la turneul olimpic de box, cunoscutul promotor al pugilismului profesionist Don King a selecţionat discret 6, pentru a încerca să le valorifice prompt faima cucerită la Los Angeles. Cum? Fireşte, aruncîndu-i în ringul boxului pe bani.*

Sigur, nu era pentru prima oară cînd se făcea aşa, dar graba şi maniera au întrecut orice precedent. Abia trecuseră trei luni de cînd purtătorii de „hermină albă“ îşi luaseră în primire medaliile olimpice şi iată-i dezbrăcînd maiourile amatoare, pentru a evolua în ring cu bustul gol, fără căşti şi cu mănuşi mai uşoare, de 6 uncii.

Spectacolul a avut loc la Madison Square Garden, în „templul boxului“ din New York şi a purtat chiar un nume publicitar: „noaptea aurului“ („the night of gold“). Aurul (olimpic) nu-l posedau, de fapt, decît patru dintre protagonişti (Meldrick Taylor — *categoria pană*, Pernell Whitaker — *semiuşoară*, Mark Breland — *semimijlocie şi* Tyrell Biggs — *supergrea), ceilalţi doi fiind titularii unei medalii de argint* (Virgil Hill — *mijlocie) şi al uneia de bronz* (Evander Holyfield — *semigrea). Deci, în acea seară, printre corzi, trebuiau să strălucească „stelele de la Los Angeles“. Şi pentru a spori caracterul senzaţional al regiei, intrarea a fost... gratuită, cheltuielile fiind suportate de diverşi sponsori (care-şi vor scoate paguba ulterior!) şi de compania de televiziune ABC, care a transmis gala în exclusivitate.*

Rezultatele tehnice contează mai puţin. Toţi foştii olimpici şi-au depăşit înainte de limită adversarii cu grijă aleşi. Mult mai importantă este investiţia de speranţe puse în viitorul lor pugilistic. De pildă, din partea lui Mark Breland se aşteaptă să urce repede pe scara valorică a semimijlociilor. De pe acum, comentatorul Dick Young spune despre el: „Lui Breland îi place să boxeze ca Ali, cu stînga joasă, dansînd, lovind cu rapiditate şi eleganţă. E dintre cei care lovesc atît cît e necesar pentru victorie. Nu-i un fighter *adevărat, dar un asemenea talent pe ring aşteptăm de mulţi ani“.*

În curînd, probabil că pe unii dintre actorii „nopţii de aur“ îi vom surprinde căţărîndu-se în ierarhiile lunare ale organizaţiilor W.B.C. sau W.B.A. şi ajungînd poate chiar la titlurile supreme.

Ei nu vor fi primii. Palmaresul boxului profesionist cunoaşte 26 de cazuri în care medaliaţi olimpici au ajuns campioni mondiali. Iată-i, în ordinea descrescîndă a categoriilor profesioniste în care s-au detaşat:

Numele			
Cat. grea	Ţara	Anul	Medalia
Floyd Patterson	**SUA**	**1952**	**aur**
Ingemar Johansson	**Suedia**	**1952**	**argint**
Muhammad Ali	**SUA**	**1960**	**aur**
Joe Frazier	**SUA**	**1964**	**aur**
George Foreman	**SUA**	**1968**	**aur**
Leon Spinks	**SUA**	**1976**	**aur**
John Tate	**SUA**	**1976**	**argint**
Cat. semigrea			
José Torres	**SUA**	**1956**	**argint**
Mate Parlov	**Iugoslavia**	**1972**	**aur**
Marvin Johnson	**SUA**	**1972**	**bronz**
Michael Spinks	**SUA**	**1976**	**aur**
Cat. mijlocie			
Nino Benvenuti	**Italia**	**1960**	**aur**
Alan Minter	**Anglia**	**1972**	**bronz**
Cat. mijlocie mică			
Carmelo Bossi	**Italia**	**1960**	**argint**
Cat. semimijlocie			
Jackie Fields	**SUA**	**1924**	**aur**
Sugar Ray Leonard	**SUA**	**1976**	**aur**
Cat. uşoară			
Sandro Lopopolo	**Italia**	**1960**	**argint**
Cat. semiuşoară			
Wallace Bud Smith	**SUA**	**1948**	**bronz**
Cat. supercocoş			
Leo Randolph	**SUA**	**1976**	**aur**
Cat. cocoş			
Willie Smith	**Afr. Sud**	**1924**	**aur**
Lou Salica	**SUA**	**1932**	**bronz**
Johnny Caldwell	**Irlanda**	**1956**	**bronz**
Alfonso Zamora	**Mexic**	**1972**	**argint**
Cat. supermuscă			
Payao Pooltarat	**Thailanda**	**1976**	**bronz**
Cat. muscă			
Frankie Genaro	**SUA**	**1920**	**aur**
Fidel La Barba	**SUA**	**1924**	**aur**
Pascual Perez	**Argentina**	**1948**	**aur**

IRVIN SHAW

● *De la Jordache la Steward Collins*

DUBLU MIXT

■ *Cei care au urmărit, cu sufletul la gură, serialul de televiziune* **Om bogat, om sărac** *și au stat, săptămîni de-a rîndul, sub tensiunea destinului fraților Jordache, vor fi recunoscut în cariera pugilistică a lui Tom nu numai pe cunoscătorul mediului boxului american, ci și pe autorul versat al unor povestiri sportive, ancorate ferm în timp și spațiu modern. Scenaristul serialului și autorul romanului care-i stă la bază, nuvelistul și dramaturgul american de factură social-critică* **IRWIN SHAW** *(n. 1913) este un vechi prieten al sportului. În multe din textele sale (precum romanul* **Glasurile unei zile de vară,** *1965) arena sportivă formează decorul întîmplărilor, iar activitatea sportivă caracterizează destinele unora dintre eroi. În această tematică se înscriu și povestirile sale* **Dublu mixt** *(o partidă de tenis care servește la dezvăluirea caracterelor, aproape o alegorie a vieții),* **Evadarea** *(o cursă atletică de unul singur),* **Întoarcerea la Kansas City.** *A mai scris* **stories** *despre boxeri și jucători de fotbal american, ca și un eseu despre Cassius Clay (în 1969).*

Despre legăturile sale personale cu sportul, Shaw a declarat unui ziarist care l-a vizitat, în 1970, la locuința sa din Elveția: „Toată viața m-am ocupat cu sportul. În școală și la colegiu am jucat în echipele de fotbal american. Am mai jucat baseball, baschet, tenis și squash, ba am și boxat. Astăzi încă (n.n., *la 57 de ani) schiez și joc tenis. Din lista aceasta se înțelege lesne că în viața mea sportul a ocupat un loc important. Pe lîngă bucuria simțită practicîndu-le, diversele discipline sportive mi-au slujit ca mijloc de relaxare după muncă și ca metodă de întreținere la nivelul cel mai înalt al capacității mele de creație".*

Povestirea **Dublu mixt** *(Mixed Doubles) a apărut în volumul* **Mixed Company.**

V.B.

ÎN timp ce se îndrepta spre terenul de tenis, mergînd în spatele soțului ei, Jane Collins simți din nou acel intim fior de mîndrie, care o străbătuse de atîtea ori în zilele de început, cînd îl cunoscuse. Jane și Stewart erau căsătoriți de șase ani, dar chiar și acum, privindu-l cum înainta cu mersul lui țanțoș, caracteristic, puțin comic, mers de soldat prusac în permisie, Jane încercă același amestec de amuzament și încîntare, care o copleșise de îndată ce se cunoscuseră. Stewart era înalt și lat în umeri, cu o față mobilă, veselă, aparte, și Jane gîndi că l-ar fi putut recunoaște pe dată, fără greș, chiar dacă s-ar fi aflat la o distanță de cinci sute de metri, înconjurat de mulțime. Acum, îmbrăcat cu pantaloni lungi, albi, bine croiți, și cu o cămașă Oxford cu mîneci lungi, arăta elegant, într-o manieră puțin demodată în comparație cu ceilalți jucători; servi grațios și bine dispus cîteva mingi de încălzire.

Jane era îmbrăcată adecvat, în șort și o bluză de tenis, iar părul îi era strîns într-un batic, ca să nu-i cadă în ochi. Știa că șortul o făcea să arate cam bondoacă, iar basmaua de pe cap îi dădea un aer sever, și încerca o mușcătură de regret femeiesc cînd, privind peste fileu, o văzu pe Eleanor Burns, dulce și atrăgătoare într-o rochiță de tenis scurtă și elegantă, și cu o panglică roșie în păr. Își înfrînă însă orice resentiment și își concentră privirile asupra mingii pe care domnul Crocker, partenerul lui Eleanor, i-o trimitea metodic îndărăt.

Domnul Crocker, un bărbat rotofei, serios, ușor distrat, era un vecin al gazdelor familiei Collins. Purta un șort care pocnea pe el și Jane știa, pentru că-l urmărise în prilejuri anterioare, că, pe măsură ce va înainta după-amiaza, fața lui va deveni tot mai gravă și tot mai împurpurată. Dar avea un joc ferm, pe care te puteai bizui, și se dovedea foarte util ori de cîte ori ceilalți musafiri erau prea leneși sau băuseră prea mult la prînz ca să poată face o partidă de după amiază.

Doi stejari bătrîni își aruncau umbrele pe o parte din teren, și mingile fulgerau înainte și îndărăt pe traiectoria lor, ba în lumină, ba în umbră, ciupind corzi

de ghitară cînd atingeau rachetele. De pe mica terasă a casei, unde ceilalţi musafiri îşi făceau siesta, răzbeau clinchetele cristaline ale cuburilor de gheaţă în pahare şi unduiau lucirile mătăsoase ale culorilor de vară.

„Ce minunat e, îşi spuse Jane, să poţi evada din oraş la sfîrşit de săptămînă, în colţişorul ăsta răcoros, umbrit de copaci; să te scuturi de toate obligaţiile rigide impuse de muncă şi de viaţa citadină şi să alergi sprinten pe suprafaţa netedă a terenului de tenis, simţind mîngîierea adierii de cîmp pe pielea dezgolită, simţind agilitatea tinereţii în mădulare, simţindu-te, cel puţin în aceste cîteva ceasuri de duminică, descătuşat de birouri şi de uşi capitonate şi de asfaltul încins al zilelor de lucru."

Stewart execută un **smash**, imprimînd mişcării întreaga forţă a trupului său lung şi elastic. Mingea pocni pămîntul la picioarele lui Eleanor şi apoi sări în sus, în aer. Stewart rînji satisfăcut şi spuse:

— Eu sînt gata.

— Sper că n-ai de gînd să-mi faci figuri din astea în timpul jocului, îl mustră Eleanor.

— Ba am de gînd, o tachină Stewart. Nici un pic de milă faţă de femei! Asta-i vechea deviză a familiei Collins.

TRASERĂ la sorţi cine să servească primul, şi favoarea îi reveni lui Stewart. Servi, şi o gratifică pe Eleanor cu o minge feroce, înşurubată, care trecu în unghi ascuţit pe lîngă ea.

— Jane, drăguţo, îi spuse el în timp ce se îndrepta spre cealaltă parte, presimt că astăzi o să fim formidabili.

Cîştigară primul set fără nici o greutate. Stewart juca foarte bine. Alerga sprinten şi uşor, lovind mingea ferm, cu mişcări bine studiate şi cu o graţie aproape exagerată. Musafirii care îi urmăreau aplaudară şi, după una dintre loviturile lui reuşite, strigară entuziasmaţi. Stewart îşi flutură racheta în direcţia lor, zîmbindu-le şi asigurîndu-i:

— Astăzi vă dăm gata!

Între schimburi fredona o melodie atonă, fericită, compusă de el, întocmai ca un băieţaş perfect satisfăcut de sine însuşi, iar Jane nu-şi putu stăpîni un zîmbet şi nu se putu împiedica să nu-l adore, cînd văzu cu cîtă degajare domina jocul şi spectatorii şi după-amiaza, bronzat şi frumos în costumul lui alb, aureolat de soare ca un actor prins în lumina reflectoarelor, pe scenă.

Cînd i se întîmpla să scape o minge, rămînea locului, cu o figură frustrată, tragică şi îşi înălţa ochii către cer, întrebînd cu prefăcută disperare: „Collins, de ce nu te duci acasă să te culci?" Apoi se întorcea către Jane, spunîndu-i: „Janie, iubito, iartă-mă. Soţul tău nu-i bun de nimic".

Chiar şi în clipa cînd îi zîmbea şi-i răspundea „Lasă, joci atît de bine!" Jane simţea cum femeile care-i urmăreau de pe terasă îl învăluiau pe Stewart în priviri meditative, catifelate, priviri care invitau.

Jane îşi făcea jocul obişnuit, sigur, nespectacular, returnînd cu promptitudine şi ţinînd mingea în joc pînă cînd intervenea racheta lui Stewart, care o răpunea. Alcătuiau o echipă bună. Jane îl lăsa să-i încalce teritoriul, pentru loviturile lui spectaculoase şi, de vreo două ori, după lovituri reuşite în condiţii dificile, Stewart îi trase cîte o palmă tandră peste fund, stîrnind chicotelile aprobatoare ale spectatorilor amuzaţi de mica vulgaritate domestică.

Stewart cîştigă ultimul punct al setului cu un rever brusc şi puternic, care o pasă pe Eleanor la plasă. Fata clătină din cap, spunîndu-i:

— Collins, eşti un om imposibil.

Dar Crocker o contrazise cu încăpăţînare:

— Joacă splendid, splendid!

Iar Stewart se umflă în pene, rînjind:

— M-am rezervat pentru momentul ăsta, bătrîne.

Între seturi, se aşezară toţi patru pe o bancă la umbră. Crocker şi Jane trebuiră să-şi usuce feţele în prosoape şi alarmanta culoare vineţie a obrajilor lui Crocker se mai retrase un pic.

— **Smashul** acela! — îl dojeni Eleanor pe Stewart. E absolut înspăimîntător. Cînd te-am văzut că-ţi iei avînt în înalturi, îmi venea să-mi arunc racheta şi s-o iau la fugă.

Jane își ridică ochii și se uită la Stewart, să vadă cum reacționează la aceste cuvinte. Reacționa prost, zîmbindu-i lui Eleanor cu gura pînă la urechi, și luîndu-și o poză ștrengărească și fermecătoare.

— Nu-i mare lucru, spuse el. O figură pe care am învățat-o pe plaja Omaha.

„Ah, bineînțeles! gîndi Jane cu amărăciune. Nelipsitul moment de falsă modestie". Își îngropă capul în prosop ca nu cumva să-i scape vreo observație conjugală. „E ultima dată, continuă ea să-și spună, simțind prosopul lipicios pe fruntea umedă, absolut ultima dată cînd mai accept o invitație la un **week-end** din astea, înțesate de femei nemăritate sau divorțate, ahtiate după bărbați, pe jumătate dezbrăcate și cu vorba mieroasă". Își impuse calm, pentru ca atunci cînd o să-și scoată fața din prosop să ofere figura unei femei agreabile, senine, pe care n-o interesează decît cel de-al doilea set al unei partide de tenis.

ELEANOR, care avea ochi mari, verzi, îl fixa pe Stewart fără nici un fel de ambiguitate, peste rama rachetei, iar Stewart, fascinat — ca întotdeauna — și puțin fîstîcit, o privea fix la rîndul lui. „Ah, Dumnezeule, gîndi Jane, privirea languroasă, a venit și asta!"

— Ei, anunță ea cu vioiciune. Sînt gata pentru încă un set.

— Ce-ar fi să schimbăm locurile? propuse Stewart. Am egaliza oarecum forțele. Crocker cu tine, Jane, și domnișoara cu mine.

— O! exclamă Eleanor. Te-aș încurca îngrozitor, Stewart. Și-apoi, sînt convinsă că soția dumitale adoră să-ți fie parteneră.

— Nicidecum, răspunse Jane, înțepată.

„Dumnezeule! Pînă unde se poate da un bărbat în vileag?"

— Nu, interveni Crocker, în chip surprinzător. Să rămînem așa cum am fost. Jane ar fi vrut să-i sărute fața rotundă, vineție. Un sărut trist, de recunoștință. Cred, continuă el, că de data asta o să facem față mai onorabil. M-am gîndit eu cum trebuie procedat cu tine, Collins.

Stewart îi aruncă o privire scurtă, ostilă, apoi zîmbi fermecător:

— Cum dorești, bătrîne. Numai că-mi spuneam...

Eleanor se ridică, zveltă și grațioasă în rochia scurtă, care-i flutura, agitată de briză, în jurul pulpelor bronzate.

„Niciodată, își spuse Jane, niciodată n-am să mai îmbrac șortul. De o rochie ca asta am nevoie, chiar dacă costă cincizeci de dolari, și va trebui să-mi pun sîni falși. Și adio basma pe cap, chiar dacă părul o să mă orbească la fiecare mișcare!"

Stewart o urmări din priviri pe Eleanor, care porni spre teren în spatele lui Crocker, iar Jane i-ar fi putut sparge capul pentru licărul ascuns, lacom, din ochii lui.

— Să mergem, îi spuse Stewart și, cînd își reluară locurile pe linia de fund, adăugă în șoaptă: Jane, să-i arătăm idiotului ăstuia bătrîn de ce sîntem noi în stare!

— Da, iubitule, răspunse Jane, legîndu-și și mai strîns basmaua în jurul capului.

PRIMELE trei ghemuri fură ridicol de unilaterale. Stewart ataca la fileu, lansa mingi șuierătoare, răutăcioase, la picioarele lui Croker și-l silea deliberat să alerge, așa încît bietul de el gîfîia jalnic și era mai roșu ca de obicei. Din cînd în cînd, îi murmura lui Jane: „Caraghios bătrîn!" sau „Credeam că mi-a ghicit jocul!" sau „Nu te lăsa, Jane, nu te lăsa!".

Jane juca egal, fără să devieze, un joc inteligent și previzibil, ca întotdeauna. Servea în al patrulea ghem și scorul era 40—15, cînd Stewart puse o minge chiar lîngă plasă și rînji disprețuitor văzîndu-l pe Crocker alergînd greoi și abia reușind s-o atingă cu racheta. Returul lui Crocker zbură șovăielnic peste capul lui Stewart și ateriză la cîțiva centimetri dincolo de linia de fund.

— Frumoasă lovitură, îl auzi pe Stewart exclamînd. Chiar pe linie!

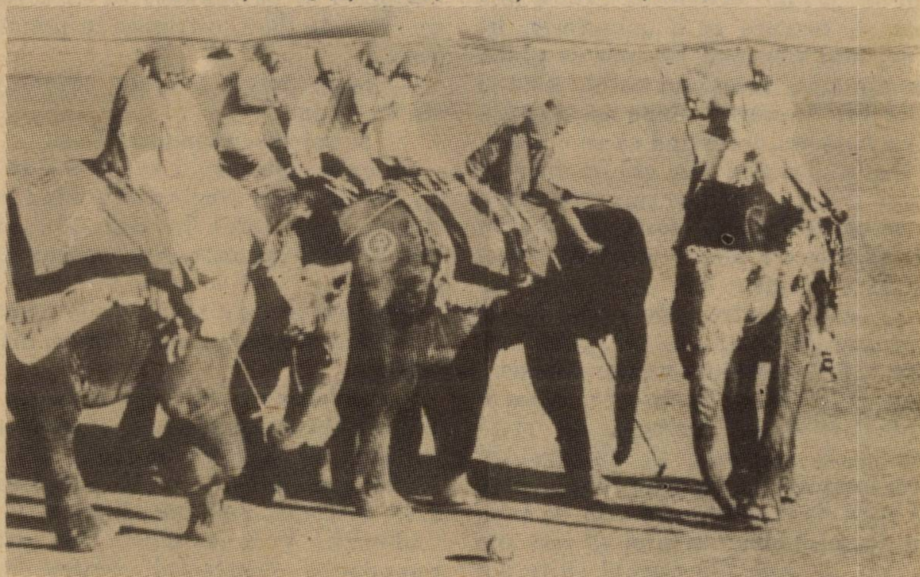
Se uită, surprinsă, la el. Încuviința din cap, cu emfază, în direcția lui Crocker. Eleanor se găsea la plasă, de cealaltă parte, și se uita la Stewart.

— Mie mi s-a părut a fi **out**, spuse ea.

— Deloc, deloc, o asigură Stewart. O lovitură foarte reușită. Servește, Jane.

Un sport mai puțin cunoscut: polo pe iarbă. Originar din India, polo-ul a pătruns, prin intermediul englezilor, și pe bătrînul continent. Nu s-ar părea totuși c-ar avea vreo șansă să se încetățenească aici, deoarece, din cîte se poate vedea, e nevoie, pe lîngă crose și minge, și de cai, elefanți ori cămile, ceea ce...

„Oh, Doamne, gîndi Jane, acum face pe complezentul!"

Jane comise o greşeală la următorul punct. Crocker reuşi să plaseze avantajos, iar Stewart trimise mingea în plasă la ultimul punct şi ghemul reveni lui Crocker şi lui Eleanor. Stewart se întoarse la locul lui să primească serviciul; nu mai fredona, faţa îi era irascibilă, mohorîtă.

Crocker începu subit să joace foarte bine, trimiţînd mingi puternice, piezişe, rapide, care-i determinau pe Stewart şi pe Jane să comită greşeală după greşeală. În timp ce jucau, chiar în secunda cînd se pregătea să întîmpine mingea, Jane îşi aminti de lovitura pe care Stewart o considerase bună, şi care constituise punctul de cotitură al setului. „Nu a fost în stare să renunţe la o galanterie, îşi spuse ea, mai ales cînd Eleanor se găsea atît de aproape, urmărind totul. Asta îi seamănă lui Stewart!" Jane îşi scutură capul cu hotărîre, încercînd să se concentreze asupra jocului. Nu era momentul să disece comportarea soţului ei. Pînă acum, week-end-ul se dovedise foarte plăcut, şi Stewart fusese minunat, vesel şi nostim şi tandru; era cazul să-şi rezerve criticile pentru zilele de lucru, cînd totul arată atît de sordid. „Dar gestul ăsta a fost absolut caracteristic pentru Stewart, gîndi ea. Fantastic cum nu se dezminte niciodată! Întreaga lui viaţă nu era decît un lung şir de gesturi. Cînd l-a lovit atunci pe şeful lui, chiar în biroul acestuia, cu trei secretare de faţă, pentru că şeful strigase la el să iasă din birou. Sau demisia din Corpul Ofiţerilor de Rezervă şi înrolarea, în 1942, ca simplu civil. Sau cînd i-a dat lui Harry Mather cei cinci mii de dolari, aproape ultimele lor economii, ca să le investească în afacerile lui, numai pentru că fuseseră colegi de şcoală, deşi toată lumea ştia că Mather căzuse în darul beţiei, că era insolvabil, şi că nici unul din ceilalţi prieteni ai lui nu se lăsase prins. Pentru cineva din afară, toate acestea ar putea să apară drept dovezi de generozitate, acte ale unei firi nobile, dar pentru o soţie, care trebuie să suporte consecinţele..."

— Fir-ar să fie pantalonii ăştia lungi! bombăni Stewart după o nouă minge trimisă în plasă. Mă împiedic tot timpul în ei.

— Ar trebui să porţi un şort, cum poartă toată lumea, îi spuse Jane.

— Aşa o să fac. Cumpără-mi unul săptămîna asta, răspunse Stewart, trăgînd de timp şi suflecîndu-şi mînecile cu un gest lent, ostentativ.

Jane îi cumpărase trei şorturi cu o lună înainte, dar el mereu pretindea că nu ştie unde le-a pus şi purta numai pantaloni lungi. „Adevărul e că are picioare surprinzător de subţiri şi de păroase, şi din vanitate nu vrea să le expună", îşi spuse Jane, detestîndu-se că putea gîndi astfel în legătură cu soţul ei.

Dădu să alerge după o minge, dar se opri văzîndu-l şi pe Stewart că se repede la ea. De astă dată, o trimise în prelata din fund.

— Jane, dragă, îi spuse, măcar nu-mi sta în drum.

— Scuză-mă, răspunse Jane.

„Stewie, iubitule, i se adresă în sinea ei, Stewie, supraveghează-te! Nu întinde coarda prea tare! În realitate, nu eşti aşa. Ştiu că nu eşti. Nici măcar pentru o clipă nu fă să se creadă că ăsta eşti!"

Stewart încheie schimburile următoare trimiţînd mingea în plasă. Privi, disperat, terenul.

— Dacă invită musafiri să joace tenis, îi spuse el cu voce scăzută, ar putea măcar catadicsi să niveleze terenul.

„Te rog, Stewie, nu te purta în felul ăsta, continuă Jane să-l implore în gînd. Alibiurile! Vina pe alţii! Cînd uitase să reînnoiască contractul pentru apartament şi fuseseră daţi afară din casă, vina a fost, desigur, a avocatului. Şi cînd şi-a pierdut slujba din Chicago, vina a fost a faptului că urmase la alt colegiu decît patronul lui şi cînd..."

Printr-un riguros efort de voinţă, Jane îşi aţinti privirile asupra mingii şi îşi alungă orice alt gînd din minte, în timp ce returna metodic.

Eleanor şi Crocker continuau să adune puncte. Crocker începuse să trimită mingi scurte, retezate, rotindu-se uşor, mingi înşelătoare, care picau la mijlocul terenului, şi abia de săltau înainte de a cădea a doua oară. Jane nu avea altă posibili-

tate de a i le returna decît culegîndu-le cu grijă, uşor, încet. Dar Stewart continua să se repeadă la ele avîntat, desfăşurîndu-şi mişcarea prelungă, elegantă, şi trimiţînd mingile fie în plasă, fie dincolo de teren, în prelată. Arăta la fel de graţios şi de priceput ca întotdeauna, dar pierdea punct după punct.

— Ce manieră de a juca tenis! mormăia el, cînd se găsea cu spatele la adversari. De ce n-or fi jucînd ping-pong, sau zaruri?

— Nu poţi prinde afurisitele astea de mingi scurte în felul tău, îl sfătui Jane. Trebuie să le iei uşor.

— Tu vezi-ţi de jocul tău şi pe mine lasă-mă să joc cum ştiu eu.

— Scuză-mă, spuse Jane.

„O, Stewart!" se jelui în sinea ei.

Stewart se mai repezi la două mingi scurte ale lui Crocker, folosindu-şi de fiecare dată reverul cu mişcarea lui obişnuită, frumoasă, uşor exagerată, şi trimiţînd, de fiecare dată, mingea în plasă.

„N-am ce să-i fac, îşi spuse Jane. Asta e! Eleganţa, mai presus de orice! Dacă ar atîrna suspendat pe muchea unei stînci, ar prefera să se prăvălească în prăpastie, decît să se caţăre dizgraţios, ca să-şi salveze viaţa. În baruri şi în restaurante, el e cel care ia şi achită nota de plată, indiferent cu cine e sau cîte persoane sînt la masă; plăteşte întotdeauna cu acelaşi gest princiar şi cu aceeaşi mină surîzătoare, chiar dacă am ajuns la ultimii cincizeci de dolari din casă. Şi cînd avem musafiri la cină, trebuie să angajeze două fete care să servească la masă, şi nu acceptă decît vinuri franţuzeşti, şi sticlele acelea de coniac special, care costă cît o vacanţă la ţară. Şi cu ce expresie îngheţată, distantă, s-a uitat la ea cînd i-a atras atenţia asupra acestui lucru, amintindu-i că ei nu sînt bogaţi şi că n-are rost să se prefacă a fi. Şi pantofii lui!" Jane clipi dureros, în alternanţa de soare şi umbră, cînd i se înfăţişă subit în minte viziunea şirului lung de pantofi superbi, costînd cîte şaptezeci de dolari perechea, toţi făcuţi de comandă. „Ce stupid, îşi spuse ea, să mă enervez din cauza gustului soţului meu pentru pantofi!" Şi îşi aminti, cu loialitate, cît de mult o atrăsese la început faptul că era întotdeauna bine îmbrăcat, şi că zvîrlea banii cu atîta graţioasă nepăsare.

Scorul era 4—3 în favoarea lui Eleanor şi Crocker. Loviturile lui Stewart deveniră brusc eficace şi următorul ghem fu cîştigat cu mare uşurinţă de el şi de Jane. Zîmbetul se ivi din nou pe buzele lui, şi o asigură vesel pe Jane:

— Acum îi dăm gata!

Dar după ce cîştigară primele două puncte din ghemul următor, Stewart îşi supradimensionă iar mişcările, trimise trei mingi la rînd cu puţin dincolo de linia de fund şi, pînă la urmă, pierdură ghemul.

„N-am să mă lansez să trag concluzii din atîta lucru, îşi spuse Jane cu asprime, cînd se duse la fileu pentru serviciul lui Stewart. Oricui i se poate întîmpla să greşească — oricui! Şi totuşi, leit Stewart! Exact în momentul cînd era cel mai important să fie ferm şi demn de încredere..."

CA atunci cînd ea a fost bolnavă, şi servitoarea a părăsit-o, şi a zăcut trei săptămîni la pat, dărîmată şi nenorocită, fără să aibă pe cineva care s-o îngrijească, în afară de Stewart.

În prima săptămînă fusese fermecător şi extrem de grijuliu, pregătindu-i mesele, citindu-i, stînd ore întregi la căpătîiul ei, vesel, îndatoritor, făcînd ca boala să nu i se pară atît de îngrozitoare. Şi apoi, deodată, a început să fie nervos şi repezit; o lăsa singură ore întregi sub un pretext oarecare, venea acasă în grabă, se ocupa cîteva minute de ea şi dispărea din nou, lăsînd-o în patul răvăşit, cu privirile aţintite în tavan, simţindu-se părăsită şi deznădăjduită, în timp ce urmărea cum înserarea se topeşte în noapte, şi noaptea se topeşte în zi. În acele zile fusese convinsă că intervenise o altă femeie în viaţa lui şi luase hotărîrea ca, de îndată ce se va pune iar pe picioare şi va fi în stare să se mişte, să se despartă de el. Dar în chip la fel de neaşteptat, absenţele lui au luat sfîrşit. Şi din nou a devenit tandru şi plin de atenţii, din nou a început să stea la patul ei, să o îngrijească, să o învelească, iar ea, din recunoştinţă şi din dragoste, nu i-a mai spus un cuvînt şi şi-a dosit îndoielile,

Tapiserie de Jean Lurçat

adînc, în subteranele minţii. Şi iată-i acum din nou împreună, în miezul unei după-amieze libere, nebuneşti, în locul ăsta stupid, prinşi într-o partidă toropitoare, lipsită de noimă, cu cîţiva străini în jur care-i priveau lenevos, rîzînd peste paharele cu băuturi".

Cîteva minute mai tîrziu, Jane se uită din nou la el şi-l văzu frumos, drag, familiar, alături de ea. Stewart îi răspunse la zîmbet, şi Jane se simţi ruşinată de gîndurile care-i trecuseră prin cap. „Vina o poartă fata asta prostuţă, aflată de cealaltă parte a plasei; de la ea a pornit totul, îşi spuse. Fata asta care practica făţiş tehnica automată de a flata sexul tare. Obiceiul ăsta de a flirta fără rost e demn să-ţi stîrnească mila. Era o nebunie să se lase atrasă în apele amare ale reflecţiilor. În fond, căsătoria e o poveste cu suişuri şi coborîşuri şi, în multe privinţe, un lucru fragil şi evaziv, care nu suportă o examinare prea riguroasă. Căsătoria nu-i un raport bancar sau o relatare de politică externă sau o radiografie în mîna unui medic. Căsătoria trebuie luată ca atare şi trăită, şi mult, mult mai tîrziu — să zicem cu o zi înainte de moarte — poţi face bilanţul dacă-ţi mai stă mintea la aşa ceva, dar în nici un caz mai devreme. Şi dacă eşti o femeie rezonabilă, matură, cu scaun la cap, nu-ţi faci adunările şi scăderile pe un teren de tenis, ori de cîte ori soţul tău trimite o minge în plasă".

Jane îşi zîmbi şi scutură din cap.

— Frumoasă lovitură, îi spuse cu căldură lui Stewart cînd acesta, cu **forehandul**, trimise un **cros** care străbătu terenul, pasîndu-l pe Crocker şi obţinînd un punct.

Ajunseseră la minge de set.

Crocker se aşeză pentru a primi serviciul lui Stewart; era încordat şi hotărît şi puţin caraghios cu faţa-i purpurie şi şortul care plesnea pe el. Spectatorii amuţiseră, vîntul încetase; plutea parcă un soi de încremenire şi de suspensie, cînd Stewart îşi îndreptă spinarea şi servi.

Jane se afla la fileu şi auzi din spate pocnetul sec al rachetei lovind mingea, şi trosnetul ca de pistol cînd aceasta izbi banda plasei şi căzu. Stewart ratase primul serviciu.

deva, prin șira spinării, o străbătea fiorul unui dezastru. Era pe cale să facă dublă greșeală. Știa cu certitudine. „Nu, își spuse ea, nu am voie să gîndesc în felul ăsta. Stewart nu e așa. E un om atît de inteligent, și de talentat, și de bun, un om capabil să ajungă departe. Nu am voie să-mi judec cu atîta asprime bărbatul, numai după modul în care joacă tenis". Și totuși, modul în care juca tenis era aidoma cu modul lui de viață: talentat, grațios, ostentativ, defectuos, dezordonat.

„Te rog, i se adresă din nou în gînd, fă ca de astă dată să servești bine". Apoi, își făgădui, copilărește: „Dacă de data asta servește bine, va fi un simbol, un punct de cotitură, întreaga lui viață va fi alta".

Jane se detesta pentru gîndurile care-i răvășeau mintea și se uita fix, cu o privire lipsită de expresie, la Eleanor, cea atît de conștientă de suplețea ei și de faptul că era foarte atrăgătoare în rochia-i scurtă.

„De ce naiba a trebuit să vin aici în duminica asta?" se întrebă Jane cu disperare.

Auzi scîrțîitul rachetei în spatele ei. Mingea îi șuieră pe lîngă ureche, lovi banda, se rostogoli, șovăind o clipă pe marginea fileului, și căzu la picioarele ei, marcînd dubla greșeală și încheierea setului.

— Ce păcat!

Se întoarse și-i zîmbi lui Stewart, simțind, neputincioasă, că-i încolțește în minte întrebarea cum să-și aranjeze șase săptămîni libere, cît îi trebuia pentru acțiunea de divorț la Reno, știind în același timp că, pe măsură ce va trece timpul, numele Reno o să-i revină mereu în gînd, din ce în ce mai frecvent, cu insistență crescîndă.

Ieși de pe teren alături de Stewart, ținîndu-i mîna.

— Din cauza umbrelor, îi explica Stewart. În ceasurile tîrzii ale după amiezii, e aproape cu neputință să vezi linia de serviciu.

— Da, așa e, iubitule, îi spuse Jane.

Traducere de
Antoaneta RALIAN

JOHN UPDIKE

DEPRES

● Un jucător de base ball care gî

● *Încă de la lectura* **„Centaurului"** *(The Centaur, 1963) îţi dai seama că, fin observator al agitatei sau monotonei vieţi din orăşelele americane contemporane,* **JOHN UPDIKE** *(n. 1932) încorporează sportul în scenele de toată ziua. Metafora generală din „Centaur" — de-a lungul a trei zile într-o şcoală din Pennsylvania — nu se poate lipsi nici ea de elemente sportive. În paginile romanului întîlnim descrierea unei reuniuni de natație şi a unui meci de baschet, la şcoala din Olinger, unde directorul Zimmerman e un fost campion de atletism, iar învăţătorul Caldwell — antrenor al echipei de înot a elevilor. Se vede clar că Updike e fascinat de sport, pe care-l cunoaşte din anii de colegiu.*

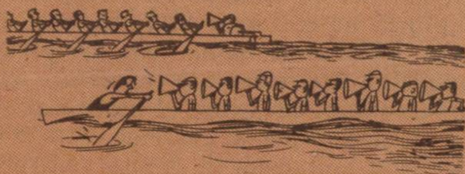
În volumul **„Muzee şi femei şi alte povestiri"** *(Museums and Women and Other Stories, 1972), John Updike apelează la alegoria sportivă în bucata* **„The Slump"** *(Depresiunea). La prima vedere, lectura e deconcertantă. Un jucător de baseball care gîndeşte în termenii lui Kierkegaard? La urma urmei, de ce nu, de vreme ce e vorba de o spaimă venită de fapt nu dintr-o autentică „depresiune" (care e prin definiţie temporară), ci dintr-o înfrîngere (care e permanentă)? Pierderea îndemînării în mînuirea bastonului şi mingii de baseball (un fel de oină sofisticată), devine la Updike metaforă pentru însăşi condiţia umană, mascată de o imagine umbrită: „soarele îmi pare o muscă, sus de tot, care o să-mi scape"...* **(v.b.)**

TOATĂ lumea vorbeşte de reflexe, antrenorul spune că reflexele sînt de vină, pînă şi ziarele scriu acum că-i vorba de reflexe, eu însă nu cred că e o chestiune de reflexe — pentru că aseară, nevastă-mea, vrînd să-mi facă o farsă ca să mă mai înveselească, a intrat în

Jane nu cuteză să privească în jur. Îl simțea reîntorcîndu-se la locul lui, în felul său țanțoș și simpatic, îl simțea foindu-se nervos, dar nu era în stare să se uite îndărăt.

„Te rog, îl imploră în gînd, te rog măcar acum trimite o minge bună". Se gîndi, neputincioasă, la toate prilejurile pe care le ratase el exact în momentul crucial. „Dumnezeule, asta e o nebunie, își spuse. N-am voie să fac așa ceva! Dar atunci cînd bătrînul Sawyer aproape că-i încredințase tranzacțiile sale comerciale, și Stewart se îmbătase... În paginile ziarelor sportive se vorbea despre arta de a ști să te descurci la ananghie. Unii jucători știu, alții nu, și, pînă la urmă, îți dai seama care da și care nu. Dacă judecai lucrurile la rece, trebuia să recunoști că, cel puțin pînă acum, Stewart făcuse parte din cei care nu posedau această artă. Cînd murise tatăl ei, de pildă, la scurt timp după ce soră-sa fugise cu cîntărețul acela de jazz, dacă Stewart ar fi fost un bărbat adevărat, care să poată stăpîni o situație, partenerul de afaceri al tatălui ei n-ar fi pus mîna pe cea mai mare parte din capital, așa cum făcuse, și cîntărețul de jazz ar fi fost pus cu botul pe labe. Un singur moment de fermitate și de hotărîre, o mișcare potrivită la momentul potrivit, și lucrurile ar fi arătat altfel... Dar imediat după înmormîntare, Stewart a șters-o la Seattle, sub pretextul unor afaceri foarte importante din care, pînă la urmă, n-a ieșit nimic, iar mama lui Jane, și sora ei, și chiar ea însăși continuau să îndure urmările acelui moment ratat".

ÎL simțea, în spate, pe Stewart pregătindu-și racheta pentru serviciu. Un-

N. Kapusta (U.R.S.S.)

SIUNEA

ndeşte în termenii lui Kierkegaard

dormitor purtînd pe față masca de cauciuc cu chip de gorilă a copiilor și, în șase zecimi de secundă, am și fost sub pat — m-a cronometrat. Fapt e că nu mai reușesc să văd mingea așa cum o vedeam. Pe vremuri, cînd venea spre mine plutind prin văzduh, desluşeam pe suprafața ei şapte continente și amprenta degetului mare al aruncătorului, o urmă sau două a sărutului ierbii, marca de garanție „Spalding" imprimată în caractere groase și — *pac!* — simțeam dulcea atingere a lemnului, cu bastonul încă ridicat în aer. Şi acum, nu știu, dar parcă-i învăluită de un nor, un soi de neclaritate spiralată, poate că centura de radiații Van Allen, sau poate din pricină că eu îmi ridic ochii numai în ultima secundă, plănuind cum să ajung la postul doi, sau întrebîndu-mă cu îngrijorare ce să fac mai întîi, să-mi trîntesc șapca sau să plesnesc mîna antrenorului de la postul trei. Nu poți vedea un punct mort, spune Kierkegaard, și totuși, între momentul în care mingea părăsește fundalul alb și pînă cînd o aud plescăind, grasă și satisfăcută, în mănușa prinzătorului, există un fel de nimic, acolo unde pe vremuri existau multe, unde exista, de fapt, totul; mă mențin pe teren nu pentru felul cum arunc și prind mingea — și parcă văd fițuicile sportive de după masă care mă fac harcea-parcea, transformîndu-mă în bomba lor comercială.

Fîlfîirile nu mai apar cînd obișnuiau să apară. Obișnuiam să-mi scot din garaj, de-a-ndăratelea, mașina decapotabilă, urmăream ochiul electronic al porții care se lăsa din nou în jos, și porneam către stadion; cînd ajungeam în dreptul cotiturii dinspre pod, încetineam, dădeam drumul aparatului de radio, și atunci se apropiau puștii de prin curțile din jur ca

Jucători de base

a unor călugărițe aflate departe, în stî terenului. Asta este foamea împanic Kierkegaard o numește angoasă. încurcă toate treburile.

SOȚIA mea se apropie de mine masca de gorilă și în momentul c altădată, *pac!*, acum se îndepărtează cu o expresie întristată și cu o licărire de argintiu la tîmple. Ies în curte și iau mașina electrică de tuns iarba, dar am făcut lucrul ăsta de atîtea ori, încît pajiștea s-a înnegrit. Copiii mă trag din pat pentru o mică zbenguială și mă sperie cînd îi văd cum se străduie și-și scuipă plămînii, și toată alergătura care-i aș-

teaptă... În Florida — ce mult ne plăcea în Florida aroma de citrice și de pește, autobuzele roz, turtite, în care se plimbau bătrînii zîmbind, cu căștile tranzistoarelor în urechi — zăcem pe plajă după o partidă de antrenament și soarele îmi pare o muscă, sus de tot, care o să-mi scape, și valurile năpustindu-se, așa cum fac de miliarde de ani, pînă la platoul aruncătorului, pînă la platou... Kierkegaard probabil că deține cheia, undeva în paginile acelea, dar acum cîteva zile am luat *Postscriptum la o încheiere neștiințifică* și nu puteam vedea tiparul, adică vedeam rîndurile, dar nimic în ele, ca niște șiruri de locuri goale în umbra tribunei a doua, într-o după amiază de joi, cînd numai vînzătorul de înghețată stă și ne privește, neavînd cui să-și vîndă marfa, o pată de alb în toată umbra aceea, bătrînul Soren Sock în persoană, păstrîndu-și bunurile la rece.

Mă gîndesc că oi fi fost lovit la cap. Probabil că asta a fost în mintea nevestei-mi cînd a venit cu masca de gorilă. O subită schimbare de ritm, ca atunci cînd DiMaggio a reușit să se smulgă din depresiunea lui, sfătuit de Topping să se ducă la un club de noapte și să se îmbete. Am încetat să mă mai feresc, dar necazul e că dacă nu lovești tu, nimeni nu te mai ia în seamă. La mine au renunțat pînă și posturile; bastonul îl lasă jos și aruncătorul. Parcă văd mingea oglindită în privirea lui răutăcioasă, cînd se dă semnalul și se trage îndărăt ca să-și ia avînt, și aud nechezatul prinzătorului și, într-o secundă de reflex, o văd așa cum era pe vremuri, cu continente și orașe pe suprafață, și fiecare copac distinct ca o cusătură verde, și dulceața lemnului de nuc în mîna mea, și simt buna, vechea foame sănătoasă de altădată. Dar în clipa aceea se întîmplă ceva. Se aburește, se estompează, pălește, nu știu. Nu mă concentrez îndeajuns, asta e, probabil; faptul de a ști că nimic din toate astea — stadionul, scorurile — nimic nu există cu adevărat, numai *tu* singur ești acolo, și nu-i deajuns.

Traducere de
Antoaneta RALIAN

ALLAN SILLITOE

MECIUL DE FOTBAL NU E MECIUL VIEŢII

• *ÎN tinereţe, muncitor într-o fabrică de biciclete din Nottingham,* **ALLAN SILLITOE** *(n. 1928) va fi învăţat devreme cărările care l-au dus printre tinerii răzvrătiţi (dar individualişti) ai literaturii engleze. După romanul* **Sîmbătă seara şi duminică dimineaţa** *(1958), a urmat reuşita nuvelă* **Singurătatea alergătorului de cursă lungă** *(1959) care — cu fină analiză psihologică, în ciuda limbajului frust — ne-a făcut, eronat, să credem că autorul ar putea fi solid amarat în realitatea sportivă. Iată-l mărturisind singur (în 1969): „N-am practicat nicicînd vreun sport. Mi s-a părut întotdeauna că sportul ar putea înrobi spiritul şi trupul. Societatea noastră e întemeiată pe concurenţă, iar sportul pare o etapă necesară de pregătire pentru o astfel de societate, un fel de teren de exerciţiu pentru intrarea în războiul vieţii".*

Această perspectivă răzbeşte şi în povestirea **The Match** *(Meciul) în care — pe fundalul dezamăgirii unor suporteri ai echipei din Nottingham — sportul nu ajută la rezolvarea conflictelor de viaţă, ci, dimpotrivă, stă aproape la temelia lor!* **(v.b.)**

B RISTOL a jucat împotriva lui Nottingham şi a cîştigat. Încă de la primul şut, Lennox a ştiut că Nottingham pierde, dar nu pentru că ar fi prevă felul cum vor juca cei de la Notti am, ci fiindcă el însuşi, un spectator se simţea în cea mai bună formă. Un mism crîncen îl făcuse atît de spăşi ncît se adresă prietenului său, mec ul Fred Iremonger, care stătea în are lîngă el: „Tot timpul am simţit banda asta afurisită va pierde".

C e sfîrşitul partidei, cînd Bristol a ma golul victoriei, de-abia se mai pu zări jucătorii, iar pe teren mingea pă un crîmpei de ceaţă rostogolită în ce şi încolo. Panourile cu reclame d easupra tribunelor, oferind pateuri cu c e, bere, whisky, ţigări şi alte bunătăţi ru sîmbătă seara, păleau în cursul tei după amiezi pe măsură ce se reducea vizibilitatea.

Stăteam în picioare, la locurile ieftine, Lennox încerca să nu piardă balonul n ochi, îl urmărea cînd se sălta după ecare şut bine aplicat, însă după un mp de zece minute a căutat jucătorii. Nerecunoscînd pe nici unul, renunţă şi se ntoarse. Privea masele de spectatori din tribunele care formau două largi arcuri de cerc, înconjurînd terenul de ambele părţi şi unindu-se în partea opusă, pierdute în ceaţă. Deoarece şi această imagine părea fără rost, îşi frecă cu pumnii strînşi ochii miopi, îi strînse de parcă durerea i-ar fi putut îmbunătăţi vederea. Zadarnic! Singurul rezultat obţinut a fost un

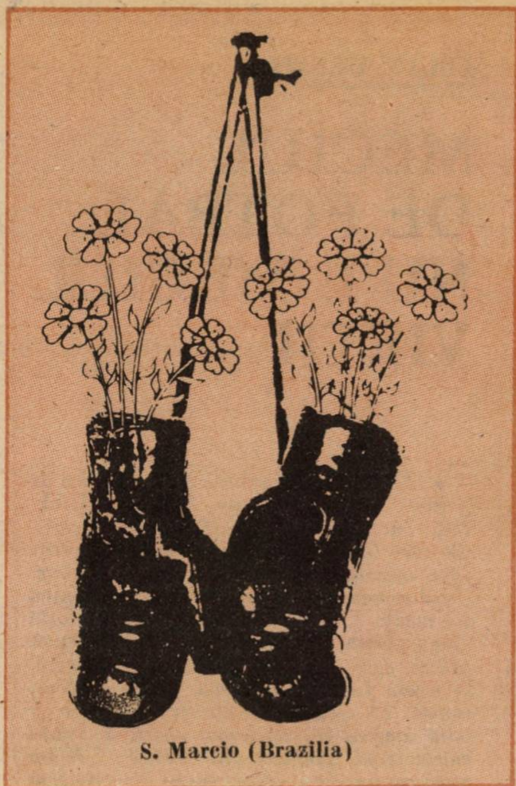
soi de pătrăţele gri, dansînd în faţa pleoapelor redeschise, la a căror dispariţie nu vedea mai bine decît înainte. Din cauza acestei neputinţe optice, el părea la meciurile de fotbal mai indiferent decît Fred sau decît majoritatea celor din jurul său, care zdrăngăneau cu huruitoarele, fîlfîiau pălării şi fulare, şi ţipau cît îi ţinea gura la fiecare fază a jocului.

În timpul orbirii sale trecătoare, atacanţii de la Nottingham se îngrămădiseră în faţa porţii lui Bristol şi un şut bun din partea unuia de-al lor provocă o alarmă falsă, iar aplauze şovăielnice se ridicară spre cerul plumburiu. „Ce se întîmplă?" îl întrebă Lennox pe prietenul lui. „Un gol? A marcat cineva?"

Fred este un bărbat mai tînăr, căsătorit recent. Se îmbrăcase cu sacoul lui cel mai bun, de sîmbătă după masă, pantaloni de gabardină şi o haină de ploaie; părul lui negru fusese netezit cu ulei. „Nici vorbă! — rîse el — dar şi-au dat al dracului osteneală, crede-mă."

Pînă şi-a potrivit Lennox din nou privirea asupra jucătorilor, balonul ajunsese aproape de poarta lui Nottingham şi jucătorii de la Bristol erau gata să-l introducă în plasă. El zări un jucător alergînd pe teren şi îşi închipui chiar că aude pasul înfundat al ghetelor pe gazonul umed şi bătătorit. Dintr-un grup de adversari se desprinse cîte unul în urmărirea jucătorului. Detaşat de toţi ceilalţi, omul cu mingea avansă în cîteva clipe, neobservat nici măcar de spectatori, nici de coechipieri, de parcă ar fi fost catapultat pînă în faţa porţii, în acea zonă sfîntă, de neatins. Lui Lennox i se opri inima. El privea printre două capete nemişcate, de parcă erau de lemn. Furios, îşi închipui că s-au aşezat intenţionat în faţa lui, spre a-i bloca vederea. Deodată, se zări solitarul, mijlocaşul taberei adverse, ridicînd piciorul ca o marionetă, parcă manevrată din văzduh şi trăgînd o bombă. „Nu, Nu!" avu Lennox timp să strige, „hai, trîntori idioţi! Nu-l lăsaţi!"

Portarul, care pînă acum alergase ca o fiară întemniţată, încoace şi încolo, printre barele porţii, se preschimbă subit într-o maimuţă săltăreaţă, cu mîinile şi picioarele întinse, apoi într-o linie dreaptă,

S. Marcio (Brazilia)

care deveni o curbă — ratează prinderea balonului, care se pierde în spatele lui în plasă.

Zgomotul unanim al spectatorilor fu rupt de o tăcere scurtă. Fiecare îşi închipuia că meciul, oricît de nefavorabil se prezintă, se va sfîrşi totuşi nedecis. Acum însă deveni limpede că Nottingham, echipa proprie, a pierdut. Strigătul de dezamăgire şi de bucurie a treizeci de mii de spectatori — unii care nu-şi închipuiseră că steaua oraşului Bristol se va ridica atît de sus, iar alţii care aşteptaseră, pînă în ultima clipă, o minune din partea propriilor favoriţi — se răspîndi pe stadion, răsfrîngîndu-se în străzile alăturate, unde grupuri izolate, speriate de zgomotul brusc al unei mulţimi dezlănţuite, discutau despre echipa care a marcat golul.

Fred izbucni într-un rîs sălbatic, sări în sus, urlă ceva asemănător unui ura sau unei imprecaţii de mînie, de parcă voia să obţină ceva pentru banii lui, conform principiului că un gol al adversarului e oricum mai bun decît nici un gol.

„E oare posibil?“ — îi strigă el lui Lennox — „e posibil? 95.000 de lire irosite!“ Aproape fără a-și da seama ce face, Lennox scoase o țigară și o aprinse. „Ce tîmpenie“ — blestemă el — „au pierdut, deși puteau ușor cîștiga.“ Și în sinea lui se gîndi că ar fi bine să-și procure ochelari pentru a vedea mai bine. Vederea sa devenise atît de proastă încît cîmpurile vizuale se dublau, iar la oarecare depărtare se suprapuneau. La cinematograf trebuia să se așeze în primul rînd, iar pe stradă nu recunoștea niciodată un prieten. Își amintea că pe vremuri fusese în stare să vadă exact fața fiecărui jucător și să diferențieze pe fiecare spectator plasat în jurul terenului, însă tot își mai spunea că nu avea nevoie de ochelari întrucît vederea i se va îmbunătăți cîndva. Mai supărător era că oamenii au început să-l poreclească „zbanghiul“. Nu de mult, în atelierul în care lucra, într-o pauză de ceai, unul dintre bărbați, în absența lui, spuse: „Unde-i bătrînul Zbanghiu? I se răcește ceaiul.“

„Ce ghinion!“ urlă Fred, de parcă încă nimeni nu aflase ceva despre acel gol. „E posibil?“ Încet, încet, strigătele de **ura** și de **huo** se pierdură.

„Portarul e un măgar blestemat“, înjură Lennox și-și trase șapca pe frunte. „Nu prinde nici o minge, de-ar prinde un guturai nenorocit!“ „A fost ghinion“, recunoscu Fred în silă. „Însă au meritat-o.“ Acum, cînd prima furie trecuse, întreaga dimensiune a tragediei îl pătrunse pe Fred, pentru care, în afara tinerei sale căsnicii, de-abia dacă mai exista ceva. „Doamne, mai bine rămîneam acasă la soțioara mea. Acolo mi-ar fi fost cald, de-asta sînt sigur.“

RÎSUL și clipitul din ochi i-au fost destinate lui Lennoux, care mai suferea în urma eșecului personal. „Tu nu te mai gîndești, într-adevăr, la nimic altceva“, spuse indispus.

„Poate, însă prea mult tot nu obțin, poți să mă crezi.“ Era însă limpede că-i ajungea ca să-și mențină buna dispoziție, în ciuda unui joc de fotbal mediocru pe timp friguros.

„Ei“, prezise Lennox, „în curînd totul se va schimba. Poți să bagi mîna în foc.“

„Nu-i nevoie“, spuse Fred cu un rînjet lătăreț, „sînt convins că după un joc urît tot îmi iese ceva mai bun decît dacă nu m-aș fi dus la meci“.

„Niciodată n-ai spus un adevăr mai mare afirmînd că jocul a fost prost“, răspunse Lennox supărat și-și mușcă furios buzele. „Echipă blestemată, ăștia ar pierde și la arșice.“ O femeie în spatele lor, învelită într-un fular gros negru-alb, culorile jucătorilor din Nottingham, care

CAMPIONII SECOLULUI

- **Rezultatele unui sondaj universal**
- **Pelé, cel mai bun sportiv al veacului**
- **Nadia Comăneci printre primii 20**

ÎN orice redacție sportivă din lume se ivesc uneori ore de plictis, momente lipsite de tipicul dinamism al muncii gazetărești, atunci cînd nu te tulbură vestea unui record mondial sau a unei strălucite victorii naționale, cînd telefoanele sau telexurile nu zbîrnîie cu știrile neîntrerupte ale vreunei mari competiții internaționale. În asemenea clipe, ziariștii — mai curînd dedați meditației decît acțiunii, din lipsă de subiect — caută prilejuri artificiale de a crea ceva senzațional, un substitut pentru absența informației ieșite din comun.

Probabil că în asemenea stare, redactori ai revistei **„L'Équipe-Magazine“** (un supliment hebdomadar al celebrului cotidian sportiv parizian) au pus la cale

răgușise susținîndu-și propria echipă, izbucni aproape în plîns la golul adversarilor. „Hoție! Hoție! Goniți banda afurisită de pe teren! Înapoi cu ei la Bristol, de unde au venit! Hoție, vă spun eu!"

Toată lumea tropăia cu picioarele înghețate de frig; mai mult de o oră s-au împotrivit amorțelii din picioare în speranța de a-și vedea echipa cîștigînd, înainte de Crăciun, măcar o singură dată. Lennox nu-și mai simți picioarele, neavînd puterea să le dezmorțească, mai ales că vîntul amarnic de rece se întețea, iar el nu putea trece peste dezamăgirea golului încasat. Ceea ce se petrecea acum pe teren era doar un joc superficial, întrucît peste zece minute se va sfîrși partida. Ambele echipe se îngrămădeau în fața unei porți, apoi se răspîndeau în jurul mingii invizibile, alergau după aceea de-a lungul terenului înapoi la cealaltă poartă, însă fără vreun rezultat hotărîtor. După cît se părea, ambele echipe considerau actualul scor ca definitiv, de parcă picioarele și plămînii lor nu mai erau în stare de nici un efort.

„Pierdut!" îi spuse Lennox lui Fred. Mulți spectatori începeau să părăsească terenul, își făceau drum printre cei hotărîți să urmărească jocul pînă în pînzele albe. Pînă la fluierul final care anunța sfîrșitul partidei, optimiștii incorigibili sperau într-o revenire miraculoasă a jucătorilor epuizați.

„Dacă vrei, putem pleca", spuse Fred. „Bine". Aruncă chiștocul de țigară și, deziluzionat și supărat, urcă treptele. Ajuns sus, mai roti o ultimă privire asupra arenei, văzu doi jucători alergînd pe teren, în vreme ce ceilalți stăteau inactivi în ceața tot mai deasă, iar Lennox se îndreptă spre ieșire. Ajunși pe stradă, auziră izbucnind în urma lor strigăte de victorie în momentul în care fluierul anunța sfîrșitul partidei.

PE stradă se aprinseseră lămpile și în lumina amurgului mulțimea creștea, așteptînd în stația de autobuz. Lennox își încheie pardesiul și traversă repede strada. Fred rămase în urmă și ocoli un autobuz, care se apropia de marginea trotuarului ca un bolid. O mulțime de oameni se urcă pentru a ajunge în centrul orașului, iar scîntei albastre sclipiră la firele troleului. „Ei", spuse Lennox cînd pășiră din nou alături, „după asemenea rușine, mi-a rămas speranța că bătrîna mi-a pregătit o cină bună". „Eu sper în ceva și mai bun", răspunse Fred, „nu sînt mofturos și asta nu numai la mîncare".

„Desigur", îl ironiză Lennox, „tu trăiești numai cu aer și dragoste. Chiar

ideea sondajului universal de care va fi vorba în continuare. Directorul revistei, Marcel Hansenne (un excelent demifondist postbelic, medalie de bronz în cursa de 800 m la Jocurile Olimpice din 1948, de la Londra), mărturisește că primul gînd a fost acela de a nu suporta concurența ordinatoarelor. Adică un calculator electronic își permite să prevadă rezultatul unui absurd și imposibil meci de box dintre Jack Johnson și Cassius Clay sau alt aparat să stabilească ipoteticul (pe cît de improbabilul, dacă nu chiar irealizabilul) scor al unei partide de tenis dintre Björn Borg și Big Bill Tilden, iar noi, oameni în toată firea și încă plini de experiență și competență, să nu putem face ceva asemănător?

Cu tot respectul cuvenit mașinilor electronice, redactorii revistei franceze s-au hotărît să încerce amuzantul joc al clasamentelor peste ani, peste decenii. Nu era pentru prima oară cînd imaginația umană e pusă la probă. Așa s-a ajuns la ideea de a stabili — cu mai puțin de două decenii înainte de sfîrșitul veacului— **lista sportivilor care în secolul XX au impresionat cel mai mult omenirea.**

Pentru oarecare obiectivitate, era nevoie de o consultare de dimensiuni mondiale. S-a apelat deci la redacțiile a 20 de mari ziare din lume, de la „Asahi Shimbun" (Japonia) la „Pravda" (U.R.S.S.), de la „El Moudjahid" (Algeria) la „New-York Times" (S.U.A.), de la „O Globo" (Brazilia) la „The Guardian "(Anglia).

dacă ți-ar oferi șoareci prăjiți, ai zice că îți plac." La comisariatul sectorului coti ră în strada Meadows, o suburbie prăpădită, cu case înnegrite de fum și ateliere mici. „Cum crezi", răspunse Fred puțin jignit, bucurîndu-se însă prea mult la gîndul de a ajunge acasă pentru a-lua replica în nume de rău. „Eu însă nu sînt mofturos la mîncare. Asta e".

„Nici nu ți-ar fi de mare folos", reluă Lennox. „În ziua de azi haleala a ajuns foarte proastă, ăsta e necazul. Ori congelată, ori din conserve, niciodată proaspătă. Iar pîinea ți se oprește în gît". Dealtfel și ceața te poate asfixia: ceața apăsată de ger stătea nemișcată, devenind tot mai deasă, iar Fred își ridică gulerul de la pardesiu. Un trecător care îi depăși, le strigă în batjocură: „Ați mai văzut un meci ca ăsta?"

„În viața mea, nu!" răspunse Fred.

„Întotdeauna se întîmplă așa", afirmă Lennox, bucuros de a fi găsit o explicație. „Cei mai buni jucători nu sînt niciodată pe teren. Nu știu, zău, pentru ce mai sînt plătiți."

Omul rîse de logica aceasta sănătoasă. „Să sperăm că vor fi introduși săptămîna viitoare în echipă. Atunci o s-o pățească adversarii!"

„Să sperăm", îi strigă Lennox omului care dispăru în ceață. „Dar nu e o echipă slabă", îi zise lui Fred, lucru pe care nu-l credea nici el însuși. Își aminti acum că ieri, în atelier, fusese chemat la șef pentru că l-a lovit pe ucenic, care l-a poreclit „Zbanghiu", în fața dactilografei. Șeful l-a avertizat că dacă se mai repetă vreodată, va fi concediat. Acum îl muncea gîndul dacă să nu plece de bună voie. Niciodată nu va duce lipsă de muncă, își zise, căci își cunoaște valoarea și talentul cu care extrage pistoanele din cilindri, demontează arborele cotit și bilele și descoperă printre miile de defecte posibile pe acela care trebuie remediat pentru ca motorul să pornească din nou. Din pragul unei case, un băiețandru îi întrebă: „Care-i scorul?"

„Am pierdut cu unu la doi", răspunse scurt și auzi trîntindu-se ușa cu zgomot, cînd băiatul alergă cu știrea în casă. El păși cu mîinile în buzunar și țigareta în colțul gurii, scuturînd din cînd în cînd scrumul pe impermeabil. Dintr-un magazin luminat se simțea miros de pește și cartofi prăjiți și el își dădu seama că îi e foame.

„Astăzi nu mă duc la cinema", spuse Fred. „Pentru asemenea vreme, cunosc un locșor mai bun". Zgomotul unor pași răsună gol pe caldarîm în spatele lor, în timp ce voci neidentificate discutau aprins meciul pierdut. Fete tinere, în

Dificultățile unui asemenea sondaj erau evidente. Cum să te pronunți asupra unor sportivi din ramuri sau discipline diferite? Cum să-l compari pe Marcel Cerdan cu Franz Beckenbauer? Cum să depășești dificultatea de a alege între generații diferite? Nu e prea comod să discerni între un campion al trecutului și altul contemporan, criteriile fiind, evident, deosebite. Și mai e și tendința subiectivă de a te lăsa influențat mai curînd de impresiile cele mai proaspete. Doar judecata mai poate face anumite corecturi, convingîndu-ne că talentul sau geniul se află deasupra vremii.

Recunoscînd aceste greutăți în evaluarea meritelor unor (oricum) mari sportivi ai lumii, „L'Équipe-Magazine" nu a avut altceva de făcut decît să se încreadă în capacitatea juriului său universal, stabilind ierarhia secolului (încă neîncheiat!) astfel:

1. **Edson Arantes do Nascimento,** zis **Pelé** (fotbal — Brazilia) 178 puncte
2. **Jesse Owens** (atletism — S.U.A.) 169 puncte
3. **Eddy Merckx** (ciclism — Belgia) 99 puncte
4. **Paavo Nurmi** (atletism — Finlanda) 92 puncte
5. **Mark Spitz** (înot — S.U.A.) 75 puncte
   Björn Borg (tenis — Suedia) 75 puncte
7. **Emil Zatopek** (atletism — Cehoslovacia) 65 puncte
8. **Fausto Coppi** (ciclism — Italia) 60 puncte

trecere, erau acostate, avînd ca aliați doar lămpile de gaz, care luminau slab în ceață. Lennox coti în gangul casei, unde mirosul rece și umed al curților interioare se amesteca cu cel al găleții de zoaie.

„Atunci, pe mîine! Poate la crîșmă?"

„Mîine, nu", răspunse Fred din ușă. „Am multă treabă, trebuie să-mi repar bicicleta. Vreu s-o lăcuiesc și să-i schimb frînele. Acum cîteva zile era să mă strivească un troleibuz din cauza lor".

Cheia se învîrti zgomotos în broască. „Bine", zise Lennox, „Atunci pe curînd", și deschise ușa din spate, pătrunzînd în casă.

PĂȘI fără să scoată un cuvînt prin mica sufragerie, se dezbrăcă de impermeabil în camera de zi și, după ce reveni spuse: „Dincolo trebuie să faci foc. Miroase a stătut. Nu-i de mirare că într-o jumătate de an mucegăiesc hainele de tot". Soția sa ședea în fața căminului și tricota; două gheme de lînă albastră zăceau în poala ei. Avea 40 de ani, aceeași vîrstă ca și Lennox, însă de necazuri se urîțise și se îngrășase, în vreme ce pe el aceleași necazuri l-au menținut zvelt și vînjos. Trei copii, cea mai în vîrstă — o fetiță de 14 ani, stăteau în jurul mesei și mîncau resturile cinei.

Femeia tricota mai departe: „Azi am vrut să aprind focul, dar n-am avut timp."

„Și Iris poate aprinde focul", spuse Lennox și se așeză la masă.

Fata ridică ochii: „N-am terminat de mîncat, tăticule".

Tonul lingușitor al vocii ei îl supără: „Poți să termini și mai încolo", zise el cu o privire amenințătoare. „Acum să aprinzi focul, hai! Grăbește-te și adu cărbunii din pivniță."

Ea nu se clinti, șezu mai departe pe loc, cu încăpățînarea unui copil răsfățat de mamă. Lennox se ridică. „Nu vreau să mai repet o dată!" Lacrimi apărură în ochii ei. „Valea!", urlă el, „fă ce ți se spune!" Fără a ține seama de rugămințile soției de a înceta să cicălească fata, ridică mîna ca s-o urnească din loc.

„Bine, bine, mă duc!" Se sculă și se îndreptă spre ușa pivniței. El se așeză din nou și privirile îi rătăciră peste masa aranjată cu grijă. Mîinile le ținu încleștate sub masă. „Ce avem la cină?" Femeia își ridică din nou privirea de la lucru. „Pe sobă sînt doi heringi prăjiți."

El nu se clinti, jucîndu-se, fără nici un chef, cu furculița și cuțitul. „Deci?", întrebă, „trebuie oare să aștept toată noaptea ca să primesc o îmbucătură?"

[illegible] luă o farfurie de pe sobă și i-o așeză în față. Pe ea se aflau doi heringi aburind. „Am putea mînca, pen-

9. **Muhammad Ali, alias Cassius Clay** (box – S.U.A.) 53 puncte

10. **Ray „Sugar" Robinson** (box — S.U.A.) 51 puncte

11. **Jack Nicklaus** (golf — S.U.A.) 49 puncte

12. **Joe Louis** (box — S.U.A.) 44 puncte

13. **Babe Ruth** (baseball — S.U.A.) 41 puncte

14. **Juan Manuel Fangio** (automobilism — Argentina) 38 puncte

15. **Jean-Claude Killy** (schi alpin — Franța) 26 puncte

Eric Heiden (patinaj viteză — S.U.A.) 26 puncte

17. **Dawn Fraser** (înot — Australia) 25 puncte

Irena Szewinska (atletism — Polonia) 25 puncte

19. **Vasili Alexeev** (haltere — U.R.S.S.) 23 puncte

NADIA COMĂNECI (gimnastică — ROMÂNIA) 23 puncte

Aceștia sînt **primii 20 de sportivi ai secolului, dintre cei 57 care au primit voturile celor 20 de redacții.** Urmează în clasament: 21. **Sonja Henie** (patinaj artistic — Norvegia) 21 p; 22. **Jim Thorpe** (atletism — S.U.A.) 20 p; 23. **Herbert Elliott** (atletism — Australia) 17 p; 24. **Henry Armstrong** (box — S.U.A.) 16 p; 25 **Sixten Jernberg** (schi fond — Suedia) 15 p; 26 **Johnny Weissmüller** (înot — S.U.A.) 14 p; 27. **Eric Tabarly** (yachting — Franța) 13 p; 28. **Norman Chamberlain** (baschet — S.U.A.), **Alfredo Di**

• Recomandarea poliţiştilor olandezi: „...Şi, mai ales, nu lăsaţi să intre în tribune ... băuturi alcoolice!“ • Ca o ironie a soartei, deasupra ... aţi venit!“... • Tatăl lui ... -şi salveze copilul • „Am ... tografia război...“ • Primul ministru al Italiei a încercat să oprească ...

Revenind la Allan Sillitoe:
„MECIUL DE FOTBAL NU E MECIUL VIEŢII“,
dar el poate costa viaţa

TRAGEDIA DE LA BRUXELLES

... ÎND Uniunea Europeană de Fotbal Amator a hotărît ca finala Cupei campionilor europeni să aibă loc la Bruxell... ltă lume s-a întrebat: „De ce în B... Conducătorii UEFA au explicat ... decizia lor: Nici o echipă belgian... a reuşit să se califice în fazele fina... competiţiilor continentale; în plu... gia nu a mai găzduit o finală eur... ă de cinci ani...

... fost înregistrate proteste oficia... otriva deciziei, deşi, pe baza acelor ... terii, alte federaţii naţionale ar fi ... fel de îndreptăţite să primească d... de organizare a meciului dintre f... le Juventus-Italia şi F.C. Liverp... glia. Au fost semnalate, în schimb, ... nţii de altă natură. Singurul sta... elgian în discuţie pentru o finală de asemenea anvergură poate fi ... selul din Bruxelles. Or, au arătat c... specialişti, acesta nu este deloc un ... dion ideal. E un teren de constru... e veche, destinat şi întrecerilor de atletism, cu garduri şi bariere de sîrmă fragile... Oficialităţile UEFA şi cele sportive belgiene au dat răspunsuri liniştitoare: Vor fi luate toate măsurile ca meciul să decurgă normal! O delegaţie a poliţiei din Bruxelles a vizitat Rotterdamul, unde cu cîtva timp înainte avusese loc finala Cupei cîştigătorilor de cupe între Everton-Anglia şi Rapid-Viena, partidă desfăşurată în condiţii normale. Poliţiştii olandezi au împărtăşit colegilor belgieni din experienţa lor: „...Şi mai ales nu lăsaţi să intre în tribune spectatori beţi sau care au asupra lor băuturi alcoolice!“ O altă delegaţie belgiană a vizitat Liver-

poolul și s-a înapoiat cu o promisiune categorică făcută de clubul britanic: Suporterii locali sînt oameni cu experiență și au dat dovadă că au cel mai bun comportament de suporter din toată Europa! Nu vor fi probleme...

Satisfăcuți de asigurările primite, organizatorii finalei — cei belgieni și delegații UEFA — au luat măsuri ca prin modul de vînzare al biletelor să se asigure despărțirea fanilor italieni de cei englezi. Suporterii peninsulari au primit bilete în peluzele O și N, în partea opusă a peluzelor X și Y în care urmau să fie plasați fanii britanici. Biletele pentru peluza Z — aflată lîngă Y — au fost puse la dispoziția spectatorilor belgieni. S-au luat măsuri ca în ziua meciului baraje puternice de poliție și jandarmi să fie plasate în jurul stadionului. În plus, numeroși polițiști au fost detașați din centrul Capitalei, pentru a veghea la ordine și a-i îndemna pe suporterii străini să se îndrepte cît mai devreme spre Heysel...

● Ceea ce nu se știa la comandamentul poliției din Bruxelles...

...Miercuri, 29 mai 1985, ziua meciului, Șeful poliției din Bruxelles și conducători ai ministerului belgian de resort primesc regulat informări privind situația de pe teren. Știrile sînt bune. Suporterii englezi și italieni cutreieră străzile orașului și nu se semnalează altercații violente. Mulți dintre ai au băut, unii s-au mai ciondănit dar nu se înregistrează nimic grav. A fost o spargere la un magazin de bijuterii. Autorii au fost prinși: niște străini strecurați printre suporteri. Au mai fost semnalate și cîteva încăierări, dar totul este sub control. 15 străini sînt arestați pentru bătăi, consum de droguri și beții. Fanii se îndreaptă spre Heysel, cu toate că mai sînt cîteva ore pînă la începerea partidei...

În jurul stadionului și în peluze se petreceau însă niște lucruri despre care nu se dădeau nici un fel de informații comandamentului poliției. Mulți suporteri care intrau pe Heysel erau vizibil sub influența băuturilor alcoolice consumate în cursul zilei. Ei, și alții, aveau asupra lor cutii cu bere și sticle cu alte băuturi. Cîțiva intrau cu bîte ascunse. Nimeni nu sesizase faptul că în peluza Z marea majoritate a spectatorilor erau italieni și nu belgieni și că, în acest fel, tifoșii peninsulari se găseau alături de fanii englezi din peluza Y. Abia mult mai tîrziu avea să se afle că biletele pentru Z rezervate belgienilor aveau să fie revîndute cu prețuri de cîteva ori mai mari unor achizitori italieni care le-au speculat la rîndul lor, plasîndu-le unor compatrioți rămași fără bilete de intrare...

...Mai era o oră pînă cînd arbitrul elvețian André Daina — în viața civilă doctor în chimie — urma să fluiere începutul finalei. În peluza Y, suporterii englezi puteau fi împărțiți în două categorii din ce în ce mai distincte. Pe de-o parte, fanii normali, bine dispuși — unii dintre ei chiar cu cîteva cutii de bere la activ — zgomotoși și încrezători în victoria echipei lor favorite. Pe de altă parte, trăgîndu-se tot mai mult spre gardul de sîrmă despărțitor de peluza Z, cîteva sute de fani violenți, huligani care începeau să se dezlănțuie și în calea cărora părea că nu mai stă nimic Aveau cu ei petarde, pietre, scoteau la iveală bîte și răngi obținute din desfacerea unui gard. Țipau, bruscau, se ciorovăiau cu suporterii italieni de dincolo de gard, în care la un moment dat au început să arunce cu ce aveau la îndemînă.

Minutele treceau și camerele de luat vederi ale televiziunii instalate pe Heysel au început să transmită. Una dintre ele, îndreptată asupra „frontierei“ dintre Y și Z, dădea posibilitatea să se vadă ceea ce restul stadionului nu avea de unde să știe: escaladarea violenței. Trecerea de la „războiul verbal“ la „bombardamente“ tot mai intense cu petarde și pietre lansate de huliganii englezi. Cu toate că stadionul era arhiplin, majoritatea membrilor din forțele de ordine continuau să rămînă în afara Heyselului. În apropierea peluzelor Y și Z nu se găseau decît cîțiva polițiști, nici măcar zece...

La ora 19 și 15 minute, cînd nu mai rămăsese chiar atît de mult pînă la începerea partidei, huliganii britanici și-au schimbat tactica: brusc, au început să împingă și să desfacă gardul de sîrmă ce stătea între ei și italieni. Gardul a cedat ușor și, cu urlete victorioase, avînd în

mîini pietre și răngi pe care le agitau amenințător, au pătruns în peluza Z. S-au năpustit asupra celor mai apropiați fani peninsulari și, dezlănțuiți, au început să lovească sălbatec. Cîțiva italieni au încercat să se apere, majoritatea s-au retras. Ca o ironie a soartei, deasupra peluzei s-a aprins urarea luminoasă „Bine ați venit“... Retragerea suporterilor italieni spre colțul opus al peluzei, în direcția terenului de joc, a creat o aglomerație extraordinară, un început de panică în masă ce lua proporții cu fiecare clipă.

● Unul dintre huligani se îndrepta spre mine avînd în mînă o bară de metal. Era ca un animal...

A doua zi, Gianpietro Domingo, un spectator italian ce se afla pe Heysel, a povestit ce i se întîmplase: „La început, veneau în valuri spre gard, aruncînd sticle. Cîțiva dintre noi au răspuns cu amenințări, dar cei mai mulți au început să fie îngrijorați. Cînd huliganii au sfîșiat gardul și a pornit asaltul, a izbucnit o panică de necrezut. Îmi amintesc că un băiat îngenunchiase, parcă cerînd iertare și, văzîndu-l, mi-am spus că era un prostuț. Unul dintre huligani se îndrepta spre mine, agitînd într-o mînă o bară de metal. Era ca un animal, ca o bestie. Saliva, ochii îi sticleau de parcă ar fi fost drogat, nu doar îmbătat. Credeam că mi-a venit sfîrșitul... Am fugit. Ai noștri au fost striviți de un zid, sufocați. Alții care s-au cățărat pe gard au căzut dincolo, de la înălțime. Au avut noroc, chiar dacă s-au rănit. Și eu am avut noroc, am scăpat...“

Huliganii înaintau amenințători, pe cine prindeau loveau cu cruzime și panica din colțul Z-ului provoca primele victime: oameni striviți și sufocați. Și tot atunci s-a produs catastrofa: datorită presiunii crescînde, părți din zid și din gardul barieră s-au prăbușit. Oamenii au căzut unii peste alții, călcîndu-se literalmente în picioare. Un alt supraviețuitor, Valerio Riguttini, a povestit seara tîrziu unui ziarist: „A trebuit să călcăm peste oameni morți ca să putem fugi de huligani...“

Restul stadionului nu era încă la curent cu drama din Z. Se auzeau urletele, dar cine putea bănui că sînt strigăte de oameni răniți sau ale unor disperați care încercau să-și salveze prieteni sau rude, și nu manifestări necontrolate ale unor spectatori mai turbulenți? Masa polițiștilor și a jandarmilor continua să se afle în afara stadionului și rapoartele radio către comandantul poliției erau la fel de liniștitoare. Cei cîțiva polițiști care se aflau în apropierea peluzei Z — parte din ei mai vîrstnici și insuficient echipați — au ezitat să intervină și au chemat ajutoare prin radio. Huliganii continuau să atace...

Ceea ce nu se vedea bine pe stadion era însă perfect vizibil pentru camerele de luat vederi care înregistrau imaginile din Z, pe care aveau să le transmită în direct și apoi să le reia pentru cîteva sute de milioane de telespectatori. Între aceștia erau și copiii din Cagliari, Italia. Urmărind tulburați imaginile de violență pe care televiziunea le transmitea în direct de la Bruxelles, ei l-au recunoscut într-o secvență pe colegul lor Andrea. Andrea Casula, elevul cel mai bun din clasă, plecat la meci împreună cu tatăl său, ca o recompensă pentru rezultatele bune la învățătură. În cîteva clipe, ei au văzut cum Andrea era strivit de barieră, în timp ce tatăl său încerca cu disperare să-l ocrotească. Ulterior, avea să se afle că împreună cu fiul și-a pierdut viața și părintele său. În aceleași momente, într-o altă localitate din Italia, o femeie recunoștea pe soțul ei într-un bărbat ce era strivit de mulțime...

După mai multe minute, pe teren au început să sosească primele întăriri pentru forțele de ordine — jandarmi cu cîini polițiști și două grupuri de polițiști călare. Huliganii s-au retras puțin și cei căzuți au început să fie scoși afară. Nu se știa încă cine e mort și cine e doar rănit. Abia afară se făcea trierea lor. Răniții primeau primele ajutoare în spitale de campanie improvizate pe un teren de parcare. De aici victimele erau transportate mai departe. Unele la spitalele din oraș, altele la morgă... Mark Lerch, unul dintre conducătorii echipelor medicale de urgență care au venit pe stadion, a povestit ulterior: „Sute de oameni ieșeau alergînd de pe stadion, mulți purtînd cu ei

meni, care le erau compatrioţi şi care puteau să le fie chiar rude. După momente de stupefacţie, au urmat durerea şi marea îngrijorare. Mii şi mii de oameni au început să telefoneze la poliţie, la ministerul de externe, pentru a se interesa cum pot afla numele celor omorîţi şi răniţi — nu cumva printre victime erau soţi, părinţi, copii, fraţi? Primul ministru al Italiei, Bettino Craxi, în vizită în acea zi la Moscova, era la curent cu ce se petrecuse pe Heysel şi încerca să telefoneze primilor miniştri ai Belgiei şi Marii Britanii, pentru a determina amînarea sau anularea meciului. L-a putut găsi numai pe ministrul de interne al Belgiei, care nu mai avea însă posibilitatea să oprească meciul. Cu numai cîteva minute mai înainte, arbitrul fluierase începerea partidei...

● În loc să vă descriu un meci, vă voi povesti despre o dramă

A doua zi după finală, ziarele italiene publicau următoarele titluri: „Tragedie pe stadion", „Nebunie şi moarte", „Violenţa se dezlănţuie", „Sport şi nebunie", „O crimă datorată barbariei şi incompetenţei". Trimisul special al ziarului „Stampa" şi-a început astfel corespondenţa: „În loc să vă descriu un meci, vă voi povesti despre o dramă". Un ziarist de la „Corriere della Sera" îşi începea relatarea sa cu o întrebare: „Cum vom explica părinţilor, soţiilor, copiilor celor ce au murit pe Heysel semnificaţia acestor morţi?". Posturile de radio italiene au difuzat numerele de telefon ale „celulei de urgenţă" create la ministerul de externe şi unde se puteau primi informaţii privind spitalele în care se găseau răniţii italieni.

După două zile, cînd au început să sosească la Torino şi Roma primele sicrie de la Bruxelles, familiile victimelor au fost informate că nu pot organiza încă funeraliile. Din dispoziţia procurorului Alfredo Rossini, însărcinat cu o anchetă specială, urma să se efectueze autopsia tuturor celor ce şi-au pierdut viaţa pe stadion, pentru a se stabili cu precizie cauzele deceselor. Pe de altă parte, toţi

cei ce fuseseră plecaţi la finală au fost invitaţi la poliţie să dea declaraţii extensive.

Experţi ai poliţiei au primit o copie a întregii transmisii TV de dinaintea meciului şi au analizat filmul secvenţă cu secvenţă. Fotoreporterii italieni şi străini au fost solicitaţi să transmită còpii de pe toate fotografiile pe care le-au făcut în timpul dramei. Ziarişti italieni au criticat cu asprime „neputinţa şi incapacitatea poliţiei belgiene".

În Marea Britanie, publicul a avut la început acelaşi sentiment de neîncredere: ceea ce se vede la televizor nu poate fi real. După aceea, un sentiment de jenă, de mare jenă. Margaret Thatcher, primul ministru, care se afla în faţa televizorului din primul moment al transmisiei, şi-a exprimat profunda oroare şi ruşine faţă de comiterea unor astfel de acte huliganice. Ulterior, ea a declarat: „Nu numai că sîntem stupefiaţi, e mai mult decît atît. Trebuie să acţionăm cu orice preţ". Problema huliganismului şi a nesiguranţei pe stadionul britanic se afla deja de cîtva timp pe lista problemelor prioritare ale cabinetului britanic: tot în cursul lunii mai, 53 de suporteri britanici şi-au pierdut viaţa pe stadionul Bradford, în cursul unui incendiu provocat de o bombă fumigenă. În aceeaşi săptămînă, în timpul unui meci la Birmingham, un băiat de 15 ani a fost ucis şi 176 persoane au fost rănite cînd s-a prăbuşit un zid al stadionului. 47 persoane au fost rănite în timpul unor lupte izbucnite în nordul Londrei între două grupuri rivale de suporteri...

În următoarele 24 de ore, premierul britanic a iniţiat adoptarea unei legi de urgenţă în problemele fotbalului, a trimis mesaje de regret primilor miniştri ai Italiei şi Belgiei, a convocat cîţiva miniştri. În acelaşi timp, premierul Thatcher a invitat pentru convorbiri şi informare pe ziariştii britanici care făcuseră deplasarea la Bruxelles, rugîndu-i pe fiecare să povestească tot ce a văzut şi auzit pe Heysel şi după aceea. Unul din gazetarii prezenţi la întîlnire a povestit că, la un moment

dat, primul ministru s-a referit la sursele de violenţă din societatea britanică, numind şi fotbalul între ele. Margaret Thatcher a evocat posibilitatea organizării meciurilor de fotbal fără spectatori şi le-a vorbit ziariştilor de unele reforme la care se gîndeşte: interzicerea alcoolului la meciuri, înregistrarea suporterilor şi obligativitatea acestora de a avea asupra lor acte speciale de identitate. Ulterior, au fost luate măsuri şi pentru instalarea de camere de televiziune care să permită observarea spectatorilor în timpul meciului. Autorităţile britanice au anunţat că vor efectua propria lor anchetă pentru a stabili cine sînt răspunzătorii actelor de violenţă de la Bruxelles.

Între timp, grupurile de suporteri au revenit în Marea Britanie. Acasă, fanii au încercat să treacă neobservaţi. Cîţiva s-au arătat dezgustaţi de ceea ce au putut să facă huliganii şi şi-au exprimat intenţia de a nu mai merge pe stadioane. John Smith, unul din conducătorii clubului Liverpool, a făcut o declaraţie care a avut un larg ecou. El a spus că huliganii care au provocat incidentele din tribune şi, implicit, drama care a urmat, nu sînt suporteri ai echipei sale, ci membri londonezi ai organizaţiei neofasciste Frontul Naţional.

Paralel cu discutarea evenimentelor de pe Heysel, presa britanică a început să discute pe larg cum de s-a putut în-

tîmpla o astfel de tragedie. Editorialistul săptămînalului „Observer“ a scris: „Sîntem condamnaţi pur şi simplu pentru că am acceptat în mod conştient să transmitem într-o ţară vecină, prietenă un grup de mardeiaşi nărăviţi, incontrolabili... Trebuie să reflectăm la ceea ce e nevoie de făcut în viitorul imediat, ce putem face în legătură cu o societate care produce mii şi mii de oameni care — parţial datorită faptului că nu li se oferă alte speranţe de împlinire — pot găsi în susţinerea unei echipe de fotbal o ieşire pentru tendinţele lor agresive, pentru energiile şi pasiunile lor... Existenţa pentru noi a atîtor tineri, a căror singură motivare pare a fi distrugerea în numele echipei de fotbal, este o problemă nu numai de ruşine şi remuşcare, în egală măsură generatoare de temeri.“

• Opinia sociologilor

Eric Dunning, profesor de sociologie de la Universitatea Leicester, şi-a exprimat părerea că huliganii din sport sînt grupuri de tineri „deveniţi duri, proveniţi din oraşe în care trăiesc fără servicii, speranţe sau valori morale stabile“. „Ei, notează profesorul, sînt produsul structurii noastre de clasă.“ Eric Dunning, care împreună cu doi colegi (John Williams şi Patrick Murphy) a scris anul trecut o carte dedicată violenţei din fotbalul britanic, a făcut observaţia că pentru aceşti tineri huligani „lupta este una din puţinele surse de distracţie, capabilă să le acorde un statut“. Care ar fi portretul-robot al unui astfel de huligan? Iată cum îl descrie Dunning: «În vîrstă între 20 şi 30 de ani, nu poartă culorile clubului său şi e îmbrăcat sobru, pentru a nu atrage atenţia... călătoreşte întotdeauna prin propriile sale mijloace, niciodată cu adevăraţii suporteri, şi face parte din „bande organizate“. Unii dintre huligani aparent sînt „băieţi buni“ din toate punctele de vedere. Cu prilejul unui proces recent, unei familii nu i-a venit să creadă că un copil al ei, „cu hainele bine periate şi cravată“, a încercat, împreună cu alţi tineri, să taie gîtul unui suporter rival. Cînd se interesează de politică, huliganii sînt apropiaţi de două partide de extremă dreaptă, Frontul Naţional şi Partidul Naţional Britanic».

Timothy O'Brien, conferenţiar de sociologie, a declarat că la începutul studiilor sale a crezut că „huliganii erau tineri şomeri, defavorizaţi, proveniţi din păturile cele mai sărace ale clasei muncitoare“. Astăzi, a apreciat el, această idee nu se mai coroborează cu faptele. Huliganii pot proveni de asemenea din clasele mijlocii şi pot avea 30 de ani. Trebuie făcută o distincţie între „huliganii, care vin la meciuri numai cu intenţia de a provoca scandaluri, şi suporterii adevăraţi care sînt interesaţi doar de joc şi, uneori, fără voia lor, sînt implicaţi în violenţă.“

Dr. Glenn Wilson, sociolog la Institutul politehnic, a precizat că spectatorul mediu care ia loc în peluzele cele mai ieftine al unui teren de fotbal are un coeficient de inteligenţă redus. „El este şomer sau posesorul unui serviciu fără nici o perspectivă. Deoarece consideră că societatea îl respinge, el caută grupuri sau bande pe care le găseşte în peluze. Prestigiul său creşte printre colegii săi dacă sparge un geam sau loveşte pe cineva în faţă...“

...În Belgia, guvernul a publicat chiar în noaptea dramei un comunicat în care a denunţat „dezlănţuirea incalificabilă a suporterilor britanici“. „Ceea ce trebuia să fie o sărbătoare sportivă s-a transformat într-o dramă atroce provocată de cîteva sute de scandalagii care nu-şi au locul pe un stadion“, se spune în comunicat. După expatrierea solemnă a sicrielor cu victimele de pe Heysel, guvernul a anunţat că va suporta costul spitalizării celor 454 răniţi recenzaţi de Crucea Roşie. 14 persoane arestate (nu în legătură cu cele petrecute pe stadion) au fost trimise în faţa tribunalului.

În acelaşi timp, şi pe măsură ce se intensificau criticile faţă de modul în care a fost organizat meciul, ziarele au început să critice autorităţile de resort belgiene.

Louis Wouters, președintele Uniunii regale belgiene de fotbal, a arătat într-un interviu că numeroase din cererile sale privind asigurarea ordinii pe teren i-au fost respinse de autorități. „Ni s-a spus că poliția și jandarmeria se vor ocupa de securitate în general și de cea de pe stadion, a relatat el. Dar drama s-a jucat în cîteva minute, cînd cea mai mare parte a polițiștilor se aflau în exterior și nu aveau posibilități de a face față hoardelor sălbatice... La început, pe teren nu se găseau decît 120 polițiști și a trebuit să așteptăm sfîrșitul pentru ca numărul acestora să ajungă la 2 000." Ziarul „La Libre Belgique" a relatat că eșaloanele superioare ale autorităților nu au fost ținute la curent cu o serie de fapte esențiale — de pildă cu faptul că în tribuna Z numărul spectatorilor italieni devenise neverosimil de mare. Ziarul „Le Soir" din Bruxelles a dezvăluit că un număr de spectatori au pătruns pe teren fără nici un fel de control. Dezbaterile s-au încins și polemica s-a transferat în parlamentul țării, fiind la un pas de provocarea unei crize de guvern...

U. VĂLUREANU

Agenția France Presse:

• VIOLENȚA PE STADIOANE — ITALIA ARE DE ASEMENEA HULIGANII EI

Într-o notă transmisă de corespondentul său din Roma, agenția France Presse arată că, la fel ca toate cluburile din campionatul italian, „Juventus posedă propriul său grup de «ultras» care acționează în bande organizate. Acestea sînt întotdeauna la originea incidentelor care au loc frecvent în peninsulă cu prilejul partidelor de campionat. Pentru a stăvili acest fenomen apărut în Italia la începutul anilor'80, Juventus a fost primul club din peninsulă care a efectuat controale severe la intrarea pe stadionul comunal."

• MĂRTURIA ARBITRULUI

Într-un interviu acordat postului de radio elvețian „Suisse Romande", arbitrul André Daina a spus că „Revenirea la calm a primat asupra respectului morților, justificînd astfel decizia de a se juca finala." La sosirea pe stadion, Daina și ceilalți doi colegi ai săi la margine au fost izolați și inițial nu au știut ce se petrece afară. Ulterior, ei au fost informați de evoluția dramei. Cînd a fost consultat de organizatori, Daina a considerat că partida nu mai poate avea loc: „Credeam mai degrabă că trebuie respectată memoria victimelor. Nu mai era vorba de un meci, ci de un eveniment atît de tragic încît fotbalul, în aceste condiții, părea anacronic". După aceea, cînd a aflat că amînarea sau anularea întîlnirii ar putea conduce la tulburări grave, și-a schimbat părerea.

• PLATINI: „ÎN SEARA ASTA SÎNT UN OM TRIST, MĂ DOARE INIMA..."

Iată cîteva din declarațiile făcute imediat după meci de jucători ai celor două echipe.

Chipul îndurerat al fotbalului: Michel Platini. Nevoit să meargă în mijlocul suporterilor torinezi și să explice că meciul trebuie să aibă loc, decarul lui Juventus descoperă dezastrul

Platini: „Am fost tot timpul la curent cu evenimentele tragice din tribună. Ca să fiu cinstit, trebuie să spun că eu mă gîndeam că nu ar trebui să jucăm. Odată ajunși pe teren, am intrat în meci și în mod progresiv am uitat. Dar, cîteva minute după fluierul final, am revenit repede la realitate. În ciuda victoriei, în seara asta sînt un om trist. Mă doare inima..."

Bruce Grobbelar (portarul Liverpoolului): „Ce aş putea să spun după o astfel de dramă? Pentru mine, fotbalul e bucurie, e viaţă, nu moarte. Decît să mai văd aşa ceva, prefer să abandonez. Cînd mă gîndesc că e vorba de englezi... Oameni din Liverpool să facă toate astea... Și ei își mai spun suporteri. Înainte de a începe meciul știam exact ceea ce s-a întîmplat. Am fost împotriva jucării partidei. Dar noi sîntem profesioniști și trebuie să jucăm în orice împrejurare. Chiar și atunci cînd senzaţiile noastre sînt total absente. Astă seară aş fi preferat să fiu departe, foarte departe". El i-a criticat cu asprime pe trei din colegii săi de echipă care, după meci, i-au salutat pe suporterii englezi din tribună: „S-au salutat de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat. E rușinos..."

• UN COMENTARIU DIN „SUNDAY TIMES"

Săptămînalul britanic „Sunday Times" a exprimat un punct de vedere care a stîrnit ecouri: „Terorism era în coloniile noastre, nu aici. Orașe în flăcări, asta se întîmpla în America, nu aici. Ciocniri violente între poliție și greviști, astea puteau fi numeroase în America Latină, dar nu în Marea Britanie. Așa ceva nu se putea întîmpla aici, spuneam noi. Acum, e clar: Toate acestea se petrec aici, și chiar în aceste momente".

• ANCHETĂ TELEFONICĂ PENTRU O EMISIUNE RADIO

Barbara Taylor, 37 de ani, reporteră la postul local de radio din Liverpool, a telefonat în noaptea dramei unor locuitori ai orașului. Pe baza acestor convorbiri, ea a prezentat a doua zi o emisiune specială. „Mulţi oameni plîngeau, a povestit ea. Fără nici o excepţie, tuturor le-a fost rușine de ceea ce s-a întîmplat". „Două ore am discutat în familia noastră cele întîmplate, i-a spus ziaristei Terry Merley, 34 de ani. Toţi au simţit acelaşi lucru. E rău, e foarte rău, simţim că ne e rușine".

• CU TRAMVAIUL DE LA GARĂ LA STADION

Uli Höness, unul din conducătorii clubului Bayern-München, a explicat unui ziarist că huliganii de pe terenul de sport din R.F.G. sînt în număr mic și că ei se află sub un control sever: „Suporterii lui Borussia Dortmund sînt cunoscuţi ca fiind printre cei mai violenţi și, după părerea poliţiei, printre ei s-au infiltrat și neonaziști. Cînd, la trei zile după drama de la Heysel, la Gelsenkirchen s-a disputat derbyul etapei între formaţia gazdă „Schalke 04" și Borussia, s-au luat măsuri speciale pentru a se evita orice incidente. La coborîrea din tren, suporterilor din Dortmund li s-a comunicat că le-au fost rezervate tramvaie (în care nu s-au putut însă urca suporterii echipei gazdă, cărora li s-au pus la dispoziţie autobuze). Poliţia a escortat tramvaiele pînă la stadion. Înainte de intrarea pe teren, spectatorii au fost supuși la trei controale: în apropierea terenului, la intrare și chiar pe stadion. Au fost confiscate măciuci și cuţite ascunse sub bluze de piele". „Pentru a preveni huliganismul, trebuie, dincolo de represalii, ca fiecare club să se îngrijească de munca educativă în rîndurile suporterilor săi, a adăugat Uli Höness. Cei ce vin pe stadion pentru a face scandal nu merită să fie suporterii noștri"

Un bilanţ al violenţei

■ Tragicul palmares al dezastrelor provocate în incinta (sau în jurul) stadioanelor de fotbal începe în veacul nostru în anul 1902, cînd — cu prilejul unui meci Scoţia—Anglia — o tribună a arenei Ibrox Park din Glasgow se prăbuşeşte, ducînd la moartea a 25 de spectatori şi rănirea altor 350. Veţi spune: un accident. Dar pînă unde duce dezlănţuirea pătimaşă a suporterilor nimic nu poate dovedi mai convingător decît de atunci celebrul „război al fotbalului", din iunie 1969, dintre Honduras şi El Salvador, ca urmare a bătăliei dintre suporteri înfocaţi la un meci de calificare pentru turneul final al campionatului mondial; războiul adevărat a ţinut o săptămînă şi a costat viaţa a 2000 de oameni.

Iată, în tragica ordine a proporţiilor bilanţului, alte ocazii în care încăierările dintre susţinători sau o simplă panică au transformat un meci de fotbal într-o catastrofă:

24 mai 1964, la stadionul Naţional din Lima, meci de calificare pentru C.M. între Peru şi Argentina. Cu două minute înainte de încheierea partidei (Argentina conducea cu 1—0), arbitrul uruguayan anulează un gol înscris de peruani. Se iscă o imensă încăierare: **318 morţi,** 500 de răniţi.

23 iunie 1968, la Buenos Aires. Înghesuială şi harţă între spectatorii striviţi la o poartă de ieşire parţial închisă: **72 morţi,** 113 răniţi.

2 ianuarie 1971, la acelaşi stadion Ibrox Park din Glasgow, cu prilejul derby-ului local Celtic—Rangers. Sub presiunea mulţimii, un gard se prăbuşeşte: **66 morţi.**

17 septembrie 1967, la Kayseri (Turcia), cu prilejul unui meci de divizie secundă, la un gol controversat izbucneşte răfuiala: **48 morţi,** 602 răniţi.

17 februarie 1974, pe stadionul Zamalek din Cairo, spectatorii cu bilete ieftine, căutînd poziţii mai bune, se îmbulzesc, se îmbrîncesc, provocînd prăbuşirea unui gard despărţitor: **48 morţi** (călcaţi în picioare) 47 răniţi.

și răniți... Am văzut trupurile întinse pe jos și imediat am început să le iau pulsul, pentru a vedea dacă mai trăiesc sau nu... Cel mai rău e cînd vezi pe oameni jos, culcați, nemișcați, și să nu știi pe care să-l îngrijești mai întîi." „Cînd am reușit să mă apropii de peluză — povestea a doua zi în ziarul londonez «Times» trimisul său special la Bruxelles, David Miller — cel puțin 20 de morți erau întinși pe jos, acoperiți cu prelate. Cadrele medicale treceau printre răniți, acordînd primele ajutoare. Numărul estimat al morților creștea din sfert în sfert de oră. Vaietele sirenelor de pe ambulanțe răsunau fără sfîrșit". Miller își exprima opinia că băuturile alcoolice au fost sursa principală a tragediei: „Înaintea meciului, mulți suporteri italieni și englezi au fost timp de cîteva ore prin barurile orașului. Cu o oră înainte de izbucnirea dramei, la o distanță de numai cîteva sute de yarzi de stadion, am văzut suporteri ai Liverpoolului bînd în neștire și devenind insensibili..."

● M-a frapat numărul mare de pantofi căzuți în valul de panică

Ce au relatat alți ziariști de la fața locului?

Eamon McCabe, trimisul special al săptămînalului londonez „Observer", și-a redactat astfel corespondența sa: „Am auzit o izbitură puternică atunci cînd peretele a cedat. Pretutindeni se zbăteau brațe, bărbați și femei țipau, dar pe restul stadionului se cînta în continuare. Majoritatea habar nu aveau de ororile ce începeau să aibă loc. Oameni erau pe cale să moară. Era evident că ei cădeau și că vor fi zdrobiți. S-a instaurat panica. Nu peste mult, puteau fi văzute acolo trupuri învinețite de moarte. Praful care le acoperea fața făcea să se creadă că a trecut mult timp. Am venit să-l fotografiez pe Platini, starul Juventusului, și am terminat prin a fotografia un război. Am observat o italiancă dolofană de vîrstă mijlocie, prăbușită printre trupurile neînsuflețite, peste niște steaguri rupte — era moartă. Un bărbat ce stătea în apropiere răcnea: «Carlo! Carlo!», neștiind dacă prietenul său scăpase sau fusese transportat afară mort. M-am găsit alături de un fotograf francez care fotografia rîndurile de victime din afara stadionului. Deodată, un tînăr l-a atacat, lovindu-l în cap. Era isteric, i-am spus să se oprească. Era un englez, un suporter al Liverpoolului. I-am explicat că ne facem meseria, cu toate că uram fiecare minut. Mi-a povestit că un susținător îi murise în brațe. Era aiurit. Ne-am îmbrățișat, doi străini,

Banda „capetele rase" din Liverpool: cultul durității și al agresivității

în mijlocul acestor orori. Pe măsură ce tribuna era evacuată, m-a frapat numărul mare de pantofi căzuţi în valul de panică. Impresionaţi de amploarea dramei, cîţiva fani din Liverpool au început să colecteze bani. După aceea, s-au îndreptat spre cealaltă aripă a tribunei, unde tifosii Juventusului strigau: «Juventus! Juventus!» şi le-au aruncat acolo toţi banii..."

...Într-unul din birourile Heyselului, organizatorii belgieni şi membrii biroului executiv al UEFA, covîrşiţi de desfăşurarea tragediei, nu erau încă hotărîţi ce să facă. Să dispună jucarea meciului, chiar cu întîrziere şi chiar în condiţiile celor întîmplate? Sau să amîne sau să anuleze finala? Erau de faţă şi reprezentanţi ai celor două cluburi. Italienii, zguduiţi, nu ar mai fi vrut să joace. „Mai curînd ar trebui transmisă muzică funebră", a spus unul dintre ei. Organizatorii se temeau însă să amîne întîlnirea. Gîndiţi-vă, spuneau ei, ce ar însemna să dezlănţuim furia necontrolată a peste 50.000 de oameni din care mulţi au consumat alcool... Există riscul unor dezordini cu consecinţe şi mai grave, dacă mase de oameni beţi şi furioşi s-ar dezlănţui în noapte pe străzile capitalei... S-a hotărît, în unanimitate, ca partida să nu fie amînată.

Phil Neal, din partea clubului Liverpool, a trecut în faţa microfonului şi s-a adresat spectatorilor britanici: „Ne-am săturat şi am obosit aşteptînd în vestiar. Vrem să jucăm pentru voi. Să avem bun simţ şi spirit de ordine şi să începem în sfîrşit". După aceea s-a aşezat în faţa microfonului Caetano Scirea de la Juventus. El a vorbit în italiană, rugînd să se revină la calm şi ordine. Amîndoi au fost aplaudaţi. La 21,42 ora locală a început finala. Într-un context macabru, cum nu a mai cunoscut istoria fotbalului. Rezultatul, 1—0 pentru italieni, nu a mai avut nici o semnificaţie reală, în condiţiile în care celălalt „rezultat" era 39 morţi şi 454 răniţi...

În Italia, unde tragedia a fost urmărită în direct pe micul ecran, prima reacţie a fost de neîncredere. Telespectatorii pur şi simplu nu puteau să-şi imagineze că au asistat pe viu la moartea unor oa-

„FAIR PLAY"

Fair play este un termen sportiv. Să şi reţinem acest prim punct : sport, acţiune pură. Fair play desemnează adaptarea perfectă a jucătorului la joc considerat în ansamblul său. El determină raporturile jucătorului cu coechipierii săi, dar şi cu adversarii, fără de care jocul n-ar putea fi complet. Aici, să observăm cum mijeşte înţelepciunea. Pentru că înţelegerea cu camarazii nu înseamnă în fond decît raţiune. Înţelepciune. Vedere de ansamblu. Intuiţie a întregului ca un singur joc, şi a opoziţiei ca o colaborare. Fair play-ul cere o anumită estompare a individului în faţa echipei, şi chiar a echipei în faţa jocului. Dar această estompare nu înseamnă anulare. Dimpotrivă, ea duce la randamentul maxim al individului într-un ansamblu perfect organizat. Tocmai această apreciere intuitivă şi instantanee a echilibrului dintre individ şi colectivitate este caracteristica fair play-ului.

Fair play-ul nu-i reductibil la formule, ci planează, spirit viu, peste reguli. Insesizabil, dar precis. Suplu, dar exigent. Şi se adaptează conturelor mobile ale vieţii ca mănuşa pe mînă. Ca orice spirit viu, nu se manifestă decît în acţiuni concrete. Este inseparabil de acţiune, de nedefinit în afara actului. Este un mod de-a acţiona. De fapt, fair play-ul este acţiune.

Salvador de MADARIAGA

(Din volumul Itinerarii spirituale, Editura Meridiane, 1983)

WILLIAM ROBERT: **Jocul de şah**

PABLO PICASSO: **Dansator**

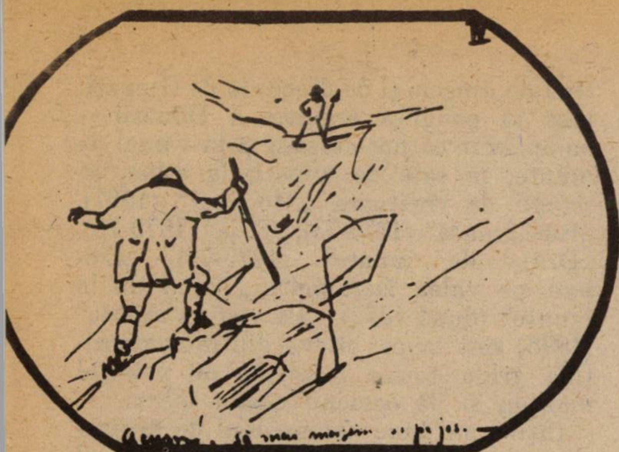
SPORTUL ŞI ARTA

RENÉE SINTENIS – **Jucătorul de fotbal**

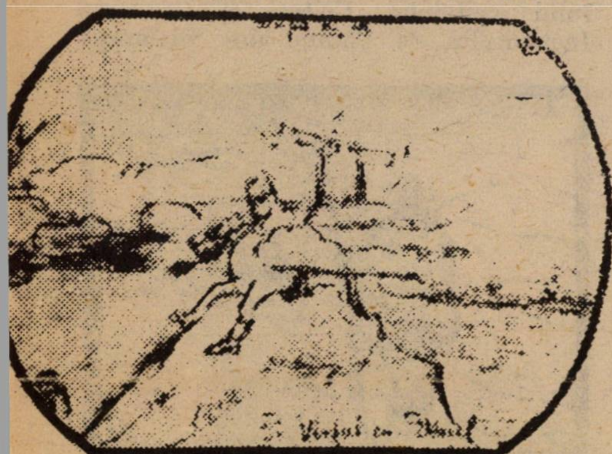

FERNAND LÉGER: **Bicicliste**

Excursioniști
Creion pe hîrtie gri, 10×14 cm. Însemnare autografă de la stg. la dr. jos: Acum, să mai mergem și pe jos. 1876

După dejun pe Vîrful cu Dor
Creion pe hîrtie gri, 10×14,3 cm. Însemnare autografă în mijloc sus și dr. jos: După dejun / și respectiv / Pe Vîrful-cu-Dorul

NICOLAE GRIGORESCU
pictat de Ion Andreescu

***) Toate desenele aparțin Băncii de Stat a Republicii Socialiste România, din 1954**

DRUMEȚII GRIGORESCIENE

S-a spus, și cu drept temei, că **România pitorească** a lui Alexandru Vlahuță a fost cu anticipație trăită și pictată de prietenul său, pictorul Nicolae Grigorescu.

Acest neobosit îndrăgostit de drumeții — total refractar cuceririlor tehnico-dinamice ale mașinismului sfîrșitului de veac — socotea că natura poate fi bine cunoscută numai privită de aproape și pe îndelete, în ritmul domol al unui chervan tras de patru boi. Lungi popasuri îi prilejuiau romantice contemplări și neturburate ședințe de studiu.

— „Lasă tot și hai cu mine un an în chervan... " îi propunea el unui alt bun prieten, lui Delavrancea. Avea de gînd să străbată țara, coborînd pe valea Oltului pînă la Dunăre, să traverseze întin-

derile prăfoase ale Bărăganului pînă la Galaţi, să urce apoi pe cursul Siretului, pînă în nord, către munţi. Proiectul (realizat parţial) îl includea şi pe Vlahuţă, care urma să-şi revizuiască ediţia a II-a a **„României pitoreşti“**.

Ne aflăm în ultimul pătrar al secolului al XIX-lea, atunci cînd în ţara noastră încep să apară primele manifestări turistice ale *pleziriştilor* — călători „îndrăzneţi“ pe care trenurile „de plăcere“ îi revărsau sîmbăta sau în zilele de sărbătoare pe valea Prahovei, la poalele Bucegilor, în Sinaia, Buşteni sau Azuga, nu mai departe însă de Predeal. Puţini însă din aceşti pionieri ai turismului montan se aventurau în Bucegi mai sus de popicăria de pe Furnica, dincolo de pădurea Pietrei Arse sau de izvorul Sf. Ana. Pentru cei mai mulţi poienile însorite şi înmiresmate de la poalele muntelui, peste care se arcuia panorama măreaţă a Pietrei Arse şi a Caraimanului erau fericite locuri de popas. Merindele cărate în coşuri grele şi sucurile aromitoare ale pîntecoaselor butelci îi reţineau în vesele şi prelungite picnic-uri.

Se aflau însă şi cutezători care lungeau drumul, pe caii conduşi de călăuze, dincolo de bariera pădurii, sus, pe platou, ori spre peştera Ialomicioarei. Mari temerari erau cei care ajungeau la vîrful Omul.

Astfel, despre pictorul Nicu, N. Bassarabescu, directorul ziarului **„Poporul“**, afirma că-şi purta paşii „prin poziţiunile cele mai repitoare ale ţării, refugiindu-se şi prin părţile muntelui şi căutînd în fecunditatea naturei să-şi facă lăcaş de admiraţiune şi ocupaţiune animei selle“...

În trăsături pline de nerv este realizat desenul „Pictorul şi prietenul său Bassarabescu în excursie alpină“ (1871), adevărată notaţie stenografă, concisă, rapidă dar nu lipsită de verva ascuţită a trăsăturilor caricaturale, cei doi călăreţi putînd fi uşor asemuiţi cuplului celebru — Don Quijote, Sancho Panza.

Din corespondenţa lui Grigorescu cu prietenii, din mărturisirile postume ale acestora, s-ar putea creiona o adevărată hartă a drumeţiilor artistului care ar cuprinde zone întinse ale meleagurilor patriei de dincolo şi de dincoace de Carpaţi, pînă la panglica argintie a Dunării — cu opriri în cătune ascunse prin văiugi de munte, în sate de mineri, la stîne, în refugii de vînătoare. „Mocanul“ (1867), „Rucăreancă“ (1870-73), „Tîrlă“ (1870-75), „Drum de munte“ (1870-75), „Cioban pe valea Doftanei“, „Ţăran de la munte“ (după 1877), „Pe vîrf de munte“ (1896) sînt numai cîteva dintre compoziţiile grigoresciene inspirate de peisajul montan şi de oamenii acelor locuri.

Cîţiva ani buni companioni de drumeţie i-au fost: Dimitrie Grecescu — unul dintre întemeietorii ştiinţei botanice româneşti, şi dr. Alfred Bernath-Lendway (croat de origine), directorul laboratorului spitalului Colţea şi creatorul Institutului de Chimie din Bucureşti

Dimitrie Grecescu în drum spre Vîrful cu Dor
Creion pe hîrtie vărgată 7,7×10,3 cm. 1876

Pictorul i-a cunoscut pe cei doi oameni de ştiinţă prin intermediul dr. Davila, cîţiva ani înainte de 1870 — cînd începe adevărata campanie turistică a triumviratului — „Trinitatea vremelnică“, cum ei înşişi se numeau cu destul haz.*

Din însemnările credincioase ale dr. Bernath aflăm că, în 1870, Grigorescu pleacă împreună cu cei doi amici spre munte „pînă la valea Ialomiţei... regiunea Dîmbovicioarei, via Rucăr — pînă la cetatea Negru-Vodă“*. La un moment dat au renunţat la îndrăgitul chervan — adevărată locuinţă-atelier pe patru roţi — şi au urcat pe potecile muntelui fie pe cai, fie cu piciorul.

Excursioniști luînd dejunul
Creion pe hîrtie gri, 9,2×13 cm. Însemnare autografă de la stg. la dr. jos: Dejunul: Sub-Vîrful-cu-Dorul

Excursionist
Creion pe hîrtie gri, 10×13 cm, 1876.

Pictorul făcea schițe după natură, creiona în trăsături lapidare frînturi de compoziții, dar nu pierdea ocazia să-și surprindă în rapide notații și tovarășii de drum. Astfel apare dr. Bernath odihnindu-se la un popas, rostogolindu-se pe o pantă sau luînd dejunul.

Iubitor al naturii — ca nimeni altul în plastica românească a secolului al XIX-lea — Grigorescu nu pregetă să-l însoțească pe același Bernath (prin 1871-72) în explorările hidrochimice ale acestuia din văile Prahovei și Dîmboviței, pentru că numai așa, mărturisea artistul, putea umbla prin „locuri îndepărtate și mai ascunse". Ei trec prin Breaza de Sus, coboară la Pietroșița mergînd spre Pucioasa, apoi — într-un alt drum — ajung la „Colibași, Glodeni, Apostolache... Monteoru pînă la Meledic".*

Din scrisorile primite de dr. Bernath (care în vara anului 1874 se afla la București) de la Grecescu și Grigorescu aflăm că cei doi au pornit — de la Iași către Tg. Neamț, Agapia, Sihla spre Ceahlău, pentru ca în 1876 aceiași neobosiți pelerini să-i scrie chimistului cufundat în cercetări de laborator, că vor pleca la 11/23 august din Sinaia spre Vîrful cu Dor. Excursie memorabilă, povestită pe larg de botanist și ilustrată cu generozitate de pictor. Grecescu scria: „Scoborînd în valea Ialomiței, găsirăm păduri ciudate (cu brazi) în care unii brazi erau fără foi, și, de sus pînă jos galvanizați, avînd un aspect argintiu. Seara maserăm la peșteră, în niște găuri de șoareci, într-o coșare, mică, ce se zice că era chiliile unei mici monastiri, și pe niște fîn de curînd cosit... A doua zi după (un) dejun fericit prin apetitul nostru și prin proviziunile cu care experimentatul Don Nicu încărcase un al treilea cal, pornirăm la Strunga. Aci ne plimbarăm puțin... văzurăm Piatra lui Craiu și Păpușa, care era cu mai totul în nouri. Bine că venirăm aci! Căci, pînă aci, Don Nicu luase drept păpușe un colțuleț din poalele Leaotei".*

Cu rapiditatea ce-i uimea pe cei din jurul său, Grigorescu a făcut numeroase schițe în aceste locuri. O lucrare în ulei, numită „Cheile Dîmbovicioarei" (1870-73), se păstrează în Muzeul de artă al Republicii Socialiste România, alături de alte compoziții inspirate de peisajul montan.

„Atunci cînd pictezi natura, trebuie s-o prinzi în momentul cînd ea are talent. Să nu te ții mult după subiect — căci simte că îl urmărești și se ascunde", spunea pictorul, căutînd parcă să justifice tenacitatea cu care a urmărit-o, căutînd să capteze în pînzele sale inefabilul peisajului.

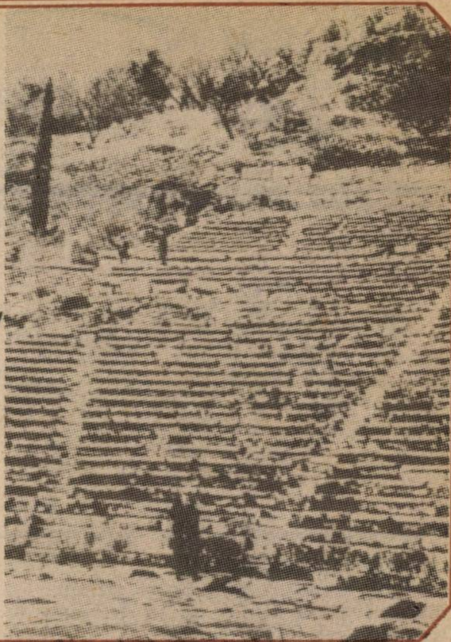
Hoinar în copilărie, pasionat drumeț la maturitate, „Robinsonul de la Cîmpina" — așa cum a fost poreclit la bătrînețe — a rămas toată viața statornicul îndrăgostit al frumuseților naturii.

Așa cum scria Delavrancea: „Grigorescu ne-a făcut să înțelegem ceea ce noi vedeam numai, înălțînd cerul, depărtînd munții, adîncind văile, eternizînd zarea [...] El a definit sufletul poporului și a glorificat natura Patriei".

Dorana COȘOVEANU

* *R. NICULESCU:* **N. Grigorescu în amintirile și corespondența lui Alfred Bernath.**

TEATRUL ŞI STADIONUL

„Teatrul antic, instalat în aer liber, seamănă uluitor cu o arenă sportivă“ În imagine : Delphi — Sanctuarul lui Apollo (Teatrul construit în secolul IV î.e.n.)

TITLUL studiului lui Camil Petrescu **„Sportul şi teatrul“** e, pînă la un punct, înşelător. El nu ne introduce în lumea artelor dramatice care şi-au ales ca temă sportul, ci contrapune aspectele exterioare, calitatea de spectacol şi puterea de atracţie, subsumate în cele două domenii.

Fireşte, nu putem rămîne indiferenţi faţă de funcţia de spectacol a sportului şi care seamănă atît de mult cu aceea a teatrului. Frecventarea stadioanelor şi a sălilor de sport a devenit tot atît de evidentă ca aceea a sălilor de spectacol. E simptomatic faptul că nici o instalaţie sportivă, astăzi, nu se mai poate dispensa de tribune sau gradene pentru public . La Delphi, în amfiteatrul Parnasului, oamenii au înălţat între munţi, aproape de cer, lîngă templul lui Apollo, teatrul şi stadionul.

Sportul are în zilele noastre nu numai spectatori (consideraţi cu trăsăturile lor obişnuite de obiectivitate sau pasivitate), ci şi însoţitori activi, pasionaţi, care poartă, pe diverse meridiane, diverse nume. În timp ce teatrul şi-a pierdut **claqueurii** („aplaudatorii“ mai mult sau mai puţin tocmiţi, deci profesionişti), sportul şi-a îmbogăţit peluzele şi vocabularul cu: **susţinători**, **suporteri**, **aficionados** (la luptele cu tauri), **tifosi** („microbişti“ în Italia), **fani** (în ţările anglo-saxone), care se reunesc adesea în adevărate coruri, preluînd uneori rolul corurilor din tragedia antică.

Din momentul în care s-a constituit în spectacol (ceea ce s-a întîmplat încă din antichitate), sportul a început să semene tot mai mult cu teatrul. El a avut şi încă mai are nevoie — ca şi teatrul — de o scenă, de costume, de decor, de convenţii şi de public. Dar odată împlinite aceste coincidenţe, sportul îşi descoperă, în mod specific, şi trăsăturile distinctive. Deşi cu acte (cu perioade de joc) poate mai riguros respectate decît în teatru, sportul se dispensează îndeobşte de punerea în scenă, jucînd mereu **commedia dell'arte,** adică în improvizaţie şi neprevăzut. În stadion — spre deosebire de scenă — totul e devenire, nu numai simplă transpunere şi astfel putem insista asupra caracterului de realitate, nu de artificiu, asupra autenticităţii evenimentului sportiv. Am fi tentaţi să spunem că arena stă sub protecţia soarelui, a lumi-

nii naturale și nu a reflectoarelor manevrate de electricieni, dar ar însemna să ne pierdem noi înșine în artificios. Ceea ce nu a împiedicat nașterea următorului aforism: „Teatrul antic, instalat în aer liber, seamănă uluitor cu o arenă sportivă".

După cum se știe, în spectacolul sportiv regulile nu predetermină deznodămîntul. Forma nu împiedică desfășurarea conținutului sub ochii noștri. Incertitudinea domnește în timpul întrecerii și captivează pe spectator. În complexitatea întîmplărilor, hazardul e doar aparent (fiind subminat de tactică și strategie), loviturile de teatru și suspansul prezidează asupra întrebărilor continue: **cine va cîștiga?, cine e mai bun?** În general, răspunsul rămîne neștiut pînă la urmă, creînd o senzație de „cronică trăită". În sport, cu impresionanta sa cantitate de imprevizibil, ai mereu impresia că asiști la o premieră, că urmărești ceva ce nu s-a mai văzut și nici nu se va mai repeta, cu tot cortegiul de elemente aleatorii, spre deosebire de spectacolul rodat (și uneori erodat), reluat seară de seară, cu desfășurarea dinainte fixată și adesea știută. E poate diferența de la realitate la ficțiune.

Aici trebuie să-l cităm tot pe Camil Petrescu, în al cărui text deosebirile sînt net subliniate: „În teatru totul e trucat: numai sfori, imitație, poncife, iar cel care citește programul știe de la început că actorul va muri și pe urmă se va ridica la aplauze. În sport (în afară de cazurile destul de rare cînd buna credință a spectatorilor e înșelată) totul e devenire. Nimeni nu poate prevedea nimic. Întîmplarea e unică. Ea nu se desfășoară după indicațiile unui text. Dintr-o lovitură de pumn campionul s-a prăbușit la podea, în uimirea încremenită a întregului amfiteatru. Nimeni nu știe dacă va rămîne acolo sau dacă nu se va ridica numaidecît ca să arunce el, și definitiv, pe adversar la podea. N-o știe nici organizatorul sălii, nici arbitrul, nici judecătorii. E devenire absolută, cu tot necunoscutul ei real".

Și să adăugăm cuvintele prietenului său Mihail Sebastian, care afirmă că pe stadion nu se găsește „nimic artificial, nimic «făcut», schematic și convențional. Aici, totul e spontan, direct, imediat".

Cu adevărat, pe stadion nu asiști la interpretarea mai mult sau mai puțin reușită a unui rol dinainte fixat; fiecare moment aduce o scenă nouă, un element de atracție continuă în spectacolul sportiv.

Analogia **sportului** cu **teatrul** a găsit emuli și în lumea culiselor, între arlechin și lojă. Dramaturgul Antonin Artaud spunea că „actorul este un atlet afectiv". Actorul Jean-Louis Barrault se recunoaște ca atare. El relevă asemănări între „drama probei sportive" și „efortul sportiv al jocului dramatic", înainte de a declara: „A fi actor înseamnă a practica un sport care cere echilibru muscular, respiratoriu și nervos." Cînd zice „sportul și exercițiile fizice mi-au păstrat supletea trupului și amplitudinea respirației", trebuie să-l credem pe un as al declamației, ca Nicolae Brancomir. Pentru că a practicat sportul, Ștefan Tapalagă merge mai departe, susținînd: „Ca să ai plasticitate pe scenă, să captezi publicul prin mișcări mereu inedite, trebuie să-ți fi făcut ucenicia de actor acolo, în arenele sportului, să fii călit la flacăra sacră a spiritului de întrecere".

Există, firește, și din cei care contestă asimilarea spectacolelor sportive cu cele teatrale. După unii, între sport și teatru se stabilesc raporturi labile, aflate în stadiu larvar. Simplificînd, Massimo Bontempelli și Denys Amiel pretind că în sport asistăm la „un program adevărat, foarte liniar, mereu același (compus din variații pe o temă dată)", dar că jocul actorilor ar fi mai simplu, mai improvizat. Paralelismul e dus pînă la a compara vestiarul cu culisele, locul ocupat de jucător în echipă cu rolul, suflerul fiind apropiat de... căpitanul de echipă sau chiar de public etc. Orice am face, indiscutabil rămîne faptul că pe scena teatrului se desfășoară o dramă în reprezentație (dramă jucată), pe cînd în arenă — o dramă în acțiune (drama trăită).

În jurul scenei vor fi spectatori care doar asistă; în jurul arenei — spectatori care asistă și participă. Aceștia din urmă n-au inhibiții, ei dau frîu liber emoțiilor care se intensifică odată cu desfășurarea

„Pelé și caii verzi" (Teatrul „Valea Jiului" — Petroșani)

evenimentelor din stadion. În stalul teatrelor calmul și rezerva sînt de rigoare; în tribune — spectatorii comunică, se contrazic, se simt liberi de orice constrîngere, ca la o serbare cîmpenească.

Acceptăm afirmația că spectacolul sportiv convine oricui, indiferent de vîrstă, sex sau grad de cultură. Dar trebuie să prevenim împotriva simplificărilor care justifică această notorietate prin: caracterul neverbal, absența elementelor alambicate, spontaneitatea oarecum primitivă etc. Și nici nu vom cădea în exagerarea (chiar voită) a lui Pier Paolo Pasolini, care zicea că „fotbalul este ultima reprezentație sacră a timpului nostru; fotbalul este spectacolul care a substituit teatrul". Mult mai aproape de realitatea contemporană pare a se fi aflat René Maheu, fostul director general al UNESCO, atunci cînd afirma: „Spectacolul sportiv este adevăratul teatru al zilelor noastre". Se poate spune că astăzi mulțimile pășesc entuziaste spre stadioane, întocmai ca altădată, în evul mediu, spre „miracolele" din fața catedralelor.

Focalizarea atenției spectatorilor la un eveniment sportiv este, pînă la un punct, act de cultură. Solidarizarea lor cu ce se petrece în arenă îi face părtași la un moment artistic, cu mare putere emoțională și, în plan social, cu efecte cel mai adesea benefice. Cum spunea Camil Petrescu: „Faptul de a te afla într-o mulțime de 20 000 de oameni dinamici și vitali este reconfortant, fiindcă participi la un act de devenire, de creație în aer liber, și asta e măreț".

Ca și în teatru, în sport se naște o intensă empatie între spectator și interpret. Pare că sîntem trimiși înapoi la teatrul antic, grecesc. Sportivul în acțiune exteriorizează simțăminte, emoții care se transferă purificator — ca în catharsisul aristotelic — la masa spectatorilor. În arena sportivă publicul are iluzia de a fi mobilizat, intens implicat în joc, în întîmplări, de unde se nasc: strigăte, cîntece, urale, aproape un acompaniament indispensabil.

Astfel de raționamente ne ajută să conchidem că, în anumite limite, sportul este dramaturgie. Zilnic, pe toate stadioanele lumii, în sălile de sport ale universului se petrec drame. Cel puternic e învins. Cel ce se și credea învingător e deposedat de victorie în ultima clipă. Căderi la obstacol, dar și izbîndă neaș-

teptată. Realizarea unui vis de mulți ani nutrit. Bucuria alor tăi, consternarea sau decepția coechipierilor, a prietenilor etc. Fără îndoială, sportul, ca și teatrul, ne permite să constatăm zilnic fie puterea de seducție a unei victorii, fie fragilitatea aspirațiilor noastre. Și-atunci, trebuie să spui, optimist, ca Nansen: „Ai izbutit? Continuă! N-ai izbutit? Continuă!"

Între stal și tribună

SEAMĂNĂ într-adevăr spectacolul sportiv cu spectacolul teatral? Și încă mult, dincolo chiar de aspectele de suprafață. Să reținem doar unitatea de acțiune, de loc și de timp, cerută cu rigoare teatrului. Și în sport: **acțiunea** e una, întrecerea pentru desemnarea învingătorului; totul se petrece în același **loc** (pistă, ring, teren, bazin, poligon); **timpul** este delimitat precis, nu se pierde nici o secundă pentru rezolvarea problemei — cine-i cel mai bun? Astfel, sacrosanctele reguli ale tragediei clasice încadrează drama sportivă și-i explică intensitatea. Și nu e oare semnificativ faptul că în 1984, anul Jocurilor Olimpice de la Los Angeles, Festivalul mondial al teatrului de la Nancy a primit porecla de „Jocuri Olimpice ale teatrului"?

În acest context, să arătăm că esteticienii preferă să-l compare pe sportivul în acțiune, nu cu creatorul de artă plastică, de pildă, ci mai curînd cu executantul, cu interpretul, cu muzicianul sau omul de teatru, cu actorul. Dar chiar și în această comparație, sportivul e considerat îndeobște mult mai creativ decît artistul de teatru. În fața publicului, concurentul de pe pistă, concentrat în acțiune, e supus tracului, fricii, nevoii de a face vid în suflet și nu va fi robul blazării produsă de repetiția rutinieră a unui rol. În viziunea interioară a sportivului teama de eșec îi explică mai bine comportamentul decît grija comunicării cu publicul (ca la actor). În general, în timpul întrecerii, el e un solitar în raport cu publicul.

Scenă din repetițiile cu piesa „Băiatul de aur" de Clifford Odets, inspirată din lumea boxului și montată la Teatrul Dramatic Galați

La prima vedere pare exagerat cînd un regizor de renume ca Vsevolod Emilievici Meyerhold afirmă că „domeniul teatral nu poate fi abordat decît prin domeniul sportiv". Dar, la o apreciere mai apropiată, îți dai seama cît de mult — și în cîte puncte — seamănă o reprezentație teatrală cu una sportivă, similitudine la care contribuie din plin existența unui cadru material limitat (teatru, amfiteatru, scenă — stadion, arenă, teren), participarea nemijlocită a publicului și desfășurarea evenimentelor (acțiunea, trama — cursa, meciul) și nu în ultimul rînd, introducerea elementelor accesorii (decoruri, costume — echipament, ustensile, steaguri). Să adăugăm ucenicia gestului, euritmia, studiul personajului, lecția de scrimă, repetiția în contrapunct cu exercițiul, antrenamentul. Poate chiar, în ordinea analogiilor, simțul timpului de joc și ritmul acțiunii. Și încă un adaos: în ambele cazuri, actul creației prin propriul trunchi, exhibarea capacităților trupești, pentru că actor și sportiv dispun de un vehicol comun — corpul.

Asemenea vecinătăți, raporturi și afinități îl vor fi îndemnat pe Albert Camus să spună: „Montarea unei piese era ca pregătirea unui meci. Timp de o lună trăiam intens, în echipă, aceeași aventură și-aveam un singur suflet pentru înfrîngere ca și pentru victorie". (Și încă scriitorul francez suplimentează cu un original și de necontestat element: spiritul de echipă, care animă pe sportivi, ca și pe membrii unei trupe teatrale.)

Aici ar fi locul să menționăm că mulți oameni de teatru, obosiți poate de spațiul închistat, adesea prăfuit al scenelor teatrale, au simțit nevoia să se exprime —

tot cu mijloace dramatice — altfel, neîngrădiţi sau mai puţin limitaţi, în spaţii largi, cu viziuni cosmice. Pierre de Coubertin, părintele Jocurilor Olimpice moderne, parcă mergîndu-le în întîmpinare — atunci cînd a creat concursurile olimpice de artă — cerea, pentru secţiunea „artă dramatică", cu precădere „reprezentaţii în aer liber". Sugestia sa a avut ecou, precum era şi firesc, în primul rînd în lumea artistică franceză. Poetul şi polisportivul Géo Charles (pseudonimul literar al lui Charles Guyot) a creat „primul spectacol de teatru în aer liber", intitulat „Jocurile Olimpice", cu intenţia de a reuni, într-o „versiune ideală", elemente care se interpretează fără „dominantă" specială: muzica versului, vocile recitante, plastica, dansul, hîrjoana sportivă şi încă: „jocuri de scenă, simţuri, tricouri în culori aprinse, scăldate în lumină, formînd fresce vii". Prevăzut pentru o „interpretare în natură", spectacolul era gîndit în ambianţa unui stadion, a unui parc, a unei arene. Ca o inovaţie tehnică, se recomanda folosirea în premieră a unui difuzor, „revelaţia tehnică a Jocurilor Olimpice din 1924". Să amintim imediat că „Jeux Olympiques" de Géo Charles a obţinut medalia de aur la concursurile olimpice de artă din 1924 (secţiunea literatură) şi că pe planul dramaturgiei, în aceste întreceri artistice, nu a avut decît un singur succesor: în 1928, la Amsterdam, medalia de argint a fost atribuită lucrării „Icar" a italianului Lauro de Bosis. (Înainte de 1928 şi în 1932, lucrările dramatice au fost incluse în secţiunea literatură, dar, cu excepţia menţionată, nici o altă piesă nu a fost premiată.)

Ideea teatrului de „plein air" a mai fost încercată de Marcel Berger (autorul unei faimoase antologii de texte sportive din antichitatea greacă) într-o reprezentaţie închinată unui erou sportiv al Franţei, alergătorul de fond Jean Bouin, piesă în cursul căreia intervin: atletul, antrenorul, voci de spectatori („forţele vrăjmaşe", „forţele propice"), voci fantomale, misterioase, difuzorul stadionului, crainicul. De asemenea, în 1941, la Paris, pe terenurile de la Roland Garros (devenite celebre prin tenis) s-a înscenat, în aer liber un spectacol pe ideea lui André Obey: „800 metri".

Dar, revenind la tentaţia oamenilor de teatru de a scăpa de chingile spaţiului operaţional dramatic, de a părăsi scena pentru „environement"-uri libera-

Puţini tenismeni au scor egal la McEnroe; unul din ei este Ion Caramitru. Scorul lor? 0—0.

toare, iată o declaraţie mai veche a regizorului Sică Alexandrescu: „Visul vieţii mele este să organizez, pe un vast stadion, o minunată reprezentaţie de masă, cu exerciţii de gimnastică puse la punct, cu jocuri de sunet şi lumină, în care actori să fie nu numai tinerii atleţi de pe gazon, ci şi publicul din tribune, dispus ca un uriaş cor, care să ne redea toată măreţia teatrului elin din Epidaur".

În 1984, dramaturgul francez Gabriel Cousin — în cadrul unor splendide bienale consacrate sportului şi culturii, la Echirolles, în marginea oraşului Grenoble — prezintă în parcul vilei lui Géo Charles (ca un omagiu) o creaţie teatrală, cu mijloace poliartistice (pictori, muzicieni, dansatori, actori) şi cu o trupă supusă mai curînd improvizaţiei pe temă dată, un spectacol cu subiectul „Mişcarea, viaţa şi memoria omenirii" (cu o bună parte consacrată „mişcării fizice", sportului).

Să adăugăm la acestea prezenţele tot mai frecvente ale regizorilor la pregătirea marilor demonstraţii sportive de masă, ca adevărate reprezentaţii teatrale.

Pentru admirabila concepţie a unor astfel de demonstraţii cu dimensiuni spectaculare, regizorul român Hero Lupescu, autorul festivităţilor inaugurale sau finale la Daciadă, Universiadă, Campionatul mondial de fotbal (Spania) şi Jocurile mediteraneene (Tunisia), a primit Ordinul olimpic de argint în 1984.

Astfel de demonstraţii, curente mai ales în ţările socialiste, creează — întocmai operelor teatrale — o stare de sărbătoare comună tuturor, care scoate publicul din cotidian, spectatorul putînd să-şi proiecteze fantasmele, să efectueze transferuri emoţionale.

Lumea e o scenă

CÎND Nina Cassian prefaţează un spectacol de „teatru total" realizat la Bucureşti de Miriam Răducanu, un fel de **gymkhana** a scenei (cu exerciţii de respiraţie, de ţinută, de mişcare, de dicţie, de mimă şi pantomimă, de coregrafie şi ritm muzical), poeta face apel la metafora sportivă zicînd: „O lume pe scenă... scena lumii... spectacolul lumii... jocurile... circenses... circul, cercul, arena în care ne desfăşurăm performanţele... aruncînd suliţa unui gest şi discul unui cuvînt... izbutind săritura în lungime şi în înălţime, în Spaţiu şi în Timp... alergînd, întrecîndu-ne în avîntul comun de a da un sens existenţei..."

Şi pentru că poeta ne trimite, indirect, la Shakespeare, să poposim o clipă în preajma operei marelui dramaturg. Nici nu începe bine actul întîi al comediei „Cum vă place" şi pe scenă se iau la trîntă tînărul Orlando şi Charles — luptătorul profesionist, neînvinsul, care va fi culcat la podea de junele său potrivnic, în aplauzele entuziaste, sincere, naive ale spectatorilor.

Duelurile — replică sîngeroasă a lecţiilor de scrimă — abundă în piesele lui Shakespeare. Încă la sfîrşitul secolului al XVI-lea, maestrul de arme italian Vincenzio Saviolo introdusese în Anglia un nou mod de scrimă, cu două arme: „rapier" (spada lungă) în mîna dreaptă, pentru atac şi „dagger" (pumnalul) în mîna stîngă, pentru apărare (aşa cum i-am văzut de atîtea ori încăierîndu-se pe Hamlet şi Laerte). Se pare că Shakespeare a urmat cursurile maestrului Salvatore Fabris, ceea ce ar explica mulţimea de expresii italieneşti din „Romeo şi Julieta". Mercuţio, caracterizîndu-l ironic pe Tybalt, spune: „Un spadasin! Un duelgiu «di primo cartello». Ah, divinul lor «passado» şi «punto reverso» şi «hay»-urile lor!" Iar cînd va primi lupta, alege: „«Alla stocata» va să biruiască". După aceea, ca un cronicar al vremii, Benvolio reconstituie scena asaltului:

„Deodată văd că Tybalt se aruncă
Orbiş cu spada-n pieptul lui Mercuţio;
Acesta, aţîţat, întoarce spada
Spre-a lui Tybalt, înlăturînd cu-n gest
Plin de dispreţ mortala lovitură,
Spre-a i-o trimite înapoi lui Tybalt,
A cărui iuţeală i-o parează"

Astăzi, nici un teatru serios care intenţionează să joace **„Hamlet"** sau **„Othello"** nu se poate lipsi de asistenţa unui profesor de scrimă, care să regizeze scenele de duel.

În dramele sale istorice, Shakespeare nu putea să uite pasiunea pentru tenis a curtenilor. Jocul acesta cu mingea apare în **„Henric al V-lea"**, căruia ambasadorii Franţei îi oferă, în locul tributului datorat... mingi de tenis! (De altfel, în recuzita trupei lui Shakespeare s-au găsit două rachete.)

Înotul e de asemenea la mare cinste în piesele lui Shakespeare. În **„Macbeth"**, în **„Coriolan"**, dar mai ales în **„Furtuna"** găsim descrierea aproape riguroasă a procedeelor de nataţie. Iar în **„Iuliu Cezar"**, Cassius povesteşte, în actul I, întrecerea cu Cezar (cunoscut drept unul dintre cei mai vestiţi înotători ai vremii sale):

„Cînd Tibrul
Sălbatec se zbătea-ntre maluri, Cezar
Îmi spune: «Poţi tu, Cassius, în valul
Cel mînios să mă urmezi şi pînă
Acolo unde vezi, înot să mergem?»
Abia a zis şi-am şi sărit în apă
Aşa-mbrăcat precum eram. Şi dînsul
Sări şi el. Mugea cumplit şuvoiul.
Cu braţe voiniceşti tot despicîndu-l
Şi piept ţinîndu-i cu înverşunare"

Shakespeare este probabil primul cronicar al atletismului britanic. La 1597, în prima parte a lui **„Henric al IV-lea"**, Falstaff se oferă să alerge împotriva lui Poins pentru un premiu de 1000 de lire sterline. Dramaturgul trebuie să fi văzut la Londra cursele pedestre organizate şi anturate de pariori, cele care au dus mai tîrziu la adevăratele alergări atletice. Pentru antichitate, Shakespeare foloseşte mai curînd modelul elen. În **„Iuliu Cezar"**, în chiar primul act, într-o piaţă din Roma, Antoniu e gătit pentru alergare, iar de-o vrea să biruie în „sacra cursă", împăratul îl îndeamnă: „Nu uita în goană Calpurniei să-i atingi veşmîntul".

În **„Nevestele vesele din Windsor"** face aluzie la tradiţionalele jocuri rurale desfăşurate pe tăpşanele deluroase din comitatul Gloucester, cunoscute sub numele de **„Cotswold Games"**. În general sîntem îndreptăţiţi să credem că Shakespeare a înţeles foarte bine sensul performanţelor fizice. O dovedeşte tocmai acolo unde foloseşte, surprinzător pentru vremea sa, cuvîntul **sport**. În actul III din **„Furtuna"**, în faţa peşterii lui Prospero, Ferdinand cară un buştean filozofînd:

„There be some sports are painful, and their labour
Delight in them sets off"

ceea ce tălmaciul în româneşte ne redă astfel:

„Sînt jocuri grele care sporesc plăcerea
Prin truda lor"

sau ceea ce alţii au parafrazat astfel: unele amuzamente cer multă perseverenţă, dar plăcerea pe care o prilejuiesc răscumpără truda pe care o implică. Iată cuvintele stîrnite de Shakespeare care ar putea sta — ca o splendidă maximă — pe frontispiciul oricărei tabere de pregătire olimpică!

Acum, rezumînd, constatăm cu uimire că sportul e prezent în peste o treime din operele marelui bard, fără a mai pomeni marea varietate a disciplinelor fizice, chiar dacă atinse doar în treacăt.

A fost oare neglijat tocmai unul dintre jocurile cele mai populare, fotbalul? „Marele Will" a cunoscut fotbalul, dar... Mare iubitor al multor sporturi, după cum s-a văzut, Shakespeare a dispreţuit, se pare, fotbalul, căci în **„Regele Lear"** (actul I) îl pune pe contele Kent să-l batjocorească pe curteanul Oswald numindu-l **„base foot-ball player"**, adică, „fotbalist josnic", socotind că ocară mai aspră nici nu se afla în societatea engleză a vremii sale.. Mai mult, în **„Comedia erorilor"** (actul II), Dromis din Efes, cînd îşi plînge soarta, face o comparaţie cu mingea de fotbal: **„Am I so round with you as you with me, that like a football you do spurn me thus?"**. Replica integrală se traduce astfel: „Dar minge (de fotbal) nu sînt, să m-azvîrliţi de ici-colea, bătut. Dai dumneata cu mine-n el şi el cu mine-n dumneata. De mai rămîn la voi, să mă-mbrăcaţi ca mingea-n piele!"

James Earl Jones (stînga) într-o scenă din piesa „Marea speranţă albă"

Cîştigătorii premiului „Tony" pe 1969. De la stînga: James Earl Jones, cel mai bun actor dramatic, Julie Harris, cea mai bună actriţă dramatică; Angela Lansbury, cea mai bună interpretă a unei comedii muzicale, şi Jerry Orbuch, cel mai bun interpret al unei comedii muzicale

Iar dacă ar fi să ducem comparaţiile şi mai în urmă, în antichitate, nu ne-ar fi greu să descoperim în **„Electra"** lui Sofocle descrierea Jocurilor Phytice de la Delphi, cu alergări pedestre, pentatlonul atletic şi mai ales de fatala cursă în care-şi află sfîrşitul Orest. Aşa cum, mai tîrziu, în comediile lui Plaut, în **„Militarul fanfaron"**, în **„Casa cu stafii"** sau în **„Bacchidele"**, aluziile la isprăvi atletice, de cele mai multe ori ironice, nu lipsesc.

Spectacolul sportului

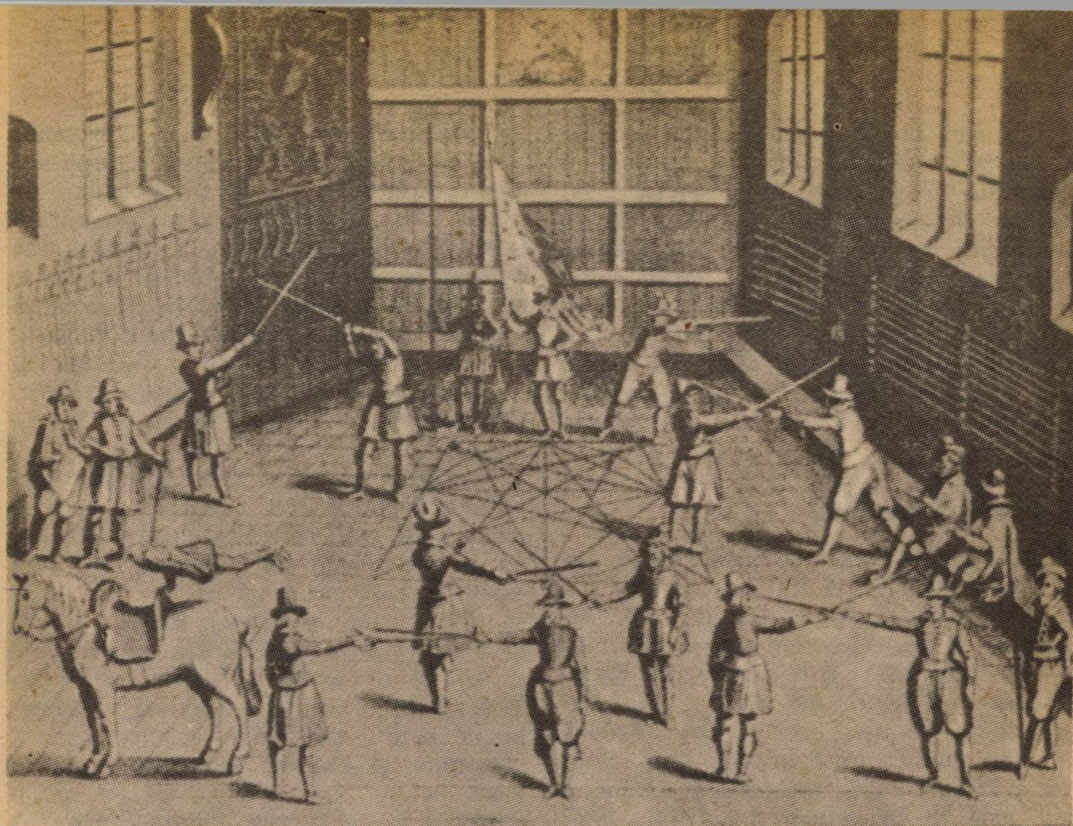
INTERESUL nostru principal se întoarce însă tot la relaţia dintre dramaturgia modernă şi sport. Publicistul vest-german Kurt Grasshoff a alcătuit o foarte originală „Bibliografie şi documentaţie a literaturii şi poeziei dramatice în limba germană sau tradusă în germană", ca un capitol de sine stătător al lucrării mai cuprinzătoare „Sportul ca temă în literatura mondială". Sînt înregistrate piese de teatru, scenarii radiofonice sau de TV. Întrucît dramaturgia strict sportivă este mult mai săracă decît, de pildă, romanul sportiv, au fost luate în consideraţie şi acele lucrări ale dramaturgiei care conţin doar parţial o implicaţie sportivă sau care prezintă accidental figuri de sportivi sau aluzii la viaţa sportivă. (Numai aşa au putut pătrunde în acest registru piese ca **„Povestiri din pădurea vieneză"** de Ődőn von Horvath, **„Moartea unui comis voiajor"** de Arthur Miller sau **„Pisica pe un acoperiş fierbinte"** de Tennessee Williams, la care se adaugă piese cu aluzii sportive ale lui G.B. Shaw, Bertolt Brecht, Dűrrenmatt sau Max Frisch). În lucrare, piesele sînt prezentate în ordinea alfabetică a ţărilor din care provin (19 cu totul). Pentru fiecare bucată se menţionează: autorul şi titlul, genul, date despre traducere, editura în care a fost publicată, datele premierei (respectiv, transmisiunii), premii obţinute, conţinutul pe scurt, citate din presă, bibliografie. Printre piesele recenzate, unele ne sînt cunoscute de pe scenele româneşti sau din emisiunile noastre radiofonice. Dintre lucrările româneşti cu subiect sportiv se citează doar (ca fiind singura tradusă în germană) scenariul radiofonic **„În ring"**, după nuvela **„Obsesia"** de Ioan Grigorescu.

Iată o bază bună pentru a putea trece în revistă producţiile unui domeniu care pare a sta sub semnul mezalianţei dintre sport şi dramaturgie. În fond, o alianţă aproape normală, valabilă pentru toate artele. Pentru că sportul a pătruns în viaţa de toate zilele a omului modern, dramaturgia nu putea întîrzia a-l lua în seamă.

Într-un articol din 1926, Brecht sugerează transferul părţii pozitive a sportului în teatru. El îşi aplică ideea în acelaşi an, în piesa **„Un om = un om"** (în care există şi două pasaje cu referire directă la sportul luptelor şi la box). Regizorul german Geis pretinde că „Brecht se străduia să aducă pe scenă atmosfera neutrală, incoruptibilă, curată ca paharul a meciului de box". Este adevărat că în piesa **„Excepţia şi regula"** unele momente se joacă pe un podium despărţit de restul scenei prin corzi care amintesc frapant de un ring pugilistic.

Această tentativă de transpunere a atmosferei sportive direct pe scenă, dacă nu chiar în sala de spectacol, a fost exagerată de unii emuli (declaraţi sau nu) ai lui Brecht. Englezul Anton Rodgers, la înscenarea piesei sale **„Dublu mixt"**, arată o asemenea pereche de tenismani într-o partidă imaginară cu un dublu advers: la rampă, traversează scena chiar fileul de tenis; iar în timpul jocului (mimat cu rachete) se desfăşoară o aprinsă convorbire între cei doi parteneri, care pînă la urmă pierd jocul. Ultima noutate ne vine din Franţa, unde Claude Confortès a scris piesa **„Maratonul"**, pe care o joacă trei bravi (şi sportivi) actori, obligaţi de autor să înconjure, perorînd, timp de două ore, sala de spectacol. Probabil că numai văzînd şi apreciind tensiunea acestui maraton teatral poţi conveni cu Jean-Louis Barrault: „Hamlet? O cursă pe 3000 m. Scapin — una pe 800. Interpretul acestor roluri — ca şi boxerul, pierde un kilogram, un kilogram şi jumătate în clipa cînd a căzut cortina".

Dar aducerea efortului fizic pe scenă nu e doar episodică. Există piese întregi consacrate unui subiect sportiv, pentru

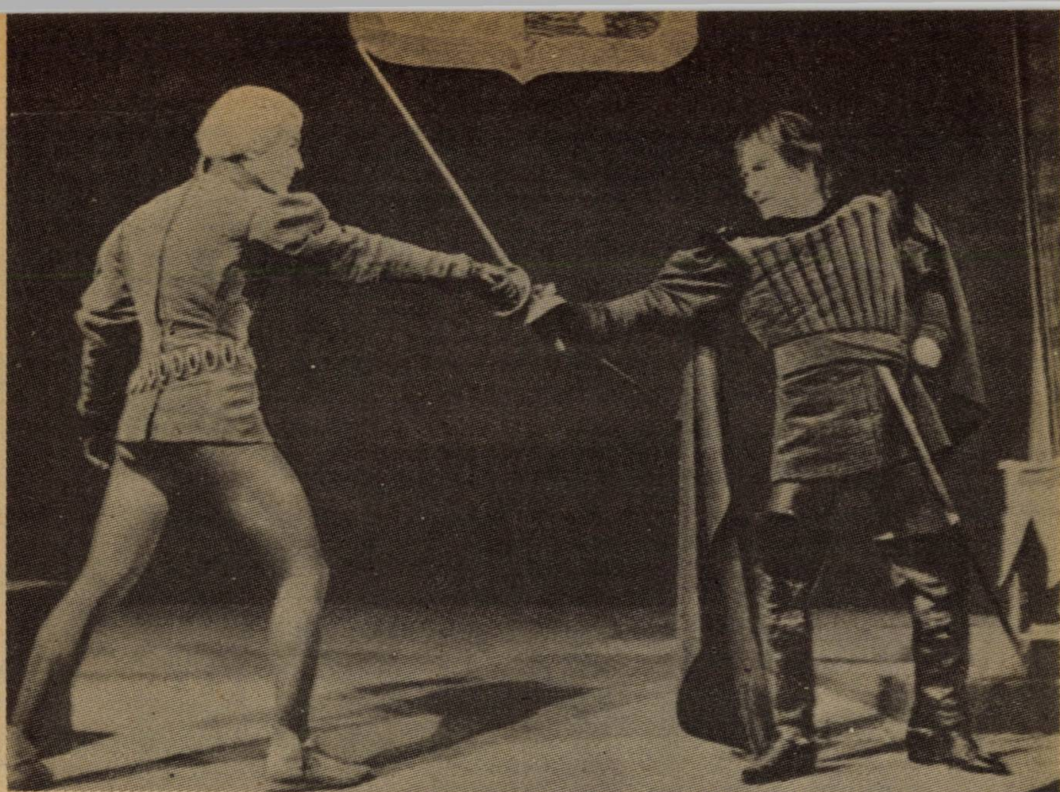

„Școală de scrimă", pe timpul lui Shakespeare

că, de fapt, teatrul și stadionul sînt oglinzi în care omul contemporan se privește și se înțelege pe sine. Într-o tentativă de a le clasa pe discipline, am ajuns la concluzia că majoritatea sînt dedicate ramurilor celor mai populare: boxul, fotbalul, și cu totul accidental altor discipline. Propensiunea spectatorului pentru astfel de teme a fost exploatată. Din cunoscutul roman al lui G.B. Shaw **„Profesiunea lui Cashel Byron"** (cariera unui pumnaci pe bani) s-a extras o „burlescă în 3 acte", o versiune dramatizată, cu titlul „Admirabilul Bashville". Piesa cvasi-pugilistică a lui Clifford Odets **„Golden Boy"** (Băiatul de aur), scrisă în America în 1937, se joacă încă în anii noștri (a figurat pe afiș la München și la Teatrul dramatic din Galați), fiind adaptată repede și în categoria musical-urilor. Nu altfel s-au întîmplat lucrurile cu piesa **„Marea speranță albă"** a lui Howard Sackler, bazată pe cariera tumultuoasă a boxerului Jack Johnson, primul pugilist de culoare care a devenit campion mondial la toate categoriile (în anul 1908); distinsă cu premiul Pulitzer în 1969, piesa a fost adaptată ca musical și ca film.

Piese cu subiect pugilistic — în care boxul este miraj, o lume de vise și culise — ceva mai cunoscute sînt: **„Requiem pentru un boxer"** de Rod Sherling — dramatica poveste a unui profesionist care sfîrșește cu o singură avere: „o colecție de cicatrice"; **„Cerul poate să aștepte"** de Harry Segal — reflecție subtilă la sensul existenței unui boxer celebru, pîndit la fiecare pas de cădere și neprevăzut; **„Bandaje tari"** de Ferdinand Reyher; **„Meciul Anniei Nabels"** de Dieter Wellshoff; **„Setea dinaintea meciului"** de Adolf Opel — prezentînd ultimele 24 de ore din viața unui tînăr pugilist care sfîrșește tragic.

La Londra și apoi la Stuttgart s-a jucat în ultimii ani cu succes **„The Changing Room"** (Vestiarul) — portretul crud al unei echipe britanice de rugby, o fișă psiho-socială a unor bărbați pentru care jocul a devenit aproape muncă, de fapt transpunerea teatrală a preferințelor autorului romanului (și filmului) **„Viață sportivă"** — David Storey. Balonul oval

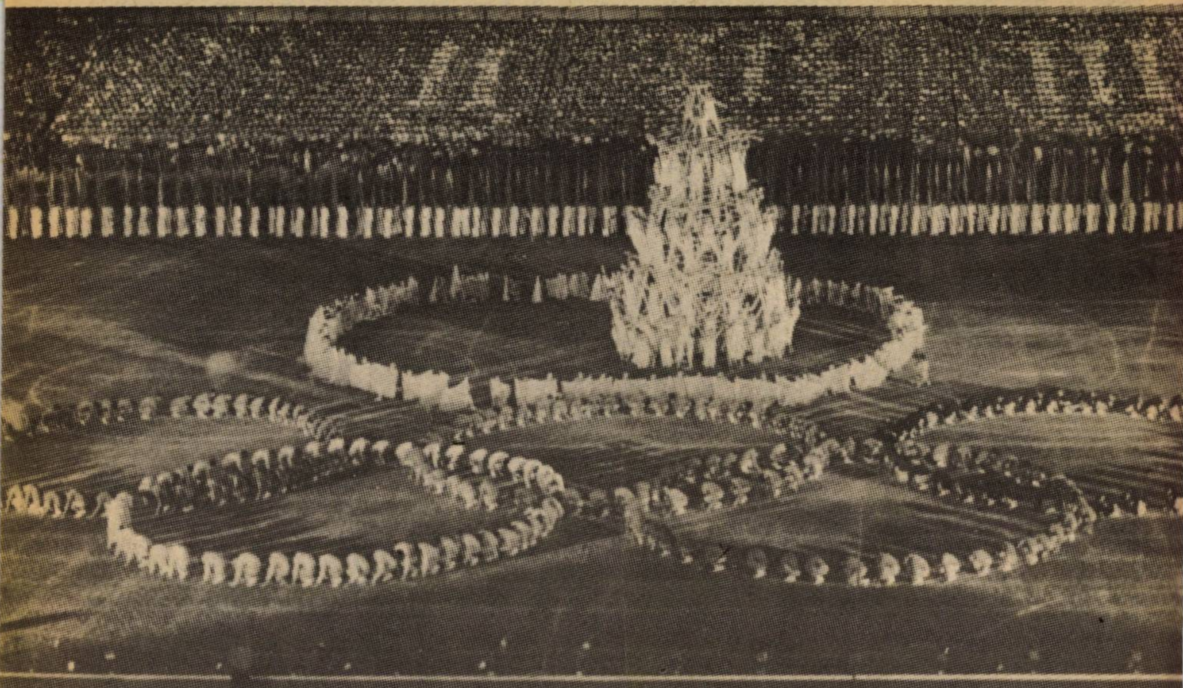

Demonstrînd talente de scrimer, George Vraca (dreapta) în „Richard al III-lea"

s-a mai bucurat de atenția dramaturgilor. În afara piesei australiene **„Clubul"** de David Williamson, la Nisa s-a jucat anii trecuți **„Lunga călătorie a căpitanului Ulise"** de A.C. Charpentier, care povestește odiseea căpitanului unei echipe de rugby plecată în deplasare, blocată de o grevă și nevoită să facă pe loc cale întoarsă.

Pentru alpiniști poate fi interesantă piesa **„3000 metri"** a lui Marcel Achard, precum pentru tenismani piesa **„Lupta pentru titlu"** închinată unei finale la Wimbledon de danezul Claus Boeje (în cursul căreia există asemenea afirmații: „Sportul este singurul domeniu în care performanțele depind exclusiv de calitățile personale", „Inteligența nu contează cînd ești hotărît să cîștigi" sau „Nimeni nu-și amintește înfrîngerea, numai victoria rămîne"). Atletismul ar fi meritat probabil mai mult decît se cunoaște îndeobște: **„L'oeuvre des athletes"** de Georges Duhamel sau piesa radiofonică **„Meci internațional"** a finlandezului Veijo Meri — aducînd în conflict cîțiva spectatori la întîlnirea atletică Finlanda-Suedia. Din fericire, în acest domeniu dramaturgia românească ne-a furnizat un model. Cu **„Ultima cursă"**, Horia Lovinescu ne-a oferit un fragment prelucrat din realitatea noastră, creionînd elegant un mediu sportiv, cu eroi-atleți, cu bucuriile, traumele și dramele lor, la fel de lumești ca ale oricui; este povestea tristă a unui mare campion de atletism, un alergător care, în amurgul carierei sale, nu înțelegea să predea ștafeta celor talentați ca el, fratelui său chiar. Dar mesajul optimist al autorului înseninează această înnourare pe cerul care nu rămîne totdeauna senin al vieții sportive...

Mult mai generoși au fost dramaturgii de pretutindeni cu sportul european cel mai popular, cu fotbalul. Dacă ar fi după faima autorului, ar trebui să menționăm în primul rînd tragicomedia în 4 acte **„The Silver Tassie"** („Cupa de argint") de Sean O'Casey, povestea unei echipe irlandeze de fotbal, călită în focul primului război mondial. Cea mai cunoscută rămîne totuși celebra farsă în 3 acte **„Centrul înaintaș a murit în zori"** a argentinia-

Stadionul în sărbătoare — un spectacol teatral de-a binelea

nului Agustin Cuzzani, în care de fapt popularitatea fotbalului și gloria marilor jucători (ca acest Cacho Garibaldi, centrul înaintaș al clubului „Nahuel", cumpărat de un faimos industriaș) devin pretexte pentru demascarea unei anumite lumi moderne, egoistă, extravagantă, nemiloasă și absurdă. În stagiunea 1939/1940 a figurat pe afișele bucureștene comedia sportivă **„Match de foot-ball"** (jucată ulterior și sub titlul **„Centru înaintaș"**, cu Aurel Rogalschi în rolul principal) de Georg Fraser. Se mai citează uneori: înscenarea (după nuvela cu același nume) **„Frica portarului la penalty"** de austriacul Peter Handke; piesa populară (cu implicarea spectatorilor) **„Meci internațional"** de Horst Pillau; **„Finală de cupă"** de Barrie Keeffe sau **„Match"** de Michel Fermaud, o comedie în „două reprize", despre dificultățile în căsnicie ale unui vestit portar de fotbal și cum cîștigă femeia meciul cu dragostea!

Nici dramaturgia românească n-a rămas datoare ideii sportive și cu deosebire subiectului fotbalistic. Mircea Radu Iacoban și Mircea M. Ionescu sînt ispitiți de lumea pe care au cunoscut-o prea bine, despre care au scris sau rostit comentarii. Cu **„Fotbal"** — istoria unei partide, trăită în vestiar — M.R. Iacoban ne dă un inspirat decupaj din viața sportivă, care mărturisește o opțiune. Mai prolific, M.M. Ionescu a compus o nostimă replică la **„Centrul înaintaș a murit în zori"** al lui Cuzzani, scriind cu talent **„Centrul înaintaș s-a născut la miezul nopții"**. Și era aproape firesc ca el să persevereze, dîndu-ne ulterior comedia **„Pelé și caii verzi"** (jucată și sub titlul **„Adio Pelé"**), despre tribulațiile echipei A.S. Cuiul, într-o subtilă tratare care incită spectatorii ca la un meci adevărat. De asemenea, Dan Stoica a scris comedia **„Ultima răpire"** (jucată și sub titlul **„S-a furat un fotbalist"**, ceea ce spune aproape totul despre anumite moravuri din lumea balonului rotund). Să adăugăm aici scenariul radiofonic **„Fotbal cu lăutari"** de Ion Băieșu și prezența într-unul din rolurile principale a „fotbalistului Ed Valdara" în **„Frumoșii marilor orașe"** de Angel Grigoriu și Romeo Iorgulescu, dramatiza-

din tribune — altfel de public decît cel din stal

Amîndoi apar în fața publicului. Dar el trebuie să uite acest lucru, să-și trăiască rolul cu sinceritate. Numai prin concentrare și voință el se va dărui întreg creației sale. Așa se învinge în artă și în sport".

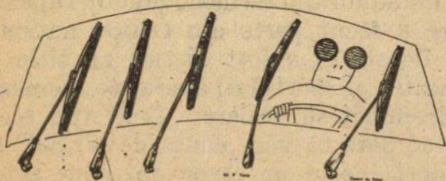
Au mai fost rugbyști Liviu Ciulei și Ilarion Ciobanu. Au fost buni hocheiști pe gheață Dorin Dron (portar al echipei naționale) și Constantin (Kiki) Brezeanu. Au fost atleți: Silviu Stănculescu — săritor de triplu, Constantin Codrescu — aruncător de suliță, Mircea Albulescu — alergător pe 110 m garduri. Două actrițe — Carmen Stănescu și Lia Șahighian — au strălucit și în lumea tirului românesc; în anii '50, cea de a doua a fost chiar campioană națională în probele de pușcă. Și un admirabil scrimer, Ștefan Tapalagă, care a făcut parte din echipa națională de floretă și a fost distins cu titlul de maestru al sportului; el era, de asemenea, îndreptățit să declare: „Cînd văd scena, mi se pare că văd planșa de scrimă" sau „Sportul este un izvor din care actorii — cei mai mulți, dacă nu toți — sorb apa vie care le dă nebănuite puteri pe scenă". Necesitatea pentru actor de a se

pregăti fizic îl apropie de sport. Toate cele cinci simțuri, simultan, întreaga ființă participă la actul de creație, pe scenă ca și pe stadion. Teatrul cere rezistență, sănătate, eforturi continue; iată de ce credem că sportivii reușesc întotdeauna sau mai bine pe scenă. Stadionul, performanța, spiritul de echipă îi pregătesc pentru această profesiune care, de fapt, este un îndemn lăuntric, o chemare.

Iată de ce ni se pare important să cităm aici mărturia de admirație, spontană și sinceră, față de sport, a dramaturgului Horia Lovinescu, în momentul în care, scriind **„Ultima cursă"**, i se părea că are nevoie de curaj pentru a ataca o temă inedită: „Mi se pare că la ora actuală — grație mai ales mijloacelor moderne de comunicație — sportul este expresia cea mai vie, mai directă, mai pregnantă, în sfîrșit mai accesibilă mulțimilor, a acelui spirit de cutezanță și sacrificiu, de disciplină și control, de autodepășire și automodelare, care însuflețește în munca lor — deseori anonimă — pe savant, pe scriitor, pe artist, pe toți cei care vor să zboare mai sus. (Sînt convins că atunci cînd sute de milioane de oameni urmăreau muți pe ecranele televizoarelor primii pași ai omului pe Lună, spiritul sportiv înregistra una din cele mai evidente biruințe.) Chiar atunci cînd se prăbușesc, acești oameni care țintesc mereu dincolo de limite o fac cu o noblețe — din păcate deseori ignorată. Eu văd în această prăbușire nu o cădere, ci o înălțare: Icar doborît, e mai aproape de soare decît cei care s-au tîrît toată viața pe pămînt".

Victor BĂNCIULESCU
și Virgil LUDU

(Din volumul în pregătire „Sportul — a 8-a artă")

Henri POURET

Gînduri despre sport

— *Prin succesele lor, olimpianicii au marcat ritmul timpului.*

—... *forma cea mai perfectă a activităților fizice a slujit de fidel și magnific orologiu unei civilizații fără cusur.*

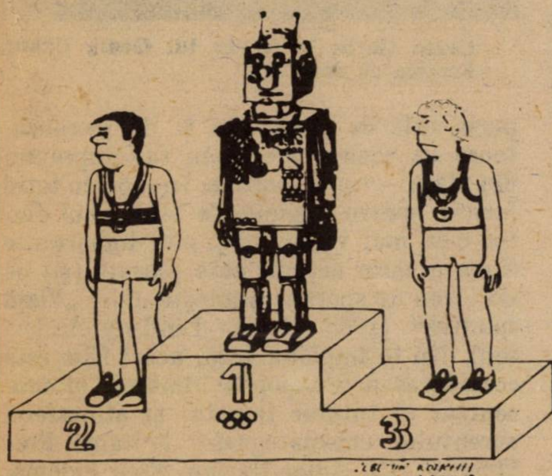
— *O poreclă dată pe terenul de sport (Platus = larg în umeri, devenit Platon pentru Aristocles), cu ocazia unor competiții, a devenit unul dintre cele mai ilustre nume ale gîndirii omenești.*

— *Sculptura și sportul au un limbaj comun, cel al mușchilor.*

— *Mișcările sportivilor au virtuțile evocatoare ale unei opere de artă.*

— *Dacă fiecare națiune are graiul său, muzica, artele și sportul au un limbaj universal.*

— *Sportul, ca și arhitectura, este o artă geometrică.*

K. Lubomir (Cehoslovacia)

— *Sportul este, în primul rînd, efort. D'Annunzio sugerează: „culoarea este efortul materiei de a deveni lumină".*

— *Marea performanță este totdeauna înțeleasă, chiar și de un public profan.*

— *Să faci corect, în orice moment, socoteala slăbiciunii și a forței tale, aceasta se poate realiza numai în sport.*

— *N-ar trebui ca sportul să se scindeze în două părți: una în*[illegible] *tîndu-se spre music-hall* [illegible] *spre gimnastica me*[illegible]

— *Certitud*[illegible]*niștitoare a esteticii mișcării îi întovărășește eficacitatea.*

— *Pe terenul de sport se nasc cele mai statornice prietenii.*

— *Bucuria este proporțională cu efortul și cu oboseala.*

— *Prin recordul său, campionul marchează o nouă etapă spre perfecțiunea omului.*

— *În mișcările sale, adevăratul campion este totdeauna un avar.*

— *Pulsul, respirația, pasul omului: constante eterne ale vieții. Alergarea înseamnă viață multiplicată: accelerarea celor trei constante.*

— *Făcînd sport, omul caută, înainte de orice, satisfacerea unei necesități inconștiente: perceperea ritmului.*

— *Înțelepciunea invită națiunile să urmeze exemplul scrimei: „arta armelor" a devenit „sportul scrimei".*

— *Sublimă, formula lui Giraudoux: „Sportul este o rețetă morală care se aplică prin exercițiu fizic".*

SLALOM PRINTRE PELICULE

„CURSA ÎN SACI"

■ DEŞI are caracter competitiv şi tradiţional, cursa în saci nu a avut, nu are şi nu va avea şansa să devină probă atletică omologată. Se întîmplă însă ca acesta să fie unul din filmele fraţilor Lumière. Pentru că are un caracter sportiv şăgalnic, vom începe acest slalom printre filme cu el. Subiectul — aparent simplu — are o dezvoltare vizuală neobişnuită pentru acele vremuri, dovadă precoce că sportul (fie el de cartier) inspiră pe omul cu aparatul de filmat. Concurenţii sînt gata de start. De o parte şi de alta a drumului sînt spectatorii. Starterul ridică şi coboară steagul. Concurenţii încep să ţopăie venind spre aparat. Cînd ultimul dintre ei ajunge în centrul imaginii, starterul coboară din nou steagul şi încă şapte oameni încep să ţopăie pe stradă. Cînd ultimul din acest al doilea grup ajunge în stînga cadrului, spectatorii de pe partea dreaptă coboară în stradă şi vin în urma concurenţilor. Cel din urmă concurent este împins în joacă de un spectator şi cade. Filmul se termină pe imaginea celui căzut, vizibil numai pe jumătate, şi a mulţimii care vine spre aparat foarte bine dispusă. Filmul durează mai puţin de un minut...

„ACEASTĂ VIAŢĂ SPORTIVĂ"

■ TERENUL de sport, perimetrul de înfruntare al unor echipe rivale a căror valoare este apropiată, spaţiul în care lupta pentru victorie se desfăşoară într-un timp dat şi după reguli precise, capătă în film, de multe ori, o putere de semnificaţie specială şi nu mai puţin evidentă. Puţine sînt reprezentările întregului prin

Greta Garbo în filmul lui Georg Cukor, Femeia cu două feţe

parte atît de pregnante şi de moralizatoare ca acelea care opun sau suprapun **din viaţă** — vieţii **sportive.** În mod cu totul fericit pentru paginile de faţă, unul dintre cele mai valoroase şi mai importante filme a căror acţiune este plasată (şi) pe un teren de sport se numeşte chiar **„Viaţă sportivă"** (1963. Regia: Lindsay Anderson). Nu întîmplător însă, acest film este considerat a fi „apogeul dinamic şi concentrat al tuturor temelor şi atmosferei curentului cinematografic britanic **Free Cinema"** (Cf. Adina Darian, **Free Cinema,** Editura Meridiane, 1969). Frank Machin, eroul filmului (interpretat de Richard Harris), are o înfăţişare indiscutabil monu-

mentală: atletic, chip cu trăsături aspre, emanînd forţă, vitalitate, temperament puternic. Acţiunea se bazează de altfel pe aceste date puternice: violenţă dar şi sensibilitate şi, corespunzător, document amestecat foarte inteligent cu ficţiune. În oraşul de provincie în care trăieşte Machin, unde convenţiile te acaparează şi te sufocă, nu te poţi salva decît printr-o dotare excepţională: de exemplu să fii numărul unu al echipei locale de rugby. Deşi pentru femeia pe care o iubeşte, doamna Hammond (Rachel Roberts), el nu este un erou ci „un animal, o brută... maimuţa de pe terenul de rugby", deşi vitalitatea lui se loveşte de un zid de apatie şi prejudecăţi, el continuă lupta pe ambele „terenuri". Condiţia sa socială nu îl obsedează pentru simplul motiv că el face parte dintr-o ordine a valorii şi a adevărului, singura pe care o recunoaşte, o acceptă şi o cultivă, atît în sport cît şi în dragoste. Cu toate acestea, va fi uluit atunci cînd i se propune să devină jucător profesionist: forţa lui este evaluată la o mie de lire! Frank Machin priveşte şi el „înapoi cu mînie", cu deosebirea că nu îşi poate exprima trăirile prin vorbe. El este un om de acţiune: pe terenul de rugby, unde sînt reproduse (sau continuate) conflictele dintre oameni şi clase, unde violenţa şi cruzimea nu lipsesc, Frank Machin luptă, loveşte, atacă, aleargă susţinut nu numai de forţa sa ci şi de ideea că este apărat de regulile fair-play-ului. Machin nu trişează deşi a fost trişat. Terenul de rugby devine pentru el un teren al libertăţii şi al eliberării de frustrări, prejudecăţi, minciuni convenţionale: deşi loviturile nepermise nu lipsesc, viaţa sportivă **reală** nu se poate depărta prea mult de condiţia sa **ideală.** Bruta ce pare a fi Frank Machin ascunde un suflet tandru, sensibil, fragil. În faţa neputinţei de a-şi mărturisi dragostea, el devine violent, pentru că se simte învins. Dar odată ajuns pe teren, ca în finalul filmului, lupta continuă. Zgomotul surd al izbirii umerilor celor care fac grămadă, „proba noroiului", privirile descărcate de conflictele din afară, suporterii dezlănţuiţi încurajîndu-şi idolul („Go on, Machin!...") ne aduc pe terenul înfruntării cinstite, bărbăteşti. Oricum, arbitrul veghează.

A FOST ODATĂ... ŞI ÎNCĂ O DATĂ

■ ÎN 1943, Akiro Kurosawa a fost tentat să povestească cinematografic legenda naşterii şi creşterii artei apărării individuale — **judo.** Filmul se numea **„Sugata Sanshiro."** În fond îmi place să povestesc... „Mărturisirea" împăratului filmului japonez este binevenită, întrucît de multe ori sîntem prea crispaţi cînd acceptăm o operă de artă, căutînd şi aşteptînd acele simboluri care ne confirmă pe noi ca fiinţe culte. Povestea judo-ului este palpitantă, dar oricît ne-ar acapara desfăşurarea ei, este imposibil să nu fim cuceriţi, covîrşiţi, înfioraţi de poezia şi filosofia ei. Destinul judokanului Sanshiro „reface" însăşi istoria judo-ului. Acest sport care poate fi privit ca un dans modern nu poate fi practicat în afara unui cod moral foarte riguros. Viaţa sportivă în acest caz are o alură romantică şi idealizată, dar nu mai puţin acoperită de realitatea practicării ei. Oamenii sînt puternici, integri, frumoşi. Ei făuresc, din aproape în aproape, legenda judo-ului ca emanaţie a poveştii de dragoste dintre neîntrecutul Sanshiro şi frumoasa fiica a temutului său rival.

În 1965, Kurosawa a reluat legenda, i-a adus completări în ordinea documentară şi i-a dat cîteva noi dimensiuni emoţionale. Pe acest scenariu revăzut, s-a aplecat cu măiestrie un alt regizor, Souchiro Uchikawa. Remake-ul este tot atît de pasionant ca şi originalul. Istoria judo-ului (titlul tradus este **„Judo-Saga"**) se dezvoltă, înainte de orice, ca o poveste a cunoaşterii de sine. Nu participăm doar la înfruntarea dinamică a două curente din artele marţiale (judo şi jiu-jitsu), ci şi la conflictul dintre două filosofii de viaţă corespunzătoare artei apărării individuale şi artei atacului ofensiv.

PORTRETE PARALELE

■ FILMUL Verei Chytilova, **„Despre altceva"** (1963), pare a avea o morală derutantă. Două „felii de viaţă" se dezvoltă în paralel, se amestecă, se înfruntă,

se confruntă: existența cotidiană vegetativă a unei femei tinere, casnică, plină de fumuri mic burgheze, pe de o parte, și cea a unei sportive ambițioase care își pregătește evoluția pentru campionatul mondial. Cele două Eve sînt tipologic complementare. În timp ce tînăra gospodină eșuează în aventuri extraconjugale, antrenamentele campioanei devin tot mai extenuante. Regizoarea, care a optat pentru cadre mai largi și pentru puține mișcări de aparat, ne lasă să răspundem singuri la întrebările inevitabile rezultate din aceste „vivisecții": Ce este mai important? Cum trebuie trăită viața? În mod curios, vulgarele intrigi și încurcături amoroase ale acestei noi madame Eva Bovary (și nu Emma) par a-i oferi un fel de echilibru care are aerul unei palide fericiri. În schimb, ultima fază a antrenamentelor celeilalte Eva frizează tortura fizică și morală. Dar cum s-ar putea ea opri cînd este o mîndrie națională?

Atras mereu de lumea sportului: Robert Redford, aici în rolul unui celebru jucător de baseball din filmul „The Natural"

ARTA DE A CÎȘTIGA ȘI ARTA DE A PIERDE

■ „GALERIA DURILOR" (**„Cineva acolo sus mă iubește", „Walkover", „Rocky", „Învingătorul", „Campionul", „Love story pe ring"**) cuprinde — paradoxal — multe dintre cele mai candide, sentimentale și tandre portrete masculine din istoria celei de a șaptea arte. Probabil că nu a trecut suficient timp pentru ca experiența colectivă (influențată atît de hotărîtor nu numai de arta cea mai populară — filmul, ci și de spectacolul cu cea mai mare audiență — cel sportiv) să fixeze în limba vorbită expresii ca: „e sensibil ca un boxer" așa cum am zice: „e bun ca pîinea caldă".

Putem abandona deocamdată această remarcă pentru a aborda acești eroi, aflați pe cărările gloriei, ca modele ale reușitei sau ale eșecului în viață.

„Rocky" (1976), ca și autorul și interpretul său, Sylvester Stallone, a practicat cele mai diverse profesii, printre care și boxul. În toate, și mai ales în box, s-a dovedit talentat. De fapt, Rocky își caută cu tenacitate marea șansă de a ieși din anonimat, de a-și depăși propria condiție de emigrant, de marginal, de a ieși din mediul lipsit de perspective în care s-a născut. Această **ieșire** este o obsesie care, din punct de vedere sociologic, este perfect circumscrisă de miturile denumite **self-made-man** și **American dream.** Refuzul repetat al ratării este și de data aceasta o provocare a propriilor sale limite: Rocky va accepta să se întîlnească pe ring cu campionul mondial de categoria grea. În acest meci romantic se înfruntă nu numai doi adversari, ci două lumi: una măruntă, răvășită de ambiții și de refulări, reconstituită fără menajamente și, cealaltă, a lui Rocky, captivantă și ea, sentimentală, candidă, chiar visătoare, încrezătoare în speranța că într-o zi poți deveni **cineva** numai prin tine însuți.

Spectacolul sportiv și spectacolul lumii continuă să se potențeze reciproc și în „volumele" următoare (**„Rocky II"** și **„Rocky III"**). „Ediția princeps", încununată cu importante premii („Oscar", „Globul de aur"), are însă meritul de a fi propus un

Jean Gabin, convingător în orice rol, chiar şi în acela de manager

personaj puternic, un tip, proiectat la polul succesului în condiţia ideală de lupta sportivă: fair-play-ul. Criticii şi-au propus, atunci ca şi acum, să nu stăruie prea mult asupra răspunderilor emoţionale la care filmul obliga audienţa. Revista „Variety" observa că uneori te simţi, ca spectator, prea evident „manipulat sau mîngîiat"; li se reproşa autorilor (Sylvester Stallone — scenariul, John. G. Avildsen — regia), tratarea maniheistă, chiar schematică a subiectului, chiar dacă ea a fost mereu acoperită printr-o interpretare demnă de şcoala unui Elia Kazan.

■ O BIOGRAFIE complexă, cu adevărat contemporană şi semnificativă, întîlnim în filmul **„Walkover"** (1965: traducerea aproximativă a titlului este **„Neprezentarea"**). Scenarist, regizor şi interpret al rolului principal: Jerzy Skolimowski. O înfăţişare tipică de boxer (de la nas, pînă la muşchiulatură şi mers) şi o privire tipică de intelectual cu probleme, definesc un erou frustrat de posibilitatea de a se integra în societate. Eroul nostru s-a refugiat în lumea boxului după ce a fost nevoit să suporte o nedreptate şi consecinţele ei (a fost exmatriculat în anii '50 în urma unei delaţiuni). Lumea boxului, guvernată de legi mai simple şi mai clare decît viaţa de toate zilele, i-a paralizat şi mai mult voinţa de a se integra, de a fi „în rîndul oamenilor". Această perpetuă trecere în care se află, refuzul oricărui confort material îi sînt dictate mai mult de sensibilitate decît de raţiune. Toate regulile sportivităţii, mai ales refuzul de a trişa, au devenit propriile sale reguli de viaţă. Dar, vai, viaţa nu este un joc! Iar teama continuă de a nu fi nedreptăţit şi de a nu greşi duc la însingurare.

■ NATURA umană este însă foarte complicată. Iată un alt boxer, cel din **„Învingătorul"** (1981. Regia: Tudor Mărăscu). Un boxer care **întîmplător** ajunge campion naţional, olimpic şi european. „**Întîmplător** — explică regizorul — pentru că nu este un om foarte dotat pentru competiţie, adică, în sinea lui, îi este frică." Această trăsătură nu exista în scenariul iniţial; ea a fost cerută de regizor pentru a „complica" dramaturgia filmului. Alegerea lui Marian Culineac, boxer, ca interpret al rolului principal avea să confirme această frică de eşec, de ridicol, care îi îngreunează dramatic cariera

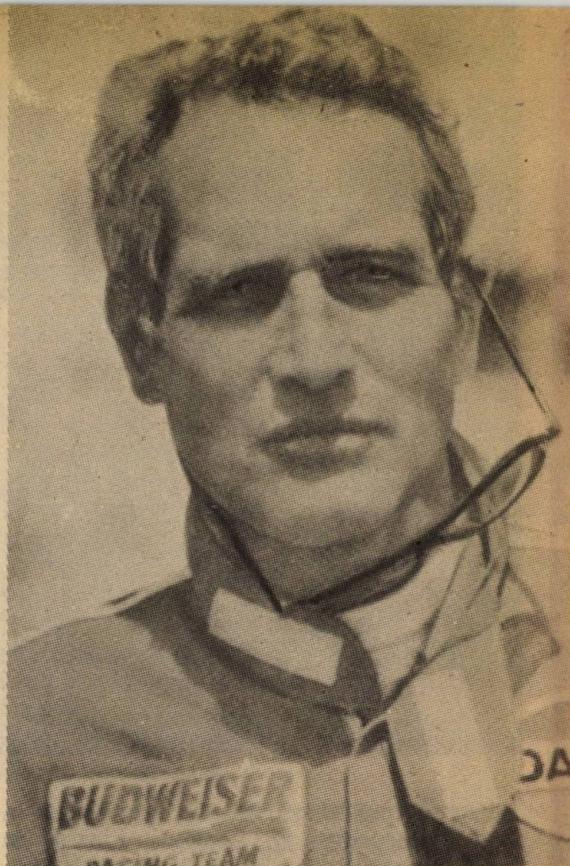
sportivă. Şi culmea, exact atunci cînd reuşeşte să se elibereze de ea, să intre în ring normal, fără frică, este înfrînt. Dar, din păcate, această înfrîngere vine prea tîrziu pentru a mai putea deschide şirul unor victorii... Ea este începutul unui declin care se va sfîrşi cu retragerea din viaţa sportivă.

CURAJ PENTRU FIECARE ZI

■ CUM oare şi-ar putea arăta curajul nişte bărbaţi adevăraţi din secolul al XX-lea? Cum ar putea ei să-şi petreacă agreabil şi util timpul liber? Cum ar putea ei să se pasioneze de ceva nou, ceva care să le solicite şi forţa şi inteligenţa şi temperamentul? Bineînţeles, alergînd după o minge!

■ ÎN **„Meciul secolului"** (1975. Regia: Nana Moelidze) asistăm la înfiinţarea primei echipe de fotbal din Gruzia, la începutul secolului. Vestea existenţei acestui sport minunat a navigat din bătrînul Albion pînă într-un minuscul port gruzin de pe malul Mării Negre, port ce părea nu numai pierdut de lume, dar şi pe veci uitat. Aura legendară a înfruntării dintre două echipe pentru o minge nu îi împiedică deloc pe bărbaţii locului să îi înţeleagă sensul şi, de ce nu, viitorul. Patetismul iniţiatorilor este privit cu complicitate de regizoarea şi co-scenarista filmului. Probabil, tocmai pentru că este femeie. Ea învăluie într-o afecţiune discretă, dar şi în ironie jocul bărbaţilor pe nisipul cald al plajei; echipamentul lor (un fel de şalvari... de sport), poarta improvizată, dar mai ales întîlnirea cu reprezentanţii fotbalului insular sînt momente de antologie comică. Şi, pentru mai multă siguranţă, pînă la adaptarea temperamentului gruzin la rigorile fair-play-ului, arbitrul utilizează în loc de fluier... pistolul.

■ CA şi vedetelor muzicii uşoare, vedetelor sportului li se deschid cîteodată porţile „fabricii de vise" — ale filmului. Regizori şi scenarişti abili pot imagina un subiect care să pună în valoare calităţile sportive ale unui Pelé, de exemplu, fără a-l solicita prea mult ca actor. Acesta este cazul

Paul Newman, pilot de curse la Indianapolis, jucînd propriul său rol în filmul „Winning" (Învingătorul)

unei producţii recente, **Drumul spre victorie**: într-un lagăr de prizonieri americani şi europeni din timpul celui de-al doilea război mondial se organizează un meci de fotbal între reprezentanţii ocupaţiei naziste şi „restul lumii". Evident că miza acestui meci (plauzibil în contextul dat) este de a obţine o primă şi necesară victorie morală asupra nazismului, victorie care să o prefigureze pe cea din 1945.

■ DEŞI am exclus de la bun început referirea la filmul documentar, trebuie acceptată cel puţin o revenire asupra acestei decizii, din două motive: primul — există filme documentare care depăşesc limitele genului, al doilea — viaţa însăşi este un redutabil autor de ficţiune. Realizatorii documentarului de lung metraj **„Echipa de aur"** (1981, regia Surányi András) au mers cu aparatul de filmat şi cu magnetofonul nu numai pe urmele foştilor componenţi ai celebrei echipe ungare vicecampioană mondială în 1954 şi în-

Al Pacino (stînga) în rolul lui „Bobby Deerfield" nefericitul campion al curselor de formula I

vingătoare a Angliei chiar pe „Wembley", ci și pe urmele celor din anturajul acestei echipe și ale adversarilor săi britanici și vest-germani. Documentele de arhivă dau amintirilor suportul pînă atunci evocat; în economia filmului ele sînt plasate în așa fel încît să constituie **accentele** unei desfășurări dramaturgice concepută după regulile spectacolului. **„Echipa de aur"** are — și ca film — un punct culminant: apariția lui Puskáș, al cărui nume nu lipsea din nici o relatare. Fiecare interviu este condus și folosit întîi ca monolog, apoi amintirile reintră în dialog într-un fel de un-doi-uri cinematografice, ca într-un meci. Un meci adevărat, dar și poetic. Niciodată „melo". Și cum spiritul de echipă merge mînă în mînă cu simțul umorului, **„Echipa de aur"** este nu numai un documentar, ci și un **document** „condimentat" despre vîrstele omului.

HANDBALUL, MUZICA SAU VIAȚA

■ ÎN **„Șansa"** (1980, regia Feliks Falk) sînt opuse două chipuri și, totodată, două stiluri, două „tactici" și — de ce nu? — două strategii: ale unui profesor de literatură, dotat cu o fină intuiție și un tact deosebit în reperarea elevilor pasionați de artă, și ale profesorului de sport, care știe că victoriile echipei de handbal (înființată și antrenată de el) îi pot consolida cariera. Antrenorul de handbal va cîștiga destul de repede încrederea foarte tinerei echipe, conducînd-o cu abilitate către primele victorii; apoi, încet, introduce un regim de antrenamente prelungite, prin care încearcă să facă familiare și alte „metode" de a cîștiga, pînă cînd unul dintre adolescenți, deosebit de sensibil, ajunge într-un conflict disperat cu posesivul antrenor, încercînd să se sinucidă. Marea șansă a cîștigării Cupei naționale este pierdută, antrenorul este mutat la altă școală (o va lua de la capăt la fel?), iar profesorul de literatură meditează, în final, despre vicisitudinile vieții, despre puterea tandreței și a încrederii.

NICIODATĂ NU M-AM SIMȚIT ATÎT DE LIBER CA ATUNCI CÎND ALERG ...

■ ...sînt cuvintele lui Colin Smith cînd, pentru o clipă, se aruncă pe pămîntul acoperit de frunze umede, să se odihnească. **„Singurătatea alergătorului de cursă lungă"** (1962, regia Tony Richardson), un alt film din „Free Cinema", este un monolog în imagini al evadării perpetue către un ideal de puritate: trebuie să poți, să știi să alergi destul de repede pentru a nu te lăsa ajuns sau prins. Încătușat de convenții, de constrîngeri, de confortul vieții burgheze, de minciuni, Colin Smith constată după moartea tatălui că banii primiți de la asigurări au consolat-o pe mama sa foarte repede. Ajuns într-o casă de corecție, Colin se retrage și mai mult în sine („Ei nu pot să afle ceea ce ne spunem nouă înșine"). În lunga cursă a vieții, el este lăsat singur. Pas după pas, își spune sieși, fără menajamente, adevărul. Dragostea lui nemăr-

turisită pentru oamenii adevărați îi dă o puternică și reală conștiință a libertății. Așa că, în pofida ambiției directorului școlii de corecție, care prin victoria lui Colin Smith și-ar fi consolidat poziția în ierarhia socială, **alergătorul de cursă lungă** decide, cu cîțiva metri înainte de sosire: „Am să pierd cursa aceasta pentru că eu nu sînt un cal de curse". Este protestul său, modul său de a se păstra pur, adevărat, sincer. Și, pentru prima dată, el nu mai este nedumerit, stîngaci, pentru prima oară monologul său a încetat să fie numai meditativ, „furios": a devenit acțiune.

O altă cursă, și ea lungă și tradițională, în împrejurimile Romei, poate fi o excelentă premisă pentru o comedie (**„Cursa de 100 de kilometri"**, 1959, regia Giulio Petroni). Dintr-o perspectivă neorealistă, cîțiva dintre participanți sînt „detașați" pentru a li se face portretul. Uneori acesta e grav, alteori e liric, comic sau grotesc. Motivele cele mai diferite, dar cu scop comun, au adunat acești oameni pe același drum căruia i se atribuie, bineînțeles, un sens figurativ. Evident, ei sînt suficient de mulți pentru a reconstitui în cheie comică problematica unei societăți. În rest, unde este mișcare este și gag, și dacă mai adăugăm și valențele temperamentului meridional, succesul (filmului și cursei) este garantat. În situația-limită reprezentată de o asemenea întrecere nu sînt posibile decît momentele **adevărurilor**, mici cioburi de sticlă colorată care recompun condiția umană pentru uimirea și bucuria oferite de un caleidoscop.

■ SÎNT acestea doar cîteva pelicule pe care memoria afectivă a cinefilului le poate reține. Seria filmelor inspirate de lumea sportului e cu mult mai mare și tinde, în fond, să nu aibă... finiș. La fel ca literatura, sportul, văzut ca fenomen vorbind despre umanitate, pune la îndemîna cineaștilor materialul tematic pe care se poate articula, cu rigoarea profesională necesară, limbajul specific al filmului.

Mariana IOAN

Tatum O'Neal, fiica celebrului Ryan O'Neal, „băiatul" din Love-story, **în filmul cu tematică sportivă** Vis de glorie.

Iubind la fel de tare sportul ca bunicul ei: Mariel Hemingway, despre care Woody Allen spunea că „este probabil cea mai atrăgătoare femeie din lume". Cu-așa bunic...

De la alpinism pînă la volei:

ALEGEȚI-VĂ SINGURI FILMUL!

SUBSPECIA filmului sportiv cunoaşte o mulţime de titluri de realizări cinematografice, adesea valoroase, pe toate meridianele. Cercetătorul vest-german Hans C. Blumenberg a inventariat – doar pînă în anul 1970 – nu mai puţin de 273 de filme cu temă sportivă şi de circulaţie universală. Între timp, registrul s-a îngroşat, desigur, odată cu creşterea apetenţei generale pentru manifestaţia şi implicit pentru imaginea sportivă în lume, pe care mai ales Jocurile Olimpice şi diversele campionate mondiale transmise la televiziune au făcut-o de uz comun.

Oferim cititorilor, în rîndurile care urmează, o selecţie din multitudinea de filme cu temă sportivă, ordonate pe discipline sportive.

ALPINISM: **Venner — Norwegen** (Învingătoare — Norvegia, 1960), regia Tancred Ibsen, cu Alf Malland, Tor Stokke; **Moartea unui ghid** (Franţa, 1978)

ATLETISM: **The Loneliness of the Long-Distance Runner** (Singurătatea alergătorului de cursă lungă, Anglia, 1962), după nuvela cu acelaşi titlu a lui Alan Sillitoe, în regia lui Tony Richardson, cu Michael Redgrave, Tom Courtenay; **Campioana mea** (S.U.A., 1980), regia Gwen Arner, cu Joko Shimada, Chris Mitchum.

AUTOMOBILISM: **Red Line 7000** (Linia roşie 7000, S.U.A., 1965), regia Howard Hawks, cu James Caan; **Grand Prix** (S.U.A., 1966), regia John Frankenheimer, cu Yves Montand, James Garner; **Viteza** (U.R.S.S., 1980), regia Dmitri Svetozarev, cu Aleksei Batalov, Dmitri Haratian, Merle Talvik.

BASCHET: **One on One** (Să prinzi o stea căzătoare — deşi în româneşte titlul sportiv „Om la om" ar fi fost mai fidel; S.U.A., 1977), regia Lamont Johnson, cu Robby Benson (co-scenarist), Annette O'Toole, G.D. Spradlin; **Baschetbalista cu nr. 5** (R.P. Chineză, 1978)

BASEBALL: **Take me out to the ball game** (Du-mă la meci, S.U.A., 1949), regia Busby Berkeley, cu Frank Sinatra, Esther Williams, Gene Kelly.

BOB **Stele de iarnă** (România, 1979), regia Cristiana Nicolae, cu Val Paraschiv, Gheorghe Cozorici, Maria Rotaru.

BOX: **Body and Soul** (Trup şi suflet, S.U.A., 1947), regia Robert Rossen, cu John Garfield, Lilli Palmer; **The Set-up** (Organizaţia, S.U.A., 1949), regia Robert Wise, cu Robert Ryan, Audrey Totter; **The Champion** (Campionul, S.U.A., 1949), regia Mark Robson, cu Kirk Douglas, Marilyn Maxwell, Arthur Kennedy; **The harder they fall** (Prăbuşirea va fi şi mai grea, S.U.A., 1956), după romanul cu acelaşi titlu de Budd Schulberg, regia Mark Robson, cu Humphrey Bogart, Rod Steiger; **Somebody up there likes me** (Cineva acolo sus mă iubeşte, S.U.A., 1956), regia Robert Wise, cu Paul Newman, Pier Angeli, Everett Sloane; **Requiem for a heavyweight** (Requiem pentru un greu, S.U.A., 1962), regia Ralph Nelson, cu Anthony Quinn, Jackie Gleason, Mickey Rooney; **Walkover** (Neprezentarea, Polonia, 1965), cu Jerzy Skolimowski (şi regia), Alexandra Zawieruszanka; **Vincent, François, Paul et les autres** (V., F., P. şi ceilalţi, Franţa, 1979), cu Gérard Depardieu.

CĂLĂRIE: **Smelîe liudi** (Oameni curajoşi, U.R.S.S., 1950), regia Konstantin

Iudin; **National Velvet** (Vis de glorie, S.U.A., 1978), regia Bryan Forbes, cu Tatum O'Neal, Christopher Plummer, Anthony Hopkins, Nannette Newman.

CICLISM: **Les Cracks** (Vedetele, Franța), regia Alex Joffe, cu Bourvil; **Vin cicliștii** (România, 1969), scenariu Al. Struțeanu și Emanuel Valeriu, regia B. Miheles, cu Mircea Albulescu, Dem Rădulescu, Ștefan Tapalagă, Ștefan Bănică, Ana Széles.

FOTBAL: **Domenica della buona gente** (Duminică la Roma, Italia, 1953), regia Anton-Giulio Majano, cu Renato Salvatore, Sophia Loren; **Két félidő a pokolban** (Două reprize în iad, Ungaria, 1961), regia Zoltán Fábri, cu Imre Sinkovits, Dezsö Garas; **Victory** (Drumul spre victorie, S.U.A., 1981), regia John Huston, cu Sylvester Stallone, Michael Cain, Max von Sydow și fotbaliștii Pele, Ardiles, Deyna, Moore, van Himst.

GIMNASTICĂ: **Inelele gloriei** (U.R.S.S.), cu Albert Azarian (campion olimpic la inele în 1956 și 1960); **O necem jinem** (Despre altceva, Cehoslovacia, 1963), regia Vera Chytilova, cu Eva Boșakova-Vechtova (campioană olimpică la bîrnă în 1960); **Amore e gimnastica** (Dragoste și gimnastică, Italia, 1972), regia Luigi Filippo d'Amico, cu Senta Berger, Adriana Asti, Maria Pedani.

HANDBAL: **Szansa** (Șansa, Polonia, 1980), regia Feliks Falk, cu Krzysztof Zalewski, Jerzy Stuhr.

HOCHEI PE GHEAȚĂ: **Slapshot** (Scatoalca, S.U.A., 1976), regia George Roy Hill.

ÎNOT: **Dawn** (Viața triplei campioane olimpice de înot Dawn Fraser, Australia).

JUDO: **Sugata Sanshiro** (Judo-Saga, Japonia, 1965), regia Akiro Kurosawa.

LUPTE: **La bestia magnifica** (Orice lovitură e permisă, Mexic, 1951), regia Chano Urueta, cu John Miroslava, Crox Alvarado, Irma Dorantes.

MOTOCICLISM: **Once a jolly swagman** (Cîndva, un vesel vagabond, Anglia, 1948), regia Jack Lee, cu Dirk Bogarde, Bonar Colleano.

ORIENTARE TURISTICĂ: **Concurs** (România, 1982), regia Dan Pița, cu Gheorghe Dinică, Marin Moraru, Ștefan Iordache.

PATINAJ: **My lucky star** (Steaua Nordului, S.U.A., 1938), regia Roy del Ruth, cu Sonja Henie, Richard Greene, Cesar Romero; **Frühling auf dem Eis** (Primăvara pe gheață, Austria, 1950), regia Georg Jacoby, cu Eva Pawlik (vicecampioană olimpică de patinaj artistic în 1948), Hans Holt, Oskar Sima; **Oglinda albastră** (U.R.S.S., 1975), regia Viktor Sokolov, cu Tatiana Juk și Aleksandr Gorelik (vicecampioni olimpici în proba de perechi în 1968); **Castele de gheață** (S.U.A., 1981), regia Donald Wrye, cu Lynn Holly Johnson, Robby Benson, Collenn Dewhurst.

RUGBY: **This sporting life** (Viață sportivă, după romanul cu același titlu de David Storey, Anglia, 1963), regia Lindsay Anderson, cu Richard Harris, Rachel Roberts; **Mijlocaș la deschidere** (România, 1980), regia Dinu Tănase, cu Constantin Tănase, Ștefan Maitec.

SCHI: **Der schwarze Blitz** (Fulgerul negru, R.F. Germania, 1958), regia Hans Grimm, cu Toni Sailer (triplu campion olimpic de schi alpin în 1956), Maria Perschy, Waltraud Haas.

ȘAH: **Grossmeister** (Marele maestru, U.R.S.S., 1972), regia Serghei Mikaelian, cu Andrei Miagkov, Larisa Malevannaia, și cu prezența marilor maeștri Mihail Tal, Efim Gheller, Paul Keres, Viktor Korcinoi.

TENIS: **Little Mo** (Micuța Mo, S.U.A.), regia Dan Haller, cu Glynnis O'Connor, Anne Baxter; **Players** (Jucătorii, S.U.A. 1980), cu Ali McGrew, Dean Martin jr. și jucătorii Năstase, Vilas, Connors, McEnroe, Pancho Gonzales.

VOLEI: **Pescărușul speranței** (R.P. Chineză, 1983), regia Zhang Nuarxin, cu Chang Slanshan, Guo Bichuan, Jiang Yunhui.

Film şi original

Există şi filme sportive realizate după opere beletristice cunoscute (în proză sau de teatru). Iată cîteva:

- **Alibi Ike** (S.U.A., 1935, regia Ray Enright, cu Joe E. Brown, Olivia de Havilland, Eddie Schubert), după nuvela despre baseball a lui **Ring Lardner**

- **Golden Boy** (Băiatul de aur, S.U.A., 1939, regia Rouben Mamoulian, cu Barbara Stanwyck, Adolphe Menjou ,William Holden), după piesa pugilistică a lui **Clifford Odets**

- **Under my skin** (Bătrînul meu, S.U.A., 1950, regia George Blair, cu John Garfield, Micheline Presle, Luther Adler), după nuvela hipică a lui **Ernest Hemingway**

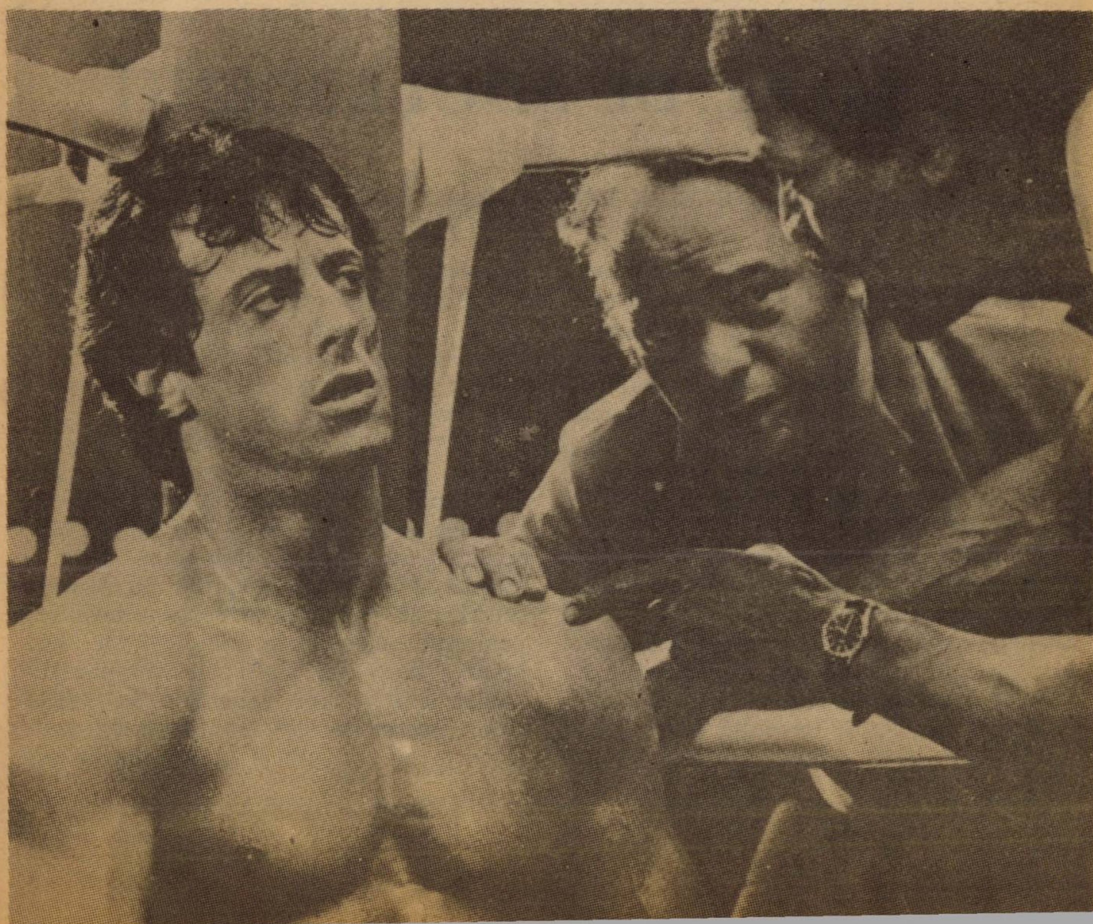
- **The great white hope** (Marea speranţă albă, S.U.A., 1970, regia Martin Ritt, cu Jane Alexander, James Earl Jones), după piesa pugilistică a lui **Howard Sackler**

- **Bobby Deerfield** (S.U.A., 1977, regia Sydney Pollack, cu Al Pacino, Marthe Keller, Anny Duperey), după romanul automobilistic „Cerul nu are protejaţi" al lui **Erich-Maria Remarque**

- **Klondyke Fever** (Febra aurului, S.U.A, 1979, regia Peter Carter, cu Jeff East, Rod Steiger, Angie Dickinson), după povestea unei curse cu sănii de **Jack London**

- **The Natural** (Naturalul, S.U.A., 1983, cu Robert Redford, Robert Duvall, Kim Basinger), după romanul de baseball al lui **Bernard Malamud**

„Dacă nu reuşeşti în box măcar s-o faci în cinema" — deviza fostului puncheur Sylvester Stalone, regizor şi interpret în al treilea Rocky.

„Cum, şi o să mă vadă toată lumea pe ecran?" (Imagine cu Nadia Comăneci în filmul „Recorduri — Lauri — Amintiri"

O MARE DE ADOLESCENŢI

• „O MARE de adolescenţi care învaţă mersul pe valuri..." se autoparafrazase Nichita Stănescu, cîndva, la Snagov, privind regata în plină desfăşurare, padelele şi pagaiele ca nişte turbine şi trupurile bronzate. Multă vreme m-a obsedat imaginea şi am recitit de cîteva ori poemul chiar în perioada aceea (să tot fie vreo 6—7 ani) cu gîndul la apele lacului împînzite de canotori.

Un puşti scălîmbăiat, cu palmele parcă prea mari, cu tălpile parcă ieşite din glezne, cu încheieturile noduroase ca la mieii tineri, iese din piscină şi se zgribuleşte într-un colţ plîngînd sec, fără lacrimi, cu faţa crîmpoţită de fălcile strînse. Antrenorul îl vede, îl întreabă scurt: „Ce-i mă?! Te-a lovit apa?!" Puştiul dă din cap: „îhîî!" Antrenorul ţîţîie îngrijorat, dar a citit dintr-o privire plînsul de ambiţie al băietanului filiform şi clăpăug, zîmbise chiar imperceptibil. Puştii lui începeau să fie sportivi. Înfrîngerea le zgîndărea ambiţia, îi durea.

Aveam nouă ani pe atunci, palmele şi labele picioarelor parcă prea mari, şi simţisem că înot parcă prea încet.

Orice se scrie şi oricît s-ar scrie despre sport, pare a nu fi îndeajuns. Nici un spectacol al lumii moderne nu descătuşează atît de total ambiţia, emoţiile şi pasiunile omeneşti în completa lor alambicare. Iar atît timp cît comparaţiile comentariilor sînt raportate la perfecţiune, gestul sportiv capătă nimbul artei. Dincolo de sudoare şi încrîncenarea mu-

Doi pescari de medalii aurite: Ivan Patzaichin și Toma Simionov

șchilor, dincolo de paroxismul efortului și al durerii, apare surîsul omului ce se învinge pe sine. Două făpturi omenești închinate doar înălțării imaginii omului despre sine însuși.

Un film despre sportul românesc la patru decenii părea un fel de probă temerară, un fel de tentativă de record la un slalom uriaș. De ce l-am făcut eu, de ce a trebuit să-l fac?! La aceste întrebări nu îți poți răspunde decît apelînd la destin și întîmplare. Poate pentru a-mi reaminti poemul lui Nichita, ori pentru a-mi reaminti de băiatul clăpăug descoperind ambiția și, poate, pentru că astfel aveam să fiu aproape de cei care tocmai îi învățaseră pe americani, la Los Angeles, imnul românesc pe dinafară.

Cum arată campionii?! Cred că fiecare membru al echipei noastre a fost întrebat acasă și printre prieteni: „E adevărat că Nadia...?! Dar Patzaichin e așa sau așa...?! Cîți ani are domne'?!" etc. Cum arată campionii?! Surprinzător de normal, de la locul lor, chiar emotivi și puțin timizi. Toți cei care au ieșit din viața competițională sînt nostalgici. Ceilalți se tem să pronosticheze dintr-un fel de superstiție de înțeles. Adevărata lor putere nu este în mușchi și tendoane ci înlăuntrul lor, în forul cel mai intim, unde se decide între sacrificiul efortului supraomenesc și instinctul de conservare în fața supliciului. Orice probă sportivă e un chin, cu toată frumusețea trupului în efort. Mă minunăm cît de bine se potrivește titlul romanului lui Irving Stone, **Agonie și Extaz,** competiției sportive.

Poate tocmai de aceea mi-am dorit cel mai mult ca acest film să emoționeze, în primul rînd să emoționeze. Să-l fac pe spectator să retrăiască amalgamul de stări pe care le produce efemerul eveniment al recordului, al victoriei sportive. Cu un astfel de gînd, inevitabil îți trece

Echipa de handbal a României cu cîțiva (buni) ani în urmă („Recorduri — Lauri — Amintiri")

prin minte întrebarea: Și atunci ce este peren, ce rămîne cu adevărat din tot efortul imens al tuturor sportivilor?! Rămîne idealul: Citius — Altius — Fortius.

„Există un lucru mult mai trist decît să-ți pierzi idealul; să ți-l atingi". — nota într-o carte de aforisme Cesare Pavese. Arta și sportul sînt ferite de această capcană prin însăși condiția lor, purtînd cel mai frumos atribut al existenței: concursul cu zeii.

Amintindu-mi despre **„Recorduri — Lauri — Amintiri"**, acum un film ce rulează, realizez că îmi rămîn doar crîmpeie de întîmplări și chipurile unor oameni. Am uitat oboseala, nopțile nedormite, spaima în fața lipsei de material de arhivă, problemele de laborator și alergătura de la filmări. Îmi revin în memorie oamenii. Cristian Țopescu, modest și ajutîndu-mă cu tot sufletul din umbră. Mircea Ciocîltei înnebunit de contabilitatea peliculelor, muncind nopți la rînd. Florina Ruican sărindu-mi în ajutor cînd toată echipa era în criză de timp și aducînd benzi de muzică printr-un hocus-pocus, Octavian Vintilă devenit navetist la Buftea. Ori întrebarea candidă a Nadiei: „Cum, și o să mă vadă toată lumea pe ecran?!" de parcă nici nu mai știa că o lume întreagă o urmărise de zeci de ori cu sufletul la gură. Ori de Vasile Șirli, care, cu o răbdare de ceasornicar sau bijutier, a finisat benzile de muzică cu compozițiile sale și ale lui Adrian Enescu.

Și, iar, îmi reamintesc poemul lui Nichita:

„*Această mare e acoperită de adolescenți*
care învață mersul pe valuri, în picioare,
mai rezemîndu-se cu brațul de curenți,
mai sprijinindu-se de-o rază țeapănă,
de soare..."

De ce trebuia să apar în lume cu acest film, tocmai cu acest film?!

Nu știu și ar trebui să recurg iar la ideea de destin. Oricum, sînt la start, cum va fi proba de maraton, singura cu care se poate compara viața de regizor, vom vedea pe cronometrul ecranului de film. Mi-am reamintit de o lege nescrisă a sportului: **„nu trebuie să cedezi niciodată!"**

Anghel MORA

Romanitza — cîntăreaţa de operă a unei echipe de bob

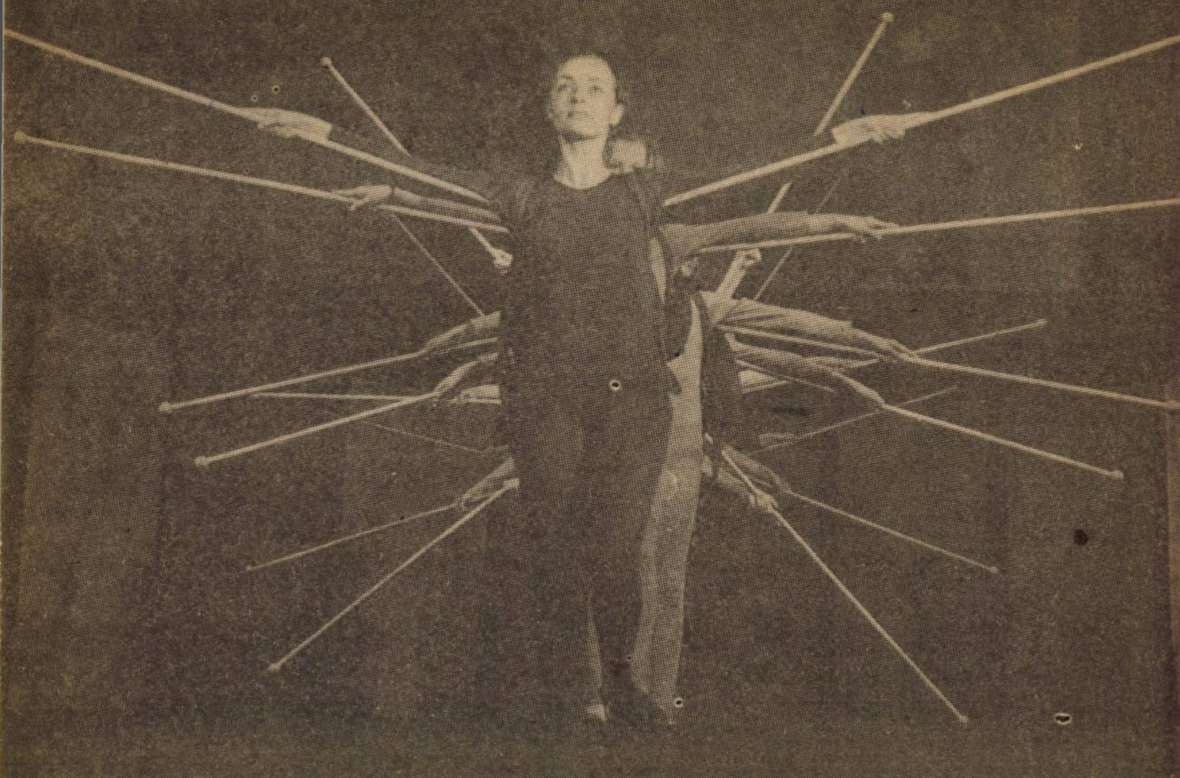
O FOTOGRAFIE din 1925, reprezentînd un echipaj mixt de bob (4 persoane), cu un cronometror gata să lanseze plecarea în cursa de pe Alpii francezi, ne-o arată pe vestita cîntăreaţă de operă Romanitza (pe adevăratul ei nume, Margareta Manolescu) gata de start. În faţă la volan, conducător al bobului, se afla Andrei Aron, prietenul Romanitzei, după care urma încă o pereche de amatori ai sportului de iarnă. „Ne vezi în fotografie — scria în 1925, prietenei sale din Bucureşti, Victoria Florian — sîntem gata pentru o cursă de bob. Tipul cu ceasul în mînă cronometrează minuta exactă cînd ne lansăm pe pantă". Într-o altă epistolă, datată 6 II 1925, Romanitza îşi anunţa aceeaşi colegă din ţară: „Îţi scriu din vîrful munţilor de la Superbagnères, unde sîntem de vreo 2 săptămîni, e admirabil, soare, şi zăpadă — un hotel foarte chic, ultramodern — o mulţime de lume elegantă, seara dans, ziua sporturi; plecăm mîine la Paris, deci scrie-mi, 68 Quai des Orfèvres, Paris".

De altfel, pasiunea pentru sport a cîntăreţei noastre de operă se poate aprecia şi după faptul — indubitabil atestat de o fotografie în munţi — că era o admirabilă... automobilistă! Imaginea o surprinde într-o clipă de repaus, cu ţigara în mînă, în spatele autoturismului decapotabil cu nr. 2454 — RG 6.F. La vremea respectivă, femeia-şofer era o raritate nu numai la noi, ci chiar pe plan mondial. Dar pentru „Romanitza" cea extravagantă, nimic nu părea de neînvins. Oare nu poposise la Paris, imediat după primul război mondial, spre a cînta la Opera mare şi Opera comică, dar susţinea recitaluri de canto, unde — pe lîngă melodii populare şi doine româneşti — Margareta Manolescu cucerea auditorii prin melodiile... fluierate artistic! Cine a fost „Romanitza" în peisajul artei lirice de la începutul veacului nostru?

Născută în Bucureşti la 29 XI 1877 (în prima zi după căderea Plevnei) ca fiică a locotenentului erou de la Rahova Alexandru Ion Manolescu (celebrul artilerist ce conducea „bateria Manolescu"), Margareta şi-a început studiile cu George Stephănescu, debutînd la Piteşti (1902) şi Bucureşti cu un deosebit succes. Era soprană lirico-lejeră, glas rar dotat în peisajul artistic al timpului. Între 1916—1918 a cîntat la Paris în multe festivaluri cu fond patriotic pentru ajutorarea trupelor române de pe front. În capitala Franţei s-a bucurat de îndrumările lui Mihail Vulpescu şi ale unor maeştri parizieni, cîntînd apoi în Franţa, Elveţia, Belgia, Anglia, Algeria etc. Premiera operei **Romanitza** (1912) de Maurice Jacquet a marcat începutul carierei sale internaţionale. A murit în 1946 la Paris, după ce obţinuse adeziunea presei mondiale (printre alţii, Lunacearski a scris o cronică elogioasă, admirînd-o în **„Oneghin"** de P.I. Ceaikovski), iar Tudor Arghezi remarca într-un necrolog patriotismul artistei: „Tulpina Romanitzei a stat pînă la moarte încovoiată încoace, ca ramurile pomului... aplecate cu fructele lui către lumină".

Eugen VICOS

Cu Miriam RĂDUCANU despre

MIŞCAREA-POEZIE, DANSUL-IDEE

SĂ stai de vorbă cu Miriam Răducanu despre **mişcare** — fireşte despre mişcarea-poezie, despre dansul-idee — după ce i-ai văzut fie şi numai un singur spectacol, ar putea părea un gest pleonastic, dacă vorbele ar fi dispuse să împrumute calitatea de pleonasm şi gesturilor omeneşti. Această atît de singulară, de specială dansatoare a noastră (dar oare termenul de „dansator" e suficient de încăpător pentru arta de o factură aparte pe care o practică?) a îmbogăţit scena românească — şi nu numai! — cu spectacole în care dansul-muzica şi poezia se interferau, se împleteau, se contopeau, se topeau unele în altele, arătînd cît de fragile şi labile sînt graniţele atunci cînd sînt supuse unei voinţe şi idei artistice comune, unei trăiri de o intensitate maximă. Aliaţii non-dansatori pe care Miriam Răducanu şi i-a luat în „Nocturnele" sale de la Teatrul „Ţăndărică" (amintiţi-vă de Olga Tudorache şi de Virgil Ogăşanu) sau în spectacolele de poezie de la Teatrul Naţional (Adela Mărculescu sau instrumentistul Gioni Răducanu) erau, cum se

vede, „posedați“ de alte muze decît cea a dansului, dar fiecare din ei se mișca în scenă—alături de colaboratorii balerini ai coregrafei — cu o fluiditate și expresivitate care sugerau că nu numai glasul omenesc poate spune poezie, ci că și corpul omului poate fi investit cu rolul de recitator al unor poeme, e drept fără cuvinte — dar la fel de sugestive și răscolitoare. Demonstrația cea mai complexă — și cea mai imperativ necesară pentru arta și condiția actorului — a făcut-o poate recentul ei spectacol de la Teatrul „Bulandra“, **„O lume pe scenă“.**

Actori, dar mai ales actrițe în cazul de față, aproape toate aparținînd prim planului scenei noastre, învățați, ba uneori chiar aparent obligați de text, să-și dea replica din fotoliu ori să-și spună textul mișcîndu-se cît mai economicos în spațiul magic, dar restrîns, al scenei, au dovedit aici că sînt în stare să se exprime printr-o mișcare care îi apropie de posibilitatea limbajului coregrafic. Că trupul lor poate deveni, sub bagheta magică a regizoarei-coregrafe, un instrument de comunicare la fel de expresiv ca al cuvintelor sau strunelor viorii. Că din actori — de (aproape) orice vîrstă și de (aproape) orice kilogramaj — se pot obține niște dansatori admirabili sau niște mimi în mare forță, ori și unii și alții la un loc.

Demonstrația aceasta era făcută într-un moment în care condiția fizică a actorului — mai ales a celui de o „anumită vîrstă“, care poate nu mai aspiră la rolul de Romeo, dar sigur și-l mai poate îngădui pe cel al lui Othello — a devenit o problemă. Cînd o generație întreagă de actori străluciți trebuie să-și pună cu acuitate (și neliniște) problema înfățișării lor, a felului în care își întrețin „Stradivariusul“ cu care i-a înzestrat natura binevoitoare: glas, chip, dar mai ales flexibilitate a trupului, cel a cărui libertate de mișcare îi poate da și siguranța faptului de artă, a interpretării actoricești calme, dezinvolte, necrispate. Sigur, știm, la intensitatea la care se trăiește acum la teatru, la patima cu care actorii joacă, timpul hărăzit întreținerii fizice — și psihice! — este mult limitat. Și totuși, el trebuie folosit, e obligatoriu să fie folosit și în această benefică direcție, tocmai pentru a întări puterea de rezistență și de existență artistică a actorului.

Spre această discuție am și incitat-o pe Miriam Răducanu, discuție doar aparent delicată, de vreme ce ei înșiși, actorii, actrițele mai ales, au dovedit că se poate, că **totul** se poate. Că Gina Patrichi poate avea unduiri, elasticitate și expresivitate a trupului care ne-au amintit-o pe Maia

Plisețkaia în „Anna Karenina", că Mariana Mihuț își poate impregna mișcările nu numai cu flexibilitate, ci și cu marca personală a harului ei atît de original — umor, vitalitate, ingenuitate —, că trupul Mirelei Gorea și al Mihaelei Hagiu au păstrat în toate fibrele amintirea studiilor lor de coregrafie, că Luminița Gheorghiu și Const. Brînzea ori Mihaela Caracaș pot juca excelent teatru făcînd, totodată, dans de cea mai bună calitate.

— Deci, cum s-a petrecut „miracolul", Miriam Răducanu?

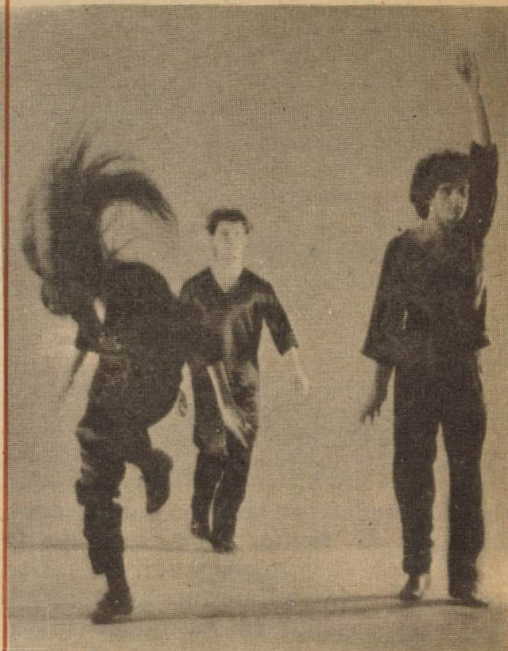
— Nu e vorba de nici un miracol, cum dealtfel sugera și tonul ghilimelelor nevăzute ale întrebării. Știm cu toții că e vorba mai ales de voință și, desigur, de știință a mișcării, de bunăvoință și de tenacitate, de înțelegere.

— Ca s-o luăm de la început...

— Să nu o luăm de la început. Deocamdată s-o luăm de la o amintire proaspătă, păstrată de la spectacolul — de o bogăție extraordinară a mijloacelor — cu „Furtuna" lui Shakespeare montată de Giorgio Strehler la „Piccollo Teatro". Pentru a sugera că Ariel întruchipează spiritul, gîndul magicianului Prospero, imponderabilul zbor al fanteziei, regizorul a plasat o parte din rol în aer — interpretul fiind atîrnat de plafon printr-un sistem de legături, sigur, invizibile, — și o altă parte din rol pe scenă. Ceea ce a fost magnific la Ariel — pentru că sînt sigură că efectul atîrnării nu mi-ar fi spus nimic — era faptul că mișcarea sa în aer, zborul planat, grația gesturilor sugerau vorbele, erau mișcare „vorbită", în timp ce, reîntoarsă pe pămînt, mișcarea era la fel de „zburată" ca în văzduh. Interpretul lui Ariel era o micuță și delicată mare actriță a teatrului italian, căreia prefer să-i spun (pentru demonstrația de față) vîrsta în locul numelui — altfel ar părea o indelicatețe: la 55 de ani, actrița avea o asemenea fluiditate a mișcărilor și își putea stăpîni atît de perfect trupul, încît o credeai cu adevărat capabilă de zbor.

— Cum a obținut această performanță nu cred că e cazul să vă mai întreb.

— N-am întrebat-o nici eu, se înțelege. Vă asigur însă că foarte mulți dintre actorii noștri ar fi în stare de un

Mișcare pură

fapt de artă similar, spuneați doar adineauri că v-au plăcut actorii de la „Bulandra". Ideea de a lucra în acest mod cu actorii.

— ...în care mod? Aceasta e întrebarea!

— Imediat, să-mi termin gîndul. Deci, ideea de a face și acasă un asemenea tip de spectacol mi-a venit mult după „Nocturne" sau spectacolele de la „Nottara", după ce exersasem timp de trei luni, în 1983, la „Théâtre de l'instant" din Brest (Bretagne), cu trupa de actori a regizorului Bernard Lotte, o trupă între 20—45 ani, cu care s-a lucrat superb; era atîta bucurie, atîta voluptate în această descoperire a propriilor posibilități de a se exprima liber, ușor, prin mișcare, de a-și recăpăta această libertate care era nu numai a trupului, ci și a psihicului, încît au acceptat fără crîcniri cel mai riguros antrenament fizico-psihic.

De fapt, Lotte văzuse spectacolul pe care-l făcusem cu un an înainte cu studenții Conservatorului de artă dramatică din Rênnes — tot în Bretagne —, realizat cam tot după trei luni de antrenament — de astă dată făcut „la sînge"; erau doar niște studenți foarte tineri, cu zeci de exerciții în jurul unor texte dar și fără texte, și în care toți profesorii remarcaseră imensul lor cîștig în exprimarea scenică.

— Spuneați odată că nu există pentru un actor greșeală mai gravă decît aceea de a separa pregătirea sa artistică generală de cea fizică: trupul fiind propriul său instrument de expresie, actorul are nevoie de această siguranță a mișcării, cea care îi poate asigura totala libertate de creație, are nevoie să nu-și „simtă" corpul (să nu-l simtă ca o povară, desigur); să-și dea seama că poate să se miște — oricît de complicat — și să-și spună totodată replica — oricît de dificilă — fără a se jena pe sine însuși. Ei bine, cum se poate obține asta? Cum ați lucrat cu actorii de la „Bulandra"?

— Sigur că se începe cu exerciții (obligatorii!) de gimnastică generală, cu încălzirea menită să asigure mobilitatea musculară și a articulațiilor, să mărească suflul și să coordoneze respirația cu mișcarea, să le dea colaboratorilor mei mult rîvnita senzație de confort fizic și psihic necesară oricărui act de creație. Acestea durau cam o oră. Pe urmă, inventam, elaboram împreună exerciții — zeci de exerciții — care trebuiau să exprime o idee, o stare, un vers. Marea bătălie a fost ca actorii să cîștige această libertate de mișcare nu ca o lipitură la text, ci să țîșnească din text, să-l povestească. La început, toți actorii făceau aproape toate rolurile și abia pe urmă și-au ales — adică s-au impus de la sine — rolurile care li se potriveau cel mai bine. Fie că era vorba de niște clovni și numerele lor de circ, de carnavalul de la Veneția sau de songurile lui Brecht, toți trebuiau să le facă inițial pe toate.

— Și au rezistat?

— La început cereau pauze la fiecare 15 minute, unii își pierdeau suflul și oboseau imediat, apoi au ajuns să lucreze cîte 4 ore fără pauză. De la o zi la alta s-a mărit ușurința și grația cu care se mișcau și li s-a corectat ținuta generală a corpului. Sigur, nu toți au rezistat, cinci din cei care au început cu noi au plecat repede, cei rămași m-au blestemat, sînt sigură, nu o dată, dar cu tot efortul greu, vizibil, la care s-au supus, actorii căpătau din ce în ce marea satisfacție de a simți că au acumulat și au adăugat harului lor această nouă dimensiune. Și mai ales au înțeles un lucru esențial: condiția fundamentală a antrenamentului este să nu se oprească. Să continue zilnic. Că „antrenarea" actorului nu înseamnă numai memorizarea textului, ci că și trupul are nevoie de memoria sa bine exersată. Noi și concepusem dealtfel spectacolul ca un fapt de artă deschis unor mereu împrospătate numere, al unor mereu înnoite tehnici de

Figură de dans înregistrată de prototipul unui sistem electronic

dans și teatru, ca să nu se piardă — nici actorii, nici eu, nici publicul — marele cîștig artistic obținut.

— Ați făcut și în alte teatre și cu alți actori „mișcarea de scenă" a unor spectacole de excepție. Cele semnate de Cătălina Buzoianu, de pildă — **„Maestrul și Margareta"** sau **„Să-i îmbrăcăm pe cei goi"...**

— În cazul de care vorbiți, faptul că am lucrat cu niște actori formidabili a fost, într-adevăr, o bucurie: pentru marele lor talent, dar și pentru că au o asemenea splendidă condiție fizică —mai exact: psiho-fizică! Ați văzut cum se mișcă, ce ținută are, mai ales în ultima vreme, Ștefan Iordache? Ca să aflați secretul, mergeți și dv. și faceți zilnic înconjurul parcului Herăstrău: îl veți întîlni. Ați vedea cum se formează, cum se cultivă forma splendidă a unui actor...

— Bine că ați precizat „a unui actor": altfel m-aș fi grăbit să spun, ca în orice conversație distinsă, cei de față sînt excluși.

— Nu sînt deloc excluși, ba dimpotrivă: dar cum vorbeam de actori, în cazul lor trebuie amintit mereu: actorul care nu vrea să-și devanseze vîrsta, să-și limiteze în mod prematur repertoriul, să ajungă a juca numai mătuși, bunici sau moșnegi sfătoși, nu trebuie, nu are voie, nu-i este permis să-și uite obligația de a-și respecta și întreține acel minunat instrument de comunicare artistică care este propria lui ființă...

— Și acum? Acum ce urmează, Miriam Răducanu? Care vor fi fericiții ce vor beneficia de „aspra și necruțătoarea" și atît de binevenita dumitale baghetă?

— Prima voi fi eu: — vă asigur — nu mă voi opri. Am inerția mișcării, nu spuneați așa? Și mai am și exercițiul răbdării: știu să aștept. Dar mărturisesc că nu-mi face plăcere să aștept prea mult: mai ales că un spectacol închinat în principal Mariei Tănase începe să prindă în mintea mea forme tot mai concrete.

— Sînt convinsă că teatrele se vor bate pentru el. Pe curînd, deci, Miriam Răducanu, la un nou spectacol ce-ți poartă semnătura inconfundabilă.

Sanda FAUR

SCHIOR PE ACOPERIȘ?

NU. Nu este vorba decît de o iluzie optică. Schiorul nu va cădea pe acoperișurile caselor.

Comentatorii sportivi au apreciat drept o șansă deosebită pentru fotograful profesionist care a surprins acest instantaneu. După ce a fost felicitat de confrații săi pentru reușită, spre mirarea participanților, el a declarat că nu a avut intenția de a fixa, pe peliculă, săritura schiorului ci a dorit să fotografieze biserica din Innsbruck, unul dintre monumentele arhitectonice din orașul considerat a fi o capitală a sporturilor de iarnă. Vorba aceea: unde dai și unde sare!

Dramele arenei, nu cu mult diferite de cele ale scenei, doar cu un plus de autenticitate

GLORIA E ÎNCĂ DEPARTE

N-AM văzut prea multe spectacole de balet. Nu este o mîndrie. Dimpotrivă, îmi strecoară un sentiment de înfrîngere în fața vitezei cotidiene, devenită viteză de viață și, implicit, superficialitate. Poate că am petrecut mai mult timp în culise, decît în sală. Și oricare ar putea insinua un motiv sau altul. Dacă ar fi să adun acele ore ar da peste cincizeci de spectacole. Nu le-am văzut niciodată din fotoliu, ci în acel infern în care mișcările se purificau cu fiecare picătură de sudoare. E drept că un mod de a atrage cuiva atenția asupra unei lumi e cel de a plusa puțin, de a încerca să cîștigi spectatorul și cititorul printr-o ușoară exagerare, care să-i impresioneze.

Merce Cunningham în piesa sa intitulată Gallopade, **prezentată la City Center din New York în 1982.**

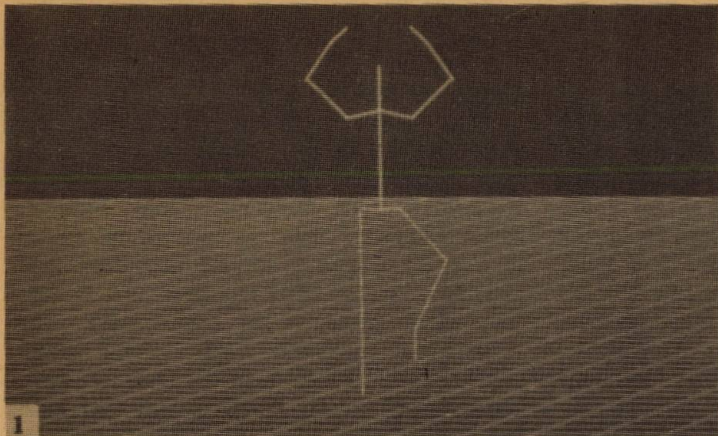
Dar baletul, dincolo de sublimul unui spectacol, este un infern fizic și artistic. Și pictura, dincolo de culoarea odihnită într-o ordine nouă, este tot un infern. Și la proză, dincolo de spectaculozitatea construcției, se întinde nesfîrșitul infern al mesei de scris. Chiar și un mare romancier are nevoie de condiție fizică. După cîteva ore de scris parcă i se rup oasele, încheieturile se pietrifică și umerii se apleacă înmuiați. La masa de scris, mai ales romancierul cară saci și în paralel cu asta poartă în suflet povara unei lumi pe care o naște. Numai cine a încercat (fie că a izbutit sau nu) știe cît epuizează o carte. Și nu numai o carte. O sculptură îți ia ceva din viață. Parcă ar lua din cioplitor și-ar pune în piatră. La fel și baletul. O mișcare e un gest superb, o formă de expresie, îndărătul căreia se află zile și zile, ani, ba chiar zeci de ani de alte mișcări. Am văzut studii și repetiții la operă, studii și repetiții la teatrul de operetă, la liceul de coregrafie și chiar la un bar cu program vesperal, i-am ascultat și pe mari balerini, îndeobște oameni însingurați, și am încercat să aflu cum gîndește un om care dansează în fața meselor la care oamenii petrec.

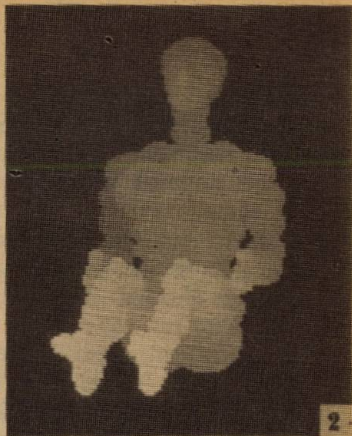
Plăcerea jocului debutează naiv, ca în primele forme primare de dans. Uneori nici nu se vede. E numai o ambiție sau o intuiție a părinților. Pentru copii, studiul începe cu o promisiune, cu o condiție fără de care „n-ai să poți face nimic", îi spune profesorul. Și copilul acceptă, convins fiind că, după ce va deprinde secretul și armonia mișcărilor, chinul se va sfîrși, fără să știe că perfecțiunea este o iluzie iar chinul lucratului la bară nu se sfîrșește niciodată. Nu trece mult și se învață cu el, așa cum cămila se obișnuiește cu cocoașa. De cele mai multe ori ceasurile de studiu, de pregătire fizică la bară, îi creează o infirmitate. Pierde copilăria. Începînd să se joace, pierde chiar jocul. Fără joc rămîne o poartă deschisă spre singurătate. Cine cedează în această luptă cruntă cu bara fixată la perete își încheie toate conturile cu baletul. Bara nu ajunge. Trebuie să lucrezi la spaliere, chiar să te joci cu coarda, ca un boxer. Corpul e un conti-

nent de mişcări. Dar cele de balet sînt încă departe. Trebuie să tragi de el, să-ţi întinzi mîinile, picioarele, să-ţi îndoi coloana ca şi cum ar fi a duşmanului tău şi n-ai mai avea nevoie de ea. Ca să te asculte, corpul trebuie încălzit, trebuie dus la starea de ardere. Abia atunci începe să cînte. Infernul acesta se repetă în fiecare zi. Începe pe la ora 9. Uneori la 10. Niciodată mai tîrziu. Durează două-trei — adesea chiar patru ore. Cei mai mulţi se rezumă la două-trei ore. Studiul începe uşor, toţi se mişcă de parcă ar vrea să termine, de parcă le-ar părea rău după ei. Un pian sună adunarea, seamănă cu chemarea soldaţilor la instrucţie. Şi balerinii se aşază la bară şi încep cu exerciţiile clasice. De acolo sala se vede enormă, pustie, cu cîteva siluete stafiotice în dreptul oglinzilor, ascultînd un pian care numai mie, în somnul încă nedestrămat, mi se părea strident. Jette, jette, jette, fiecare îşi aruncă piciorul în ritmul muzicii. Mîinile şi picioarele unui balerin ajung totdeauna mai sus decît capul. El simte neputinţa zborului şi picurii de sudoare prelinşi pe ceafă. Încet, încet, fiecare renunţă la scurtele de fîş, la fulare. Corpul devine din ce în ce mai liber. Parcă începe să spună ceva şi se smulge din muţenie. Fiecare mişcare începe să aibă conturul delicat al unei litere. Şi cînd se leagă, cînd în mijlocul sălii balerinii combină diverse figuri de balet, ai sentimentul că din mişcările de dinainte încep să se lege cuvinte simple, primele trepte ale limbajului. E ca şi cum un om ar reînvăţa în fiecare zi lucruri complicate şi de fiecare dată ar începe asta prin a exersa scrierea cuvîntului ma-ma, ta-ta, ca-sa, ma-sa. Mişcările se complică şi cîştigă în expresie. Corpul balerinului începe să simtă libertatea. Unii stau pe margine. S-au oprit mai repede. Sînt cei cu tendonite, cu discopatii lombare, cu întinderi musculare. În balet corpul traversează aceleaşi căderi şi accidente ca şi în sport. De la un timp nu te mai ajută. Cedează. Nu-i destul că nu-ţi îngăduie nopţi pierdute, te pedepseşte pentru mersul pe jos pînă ţi se umflă picioarele, ţine cont de fiecare mîncare pe care o înghiţi în silă şi-ţi răspunde cu performanţe ca un cal de curse, nu numai după felul în care l-ai antrenat, dar şi după modul în care l-ai hrănit. Şi cu toate că ai respectat lunga listă de prescripţii, de măsuri, într-o bună zi, chiar tînăr fiind, nu mai vrea, refuză, cade aşa cum cade un sistem energetic sau ceasornic de clasă, deşi fiecare piesă în parte e prevăzută să funcţioneze ireproşabil vreme îndelungată. Undeva crapă, undeva se răzbună şi n-ai cum să te pui împotrivă. Şi balerinii în convalescenţă sînt ca sportivii care se încălzesc stingheri pe marginea terenului. Încă nu au încredere în ei şi nu au curaj.

După două ore de studiu, orice corp de balerin pierde aproape un kilogram. Cu cît devine mai uşor, cu atît hainele cîntăresc mai mult. Din corp în ţesătura îmbrăcămintei trece primul preţ al baletului. De obicei după studiu, balerinii rămîn cîteva minute întinşi pe parchetul lustruit şi rece. Undeva într-un colţ sau la un alt etaj în clădirea teatrului îi aşteaptă o altă sală, unde corpul lor se pregăteşte pentru rostirea unei poveşti. Acolo soliştii lucrează cîte doi, docili şi supuşi sunetelor unui pian sau ale unui difuzor de magnetofon. Şi infernul începe iar pentru o oră sau două, uneori trei. Nu mai este plăcere. E muncă. Gloria e încă departe. Gloria cu plăcerea nu se întîlnesc niciodată. Sau arareori şi atunci la sfîrşit. Aproape prea tîrziu. Zile la rînd repeţi o „poveste", încerci să fii un orator al mişcării. Şi apoi vine spectacolul, o fulgerare, o trăire scurtă, de fluture, ca o lumină care arde scurt, după ce vreme îndelungată ai cărat cărbuni şi lemne şi-ai pregătit vatra. E o bucurie atît de scurtă încît e mai plăcut să ţi-o aduci aminte. Poate că la lăsarea cortinei un balerin trăieşte o bucurie care la puţin timp seamănă cu amintirea unei călătorii în preajma spaţiului absolut. Seara te bucuri şi a doua zi te aşteaptă studiul. Ritmul lui de ceasornic pentru ca-

Pentru a înregistra şi reda vizual mişcările corpului uman, specialiştii în grafică electronică experimentează modele de reprezentare cu grade diferite de complexitate. Aşa-numita Stick Figure (1) este cel mai uşor de programat, dar imaginea de pe monitorul calculatorului este uneori echivocă în privinţa orientării şi perspectivei. Modelul botezat Bubbleman (2) constituie o încercare mai rafinată de redare tridimensională a mişcării, dar complexitatea operaţiei de programare împiedică o redare continuă, fluidă.

Animarea acestor modele prin comenzi electronice constituie un aspect-cheie al procesului de redare. Unele sisteme folosesc un vocabular de mişcări elementare de dans, vocabular înmagazinat în memoria calculatorului ; coregraful animează silueta electronică fie alegînd poziţii şi figuri dintr-o listă de posibilităţi, fie „dictînd“, cu ajutorul claviaturii, simbolurile unei partituri scrisă în sistemul convenţional de notaţie (Labanotation). Alte metode experimentale folosesc goniometre (3) sau un aşa-numit creion de lumină (4). Creionul de lumină permite coregrafului să direcţioneze o anumită parte a siluetei electronice dintr-un punct al ecranului într-altul. Fixate pe corpul dansatorului, goniometrele măsoară unghiurile descrise de membrele acestuia şi transmit aceste informaţii calculatorului, care reproduce mişcarea dirijînd silueta de pe ecranul catodic.

re spectacolul este sublima și amețitoarea deșteptare.

GEORGE Bodnarciuc a venit cu noul val de balerini. Și el și George Bănică și Mihai Babușcă au fost speranțele noastre și au devenit certitudini. Schimbarea lor de statut artistic are ca temei vocația și darul naturii. O butelie nu va putea fi niciodată Ofelia sau Hamlet. Dar Bodnarciuc și Bănică și Babușcă, în fiecare oră de studiu, cară saci, sapă șanțuri și, ca Sisif, în locul pietrei, împing la nesfîrșit spre vîrful muntelui propriul lor corp. Bodnarciuc zice că „baletul este o meserie grea pentru că rămîne o luptă nesfîrșită pentru a-ți menține performanțele în mișcări". Fără rigoare și fără program balerinul devine un om obișnuit, spune Alexa Mezincescu după 30 de ani de balet. „Noi nu avem puterea cuvîntului. Toată viața noastră este subordonată mișcării. Ca să poți avea forță de expresie trebuie să ai o pregătire fizică impecabilă. Și nu de la 18 ani pînă la 30, cum trebuie să aibă un sportiv, ci din copilărie, de cînd începi, pînă după 40 de ani, cînd corpul începe să nu te mai asculte, să te mintă și să te trădeze. Atunci trebuie să te retragi spre fundal." În balet performanța înseamnă semnificație. Tot Alexa Mezincescu spunea: „Trebuie să rămîi integru în judecăți, să-ți recunoști limitele fizice și să încerci să le împingi cît mai departe." Mihai Babușcă a fost operat de menisc. Bodnarciuc abia a scăpat de o întindere. Din cauza efortului fizic, Carmen Angheluș a făcut hepatită. Și toți sînt tineri și în mod logic ar avea toate motivele să fie siguri de corpurile lor. Și totuși. Dar la 45 de ani? Corpul e ca o creangă uscată, pare a se frînge, nu mai are expresie, oasele trosnesc, artritele se umflă, meniscul taie cu dureri scurte, sciatica te transformă într-o riglă mobilă. Gîndești în cuvinte și cuvintele spun mai mult decît poate corpul. La 18 ani el rostește adevăruri pe care le-ai învățat dar nu le înțelegi. Cînd le simți, nu le mai poți exprima. Trăiești din memorie. E atît de greu să-ți recunoști vîrsta și lipsa de putere. Și mai ales că nu mai contezi decît spre fundal, în memoria spectatorului, lunecoasă și ea în puținele filme rămase. După ce-ai fost o dată cîștigător, trebuie să cunoști și înfrîngerea. Nu poți ieși mai repede. Legea îți cere s-o trăiești.

Sînt oameni cărora natura nu le-a dat o șansă în plus. Cele pe care le au sînt numărate. Știu că nu vor deveni niciodată mari balerini. Doar balerini. Buni balerini. Simt că nu au în rucsac și nici n-au avut vreodată invocatul baston de mareșal. Dar nu mai pot da înapoi. Altă meserie nu mai există. Mai înalți, mai supli, mai agili nu vor deveni niciodată. E ca și cum ar trebui, cercetător fiind, să recunoști că nu ești între cei aleși, că nu vei ajunge în vîrf, că ție îți rămîne doar desenul și căratul hîrtiilor. E greu să fii balerin de fundal. Parcă merita să ai și tu o șansă în plus de la natură. Să te poți mustra dacă n-ai valorificat-o, să te poți pedepsi. Dar să știi că ai dat totul și mai mult nu poți primi pentru că nu ai pentru ce înseamnă un motiv de tristețe. Poate chiar de resemnare. Am mai scris cîndva despre balet. Am încercat să spun ceva despre tristețea balerinului de fundal. Cîțiva oameni s-au supărat. Oricui e greu să-și recunoască limitele. Fiecare vrea să-și apere iluzia, șansa la care are dreptul, chiar dacă ea nu există.

Un balerin dansează pînă la 50 de ani. E o vîrstă la care corpul se chinuie să mai spună ceva. Ibrăileanu scria că bătrînețea este supremа rușine. Poate se referea numai la corp. Un balerin îndură mai greu declinul fizic. Și trebuie s-o facă mereu în fața celor mai tineri, a soliștilor care se bucură de succes. Uneori își imaginează că măcar una din miile de aplauze e pentru chinul său, pentru durerea sa. Și asta îl bucură. E ca un stat de plată pe care se văd măsurate eforturile. Unii zic că eforturile unui balerin sînt egale cu cele ale unui miner. Pot fi mai mari sau ceva mai mici. Oricum, în ele e ceva din eterna trudă a omului de a-și depăși limitele. Din acest punct de vedere balerinul este un sportiv al condiției umane, un om care și-a pus corpul în slujba unui limbaj din care noi nu reținem decît trecătoarea iluzie de sublim.

Cornel NISTORESCU

MUZICA UŞOARĂ ŞI SPORTUL

DEŞI domenii aparent disjuncte, sportul și muzica ușoară au, indiscutabil, multe puncte de tangență: marea lor popularitate, atracția pe care o exercită asupra tuturor vîrstelor şi categoriilor socio-profesionale, pasiunile clocotitoare și durabile stîrnite de idolii lor, producerea unor spectacole de amploare — capabile să umple și să agite uriașe arene din orice colț al lumii.

Pe lîngă aceste fațete de ordin general, nu odată întîlnim transferuri, contacte şi intersecții între cele două entități spectaculare; mai precis, există staruri cărora muzica și sportul le sînt domenii egal familiare. Pe mulți îi cunoaștem astăzi doar ca vedete ale cîntului, deşi prima lor chemare a fost, mai mult ca sigur, sportul — rămas apoi doar un „hobby". Cazul celebru, cu insistență citat, este cel al lui Julio Iglesias: sosit la Madrid, tînărul galician se dovedește un goalkeeper de viitor, ajungînd titular la echipa de tineret a „Real"-ului, urmînd să semneze ca profesionist. Un stupid accident auto îl trimite pe patul spitalului, iar aici va deprinde tainele chitarei: va spune „adio" fotbalului, devenind vedeta nr. 1 a muzicii iberice.

Mai puțin popularizat a fost cazul lui Rod Stewart: „răgușitul" interpret chiar era fotbalist profesionist, dar postura de eternă rezervă l-a îndreptat definitiv spre rock. Nu lipsește însă de la nici un meci al echipei Scoției (uneori și pe scenă apare înveșmîntat în culorile „naționalei"!), iar cînd totuși nu poate asista — aflîndu-se în turneu — cum s-a întîmplat în timpul Campionatului Mondial din Argentina — închiriază cu prețuri fabuloase o linie telefonică intercontinentală, pentru a i se transmite meciurile Scoției! Şi tot atunci, Rod Stewart a

Un fost fotbalist de la Real Madrid transferat pe terenul muzicii ușoare: Julio Iglesias

Un cîntăreţ care „bate" toate „topurile": Joe Frazier

Marina Voica, fără patine, în ţinută de... „jogging" culinar

imprimat „Olé Ola" — cîntec dedicat team-ului scoţian, din ale cărui vînzări s-au rotunjit veniturile federaţiei din Glasgow. Pasionaţi ai balonului rotund sînt şi Ian Gillan (vocalistul formaţiei Deep Purple) — care finanţează echipa „Reading" (liga a III-a engleză) şi mai ales Elton John: cînd a „cumpărat" clubul „Watford" din liga a IV-a (!), nimeni nu bănuia că excentricul cantautor — „proprietar" — manager va duce mica asociaţie (prin investiţii masive) în prima ligă, punîndu-şi candidatura la cîştigarea titlului!

Un alt solist de marcă pentru care sportul a fost mai mult decît o pasiune este Johnny Mathis (născut în 1935): deşi făcea parte din lotul olimpic al

Statelor Unite — la săritura în înălțime — microfonul l-a „deturnat" definitiv de pe piste. Astăzi este unul dintre cei mai populari interpreți de culoare, cu peste 100 de milioane de discuri vîndute și numeroase prezențe în top. Oprindu-ne la peisajul muzical autohton, putem semnala faptul că Marina Voica era o talentată patinatoare de viteză și subliniem personalitatea plurivalentă a actorului Marcel Roșca, campion internațional și vice-campion olimpic la tir, cu împliniri notabile în muzica ușoară, operetă și operă. Trei specialiști ai sportului, în adevăratul sens al cuvîntului, sînt profesorii de educație fizică Dan Spătaru, Vasile Șeicaru și Mihai Constantinescu — absolvenți ai I.E.F.S., cărora muzica ușoară și folk-ul le-au schimbat traiectoria profesională. Așa cum Ileana Popovici este și astăzi o excelentă schioară...

La fel de numeroase sînt cazurile sportivilor „de carieră", care cochetează cu arta sunetelor. Kevin Keegan, desemnat de cîteva ori „cel mai bun fotbalist european" (Balonul de aur), a figurat în topuri cu un cîntec sentimental — „Head Over Heels In Love" (Îndrăgostit pînă peste cap) — acompaniat de grupul Smokie, și cu un disc cu tematică sportivă — „England, England" — al cărui titlu spune totul. Înclinațiile artistice ale faimosului Pelé au fost evidențiate nu numai de arabescurile de pe gazon, ci și de aparițiile sale în filme sau de imprimarea cîtorva discuri cu... sambe! Conaționalii săi — Socrates și Junior — transferați din Brazilia pe alt tărîm al cîntecului — Italia, nu au rezistat nici ei tentației studiourilor de înregistrări. Un caz aparte îl constituie boxerul Joe Frazier: vă mai amintiți „meciul secolului" pentru titlul mondial la categoria grea dintre el și Cassius Clay? Frazier a fost deposedat de titlu, în mare parte și datorită lipsei de antrenament: căci seară de seară se afla pe scenă, ca solist vocal, alături de grupul său de muzică „soul—funky", nerefuzîndu-și o țigară sau un pahar cu whisky!

Întorcîndu-ne la fotbal, ne revin în memorie imaginile televizate ale unor tri-

Dan Spătaru profesor de... educație fizică

Un adevărat atlet (deși pasionat de echitație): Mihai Constantinescu

bune intonînd la unison acelaşi refren de încurajare: acestor imagini din alte părţi li se alătură exemplul minunatelor „galerii" studenţeşti din Cluj-Napoca şi Timişoara. Au devenit astfel necesare imnuri ale cluburilor, încît ideea unui disc cuprinzînd „emblemele" muzicale ale asociaţiilor puternice, cu tradiţie, nu pare deloc deplasată. Iată, în topurile vest-germane a fost prezent cîntecul clubului „SV Hamburg" — „Campionii", iar în clasamentele engleze au ocupat poziţii fruntaşe imnurile cluburilor „Arsenal", „Manchester United", „Nottingham Forest" (cunoscutul „We Have The Whole World In Our Hands"). Încercînd să ramificăm implicaţiile ideii, ne putem întreba: aşa cum balada studenţească sau cîntecul ostăşesc au festivalurile lor, nu ar fi oportun şi un concurs anual al songului sportiv? Un început concludent şi un exemplu reuşit l-a constituit ediţia a 6-a a concursului „Şlagăre în devenire", intitulat „Sport, tinereţe, studenţie", dedicat Universiadei. Atunci au fost lansate „Start!" (muzica — D. Dimitriu, versuri — G. Ţărnea) — cu grupul „2 + 2", „Sportul, floarea tinereţii" (M. Ţeicu/A. Grigoriu, R. Iorgulescu) — cu grupul Choralis, „I.E.F.S., ura!" — M. Constantinescu, precum şi un cîntec dedicat de compozitorul George Grigoriu „tricolorilor" fotbalişti.

Citabile într-o astfel de panoramare a intersecţiei sport/muzică sînt şi manifestările ocazionale, conjuncturale, legate de „comenzi" concrete sau de iniţiative caritabile. Faimosul tenor Placido Domingo a imprimat cîntecul „El Mundial", iar Grup '74 — melodia „Fotbal Club", pentru F.C.M. Braşov; la Forest Hills a avut loc meciul de tenis (dublu bărbaţi) John McEnroe/Meat Loaf (solist vocal) — Vitas Gerulaitis/Carlos Santana (celebru chitarist); iar la Florenţa s-au înfruntat la fotbal echipele „Italia" (muzicală, desigur) — Hollywood. În fine, amintim doar, căci ar merita o analiză aparte, domeniul „de graniţă", multidisciplinar (pentru a utiliza un termen la modă) — dans-gimnastică-muzică-acrobaţie, domeniu luat în stăpînire de multe vedete ale show-ului modern: Madonna, Pia Zadora, Heather Parisi — dansează şi cîntă în acelaşi timp, cu egală virtuozitate. Aici îl putem adăuga şi pe Nicu Dumitrescu, specialist al spectacolelor de music-hall, care poate executa un „salt mortal" de pe loc în timpul oricărui rock'n'roll antrenant! Tot muzica şi sportul sînt cei doi poli ai modalităţii dansante de tip acrobatic „break dance" sau ai gimnasticii numite „aerobic".

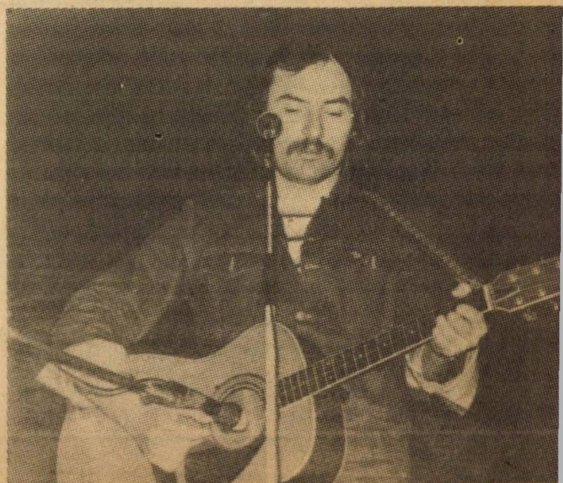
O lume fără stadioane, ca şi o lume fără portative, ar fi urîtă şi tristă: sportul şi muzica au aceleaşi ţeluri — înnobilarea omului, victoria prieteniei, consolidarea înţelegerii şi păcii.

Florin-Silviu şi Octavian URSULESCU

Ileana Popovici, coborînd parcă pe schiuri

Vasile Şeicaru — un profesor de sport şi...folk!

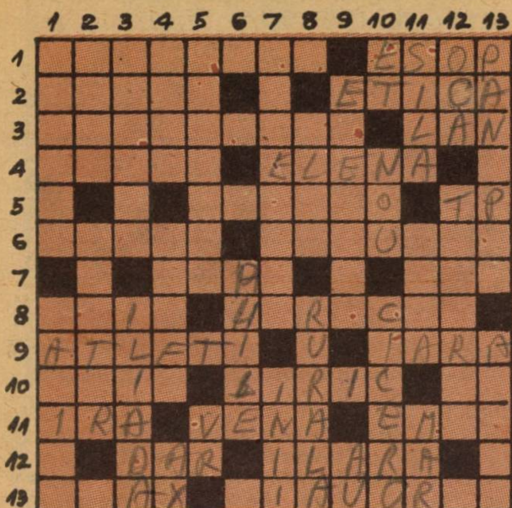
Cuvinte încrucişate în ... temă

TANGENŢE

ORIZONTAL: 1) Pseudonim cu care Camil Petrescu a semnat în revista **„Foot-ball"**, care purta ca subtitlu **Revistă săptămînală pentru deprinderea „jocului curat" în sport, artă, literatură, viaţa socială** (1927) — Amprenta personalităţii, în artă ca şi în sport. 2) Celebrul adagiu **Mens sana in corpore sano**, de fapt un citat trunchiat din **Satira X** a lui Juvenal, exprimînd deziderătul s-avem o minte sănătoasă într-un corp tot atît de sănătos — „Părintele educaţiei fizice româneşti", cu contribuţii decisive la organizarea învăţămîntului gimnasticii în şcoală şi în armată, elogiat de Gala Galaction în articolul **Maestrul de gimnastică** (cotidianul Universul, 1930) dintr-un serial intitulat **Galeria dascălilor mei.** 3) Poet român (1821—1890) care afirma: „La românii de astăzi lupta trupească au rămas din vechime un obicei care domneşte pretutindene la munţi şi la cîmpi, şi biruitorul e înconjurat de stimă şi respect, precum odinioară la Roma gladiatorii cei vestiţi" — Nu-i primul la joc! 4) Candoare! — Mamifer tibetan — A schimba direcţia. 5) Neclar — Fost director general al UNESCO (1961—1974) care definea astfel valenţele sportului: „Fenomen social de dimensiuni planetare, care îşi înfige rădăcinile, cu ramificaţii multiple, în viaţa tinerilor şi adulţilor, bărbaţi şi femei — practică şi spectacol, asceză şi divertisment; profesie şi educaţie, igienă şi cultură" — Tria! 6) Mare romancier român (1885—1944) ce exprima următoarele gînduri de an nou în **„Gazeta sporturilor"** (29 dec. 1933): „Manifestarea cea mai modernă a virtuţilor individuale şi colective ale unui popor, sporturile sînt mijlocul cel mai expresiv al unei propagande naţionale inteligente" — Marginile terenului! 7) Erou (fig.) — Ilustru artist şi umanist italian (1452—1519) pentru care „O pictură este anatomică doar dacă reuşeşte să redea perfect detaliile unei curse de cai". 8) Plecat în viteză — Singur — Epoci. 9) Bună! — centru în Cuba! — La fel (abr.) — Ieşit! 10) Simbol metalic... de epocă! — Cărturar renascentist olandez (c. 1466—1536), autor al lucrării **Elogiul nebuniei,** căruia îi aparţine adagiul „Străduieşte-te să imiţi înţelepciunea adversarului". 11) Pe scurt, dar complet, după cum ţinea să sublinieze filozoful englez John Locke (1632—1704), definiţia ei este „Un spirit sănătos într-un corp sănătos" — I se datorează întrebuinţarea expresiei „Hic Rhodos, hic salta!" cînd cineva trebuie să demonstreze pe loc calităţile cu care se laudă. 12) Autorul cunoscutei **„Love story"** (n. 1937, Erich) pentru care „sportul — orice s-ar întîmpla cu el şi mai ales în jurul său — rămîne cea mai generoasă temă literară" — Mici articole din **Bilete de papagal,** în care T. Arghezi scrie şi despre sport, avînd cuvinte de laudă pentru profesorii de educaţie fizică, pe care-i numeşte „dascăli de agerime".

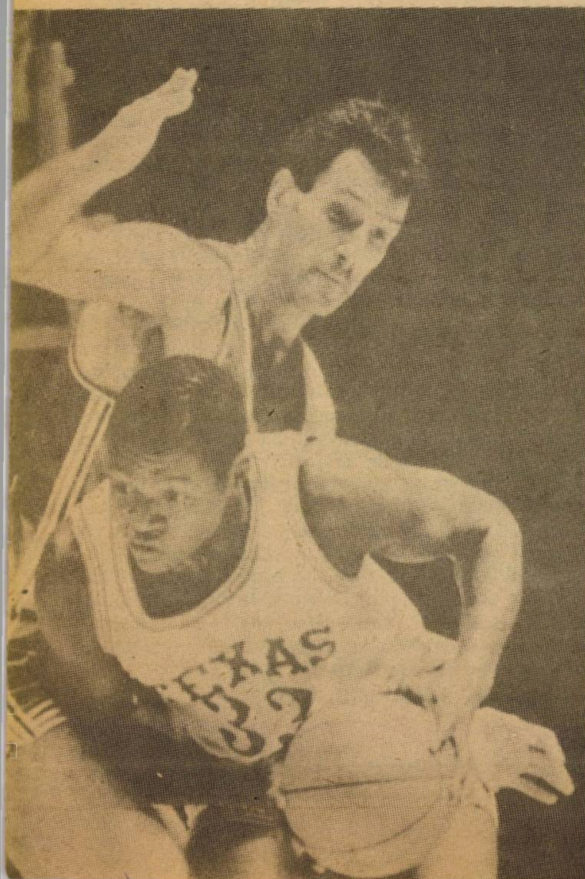
VERTICAL: 1) Scriitor şi ziarist sportiv englez (n. 1931), autor al romanului sportiv **Ascensiunea lui Gerry Logan,** inspirat din lumea fotbalului, deoarece „fotbalul nu e izolat de viaţă, ci face parte din ea. Dacă ai trăit într-adevăr în lumea fotbalului şi ai studiat-o, poţi înţelege ce se întîmplă şi în afara ei" — Fes! 2) Sociolog şi om de cultură român (1896—1964) pentru care „Sportul... e una din formele senzualităţii moderne. El dă cenestezie viguroasă, o supleţe apreciabilă, o sporire a individualităţii, întovărăşită de sentimentul puterii, de voinţa de a învinge şi a reuşi" — Dînsa este... — ...o fată ca-n poveşti. 3) Fire — Filozof şi profesor universitar român (Ludwig) care afirmă: „Practicarea sportului devine o componentă a procesului de educare şi auto-educare, care-şi împlineşte rosturile în contextul cultivării potenţialităţilor intelectuale şi morale, al stimulării creativităţii". 4) Pitici — Bază hipică! — Îndemn... la biatlon! 5) A monta — Lampă de radio. 6) Mărunţiş la casă! 7) Cîntec de slavă — Măsură de cereale în Vietnam — Scriitor român (1874—1933) îndrăgostit de Dunăre şi mare, care lansează următorul îndemn la drumeţie: „Cei care au auzit de frumuseţile Deltei să îndrăznească să pătrundă pe căile ei mişcătoare. Se vor întoarce tot atît de bogaţi şi nu vor uita niciodată acest ţinut aşezat la marginea mării, pe unde fierbe viaţa şi se nasc legendele". 8) Cunoscut poet ieşean (1876—1957) care l-a iniţiat în şah pe Mihail Sadoveanu — Vale. 9) Cucereşte! — **Sportul...,** articol publicat de T. Arghezi în 1928, în care autorul ia în răspăr snobismul jucătorilor de tenis din „înalta societate" bucureşteană a epocii. 10) Conducător arab — În tură! — Întîlnire oficială de scrimă! — 11) Cută! — În şcoală! — Unde! — Şcoala Sportivă de Elevi. 12) „Ca peştii roşcaţi-aurii perforînd lin lichidul azuriu al unui glob de sticlă, trupurile se scufundau oblonge, se îndoiau fără durată şi ieşeau la suprafaţă cu părul risipit în alge negre" (Dintr-un articol al lui G. Călinescu, semnat **Sportiv** în **„Adevărul literar şi artistic"**, 5 iunie 1932) — Loto central! 13) Scriitor antic grec (c. 120—180) care susţinea că: „Trebuie să dăm cetăţeanului o inimă nobilă şi un corp viguros, căci numai cetăţenii ce posedă aceste calităţi vor şti să se poarte nobil în timp de pace şi, dacă războiul izbucneşte, vor fi în stare să apere statul, libertatea şi avutul lor" — Părţile unei competiţii sportive de durată.

Dicţionar: FEE, ECL, NEO.

KARATE?

Prima impresie ar fi aceea că asistăm la un meci de karate! La o privire mai atentă vom constata că este vorba de o fază fierbinte dintr-un meci de baschet. Protagoniştii sînt jucătorii Carlton Cooper şi Andro Knego. Ei au evoluat într-un meci demonstrativ, găzduit de localitatea Austin, în care s-au întîlnit lotul universităţii din Texas şi echipa naţională a Iugoslaviei.

Antichitatea şi sportul

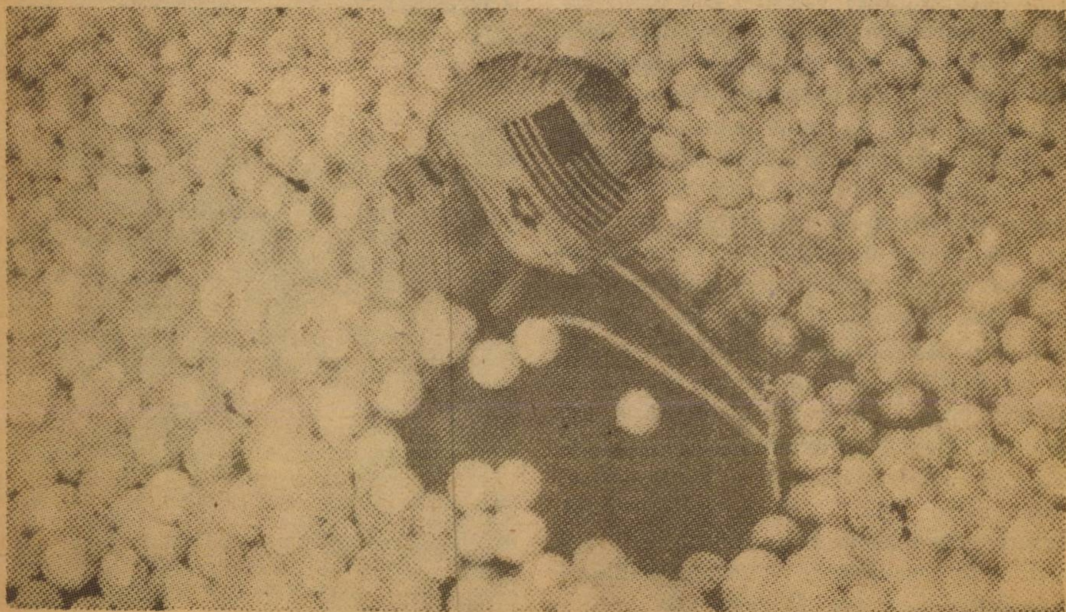
ORIZONTAL: 1) Erou mitologic despre care scriitorul grec Philostratos afirmă în tratatul **De arte gymnastica** (sf. sec. III-înc. sec. IV e.n.) că este cel dintîi care a făcut exerciţii gimnice — Fabulist antic (sec. VI î.e.n.) care într-una din lucrările sale povesteşte despre atletul ce se lăuda cu nemaipomenitul salt făcut în insula Rhodos, uitînd că se afla chiar pe insulă. Astfel s-a născut expresia: **Hic Rhodos, hic salta!** cu sensul că faptele constituie cea mai bună dovadă despre adevărul unei afirmaţii. **2)** Unul dintre cei mai celebri alergători din antichitate, citat de Pausanias, Plutarh, Juvenal etc., cunoscut mai ales datorită statuii de bronz în care Miron îl reprezintă în plin efort — Aspect al întrecerii sportive asupra căruia stăruie Cicero în următorul pasaj din **Despre îndatoriri:** „Cine aleargă pe stadion trebuie să se străduiască să lupte cît poate de mult ca să învingă; nu trebuie, însă, în nici un chip, să pună piedică sau să dea brînci celui cu care se întrece". **3)** Ilustru gînditor antic (384—322 î.e.n.) care afirma că: „Elevul în perioada copilăriei trebuie să se deprindă cu gimnastica, întrucît dezvoltarea fizică este baza dezvoltării spirituale" — Cîmp cultivat. **4)** Erou mitic grec ale cărui oseminte ar fi fost înmormîntate de atenieni lîngă Gymnasion cu funeralii somptuoase, mormîntul devenind locul de refugiu al sclavilor şi al tuturor celor umiliţi — Civilizaţia vechilor Olympiade... **5)** ...adică Olimpiadele organizate pînă în anul 394 e.n., cînd au fost interzise de împăratul Theodosius — Trup... gol! **6)** Un centru înaintaş... după tricou! — Povestea adevărată pe care ne-o spune Strabon despre Olimpia şi „adunările solemne şi întrecerile olimpice, care erau socotite corolare şi sfinte mai presus decît celelalte". **7)** Dacă practicăm exerciţiile fizice nu mai avem nevoie de ele, afirma marele medic Avicena (sing.) — Regele lui... Alfred Jarry, simbol al puterii egoiste şi stupide. **8)** Lumesc — Erou mitic despre care Pausanias afirmă că ar fi organizat cel dintîi Jocurile Olimpice, rînduind ca ele să aibă loc totdeauna la un interval de cinci ani (**Călătorie în Grecia, C.V., cap. 9)** Sportivi despre care Philostratos are următoarea părere: „Rezistenţi sînt cei tari, musculoşi, cei cu talie subţire şi figură veselă; mai siguri ca ei sînt însă flegmaticii". — Din nou. **10)** Prozator român contemporan, autor al romanului **Galeria cu viţă sălbatică** — Gen... poetic. — Caiet! **11)** Mirat fără margini! — Vas de sînge — Concurent. **12)** Cadou — Stîrneşte rîsul. **13)** Cunoscut erou homeric, a cărui întrecere la lupte cu şiretul Ulise este descrisă în **Iliada, c. XXIII,** consemnîndu-se cu acest prilej şi primul verdict de egalitate, dictat de Ahile în calitate de arbitru — Unul dintre cei mai celebri atleţi ai Greciei antice, căruia Pindar îi dedică a **VII-a Odă olimpică,** aceasta fiind gravată cu litere de aur în templul Atenei din Rhodos, insula sa de baştină.

VERTICAL: 1) Celebru filozof grec (427—348/7 î.e.n.) care afirma că: „Zeii au dat oamenilor două arte: muzica şi gimnastica, pentru a-şi educa energia şi înţelepciunea sub semnul armoniei" — Civilizaţia care a preluat de la greci concepţia despre formarea tineretului prin sport, preţuind valoarea acestuia în menţinerea sănătăţii şi vigorii trupului şi intelectului. **2)** Excepţionale — Omul de la tribună, care, potrivit spuselor lui Cicero, nu poate învinge dacă „nu dă o lovitură grea, nu atacă cu iscusinţă, nici nu evită cum trebuie un atac, dacă, chiar atunci cînd dă înapoi, nu ştie cum trebuie s-o facă". **3)** Personaj principal al unei epopei homerice, înzestrat cu excepţionale calităţi sportive, priceput cu deosebire în mînuirea arcului... — ...şi cealaltă mare epopee homerică, din care se desprinde idealul uman al epocii arhaice — războinicul înzestrat cu deosebite calităţi fizice şi morale. **4)** Mulţimi — Poet antic grec (sec. VI î.e.n.), creator al versului alcaic — Osie. **5)** Guri de fluvii — Vraci! **6)** Eroul cel mai popular al **Iliada**, prototip al războinicului îndrăzneţ, curajos şi mîndru, supranumit „cel iute de picior" datorită calităţilor sale atletice. **7)** Calităţi vizibile, după Cicero (**Despre îndatoriri, C.I., cap. XXXV**), în mişcarea şi atitudinea corpului, constînd în trei lucruri: frumuseţe, ordine şi ţinută potrivită cu acţiunea — Gheţuri plutitoare (pop.). **8)** Provincie în sudul Peloponezului, celebră pentru sanctuarul panelenic de la Olympia, care se afla pe teritoriul ei — Sătească. **9)** Lucrare dramatică a lui Sofocle, în care sînt descrise jocurile de la Delfi şi victoria lui Orest în toate cele cinci probe ale pentatlonului — Simbol metalic pentru medalia vicecampionului. **10)** Şi la Paris şi la Roma! — Prefix ca... nou! — Cel mai mare orator roman (106—43 î.e.n.) care a afirmat că o victorie olimpică era, în ochii grecilor, mai glorioasă decît însuşi triumful militar în ochii romanilor (**Pro Flacco, XIII**). **11)** Greaţă — A merge... pe patine — Fruct al discordiei, în viziune homerică. **12)** Măsura depăşită... la local! — Împărat roman (14—37 e.n.) despre care Suetonius relatează că ar fi organizat numeroase spectacole sportive, printre care: venationes (lupte între animale, sau între animale şi gladiatori), jocuri de circ pe muntele Vatican şi lupte navale pe lacul Fucinus (**Vieţile celor doisprezece Cezari**). **13)** Tatăl lui Epeos (constructorul celebrului cal troian), învingător la întrecerea de pugilat de la jocurile funerare ale lui Patrocles (**Iliada**) — Unul dintre titani, participant la lupta dintre giganţi şi olimpieni, a fost pedepsit de Zeus să poarte bolta cerească pe umeri.

Dicţionar: UBU, INII.

ÎNOTĂTORI PINTRE BALOANE

Este posibilă practicarea înotului în piscine şi bazine umplute, parţial, cu altceva decît apă? Da — spun specialiştii, într-un articol publicat de revista „Science et Vie" în ale cărei pagini ni se propune un model experimentat cu succes în antrenamentul înotătorilor de performanţă. Este vorba de acoperirea suprafeţei apei cu mici baloane de polistiren, asemănătoare ca dimensiuni cu mingile de tenis de masă. După cum se crede, ele prezintă cel puţin două avantaje: creşterea performanţelor musculare şi reducerea pierderilor de căldură din apa bazinelor. De asemenea, micile baloane de polistiren protejează apa de poluare.

• AŢI AUZIT? Incredibil. După ce un juriu competent, alcătuit din şase bărbaţi şi trei femei, a decis, în urma studiilor, comparaţiilor fizice, fizionomice, psihice, să acorde titlul de „Miss World" venezuelancei Astrid Carolina Herrera Irazabal, decernarea titlului a fost contestată. Şi asta nu pentru că s-ar fi greşit la selecţia celor 72 de participante. Nici pentru că în finală au intrat şapte frumuseţi, cinci blonde, din Austria, Norvegia, R.F. Germania, Brazilia şi Canada, una cu păr castaniu din Noua Zeelandă, şi frumoasa cu părul negru din Venezuela. Şi închipuiţi-vă, nici pentru că era cea mai frumoasă. Ochi negri, strălucitori, 21 de ani, dimensiuni fizice standard, ideale — 90 — 60 — 92 de centimetri. **(A)**

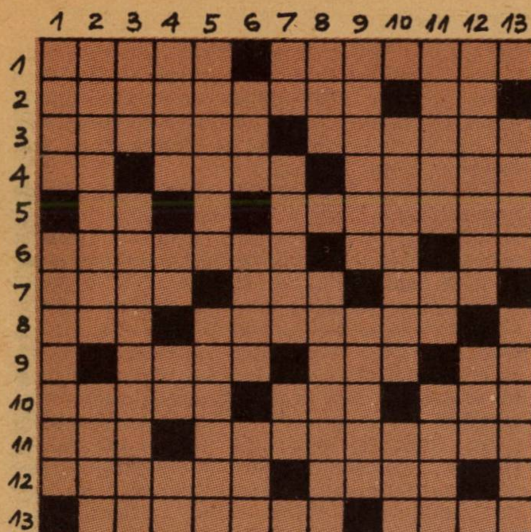
Şi atunci, poate vă întrebaţi, care e cauza? De ce timp de cîteva minute s-au auzit proteste puternice în sala de festivitate de la Royal Albert Hall din Londra? 30 de reprezentante ale organizaţiei de protecţie a animalelor din Anglia au solicitat scoaterea din concurs a proaspetei „Miss World". Argumentul? Astrid Carolina Herrera Irazabal este una dintre cele mai cunoscute toreadoare din Venezuela. De necrezut! Dar această frumuseţe intră în arenă să omoare taurii în timpul coridelor. Şi o face. Cu zîmbetul pe buze. Decizia a rămas însă irevocabilă. Dar reprezentantele organizaţiei amintite nu s-au lăsat şi au continuat să protesteze împotriva includerii în concurs a frumoasei „Miss Bolivia". Motivul? Ea a apărut în faţa onoratului public purtînd o jachetă de blană preţioasă iar pe cap cu o pălărie ornată cu o blană scumpă de leopard. Pînă la urmă spiritele s-au liniştit. Dar iată şi clasamentul frumuseţilor. După „Miss World", locul doi a revenit canadiencei Connie Fitzpatrick, iar locul trei a fost ocupat de către australianca Lou-Anne Caroline Bonchi. **(B)**

Ⓐ

Ⓑ

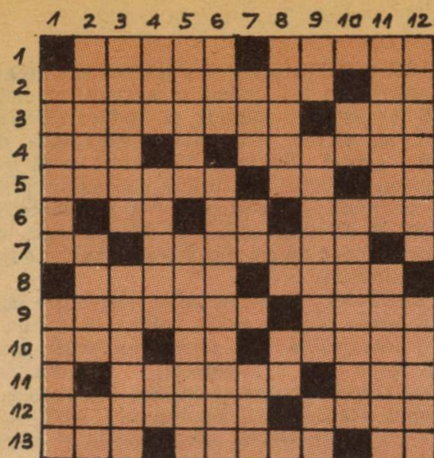

GÎNDURI DESPRE SPORT

ORIZONTAL: 1) Nu-mi simt conştiinţa pură decît atunci cînd sînt pe stadion (Scriitor şi eseist francez, laureat al premiului Nobel; 1913—1960) — **Scrima este arta de a lovi fără a fi lovit** (dramaturg francez; 1622—1673). **2) Pot foarte bine să reprezinte elementele constructive ale unei forme de viaţă care-şi ia drept ţel coabitarea pacifică a popoarelor** (G. Heinemann, fost preşedinte al R.F. Germania) — Neon. **3) Să vină nu în urma activităţii profesioniste, comercializate, dezonorante şi unilaterale a unora, ci în urma unor pregătiri ştiinţifice şi educative a mii şi zeci de mii de tineri** (dr. Iuliu Haţieganu; 1885—1959) — **Solistica atrage prin caracterul ei de sportivitate. Publicul urmăreşte cu emoţie pasajele de virtuozitate şi de acrobaţie tehnică. Este o caracteristică a publicului de pretutindeni** (muzician român, membru al juriului olimpic din 1924; 1881—1955). 4) Intră în pregătire! — Cadenţă — **...este moralitatea în acţiune** (neart.; filozoful francez B. Guillemain). **5)** Alarmă în Capitoliu! — A învăţa. **6) Ceea ce-i mai bun din tine pe 42 de kilometri** (scriitorul francez P. Vialar) — Un unsprezece... clasic! — Ţel... în atletism! 7) Mesager olimpic... înaripat — Strigă în finală! — Lipsiţi de forţă. 8) Teren plat — **Prin sport transferăm trupului unele dintre cele mai puternice virtuţi ale sufletului: curaj, răbdare. Adică tocmai contrariul bolii** (scriitorul şi eseistul francez J. Giraudoux). **9)** Foaie de tablă — Prăpastie — Seu! **10)** Mic, dar plin de energie! (pl.) — Ajutoare patrupede la muncă, luptă şi sport — Din nou. **11)** Ceremonie — **Fiinţe atît de aeriene încît, după atingerea crestei, îţi par că ar fi în stare să-şi continue ascensiunea pînă la înşurubarea în azurul cerului** (istoricul literar Al. Balaci). **12) Grabnic Aeneas la-ntreceri acum cu iutea săgeată/Cheamă pe cei ce doresc, şi-un premiu le pune statornic** (P. Vergilius Maro;?) — Om politic şi scriitor latin (234—149 î.e.n.) care, pentru educaţia fiului **său, el însuşi îl învăţa scrisul şi legea şi gimnastica şi-l deprindea nu numai să arunce cu suliţa... ci să lovească cu pumnii, să îndure căldura şi frigul, să biruie vîrtejurile şi greutăţile rîului înotînd** (apud Plutarh). **13)** Ospitalieră gazdă europeană pentru amatorii de ascensiuni şi sporturi de iarnă — **Acest sport este de esenţa coregrafiei şi atleticii uşoare şi dă cea mai înaltă educaţie fizică cu cel mai intens rezultat eugenic** (G. Călinescu).

VERTICAL: 1) Cel **lucrat se recunoaşte îndată. Insul poate sări, se poate grăbi, poate fugi elegant, poate ajuta fără ezitare un bătrîn sau un copil împovărat** (T. Arghezi) — **Puntea de legătură dintre gîndire şi acţiune** (medicul şi pedagogul italian M. Montessori; 1870—1952). **2) Viaţa multiplicată** (omul politic şi ziaristul francez G. Clémenceau; 1841—1929) — A avea în mînă. **3)** Din categoria... pitici — **Nimic nu-l istoveşte şi nu-l subminează pe om atît de mult ca inactivitatea fizică prelungită** (filozof grec, 384—322 î.e.n.). **4)** Haz — Campion — **Nu suportă nimic mai greu decît inactivitatea totală, cînd trăieşte fără pasiuni, fără ocupaţie, fără distracţii, fără treabă** (neart.; matematicianul şi filozoful francez B. Pascal) — Patru la romani. **5) Ce-i mai bun din tine pe o sută de metri** (P. Vialar) — **Descopăr voluptatea fără seamăn a schiului şi parcă în nici un alt joc nu regăseam atîta libertate a trupului, o atît de elixirantă autonomie** (scriitor şi filozof român; n. 1907; din romanul **Nuntă în cer**). **6)** Abreviere militară — **Poate aduce o viaţă nouă în şcoala românã, fiind un admirabil mijloc de educaţie fizică, adevăratul tip de joc sportiv românesc** (S. Haret; ca ministru al instrucţiunii a introdus acest sport în şcoli) — Cursă. **7)** La urma urmei! — **Obiectul încîntării, călcat în picioare** (poetul şi eseistul vest-german H. Lamprecht, cu referire la... fotbal) — A sărit la cap! **8)** Cele mai cunoscute poezii ale lui Pindar, care, cuprinse în patru cărţi, celebrează învingătorii la cele patru jocuri panelenice... — ...din lumea antică (sing.). **9) Se miră că ne văd părăsindu-ne scaunele confortabile şi drumurile noastre sigure pentru a urca munţi dificili şi periculoşi. Aceasta pentru că muntele are o prospeţime şi o forţă de viaţă de care ei nu se vor mai bucura niciodată** (G. Byron) — Un munte cu un tîrg! **10) Prin trăirea intensă a fiecărei secunde în sport, prin supleţea fiecărei mişcări, prin zborul lin al fiecărei sărituri în înălţime sau în lungime, omul se desprinde prin însăşi condiţia lui biologică, tinzînd spre perfecţiune şi armonie, care sînt şi atributele oricărei arte** (scriitor român; 1889—1972) — Întreit! **11)** Pictor şi gravor belgian (1860—1949), precursor al expresionismului european — Finalele la canoe! — Companie... muzicală! **12)** Proaspăt încorporaţi — Aşezare... olimpică. **13)** Folositor — **Se modelează, se şlefuieşte, se transformă cu ajutorul emoţiilor pe care le încearcă, se întăreşte prin asprimile ce le îndură, îşi îmbogăţeşte sufletul cu lumină şi frumuseţi nebănuite.** (D. Almaş).

Dicţionar: IDT, ENSOR.

LITERATURĂ ŞI SPORT

ORIZONTAL: 1) Gazetar şi scriitor român (1880—1949) în al cărui roman **Fecior de slugă** un erou de prim-plan joacă rugby, iubeşte hipismul şi automobilismul — Umanist renascentist olandez (c. 1466—1536) care ne dă următorul sfat cu aplicaţie depăşind-o pe cea pur sportivă: **Străduieşte-te să imiţi înţelepciunea adversarului. 2)** Mare scriitor român (1880—1961) animator al mişcării şahiste autohtone, fost şi preşedinte al Federaţiei române de şah — Metal pentru medalia campionului (abr.). **3) Şcoala n-ar trebui să fie o magazie de cunoştinţe străine, ci o gimnastică a întregii personalităţi a omului; elevul... îşi exercită toate puterile proprii ale inteligenţei, întărindu-şi aparatul intelectual, precum un gimnast îşi împuterniceşte — pînă la gradul cel mai înalt — aparatul fizic, fie în vigoare, fie în îndemînare.** (ilustru poet şi gazetar român; 1850—1889) — Ultimul ban dat... în sport! **4)** Citate din Banuş şi Nuşici! — **Dacă prima invenţie utilă, cu totul extraordinară, a fost pentru oamenii cei dintîi focul, apoi... a fost poate cel dintîi divertisment** (M. Sadoveanu). **5)** Miezul abstract al lucrurilor — Bătute în finală! — Curs! **6)** Prinse în duel!... — ...la sfîrşitul întrecerilor! — Final dramatic în apă! **7)** Argint — **Cel care abandonează exerciţiile fizice devine sensibil la boli, deoarece forţa organelor lui slăbeşte datorită renunţării la mişcare** (filosof şi medic tadjic-persan; c. 980—1037). **8)** Prozator român (1848—1917), mare iubitor al călătoriilor şi peisajului carpatin, care afirma că **orice călătorie afară de cea pe jos... e o călătorie pe picioare străine** — Mulţimi în mers sau... grămezi neorganizate! **9)** A ieşi... conform calculelor — Ilustru filozof german (1724—1804) pentru care **scopul educaţiei fizice este de a forma oameni cu personalitate liberă şi puternică, prin cultivarea tuturor puterilor puse de natură în fiinţa omenească. 10)** Rămas la centru! — E cu... balonul! — Un ajutor patruped la vînătoare. **11)** Element chimic din grupa pămînturilor rare — Două sute la romani. **12) Nici triumfurile de la Jocurile Olimpice, nici cele de pe cîmpurile de luptă nu aduc fericirea, singurele victorii care aduc fericirea umană sînt cele pe care omul le cîştigă în lupta cu sine** (filozof stoic grec.; c. 50—138 e.n.) — Mijloc de credit! **13)** Poet epic, recitator şi cîntăreţ în Grecia antică — Eseist şi filozof francez (1868—1958) pentru care **atletul şi sculptorul au scris cu caractere de neşters că în primul rînd trebuie să te stăpîneşti pe tine însuţi** — Lăsat la urmă!

VERTICAL: 1) Filozof stoic roman şi autor de tragedii (4 î.e.n.—65 e.n.) care, legînd victoria viitoare de trecutele înfrîngeri, spune: **Un atlet care niciodată n-a fost învineţit în pumni nu poate porni la luptă cu curaj (Scrisori către Lucilius)** — Sociolog, psiholog şi eseist român (1896—1964) care în articolul **Sport şi literatură** afirma: **Gloria sportului trebuie tălmăcită şi ea ca o temă, ca un capitol din marea frescă a individualismului senzualist, care va da fizionomia unui neoromantism ce se prepară („Viaţa Românească", 4 apr. 1924). 2) Sportului îi datorez tot ceea ce ştiu mai sigur despre morală şi obligaţiile oamenilor** (scriitor şi eseist francez, laureat al premiului Nobel; 1913—1960) — Bun la tenis şi la.. tors! — Cupe! **3)** Unul din eroii preferaţi ai grecilor, vestit prin inteligenţă şi ingeniozitate, dar şi prin calităţile sale sportive — Hîrtie fotosensibilă pentru multiplicarea desenelor. **4)** O figură... în concurs! — Scriitor român contemporan (n. 1923), risipitor de metafore şi pasionat de sport, care mărturiseşte: **Îmi plac aceşti băieţi care practică fotbalul. Au ceva din untdelemnul Eladei. Dacă mă îndoiesc vreodată de fotbal, asta se întîmplă din pricina fanfaronadei publicului** — Vîrf de... atac! **5)** Cîştig multiplu la curse — Legătură chimică. **6)** Întoarce şeaua! — Cel mai mare gînditor al antichităţii (384—322 î.e.n.), care considera că: **Educaţia trebuie făcută mai întîi prin deprinderi decît prin teorii şi mai întîi cu privire la corp decît cu privire la inteligenţă. 7)** Egal cu timpul... prezent — Categoria pană... la rebusişti! — Ruptă de primul sosit în cursă. **8)** Textul unei probleme — Unu... din zece! — Cei de mîine!! **9)** Careu... magic! — Pictor şi grafician sovietic (n. 1899) care mărturiseşte deschis: **„Iubesc sportul; pot să petrec ore întregi privind la alergători, la înotători, la schiori. Mi se pare că sportul, ca tot ce este frumos, înnobilează"** — Carne! **10)** Metafore negre pe cîmpul alb al scrisului — **O partidă de...**, capitol din **Cartea nunţii**, a lui G. Călinescu, în care tehnica înotului, a scufundării în apă, este privită cu ochi de analist şi plăcere de estet. **11) Sportul este libera transformare a unui mediu al lumii în element de susţinere a acţiunii. Şi astfel, ca şi arta, el este creator** (filozof şi scriitor francez, laureat al premiului Nobel; 1905—1983) — Epopee a lui Vergiliu în care un capitol întreg este rezervat descrierii jocurilor funerare, calchiate după Homer. **12)** **:Cel mai sever arbitru — gazonul — poate povesti nopţi întregi la lumina viorie a unei luni ca o minge de rugby despre cîtă poezie, forţă, ambiţie, curaj, fair-play şi inteligenţă însumează sporturile** (gazetar şi poet contemporan; Dan) — Istoric şi om politic roman (50—120) care îşi mărturisea dorinţa ca **Omul să fie puternic, viol, adăugînd: Este foarte aproape de boală acela care nu se laudă decît cu sănătatea.**

Careuri de Mircea GUJA

SUMAR

— Caricaturi reproduse din volumul „L'Umorismo e lo sport", editat de Comitetul Olimpic național italian

— Fotografii de Ion CUCU (paginile 80, 82, 83, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 97)

— Fotografii de Aurel NEAGU (paginile 6, 7, 9, 10, 77, 98, 107, 109 111, 114, 115, 122, 134, 160, 166, 169)

1986

IANUARIE

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

FEBRUARIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

MARTIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

APRILIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

MAI

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

IUNIE

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

IULIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

AUGUST

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

SEPTEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	5	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

OCTOMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

NOIEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

DECEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Tiparul executat la Combinatul poligrafic
Casa Scinteii, sub comanda 50 288

Lei 30
România
liter